

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ
В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ**

Навчальний посібник

Колектив авторів

Дніпро
2025

УДК 343.13
О-64

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ (протокол № 3 від 25.11.2025)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Олег Кириченко – професор кафедри права
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»,
доктор юридичних наук, професор;

Андрій Шарнін – заступник начальника слідчого управління
ГУНП в Харківській області, кандидат юридичних наук,
полковник поліції.

О-64 Організація та взаємодія в діяльності органів досудового розслідування : навч. посіб. / кол. авт. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. 320 с.

ISBN 978-617-560-115-0

У навчальному посібнику на підставі чинного кримінального процесуального законодавства, відомчих та міжвідомчих нормативно-правових актів України викладено правові та організаційні аспекти з питань організації та здійснення взаємодії в діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України. Висвітлено загальні положення організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України та їх взаємодії з іншими органами та підрозділами у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень на різних етапах досудового розслідування, зокрема в умовах воєнного стану.

Для викладачів, науковців, здобувачів закладів вищої юридичної освіти, працівників слідчих, оперативних підрозділів і підрозділів дізнання Національної поліції України та прокурорів.

ISBN 978-617-560-115-0

© Автори, 2025
© ДДУВС, 2025

З М І С Т

Автори	6
ПЕРЕДМОВА	7
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ	9
1.1. Нормативно-правова основа організації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України	9
1.2. Завдання, функції та структура органів досудового розслідування Національної поліції України	16
1.3. Організація роботи структурних підрозділів у органах досудового розслідування Національної поліції України	29
1.4. Планування діяльності слідчих підрозділів. Статистичне, аналітичне і методичне забезпечення слідчої діяльності	46
Тести для самоконтролю	72
Обов'язкові та додаткові завдання	75
Перелік використаних та рекомендованих джерел	76
Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ	81
2.1. Організація діяльності та взаємодії органів досудового розслідування при надходженні до органу, підрозділу поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них	81
2.2. Організація взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування	88
2.3. Планування досудового розслідування за окремим кримінальним провадженням	96
Тести для самоконтролю	101
Обов'язкові та додаткові завдання.....	103
Перелік використаних та рекомендованих джерел.....	105

Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПІД ЧАС ЙОГО ЗУПИНЕННЯ	107
3.1. Основні форми взаємодії під час досудового розслідування	107
3.2. Виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих та дізнавачів	113
3.3. Створення та організація роботи СОГ для досудового розслідування кримінальних правопорушень	116
3.4. Організація взаємодії у процесі проведення окремих заходів	120
3.5. Організація діяльності та взаємодія органів досудового розслідування Національної поліції України у випадку зупинення досудового розслідування та під час розшуку підозрюваного	131
Тести для самоконтролю	136
Обов'язкові та додаткові завдання	138
Перелік використаних та рекомендованих джерел	139
Розділ 4. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОКРЕМИХ ВИДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	141
4.1. Організація діяльності та взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, учинених проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи	143
4.2. Організація діяльності та взаємодії під час розслідування дорожньо-транспортних пригод	151
4.3. Організація діяльності та взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів	156
4.4. Організація діяльності та взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень за фактами повідомлення про загрозу безпеці людей, знищення чи пошкодження об'єктів власності, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами	161
4.5. Організація діяльності та взаємодії у процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів)	180
Тести для самоконтролю	189
Обов'язкові та додаткові завдання	192
Перелік використаних та рекомендованих джерел	193

Розділ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	197
5.1. Особливості організації діяльності та взаємодії під час досудового розслідування в умовах воєнного стану	197
5.2. Особливості організації діяльності та взаємодії під час проведення огляду при розслідуванні воєнних злочинів	201
5.3. Особливості організації діяльності та взаємодії при проведенні допиту щодо розслідування воєнних злочинів	211
5.4. Особливості організації діяльності та взаємодії у процесі проведення спеціального досудового розслідування	217
5.5. Особливості організації діяльності та взаємодії органів під час розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та репатріації тіл загиблих	227
Тести для самоконтролю	241
Обов'язкові та додаткові завдання.....	243
Перелік використаних та рекомендованих джерел	243
ДОДАТКИ	245

АВТОРИ

Бойко Олексій Павлович – доцент кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, майор поліції (передм., розд. 1, підрозд 3.4, 4.4, додатки);

Гаркуша Аліна Григорівна – доцент кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції (підрозд. 3.1-3.3, 3.5);

Дараган Валерій Валерійович – оперуповноважений сектору кримінальної поліції Василівського РУП ГУНП в Запорізькій області, доктор юридичних наук, професор, майор поліції (підрозд. 2.1-2.2);

Дулкай Іван Іванович – старший слідчий в особливо важливих справах 1-го відділу (розслідування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту) управління організації розслідування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту Головного слідчого управління Національної поліції України, майор поліції (підрозд. 5.2, додатки);

Захарко Андрій Володимирович – доцент кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції (розд. 4, додатки);

Мурзо Євгенія Олександрівна – старший слідчий в ОВС 3-го відділу (методичної роботи та правового забезпечення) управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України, доктор філософії в галузі права, капітан поліції (розд. 1, підрозд. 5.5);

Некlesa Олександр Вікторович – старший викладач кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, капітан поліції (підрозд. 4.4);

Плетенець Віктор Миколайович – професор кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції (підрозд. 2.3);

Рогальська Вікторія Вікторівна – професор кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції (підрозд 3.4., розд. 5, додатки);

Романов Максим Юрійович – начальник 3-го відділу (методичної роботи та правового забезпечення) управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України, доктор філософії в галузі права, майор поліції (розд. 1);

Санакоев Дмитро Борисович – завідувач кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції (підрозд. 4.4., додатки);

Шевчишен Артем Вікторович – заступник начальника Головного слідчого управління Національної поліції України – начальник управління організації роботи та методичного забезпечення, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, полковник поліції (розд. 1).

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник «Організація та взаємодія в діяльності органів досудового розслідування» – навчальне видання, метою якого є осмислення особливостей організації та взаємодії в діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України при попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень спрямованих на виконання завдань кримінального провадження.

Посібник підготовлений у відповідності до норм чинного кримінального процесуального законодавства України з урахуванням відомчих та міжвідомчих нормативно-правових актів, що застосовуються при організації та взаємодії в діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України та досягнень кримінальної процесуальної науки.

У посібнику розглядаються питання щодо нормативно-правової основи організації діяльності, завдань, функцій, структури, організації роботи структурних підрозділів, планування, аналітичної, методичної, статистичної роботи, координації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України, організації діяльності та взаємодії органів досудового розслідування при надходженні до органу, підрозділу поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та реагуванні на них, організації взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування, організації діяльності СОГ при чергових частинах органів та підрозділів поліції, плануванні досудового розслідування за окремим кримінальним провадженнями, основних форм взаємодії під час досудового розслідування, виконанні працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих та дізнавачів, створенні та організації роботи СОГ для досудового розслідування кримінальних правопорушень, організації взаємодії при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій та застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, організації діяльності та взаємодії органів досудового розслідування Національної поліції України при зупиненні досудового розслідування та під час розшуку підозрюваного та при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень у тому числі в умовах воєнного стану.

Зміст навчального посібника відповідає робочій програмі навчальної дисципліни «Організація діяльності органів досудового

розслідування Національної поліції України», яку засвоюють у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання. Всі матеріали посібника представлені у простій та зручній формі, доступній для сприйняття та викладені логічно та послідовно, в якому аналізується кримінальне процесуальне законодавство, відомчі та міжвідомчі нормативно-правові акти України, міжнародне законодавство, практики Європейського суду з прав людини. Розділи посібника містять систематизовані законодавчі та наукові положення з урахуванням існуючих потреб правозастосування та судочинства у цілому. В кінці кожного розділу запропоновано перелік використаних та рекомендованих джерел, які можуть бути корисними при підготовці до занять з конкретної теми, а також перелік тестів для самоконтролю, обов'язкові та додаткові завдання, які в свою чергу допоможуть здобувачам вищої освіти перевірити свій рівень знань та засвоїти відповідний матеріал.

Посібник дозволяє самостійно засвоїти та опанувати здобувачам вищої освіти вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання з юридичним профілем, не лише необхідні теоретичні знання стосовно організації та взаємодії в діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України, але і здобути необхідні компетентності для роботи в практичних підрозділах на посадах слідчих чи дізнавачів. Окрім цього, посібник може бути корисним і для викладачів, науковців, правників, слідчих, прокурорів, співробітників оперативних підрозділів та інших практичних працівників. Також може бути використаний у системі підвищення кваліфікації працівників підрозділів дізнання та слідства.

Розділ 1
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

1.1. Нормативно-правова основа організації
діяльності органів досудового розслідування
Національної поліції України

Незважаючи на достатньо велику кількість нормативно-правових актів, які регламентують організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України, на практиці продовжує виникати чимало проблем, пов'язаних з організацією їх роботи. Існуючі ускладнення пов'язані з відсутністю сталої слідчої практики, достатньої кількості методичних розробок та навчальних праць з означеної тематики.

Відповідно до ст. 38 КПК органами досудового розслідування є органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання.

У свою чергу досудове слідство здійснюють слідчі підрозділи:

- а) органів Національної поліції України;
- б) органів безпеки;
- в) органів Державного бюро розслідувань.

Також досудове слідство здійснюють підрозділ детективів, підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України та підрозділи детективів органів Бюро економічної безпеки України.

Щодо дізнання, то дізнання здійснюють підрозділи дізнання або уповноважені особи інших підрозділів:

- а) органів Національної поліції;
- б) органів безпеки;
- в) органів Бюро економічної безпеки України;
- г) органів Державного бюро розслідувань;
- г) Національного антикорупційного бюро України.

Враховуючи, що до органів досудового розслідування Національної поліції України **відносяться органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання**, звернемо вашу увагу на відомчі накази МВС України, що регламентують діяльність слідчих підрозділів та підрозділів дізнання.

Так, що стосується організації діяльності слідчих підрозділів, вони

більш детально закріплені в Інструкції про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: **наказ МВС від 06.07.2017 № 570**.

Зокрема, в розділі 1 означеної інструкції зазначено, *слідчі підрозділи Національної поліції України* є структурними підрозділами апарату центрального органу управління поліції, її територіальних органів – головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, територіальних (відокремлених) підрозділів головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, які згідно з кримінальним процесуальним законодавством є органами досудового розслідування, які забезпечують досудове розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції.

Відповідно до п. 1. «Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України», організація роботи слідчих підрозділів Національної поліції України передбачає ефективну участь слідчих у захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження *шляхом*:

1. Здійснення розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення.

2. Внесення відповідних відомостей про їх вчинення до ЄРДР.

3. Проведення всебічного, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції України, у порядку, передбаченому КПК України.

4. Ужиття своєчасних заходів для забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальними правопорушеннями.

Підрозділи дізнання органів Національної поліції України здійснюють досудове розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів Національної поліції України, у порядку, передбаченому КПК України.

Дізнання здійснюють також працівники поліції інших підрозділів органів Національної поліції України, які уповноважені в межах компетенції, передбаченої КПК України, здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків.

Працівники поліції інших підрозділів органів Національної поліції України, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, підпорядковуються з питань здійснення дізнання начальникові підрозділу дізнання, а в разі відсутності

підрозділу дізнання – керівникові органу досудового розслідування в межах юрисдикції територіального підрозділу поліції.

Умовою успішної діяльності органів досудового розслідування є належне їй правове забезпечення, тобто закріплення в законах та інших нормативно-правових актах вимог, що сприяють реалізації повноважень слідчих та дізнавачів. Їх діяльність досить часто пов'язана із обмеженням прав громадян та інших суб'єктів правовідносин, у зв'язку з чим важливо забезпечити неухильне дотримання законності, тобто виконання приписів правових норм, які регулюють зазначену діяльність.

Предмет правового забезпечення діяльності органів досудового розслідування Національної поліції складають цілі, завдання, функції, принципи, форми, методи та процедури їх діяльності, правовий статус та їх організаційна структура, порядок взаємодії та координації їх діяльності, нагляд та контроль за нею, організаційно-правові основи її забезпечення (кадрове, інформаційне, матеріально-технічне, фінансове тощо).

Механізм правового забезпечення діяльності органів досудового розслідування охоплює дуже широке коло питань. Правові норми, що діють у даній сфері, можна об'єднати в такі групи: 1) правові норми, які регулюють поведінку людей, визначають права й обов'язки фізичних осіб, як учасників кримінального процесу; 2) особливу групу правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері діяльності органів досудового розслідування Національної поліції, складають норми, що визначають правовий статус слідчих (завдання, функції, повноваження, підслідність, відповідальність, адміністративні процедури їх діяльності тощо).

Відповідно до п. 2. розділу 1 «Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» організація роботи слідчих підрозділів регламентується КПК України, наказами МВС України, Національної поліції України, ГСУ Національної поліції України та головного управління Національної поліції в АР Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві.

Відповідно до п. 2. розділу 1 «Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» правову основу діяльності підрозділів дізнання становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Закон України «Про Національну поліцію», а також видані відповідно до них акти МВС України, інші нормативно-правові акти з питань організації досудового розслідування.

Так, правове забезпечення діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України забезпечується значною

кількістю нормативних актів. У загальному вигляді систему нормативно-правових актів, які регулюють діяльність органів досудового розслідування, можна поділити на п'ять груп:

- 1) Конституція України;
- 2) законодавчі акти України;
- 3) підзаконні нормативно-правові акти загальної компетенції (Президент, Кабінет Міністрів України);
- 4) відомчі нормативно-правові акти МВС України;
- 5) міжнародно-правові акти, учасником яких є Україна.

У правовому регулюванні діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України важливе місце відіграють норми Конституції України, перш за все ті, які встановлюють принципи діяльності державних органів та їх посадових осіб, права та обов'язки громадян. У Конституції України закріплено положення про те, що її норми є нормами прямої дії, тобто вони мають застосовуватися безпосередньо, незалежно від того, чи внесено зміни до відповідних нормативних актів. Конституцією України значно розширено можливості громадян для захисту своїх прав і свобод від свавілля державних органів та посадових осіб, у разі використання усіх національних засобів правового захисту громадяни можуть звертатися до відповідних міжнародних судових установ чи інших міжнародних організацій.

Оскільки норми Конституції України нерідко визначають лише межі правового регулювання в тих або інших сферах суспільних відносин, передбачають початкову регламентацію цих відносин, містять відправні засади для галузей права, завдання наступної правотворчості – детальна регламентація суспільних відносин, встановлення конкретних прав і обов'язків суб'єктів права для більш повного втілення конституційних принципів у практику. Конкретизація конституційних вимог у сфері діяльності підрозділів досудового розслідування Національної поліції міститься в галузевих нормах права: кримінального, кримінального процесуального, адміністративного тощо, в яких відображається не лише юридична політика, а й моральні погляди суспільства на досудове розслідування.

Центральне місце в механізмі правового регулювання діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України посідають закони та інші законодавчі акти. Головним законодавчим актом, який регулює діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України, безперечно, є Кримінальний процесуальний кодекс України. Усі рішення про спрямування досудового розслідування і проведення слідчих (розшукових) дій та

негласних слідчих (розшукових) дій слідчий приймає самостійно, за винятком випадків, коли законом передбачено одержання згоди прокурора, слідчого судді, суду, та несе повну відповідальність за їх виконання.

Оскільки до системи органів Національної поліції відносяться органи досудового розслідування, на них повною мірою розповсюджуються Закон України «Про Національну поліцію», «Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України», «Дисциплінарний статут Національної поліції України». Регулюють окремі питання діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України і такі Закони України: «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», «Про оперативно-розшукову діяльність»; «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»; «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів»; «Про судову експертизу»; «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про безоплатну правову допомогу», «Про правовий режим воєнного стану» та ряд інших законів, які стосуються кримінального судочинства. Крім законодавчих норм, безпосередньо стосуються діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України і нормативно-правові акти, прийняті Президентом України, Кабінетом Міністрів України, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування. Важливе значення для органів досудового розслідування Національної поліції України при застосуванні норм матеріального та процесуального права мають роз'яснення, які містяться в постановках Пленуму Верховного Суду України з питань кримінального судочинства. Міжнародно-правові документи, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, а міжнародні акти, які стосуються питань кримінального судочинства, є складовою правової основи діяльності органів досудового розслідування. Вступ до Ради Європи та приєднання України до європейських конвенцій в галузі кримінального правосуддя створює принципово нові умови організації взаємодії правоохоронних органів України з компетентними інституціями країн-членів Ради Європи в рамках єдиного правового простору. До міжнародно-правових документів, які регулюють діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України, насамперед, належать: «Загальна декларація прав людини» від 4 грудня 1948 р., «Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права» від 16 грудня 1966 р., «Міжнародний пакт про громадянські і політичні права» від 16 грудня 1966 р., «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання

правопорядку» від 17 грудня 1979 р., «Звід принципів захисту усіх осіб, яких піддано затриманню або ув'язненню в будь-якій формі» від 9 грудня 1988 р., «Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини» від 4 листопада 1950 р., «Римський статут Міжнародного кримінального суду» від 17.07.1998 р., «Женевська конвенція про поводження з військовополоненими» від 12 серпня 1949 р.

Діяльність органів досудового розслідування Національної поліції України також визначається і залежить від дотримання вимог окремих наказів Офісу Генерального прокурора. Так, підрозділи органів досудового розслідування Національної поліції України повинні дотримуватися вимог наказу Офісу Генерального прокурора № 298 «Про Єдиний реєстр досудових розслідувань» від 30.06.2020 р., додатки до наказу Офісу Генерального прокурора № 298 від 30.06.2020 р.

На виконання положень кримінального процесуального законодавства видано окремі накази МВС України, які більш докладно регламентують організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України. Що ж стосується санкціонування відомчої правотворчості, то у ст. 4 Закону України «Про Національну поліцію» нормативні акти МВС України прямо названо серед інших актів, які є правовою основою діяльності поліції, а отже і органів досудового розслідування Національної поліції України. Звісно, ці акти є підзаконними і повинні відповідати усім нормативним актам, які мають вищу юридичну силу. Визначаються наказами МВС України й питання організації та функціонування органів досудового розслідування Національної поліції України. Зокрема, наказом МВС України від 06.07.2017 р. № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» затверджено: 1) Положення про слідчі підрозділи Національної поліції України; 2) Інструкцію з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, наказом МВС України від 20.05.2020 р. № 405 «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» затверджено: 1) Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України.

До відомчих нормативних актів, які прямо чи опосередковано регулюють діяльність органів досудового розслідування, доцільно віднести і такі: 1. Наказ МВС України від 08.02.2019 р. № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події»; 2. Наказ МВС України від 27.04.2020 № 357 «Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного

інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України»; 3. Наказ МВС України № 575 від 07.07.2017 р. «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні»; 4. Наказ МВС України від 24.07.2017 № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами»; 5. Наказ МВС України від 03.11.2015 № 1339 «Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події»; 6. Наказ МВС України від 19.08.2019 № 691 «Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України»; 7. Наказ МВС України від 08.06.2017 № 480 «Про затвердження Порядку застосування електронних засобів контролю»; 8. Наказ МВС України від 14.04.2016 № 296 «Про затвердження Інструкції з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України» та ін.

До міжвідомчих нормативних актів, які регулюють діяльність органів досудового розслідування, необхідно віднести: 1) спільний наказ МВС України, МОЗУ та ОГПУ від 09.03.2022 № 177/450/46 «Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України; 2) спільний наказ МВС України, СБУ від 20.02.2025 № 54/112 «Про взаємодію Служби безпеки України та Національної поліції України під час організації розшуку осіб»; 3) спільний наказ МВС України, МОЗ України від 06.07.2016 № 612/679 «Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і підрозділів поліції; 4) спільний наказ ДБР, МВС України від 21.07.2025 № 367/486 «Про взаємодію Державного бюро розслідувань та Національної поліції України під час організації розшуку осіб» та ін.

1.2. Завдання, функції та структура органів досудового розслідування Національної поліції України

Основною метою органів досудового розслідування Національної поліції України є виконання завдань кримінального провадження, що визначені в ст. 2 КПК України.

Враховуючи, що відповідно до ст. 38 КПК України органами досудового розслідування є органи, що здійснюють досудове слідство і дізнання, у відомчих нормативно-правих актах, які регламентують організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України окремо визначено завдання слідчих підрозділів та підрозділів дізнання.

Так, відповідно до розділу 2 Інструкції про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 06.07.2017 № 570, **на слідчі підрозділи покладаються такі завдання:**

- 1) захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень;
- 2) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;
- 3) забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції;
- 4) забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями;
- 5) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

На слідчі підрозділи можуть бути покладені й інші завдання, визначені законодавством України щодо кримінального провадження.

Слідчі підрозділи зобов'язані застосовувати всі передбачені законодавством заходи для забезпечення ефективності досудового розслідування.

Згідно з розділом 2 Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 20.05.2020 № 405, **на підрозділи дізнання покладаються такі завдання:**

- захист особи, суспільства та держави від кримінальних проступків;
- охорона прав, свобод та законних інтересів учасників

кримінального провадження;

– забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів Національної поліції України;

– забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними проступками;

– виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних проступків, і вжиття заходів щодо їх усунення.

Дізнавачі підрозділів дізнання зобов'язані вживати всіх передбачених законодавством заходів для забезпечення ефективності досудового розслідування кримінальних проступків.

На підрозділи дізнання можуть бути покладені й інші завдання, визначені законодавством України.

Виходячи з аналізу наказів МВС України від 06.07.2017 № 570 та від 20.05.2020 № 405, на слідчі та підрозділи дізнання покладаються однакові завдання, але основна їх відмінність полягає в тому, що означені завдання слідчі виконують при розслідуванні злочинів а дізнавачі при розслідуванні кримінальних проступків.

Першим завданням слідчих та підрозділів дізнання є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень.

Потреба особи, суспільства та держави у захисті від держави у захисті від суспільно небезпечних посягань (у тому числі, кримінальних правопорушень) обумовлюють необхідність створення регулятора суспільних відносин, який буде здатний виконувати цю функцію. Таким є кримінальне право. Однак саме по собі, без механізму реалізації кримінально-правових норм, воно не буде спроможним захистити ні окрему особу, ні суспільство, ні державу загалом. Роль такого механізму, як відомо, виконує кримінальний процес.

Виконання завдання щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень реалізується у функціональних завданнях суб'єктів правозастосування – органів і посадових осіб, що реалізують норми кримінально-процесуального права (***слідчих та підрозділів дізнання***). Так, органи досудового розслідування (***досудового слідства та дізнання***) покликані встановити обставини кримінального правопорушення та особу, яка його вчинила, довести винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Прокурор здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, підтримує державне обвинувачення в суді. Роль суду як соціального інституту полягає у здійсненні правосуддя.

Як зазначає Л. Д. Удалова і С. О. Патюк захист особи, суспільства

та держави від кримінальних правопорушень – це передбачена законом діяльність держави в особі уповноважених органів, що спрямована на забезпечення, реалізацію, відновлення прав потерпілих від кримінального правопорушення осіб, а також їх діяльність з використання як самостійно, так і за допомогою представника будь-яких передбачених законом методів і засобів з метою відстоювання своєї позиції у кримінальному провадженні».

Таким чином, виконання завдання слідчих та підрозділів дізнання щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень визначається їх функціональним призначенням, які зобов'язані повно, всебічно та об'єктивно досліджувати всі обставини кримінального провадження, встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Другим завданням слідчих та підрозділів дізнання є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Частиною 1 ст. 3 Конституції України закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпека є найвищою соціальною цінністю. Визначення правами і свободами людини та їх гарантіями змісту і спрямованості діяльності держави підвищують відповідальність компетентних органів за виконання постановлених перед ними завдань.

Під охороною прав та законних інтересів учасників кримінального провадження (фізичних і юридичних осіб, які беруть у ньому участь), слід розуміти встановлення процесуальних гарантій створення належних умов для повної і безперешкодної реалізації учасниками кримінального провадження їхніх суб'єктивних прав і законних інтересів, у тому числі і спеціальних прав, як учасників кримінального провадження. Особи, які порушують вказані права та інтереси, повинні бути притягнені до юридичної відповідальності.

Згідно з п. 25 ст. 3 КПК учасниками кримінального провадження є сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, третя особа, щодо майна якої вирішується питання про арешт, інша особа, права чи законні інтереси якої обмежуються під час досудового розслідування, особа, стосовно якої розглядається питання про видачу в іноземну державу (екстрадицію), заявник, у тому числі викривач, свідок та його адвокат, понятий, заставодавець, перекладач, експерт, спеціаліст, представник персоналу органу пробації, секретар судового засідання, судовий розпорядник.

Отже, охороні підлягають права як тих фізичних і юридичних осіб, які постраждали від вчинення кримінального правопорушення, так і тих, винуватість яких у вчиненні кримінального правопорушення, встановлюється, й тих, хто відіграє допоміжну роль у кримінальному провадженні.

Можна виділити такі напрями діяльності в межах забезпечення (гарантування) охорони прав та законних інтересів учасників кримінального провадження:

1) створення умов, необхідних для реалізації прав та здійснення законних інтересів. Так, згідно ч. 1 ст. 11 КПК під час кримінального провадження повинна бути забезпечена повага до людської гідності, прав і свобод кожної особи. Відповідно до ч. 2 ст. 20 КПК слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, зобов'язані роз'яснити підозрюваному, обвинуваченому його права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним або призначеного захисника;

2) обмеження прав виключно уповноваженими на те суб'єктами, за наявності до того підстав і умов, у передбаченому законом порядку. Так, ч. 1 ст. 132 КПК визначає, що заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються виключно на підставі ухвали слідчого судді або суду, за винятком випадків, передбачених цим Кодексом;

3) відшкодування шкоди, завданої порушенням прав та законних інтересів учасників провадження. Частина 3 ст. 11 КПК встановлює, що кожен має право захищати усіма засобами, що не заборонені законом, свою людську гідність, права, свободи та інтереси, порушені під час здійснення кримінального провадження. При цьому, відповідно до ст. 130 КПК шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, відшкодовується державою за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом.

Взагалі, робота механізму забезпечення прав і свобод людини неможлива без діяльності компетентних державних органів, здатних застосовувати примусові засоби до зобов'язаної особи з метою відновлення порушеного права.

Таким чином, слідчі та підрозділи дізнання відіграють важливу роль щодо охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

До третього завдання слідчих та підрозділів дізнання належить забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності органів досудового розслідування Національної поліції України.

Забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національної поліції, досягається шляхом застосування слідчими та дізнавачами усіх передбачених законом заходів, дотримання принципів верховенства права, неухильного виконання вимог КПК України та забезпечення ефективності процесу.

Відповідно до ч. 1 ст. 216 КПК України на органи досудового розслідування Національної поліції України покладено здійснення досудового розслідування переважної більшості кримінальних правопорушень, передбачених КК України.

Передумовою притягнення особи до відповідальності за вчинене кримінального правопорушення є здійснення досудового розслідування.

Встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення – завдання складне і багатогранне. Його виконання пов'язане з ретельною та кропіткою роботою, спрямованою на виявлення та закріплення слідів кримінального правопорушення, на викриття та розшук особи (осіб), що його вчинила, тощо. В результаті проведених під час досудового розслідування дій встановлюються та досліджуються більшість доказів, формується підозра та обвинувачення, що надалі стає предметом судового розгляду та визначає його обсяг і межі.

Названі вимоги характеризують способи дослідження обставин кримінального правопорушення та зібраних доказів. Швидкість, повнота та неупередженість мають свій конкретний зміст, однак при цьому вони взаємопов'язані.

Вимога швидкості впливає на побудову кримінального процесу, визначення повноважень його суб'єктів.

Так, для забезпечення швидкості кримінального провадження запроваджуються спрощені порядки кримінального провадження (досудове розслідування кримінальних проступків у формі дізнання).

Серед засад кримінального провадження визначено засаду розумних строків (ст. 28 КПК), відповідно до якої під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати передбачені цим Кодексом строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень.

Наприклад, відповідно до ст. 214 КПК слідчий, дізнавач прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про

вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР та розпочати розслідування.

Отже, *швидкість* розслідування кримінальних правопорушень полягає в тому, що слідчий чи дізнавач під час здійснення досудового розслідування зобов'язаний здійснювати дії та приймати рішення у чітко встановлені строки. У разі якщо в КПК України чітко не визначені строки в такому разі діють розумні строки.

Щодо *повноти* проведення досудового розслідування вона полягає у тому, що встановлені всі обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні визначені ст. 91 КПК України: подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання.

Відповідно до ч. 1 ст. 485 КПК України до обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх крім обставин, передбачених ст. 91 КПК України, також з'ясовуються:

1) повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число, місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі міг керувати ними;

2) ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння;

3) умови життя та виховання неповнолітнього;

4) наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.

Щодо *неупередженого* розслідування кримінальних правопорушень слідчим, дізнавачем передбачає вчинення ними процесуальних дій, ухвалення процесуальних рішень лише з підстав, встановлених КПК, та на основі зібраних фактичних даних, без

обвинувального ухилю та особистої зацікавленості у вирішенні справи. В разі отримання під час проведення слідчої (розшукової) дії доказів, які можуть вказати на невинуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення, слідчий, прокурор зобов'язані провести відповідну слідчу дію в повному обсязі й складені при цьому процесуальні документи долучити до матеріалів справи та надати їх судові у випадку звернення до нього з обвинувальним актом, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності або клопотанням про застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру. У випадках, коли перелічені учасники провадження безпосередньо чи опосередковано зацікавлені у вирішенні справи, вони мають бути усунені від провадження шляхом самовідводу або відводу (ст. 77 КПК).

До четвертого завдання слідчих та підрозділів дізнання належить забезпечення відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, заподіяної кримінальними правопорушеннями

Чинне законодавство України передбачає відповідні способи відновлення порушеного майнового стану при провадженні у кримінальному провадженні, участь у яких беруть органи досудового розслідування: 1) добровільне відшкодування шкоди винною особою чи цивільним відповідачем (ч. 1 ст. 127 КПК України); 2) пред'явлення і розгляд цивільного позову в кримінальному провадженні (ст. 128 КПК України). Кожний з вищенаведених способів відновлення порушеної кримінальним правопорушенням майнової сфери потерпілих осіб розрахований на конкретну ситуацію, і їх реалізація залежить насамперед від характеру самої шкоди та значною мірою від виду суб'єкта, якому заподіюється шкода, а саме, від його здатності належним чином захистити свої порушені права.

Відповідно до ч. 2 ст. 61 КПК України права та обов'язки цивільного позивача виникають з моменту подання позовної заяви органу досудового розслідування або суду.

Таким чином, відшкодування фізичним і юридичним особам шкоди, завданої кримінальними правопорушеннями, відбувається шляхом подання цивільного позову в рамках кримінального провадження, що дозволяє отримати компенсацію від обвинуваченого або іншої винної особи, або шляхом подання цивільного позову в порядку цивільного судочинства, а також через компенсацію від держави за рахунок Державного бюджету в окремих випадках, передбачених законом, а також через добровільне відшкодування шкоди особою, яка її заподіяла.

Відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 170 КПК України слідчий, дізнавач під час здійснення досудового розслідування зобов'язаний звернутися з

клопотанням за погодженням з прокурором про арешт майна з метою забезпечення відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди.

До п'ятого завдання слідчих та підрозділів дізнання відноситься виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення.

Слід зазначити, що в чинному КПК України на відміну від КПК України 1960 року не передбачено внесення подання слідчим, дізнавачем про вжиття заходів для усунення причини і умов, які сприяли вчиненню кримінальних правопорушень відповідним державним органам, громадським організаціям чи посадовим особам.

Хоча в ч. 5 ст. 40 КПК України зазначено, що органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого.

Відповідно до ст. 110 КПК України слідчий, дізнавач приймає рішення у формі постанови.

Як зазначає Р.М. Балац, процесуальним актом, у якому відображалася б запобіжна діяльність слідчого щодо усунення причин та умов вчинення кримінального правопорушення було б винесення відповідного подання. На нашу думку, така позиція суперечить вимогам КПК України.

Тому, враховуючи положення чинного КПК України єдиним способом на нашу думку виконання завдання щодо виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення слідчими та дізнавачами є винесення постанови та направлення її до відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організації, службових осіб, інших фізичних осіб.

Згідно з розділом 3 Інструкції про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 06.07.2017 № 570, **відповідно до покладених на слідчі підрозділи завдань вони виконують такі функції:**

1) усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального провадження, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і

неупереджених процесуальних рішень;

2) аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування слідчих підрозділів, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації;

3) розроблення та реалізація заходів щодо дотримання законодавства, зміцнення службової дисципліни, підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків;

4) вивчення, узагальнення позитивного досвіду досудового розслідування, упровадження його на практиці та розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;

5) організація взаємодії слідчих підрозділів з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, зокрема прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність;

6) вивчення практики застосування слідчими норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України;

7) забезпечення підбору, розстановки і виховання кадрів для слідчих підрозділів, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності;

8) організація відповідно до КПК України та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку з проведенням досудового розслідування кримінальних правопорушень.

На слідчі підрозділи можуть бути покладені й інші функції, передбачені законодавством.

Згідно з розділом 3 Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України, затвердженого наказом МВС України від 20.05.2020 № 405, **підрозділи дізнання, відповідно до покладених на них завдань, виконують такі функції:**

– усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального проступку, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують їх покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і обґрунтованих процесуальних рішень;

– аналіз практики досудового розслідування кримінальних

проступків, організації і результатів діяльності дізнавачів, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підрозділів дізнання;

- вжиття заходів з підвищення якості дізнання і дотримання його строків;

- вивчення, узагальнення позитивного досвіду дізнання, упровадження його в практику підрозділів дізнання, розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних проступків;

- організація взаємодії підрозділів дізнання з іншими підрозділами Національної поліції, слідчими та детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням;

- вивчення практики застосування дізнавачами норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України;

- забезпечення підбору, розстановки і виховання кадрів для підрозділів дізнання, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності;

- організація відповідно до законодавства України розгляду і вирішення звернень громадян, які надходять у зв'язку з проведенням дізнання.

На підрозділи дізнання можуть бути покладені й інші функції, передбачені законодавством України.

Проаналізувавши функції слідчих та підрозділів дізнання визначених в наказах МВС України від 06.07.2017 № 570» та від 20.05.2020 № 405 можна сказати, що напрями їх діяльності ідентичні. Основною відмінністю їх є те, що слідчі виконують свої напрями діяльності при розслідуванні злочинів а дізнавачі при розслідуванні кримінальних проступків.

Розкриємо зміст кожної функції слідчих та підрозділів дізнання.

Щодо першої функції *усебічне, повне і неупереджене дослідження обставин кримінального правопорушення, виявлення як тих обставин, що викривають, так і тих, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставин, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надання їм належної правової оцінки та забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень.*

Усебічне дослідження – полягає у тому, що слідчий, дізнавач

зобов'язаний збирати докази, які стосуються як сторони обвинувачення, так і сторони захисту.

Повне дослідження – полягає у необхідності виявлення та фіксації слідчим та дізнавачем всіх обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Неупередженість – слідчий, дізнавач зобов'язані уникати будь-якої заангажованості, ставлячись до всіх учасників кримінального провадження об'єктивно.

Виявлення викриваючих та виправдовуючих обставин – полягає у тому, що слідчий, дізнавач зобов'язані збирати докази не тільки ті, які вказують на причетність підозрюваного, обвинуваченого до вчинення кримінального правопорушення, а і навпаки, ті що спростовують цю провину або вказують на його невинуватість.

Виявлення обставин, що пом'якшують або обтяжують покарання – полягає у дослідженні фактів, що можуть вплинути на міру покарання.

Надання належної правової оцінки – встановлення обставини про вчинення кримінального правопорушення слідчий, дізнавач має правильно кваліфікувати відповідно до норм чинного законодавства.

Забезпечення прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень – полягає у тому, що прийняті рішення під час досудового розслідування слідчого та дізнавача повинні відповідати вимогам КПК України та не порушувати права учасників кримінального провадження.

Друга функція слідчих – **аналіз слідчої практики, організації і результатів діяльності слідчих, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності функціонування слідчих підрозділів, забезпечення правопорядку, посилення боротьби зі злочинністю, інформування населення із зазначених питань через засоби масової інформації. Дізнавачів – аналіз практики досудового розслідування кримінальних проступків, організації і результатів діяльності дізнавачів, унесення на основі цього в установленому порядку пропозицій щодо підвищення ефективності діяльності підрозділів дізнання.**

Аналіз слідчої практики та практики досудового розслідування кримінальних проступків – суть полягає у систематичному вивченні методів, прийомів та результатів розслідувань, виявлення типових помилок та недоліків.

Аналіз організації та результатів діяльності слідчих та дізнавачів – полягає у оцінці ефективності роботи слідчих підрозділів та підрозділів дізнання, розподілу навантаження, використання

ресурсів, а також результативності розслідувань та завершених кримінальних проваджень.

Розробка пропозицій щодо підвищення ефективності – полягає у розробці рекомендацій для покращення роботи слідчих, дізнавачів, впровадження нових методів для удосконалення діяльності органів досудового розслідування.

Забезпечення правопорядку та посилення боротьби зі злочинністю – суть полягає у підвищенні ефективності діяльності слідчих, дізнавачів з метою зменшення рівня злочинності.

Інформування населення – полягає у публікації через засоби масової інформації для формування думки громадян та підвищення довіри до правоохоронних органів інформації про стан злочинності, результати розслідувань, профілактичні заходи.

Третя функція слідчих та підрозділів дізнання – розроблення та реалізація заходів щодо дотримання законодавства, зміцнення службової дисципліни, підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків, вжиття заходів з підвищення якості дізнання і дотримання його строків – суть полягає у розробці нормативно-правових актів спрямованих на дотримання чинного законодавства, службової дисципліни у діяльності органів досудового розслідування НПУ, підвищення якості досудового розслідування та скорочення його строків.

Четверта функція – вивчення, узагальнення позитивного досвіду досудового розслідування, упровадження його на практиці та розроблення сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень – суть полягає у вивченні та узагальненні позитивного досвіду, який використовувався під час досудових розслідувань кримінальних проваджень та втіленні у повсякденній роботі слідчого та дізнавача, що вимагає постійного вдосконалення та адаптації шляхом розробки сучасних методик розслідування окремих видів кримінальних правопорушень.

П'ята функція – належна організація взаємодії слідчих підрозділів з Офісом Генерального прокурора, регіональними, місцевими прокуратурами, зокрема прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, органами та підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову і судово-експертну діяльність; організації взаємодії підрозділів дізнання з іншими підрозділами Національної поліції, слідчими та детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову

діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за дотриманням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням.

Шоста функція вивчення практики застосування слідчими та дізнавачами норм права і розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України – полягає у аналітичній діяльності, спрямованій на виявлення недоліків і прогалин при правозастосуванні, а також розробка конкретних пропозицій щодо внесення змін до законодавства з метою вдосконалення правових норм.

Сьома функція забезпечення підбору, розстановки і виховання кадрів для підрозділів слідства та дізнання, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності.

Взагалі означена функція притаманна підрозділам кадрового забезпечення Національної поліції України, проте спробуємо роз'яснити в чому вона полягає.

Суть означеної функції полягає у здійсненні пошуку і відбору кандидатів з відповідними знаннями, навичками та особистими якостями, необхідними для роботи у слідстві та дізнанні з подальшим розподілом та призначенням на посади у слідчих підрозділах та підрозділах дізнання а також виховання досвідченими співробітниками молодих фахівців та підвищення їх кваліфікації з метою розвитку професійних якостей та набуття практичного досвіду.

Восьма функція організація відповідно до КПК України та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку з проведенням досудового розслідування кримінальних правопорушень та організація відповідно до законодавства України розгляду і вирішення звернень громадян, які надходять у зв'язку з проведенням дізнання.

Суть означеної функції полягає у тому, що слідчий, дізнавач зобов'язаний розглядати та вирішувати скарги та заяви громадян, які надходять при здійсненні досудового розслідування.

Розкриємо структуру слідчих підрозділів та підрозділів дізнання.

Слідчими підрозділами є:

- 1) Головне слідче управління Національної поліції;
- 2) слідчі управління головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві;
- 3) слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції.

Підрозділами дізнання є:

Управління дізнання Національної поліції України (у складі органу досудового розслідування);

відділи (сектори) дізнання ГУНП;
відділи (сектори) дізнання територіальних (відокремлених)
підрозділів поліції.

1.3. Організація роботи структурних підрозділів у органах досудового розслідування Національної поліції України

Наказом МВС України від 06.07.2017 року № 570 «Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України» затверджено Інструкцію з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, в якій в визначено організацію структурних підрозділів слідства, зокрема: *організація роботи слідчого управління (розділ 3); організацію роботи слідчих відділів (відділень) територіальних підрозділів поліції (розділ 4)* не визначивши організацію роботи ГСУ. Що стосується підрозділів дізнання, то в наказі МВС України від 20.05.2020 року № 405 «Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України» на відміну від слідчих підрозділів чітко не визначено організацію роботи структурних підрозділів дізнання.

Організація роботи ГСУ

ГСУ – є структурним підрозділом апарату НПУ, який є головним органом досудового розслідування в НПУ, що забезпечує організацію, координацію та здійснення досудового розслідування у кримінальних провадженнях, що віднесені до його підслідності.

Відповідно до розділу 4 (Організація діяльності ГСУ) наказу Національної поліції України від 27.11.2015 № 127 «Про затвердження Положення про Головне слідче управління Національної поліції України» керівником ГСУ є заступник Голови Національної поліції України – начальник ГСУ, який, крім повноважень і обов'язків, передбачених кримінальним процесуальним законодавством, є відповідальним за стан досудового розслідування в органах Національної поліції України, організацію роботи ГСУ, виконання покладених на нього завдань.

Начальник ГСУ має заступників, які призначаються на посади і звільняються з посад у встановленому порядку.

Начальник ГСУ має такі повноваження:

- 1) організовує здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції України;
- 2) у межах компетенції дає обов'язкові для виконання державними

службовцями і працівниками апарату Національної поліції України та її територіальних органів доручення;

3) організовує звітування керівників структурних підрозділів апарату Національної поліції України, її територіальних органів з питань службової діяльності органів досудового розслідування, у тому числі стану взаємодії між слідчими та оперативними підрозділами під час розслідування кримінальних правопорушень; за наявності підстав приймає рішення про проведення службового розслідування за фактами невиконання службовими особами поліції покладених на них обов'язків та притягнення їх до відповідальності відповідно до законодавства;

4) підписує на бланках із зображенням Державного Герба України листи, звернення, повідомлення та інші документи з питань організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України та стану розслідування конкретних кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції України, за винятком тих, щодо яких встановлено окремий порядок підписання;

5) за дорученням Голови Національної поліції України представляє Національну поліцію України в органах державної влади, а також у відносинах з правоохоронними органами інших держав;

6) інформує Голову Національної поліції України про стан діяльності слідчих підрозділів та заходи, спрямовані на її вдосконалення, хід розслідування кримінальних правопорушень, що мають значний суспільний резонанс;

7) опрацьовує і вносить на розгляд Голови Національної поліції України пропозиції про структуру і штатну чисельність органів досудового розслідування, перерозподіл штатної чисельності слідчих між слідчими підрозділами територіальних органів Національної поліції з урахуванням навантаження на слідчих, криміногенної ситуації (обстановки) та наявного некомплекту;

8) забезпечує достовірність звітності й обліку даних про характер, обсяг і результати слідчої роботи, а також регулярне узагальнення слідчої практики та її вдосконалення;

9) визначає функціональні обов'язки (посадові інструкції) своїх заступників і керівників структурних підрозділів ГСУ, завдання підрозділів ГСУ та затверджує функціональні обов'язки особового складу і плани діяльності ГСУ, координує та контролює діяльність заступників начальника ГСУ та управління розслідування особливо тяжких злочинів ГСУ;

10) сприяє в межах своїх повноважень забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;

11) дотримується в межах компетенції принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у своїй діяльності;

12) забезпечує в межах компетенції виконання нормативно-правових актів з питань дотримання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії дискримінації за ознакою статі та сексуальним домаганням;

13) у встановленому порядку організовує проведення атестації працівників ГСУ;

14) у визначеному порядку вносить Голові Національної поліції України подання про присвоєння спеціальних звань працівникам ГСУ;

15) вносить пропозиції ректорам навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських, щодо покращення навчального процесу з підготовки фахівців органів досудового розслідування; за погодженням з керівництвом навчальних закладів, які здійснюють підготовку поліцейських слідчої спеціалізації, бере участь у роботі державних екзаменаційних комісій;

16) у встановленому порядку витребує матеріали кримінальних проваджень, дає письмові вказівки слідчим;

17) викликає до апарату Національної поліції України для заслуховування стану досудового розслідування в кримінальних провадженнях працівників слідчих та оперативних підрозділів, інших службових осіб територіальних органів поліції;

18) у разі необхідності відповідно до кримінального процесуального законодавства визначає слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а в разі здійснення досудового розслідування слідчою групою визначає старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих органів досудового розслідування, а також ГСУ;

19) відсторонює слідчого від проведення досудового розслідування в установленому кримінальним процесуальним законодавством порядку та призначає іншого слідчого;

20) у встановленому порядку розглядає клопотання слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України про продовження Генеральним прокурором України чи його заступником строку досудового розслідування понад шість місяців у кримінальних провадженнях, розслідування в яких здійснюється цими слідчими, а також клопотання про надіслання кримінальних проваджень до правоохоронних органів інших країн відповідно до міжнародних договорів;

21) вносить відповідно до законодавства, нормативно-правових актів МВС та організаційно-розпорядчих актів Національної поліції

України пропозиції про заохочення працівників органів досудового розслідування та накладення на них дисциплінарних стягнень;

22) уносить у встановленому порядку пропозиції про встановлення чи зміну надбавок, доплат, підвищень та премій працівникам ГСУ;

23) приймає рішення про направлення працівників ГСУ у відрядження (у тому числі позапланові);

24) призначає осіб, відповідальних за товарно-матеріальні цінності, що використовуються в ГСУ; вживає заходів щодо забезпечення збереження, цільового використання матеріальних та нематеріальних активів, що передані в користування або на відповідальне зберігання працівникам ГСУ.

Також ГСУ здійснює процесуальний та організаційний контроль за досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, у тому числі:

- проти життя та здоров'я особи, насамперед, умисних убивств;
- із застосуванням вогнепальної зброї або вибухових речовин та пристроїв;

- кваліфікованих розбійних нападів та пограбувань, інших тяжких та особливо тяжких злочинів корисливо-насильницької спрямованості;

- створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань;

- вибухів, пожеж, учинених загальнонебезпечним способом;

- у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку;

- у сфері господарської діяльності, якими завдано значної шкоди, насамперед, інтересам держави, у тому числі пов'язаних з використанням коштів бюджетів усіх рівнів;

- з ознаками корупції у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, що спричинили тяжкі та особливо тяжкі наслідки;

- стосовно працівників засобів масової інформації;

- учинених на ґрунті ненависті, у тому числі у зв'язку з расовою, національною, етнічною чи релігійною нетерпимістю;

- за якими здійснюється спеціальне досудове розслідування;

- інших кримінальних правопорушень, які набули значного суспільного резонансу або стан розслідування яких знаходиться на контролі МВС, Національної поліції України та Генеральної прокуратури України.

Організація роботи слідчого управління

Відповідно до розділу 3 Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України *діяльність слідчого управління здійснюється:*

– згідно із затвердженими функціональними обов'язками його працівників;

– на основі поточних планів, що формуються на підставі аналізу оперативної обстановки, стану слідчої роботи.

Плани роботи слідчого управління складаються на півріччя і затверджуються заступником начальника ГУНП – начальником слідчого управління до 25 числа звітнього місяця. У разі необхідності готуються доповнення до цих планів, а також спеціальні плани, які затверджуються заступником начальника ГУНП – начальником слідчого управління.

Начальник слідчого управління є відповідальним за організацію і здійснення контролю за виконанням планових заходів, у тому числі за своєчасність, повноту і достовірність відомостей про їх виконання. Хід виконання планів, а також ефективність проведених заходів систематично обговорюються на оперативних нарадах слідчого управління.

Начальник слідчого управління має право визначити працівника, якому доручити здійснення контролю за виконанням планових заходів із зазначенням про це в його функціональних обов'язках.

Для здійснення належного контролю за роботою слідчих підрозділів слідчим управлінням як самостійно, так і з залученням інших структурних підрозділів ГУНП проводяться відповідні перевірки, готуються аналізи, огляди, інформаційні листи, методичні рекомендації, узагальнюються і розповсюджуються позитивні форми і методи роботи.

Перевірка діяльності слідчих підрозділів та інші заходи контролю обов'язково поєднуються з наданням практичної допомоги.

Інспекторські, контрольні, цільові та інші перевірки, виклики зі звітами керівників слідчих підрозділів проводяться слідчим управлінням самостійно згідно з планами роботи або в порядку реагування на ускладнення оперативної обстановки, виникнення негативних тенденцій, надходження інформації про недоліки в організації роботи слідчих підрозділів або порушення слідчими законності під час розслідування кримінальних правопорушень.

Слідче управління на підставі комплексного аналізу стану злочинності, результатів роботи з розслідування вчинених кримінальних правопорушень, матеріалів інспектувань, перевірок, актів прокурорського реагування, рішень слідчого судді, суду, звернень громадян, іншої інформації розробляє і здійснює заходи щодо вдосконалення організації досудового розслідування в кримінальних провадженнях, забезпечує виконання вимог законодавства України, що регламентує слідчу роботу, а також уживає заходів стосовно усунення негативних тенденцій у слідчій роботі.

Узагальнення і розповсюдження слідчим управлінням позитивного досвіду слідчої роботи здійснюються з метою підвищення професійного рівня слідчих та ефективної діяльності слідчих підрозділів.

Централізоване одержання, опрацювання і зберігання статистичної інформації про результати слідчої роботи проводяться підрозділами інформаційного забезпечення ГУНП. Опрацьовані відомості надсилаються до слідчого управління в установленому порядку і визначені строки.

Слідче управління в установленому порядку надсилає до центрального органу управління поліцією звіти про результати слідчої роботи та до ГСУ позачергову інформацію згідно з вимогами нормативно-правових актів МВС, якими регулюється порядок реагування на заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення, а також оперативне інформування МВС та Національної поліції України.

Слідче управління здійснює контроль за станом досудового розслідування, яке проводиться слідчими підрозділами, у кримінальних провадженнях про:

1) умисні вбивства, умисні тяжкі тілесні ушкодження, що спричинили смерть потерпілого, згвалтування при обтяжуючих обставинах;

2) торгівлю людьми;

3) незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання з метою збуту чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів;

4) дорожньо-транспортні пригоди, у яких загинула хоча б одна особа або постраждало 5 і більше осіб;

5) кримінальні правопорушення, учинені організованими групами чи злочинними організаціями, бандитизм;

6) тяжкі та особливо тяжкі злочини, учинені у сфері службової діяльності;

7) злочини у сфері господарської діяльності, якими заподіяно матеріальної шкоди на суму понад мільйон гривень;

8) кримінальні правопорушення, які вчинені стосовно народних депутатів України, депутатів місцевих рад, працівників органів прокуратури, суду та представників засобів масової інформації;

9) тяжкі та особливо тяжкі злочини, учинені неповнолітніми або за їх участю;

10) кримінальні правопорушення, що викликали суспільний резонанс;

11) кримінальні правопорушення, в яких прокурорами скасовано постанови слідчих про закриття кримінальних проваджень;

12) кримінальні правопорушення, за якими надходили скарги громадян, акти реагування прокурора, рішення слідчого судді, суду, мали місце критичні виступи в засобах масової інформації або в яких під час перевірок виявлено недоліки;

13) кримінальні правопорушення, стан досудового розслідування у яких взято на контроль Офісом Генерального прокурора та регіональними прокуратурами.

За рішенням начальника СУ також беруться на контроль кримінальні провадження про інші кримінальні правопорушення.

Для забезпечення належного контролю за організацією роботи слідчих відділів (відділень) територіальних підрозділів поліції, надання їм практичної та методичної допомоги в досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень в СУ утворюється *організаційно-методичний підрозділ*.

Організація роботи слідчих відділів (відділень) територіальних підрозділів поліції

Відповідно до розділу 4 Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України організація слідчої роботи в територіальному підрозділі поліції покладається на начальника слідчого відділу (відділення).

Начальники територіальних підрозділів поліції та слідчих відділів (відділень) є відповідальними за належну організацію взаємодії слідчих підрозділів з іншими органами та підрозділами поліції при попередженні, виявленні й розслідуванні кримінальних правопорушень.

З цією метою начальнику територіального підрозділу поліції надається право за погодженням з начальником слідчого відділу (відділення):

1) включати слідчих до складу слідчо-оперативної групи для виїзду на місце події за заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення;

2) створювати слідчо-оперативні групи для виявлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Начальнику територіального підрозділу поліції забороняється втручатися в процесуальну діяльність слідчих.

З метою належної організації діяльності слідчих підрозділів начальник територіального підрозділу поліції зобов'язаний:

1) при отриманні заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення організувати своєчасне направлення на місце події слідчо-оперативної групи в повному складі;

2) здійснювати контроль за невідкладним направленням оперативними та іншими підрозділами поліції в установленому КПК

України та законами України порядку зібраних матеріалів, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України, до слідчого підрозділу для початку та здійснення досудового розслідування;

3) забезпечувати належну взаємодію працівників оперативних та інших органів і підрозділів поліції зі слідчими при попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень;

4) здійснювати контроль за своєчасним та якісним виконанням оперативними підрозділами письмових доручень слідчих, даних у кримінальних провадженнях; у разі допущення порушень при їх виконанні самостійно або на підставі пропозицій начальника слідчого підрозділу проводити за такими фактами службові розслідування та вживати заходів реагування до винних службових осіб;

5) забезпечувати слідчих службовими приміщеннями, телефонами, засобами оргтехніки, необхідною кількістю бланків процесуальних документів, транспортом для виїзду на місце події для проведення його огляду, інших слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, поліцейськими для супроводження (доставлення), охорони затриманих, підозрюваних;

6) не залучати слідчих до виконання функцій, не пов'язаних з розслідуванням кримінальних правопорушень.

Начальник слідчого відділу (відділення) є відповідальним за стан слідчої роботи в територіальному підрозділі поліції.

Крім повноважень, визначених кримінальним процесуальним законодавством, начальник слідчого відділу (відділення) зобов'язаний:

1) щодня знайомитися з оперативною обстановкою, яка склалася за добу, станом досудового розслідування в кримінальних провадженнях; контролювати своєчасність проведення в них слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, виконання слідчими письмових доручень та вказівок прокурора, а також оперативними підрозділами письмових доручень слідчих;

2) вести облік результатів оглядів місць подій та застосування при цьому науково-технічних засобів, уживати заходів щодо підвищення ефективності цієї роботи; у разі виявлення недоліків при проведенні вказаної слідчої дії організувати її повторне проведення;

3) здійснювати контроль за своєчасним і в установлені КПК України строки розглядом слідчими заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення, внесенням відомостей до ЄРДР та повідомленням прокурора про початок досудового розслідування;

4) при надходженні до слідчого відділу (відділення) матеріалів, зібраних оперативними підрозділами, перевіряти наявність зафіксованих

фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України;

5) при внесенні слідчими відомостей до ЄРДР контролювати правильність попередньої правової кваліфікації вчинених протиправних дій, а також об'єктивність та своєчасність внесення слідчими відомостей до ЄРДР про рух кримінальних проваджень;

6) забезпечувати постійний контроль за досудовим розслідуванням у кожному кримінальному провадженні, належним плануванням роботи в кримінальних провадженнях, дотриманням слідчими процесуальних строків;

7) своєчасно вирішувати питання про створення слідчих груп для розслідування найбільш складних кримінальних правопорушень;

8) у разі виявлення при досудовому розслідуванні факту вчинення кримінального правопорушення організованою групою негайно надіслати кримінальне провадження заступнику начальника ГУНП – начальнику слідчого управління для вирішення в установленому порядку питання щодо подальшого досудового розслідування цього кримінального правопорушення слідчим управлінням;

9) здійснювати належний розгляд звернень і скарг громадян, готувати за ними мотивовані висновки, проводити співбесіди із заявниками, уживати заходів щодо об'єктивного досудового розслідування в кримінальних провадженнях, інформувати заявників про результати перевірки їх звернень у встановленому законодавством порядку;

10) вести облік кримінальних проваджень, закритих за відсутності події кримінального правопорушення, відсутності в діянні складу кримінального правопорушення; забезпечувати контроль за направленням слідчими копій постанов про закриття кримінального провадження заявнику, потерпілому, прокурору; особисто вивчати такі провадження з метою встановлення обґрунтованості та законності прийняття слідчим рішень про їх закриття;

11) інформувати слідче управління про факти внесення слідчими до ЄРДР відомостей про кримінальні правопорушення, за якими згідно з вимогами нормативно-правових актів МВС установлюється контроль, а також про подальший рух кримінальних проваджень про такі кримінальні правопорушення;

12) направляти до слідчого управління повідомлення за фактами порушення слідчими вимог кримінального процесуального законодавства;

13) здійснювати контроль за своєчасним унесенням слідчими до ЄРДР відомостей про зупинення досудового розслідування, вести обліки

таких кримінальних проваджень та вивчати підстави прийняття в них рішень;

14) забезпечувати дотримання спеціалізації слідчих при розслідуванні кримінальних правопорушень, скоєних проти життя та здоров'я особи; у сфері господарської та службової діяльності; у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів); дорожньо-транспортних пригод; скоєних неповнолітніми або за їх участю;

15) уживати організаційних і практичних заходів щодо прийняття слідчими в кримінальних провадженнях з продовженими процесуальними строками рішень про закінчення досудових розслідувань у визначені КПК України строки; за необхідності готувати і доповідати заступнику начальника ГУНП – начальнику слідчого управління матеріали для продовження досудового розслідування на строк понад 3 місяці і тримання під вартою – понад 2 місяці;

16) організувати ведення кожним слідчим контрольно-наглядних справ за кримінальними провадженнями, в яких ними проводиться розслідування;

17) щомісяця особисто в день звірення з підрозділом інформаційного забезпечення перевіряти достовірність відомостей про рух кримінальних проваджень. Уживати організаційних і профілактичних заходів щодо усунення недоліків в обліково-статистичній роботі; доповідати про результати роботи слідчого підрозділу заступнику начальника ГУНП – начальнику слідчого управління;

18) з метою забезпечення ефективного контролю за ходом досудового розслідування кримінальних правопорушень, надання методичної та практичної допомоги слідчим розподіляти функціональні обов'язки серед своїх заступників; не рідше одного разу на місяць заслуховувати їх звіти про проведену роботу та вжиті заходи щодо вдосконалення досудового розслідування;

19) вносити заступнику начальника ГУНП – начальнику слідчого управління в установленому порядку пропозиції про заохочення слідчих або притягнення їх до дисциплінарної відповідальності;

20) забезпечувати дотримання слідчими дисципліни і законності. Уживати заходів щодо недопущення надзвичайних подій серед особового складу;

21) забезпечувати усунення недоліків, зазначених в актах прокурорського реагування, ухвалах слідчого судді, суду;

22) щороку проводити інвентаризацію кримінальних проваджень, забезпечувати об'єктивність інформації про їх рух, а також належне

зберігання;

23) з метою забезпечення повсякденного контролю за діяльністю слідчих вести облік роботи відповідно до переліку справ та журналів, обов'язкових для ведення в слідчих управліннях, відділах, відділеннях.

До переліку справ та журналів, обов'язкових для ведення в слідчих управліннях, відділах, відділеннях належать:

1. Журнал-реєстр кримінальних проваджень;
2. Журнал обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення;
3. Справа з організації роботи і планування;
4. Справа обліку стану дотримання законності;
5. Справи загального контролю;
6. Справа статистики;
7. Справа обліку заходів щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та службової підготовки.

Організація роботи управління дізнання Національної поліції України

Управління дізнання Національної поліції України – це структурний підрозділ апарату НПУ, який організовує і координує діяльність органів дізнання, створених у територіальних підрозділах поліції.

Організація роботи управління дізнання здійснюється через начальника управління дізнання НПУ, який відповідно до п. 2 розділу 4 Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України уповноважений:

1) здійснювати організаційне і методичне забезпечення діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України з розкриття та розслідування кримінальних проступків;

2) організовувати в установленому порядку заслуховування керівників відділів (секторів) дізнання ГУНП з питань службової діяльності підрозділів дізнання відділів (секторів) ГУНП та територіальних підрозділів поліції, у тому числі стану взаємодії між дізнавачами та оперативними підрозділами в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні; за наявності підстав ініціює в установленому порядку питання про проведення службового розслідування, уживає інших заходів щодо усунення порушень вимог законодавства;

3) ознайомлюватися з матеріалами дізнання, давати в них дізнавачам письмові вказівки, що не суперечать рішенням та вказівкам прокурора;

4) організовувати в установленому порядку вивчення стану

досудового розслідування кримінальних проступків;

5) організувати розгляд та вирішення в установленому законодавством порядку запитів і звернень, що надійшли до Управління дізнання, у зв'язку з проведенням дізнавачами досудового розслідування.

Організація роботи Управління дізнання НПУ забезпечується шляхом:

Планування роботи підрозділів дізнання (квартальні, річні плани, тематичні завдання);

Моніторинг якості та строків дізнання через ЄРДР та службову звітність;

Координаційні наради з керівниками відділів/секторів дізнання ГУНП в областях;

Надання методичної допомоги дізнавачам на місцях (пам'ятки, інструкції, тренінги);

Контроль додержання строків дізнання;

Забезпечення єдиної практики розслідування кримінальних проступків у всій системі НПУ;

Взаємодія з іншими підрозділами поліції (оперативними, превентивними, експертними).

Організація роботи начальника відділу (сектору) дізнання ГУНП

Організація роботи начальника відділу (сектору) дізнання ГУНП здійснюється через начальника відділу (сектору) дізнання ГУНП, який відповідно до п. 3 розділу 4 Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України уповноважений:

1) організує здійснення підрозділами дізнання територіальних підрозділів поліції досудового розслідування кримінальних проступків, віднесених до підслідності органів Національної поліції України;

2) надає практичну і методичну допомогу підрозділам дізнання територіальних підрозділів поліції в організації їх діяльності, здійснює перевірку їх роботи; розробляє та вживає заходів з підвищення ефективності роботи дізнавачів, усуває наявні недоліки;

3) організує заслуховування керівників підрозділів дізнання територіальних підрозділів поліції з питань службової діяльності підрозділів дізнання, у тому числі стану взаємодії між дізнавачами та оперативними підрозділами ГУНП у запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні; за наявності підстав ініціює в установленому порядку питання щодо проведення службового розслідування; уживає інших заходів щодо усунення порушень дізнавачами вимог законодавства;

4) викликає в установленому порядку до відділу (сектору) дізнання

ГУНП для заслуховування стану досудового розслідування кримінальних проступків дізнавачів територіальних підрозділів поліції;

5) ознайомлюється з матеріалами дізнання, дає в кримінальних провадженнях письмові вказівки дізнавачам, що не суперечать рішенням та вказівкам прокурора;

6) відсторонює дізнавача від проведення дізнання, призначає іншого дізнавача за наявності підстав, передбачених КПК України, або порушує клопотання перед органами прокуратури відповідного рівня про передачу кримінального провадження до іншого підрозділу дізнання;

7) організовує та забезпечує взаємодію дізнавачів підрозділів дізнання з іншими підрозділами Національної поліції, слідчими та детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням;

8) аналізує діяльність підрозділів дізнання ГУНП і територіальних підрозділів поліції, здійснює розроблення та вжиття заходів, спрямованих на вдосконалення організації досудового розслідування кримінальних проступків, підвищення якості дізнання та скорочення його строків, забезпечення законності під час здійснення дізнання, відшкодування збитків, завданих кримінальними проступками;

9) забезпечує достовірність звітності та облік даних про характер, обсяг і результати роботи підрозділів дізнання ГУНП і територіальних підрозділів поліції та працівників поліції інших підрозділів органів Національної поліції України, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків у межах територіальної юрисдикції ГУНП;

10) організовує розгляд та вирішення в установленому законодавством порядку запитів і звернень, що надійшли до відділу (сектору) дізнання ГУНП, у зв'язку з проведенням дізнавачами досудового розслідування кримінальних проступків.

Організація роботи відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції

Організація роботи начальника відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції здійснюється через начальника відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції, який відповідно до п. 4 розділу 4 Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України уповноважений:

– керує діяльністю відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції та є відповідальним за виконання покладених на нього

завдань, додержання дізнавачами вимог законодавства України;

- організовує та забезпечує постійний моніторинг стану оперативної обстановки на території обслуговування й реагування на її зміни;

- забезпечує в межах компетенції взаємодію відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції та підрозділів оперативно-технічних заходів ГУНП щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених ч. 2 ст. 264 та ст. 268 КПК України, оперативними підрозділами ГУНП та міжрегіональними територіальними органами поліції; забезпечує ефективне використання дізнавачами оперативної інформації під час досудового розслідування кримінальних проступків, розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду;

- організовує та забезпечує взаємодію дізнавачів з іншими підрозділами Національної поліції, слідчими та детективами інших правоохоронних органів, суб'єктами, що здійснюють судово-експертну діяльність, підрозділами, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, а також прокурорами, які здійснюють нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням;

- заслуховує на оперативних нарадах звіти з питань розслідування кримінальних проступків дізнавачів відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції та інших працівників поліції, уповноважених на здійснення дізнання, уживає заходів щодо усунення недоліків дізнання;

- установлює спеціалізацію дізнавачів у розслідуванні кримінальних проступків окремих категорій;

- у разі встановлення в розпочатому дізнавачем кримінальному провадженні ознак злочину, негайно повідомляє про це керівника органу досудового розслідування відповідного територіального підрозділу поліції з метою вирішення в установленому законодавством порядку питання про визначення підслідності злочину, а в разі встановлення, що кримінальний проступок учинив неповнолітній, – визначає дізнавача, спеціально уповноваженого на здійснення дізнання щодо неповнолітніх;

- розглядає заяви і повідомлення про кримінальні проступки, що надходять до територіального підрозділу поліції, а також інші матеріали про кримінальні проступки, виявлені працівниками поліції, і забезпечує невідкладне, але не пізніше 24 годин після надходження, внесення дізнавачами відповідних відомостей про кримінальні проступки до Єдиного реєстру досудових розслідувань та повідомлення прокурора про початок досудового розслідування;

– забезпечує чергування дізнавачів у складі слідчо-оперативних груп для їх виїзду на місце події за заявами і повідомленнями про кримінальні проступки;

– вивчає кримінальні провадження і надає дізнавачам письмові вказівки, що не суперечать рішенням та вказівкам прокурора, контролює їх виконання;

– здійснює контроль за своєчасністю та повнотою внесення дізнавачами відомостей до ЄРДР, відповідністю даних про попередню правову кваліфікацію кримінальних проступків матеріалам кримінального провадження; достовірністю даних про результати розслідування у кримінальних провадженнях та про їх рух, об'єктивністю відображення відомостей в ЄРДР і звітах про результати роботи органів досудового розслідування; своєчасністю здачі до архіву підрозділів інформаційно-аналітичного забезпечення закритих кримінальних проваджень;

– заслуховує дізнавачів, інших працівників поліції, уповноважених на проведення дізнання, з питань досудового розслідування кримінальних проступків;

– запобігає фактам утручання в процесуальну діяльність дізнавачів осіб, що не мають на те законних повноважень, уживає заходи щодо припинення утручання в процесуальну діяльність дізнавачів;

– забезпечує контроль за своєчасним повідомленням районним (міським) військовим комісаріатам про призовників і військовослужбовців, яким повідомлено про підозру в учиненні кримінального проступку, у порядку і строки, визначені п. 61 Порядку організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 грудня 2016 року № 921;

– щокварталу організовує перевірки стану та умов зберігання вилучених у кримінальному провадженні речових доказів і документів та забезпечує контроль за правильністю ведення документів по їх прийому, обліку, передачі;

– забезпечує достовірність звітності та обліку даних про характер, обсяг і результати роботи відділу (сектору) дізнання територіального підрозділу поліції та працівників поліції інших підрозділів органів Національної поліції України, які уповноважені здійснювати досудове розслідування кримінальних проступків, у межах юрисдикції територіального підрозділу поліції, у складі якого діє підрозділ дізнання;

– розглядає документи, які надійшли від органів прокуратури та суду, з питань здійснення дізнання;

– організовує розгляд та вирішення в установленому

законодавством порядку запитів та звернень, що надійшли у зв'язку з проведенням дізнавачами досудового розслідування кримінальних проступків.

Отже, до основних засад організації роботи структурних підрозділів у органах досудового розслідування Національної поліції України можна віднести:

1. Єдину систему органів досудового розслідування

Слідчі підрозділи та підрозділи дізнання Національної поліції утворюють ієрархічну структуру – від центрального органу управління поліцією (Головного слідчого управління Національної поліції, Управління дізнання Національної поліції України) до територіальних органів поліції (слідчі управління головних управлінь Національної поліції в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві, слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції, відділи (сектори) дізнання ГУНП, відділи (сектори) дізнання територіальних (відокремлених) підрозділів поліції).

2. Функціональний розподіл

Головне слідче управління НПУ – організація, методичне забезпечення та контроль за здійсненням досудового розслідування по всій державі, розслідування особливо складних і резонансних кримінальних проваджень.

Управління дізнання НПУ – організація і методичне забезпечення діяльності підрозділів дізнання НПУ з розкриття та розслідування кримінальних проступків.

Слідчі управління ГУНП в областях, АР Крим та місті Києві і Севастополі – координація діяльності слідчих підрозділів області, АР Крим міст Києва та Севастополя, контроль та методичне керівництво.

Відповідно до п. 8 розділу 3 Інструкції з організації діяльності слідчих

Відділи (сектори) дізнання ГУНП – координація діяльності дізнавачів області, контроль та методичне керівництво.

Слідчі відділи (відділення) територіальних (відокремлених) підрозділів поліції – здійснення досудового розслідування злочинів.

Відділи (сектори) дізнання ГУНП, відділи (сектори) дізнання територіальних (відокремлених) підрозділів поліції – здійснення розслідування кримінальних проступків.

3. Керівництво та підпорядкування

Керівництво слідчими підрозділами в центральному органі управління Національною поліцією здійснює перший заступник Голови Національної поліції України – начальник ГСУ, у ГУНП в АР Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві – заступники начальників

ГУНП – начальники слідчих управлінь, у територіальних (відокремлених) підрозділах поліції – заступники начальників територіальних (відокремлених) підрозділів поліції – начальники слідчих відділів (відділень).

Керівництво підрозділами дізнання здійснюють начальники Управління дізнання, відділів (секторів) дізнання ГУНП, відділів (секторів) дізнання територіальних підрозділів поліції виконують повноваження керівника органу дізнання, визначеного кримінальним процесуальним законодавством.

Саме на керівників слідчих підрозділів та підрозділів дізнання в залежності від ланки покладається обов'язок організації здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності слідчих органів Національної поліції України.

4. Планування роботи

Сутність планування полягає у визначенні завдань розслідування, оптимальних і найбільш ефективних шляхів їх вирішення.

Організація роботи слідчих підрозділів відповідно до п. 2 розділу 2 Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України формується в планах роботи як слідчого підрозділу, так і відповідного органу (підрозділу) поліції. Вони повинні відповідати оперативній обстановці, що складається, прогнозу її розвитку, вимогам законодавства стосовно завдань і функцій слідчих підрозділів, бути цілеспрямованими, чітко сформульованими, максимально конкретизованими і реальними для виконання, а також забезпеченими фінансовими, матеріально-технічними і кадровими ресурсами. При формуванні планів заходів обов'язково визначаються строки їх виконання і відповідальні виконавці.

Слідчий планує свою роботу так, щоб забезпечити своєчасність виконання необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у всіх кримінальних провадженнях, в яких він проводить досудове розслідування. З цією метою він складає загальний календарний план-графік роботи в усіх кримінальних провадженнях, а також плани розслідування в кожному кримінальному провадженні.

Щодо організації роботи підрозділів дізнання в наказі МВС України від 20.05.2020 року № 405 Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України не визначено необхідність складання планів роботи підрозділів дізнання.

Враховуючи, що відповідно до п. 2 розділу 6 означеного наказу одним із повноважень дізнавачів підрозділів дізнання, які виконують організаційно-методичні функції є перевірка планування роботи у відділах (секторах) дізнання територіальних (відокремлених) підрозділів

поліції, наявність індивідуальних планів роботи дізнавачів, планів розслідування в кримінальних провадженнях і стан виконання цих планів, підрозділи дізнання зобов'язані складати плани роботи своїх підрозділів, плани розслідування в кримінальних провадженнях.

Дізнавач планує свою роботу так, щоб забезпечити своєчасність проведення необхідних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях, в яких він проводить дізнання. З цією метою він складає загальний календарний план-графік роботи, а також плани розслідування в кожному кримінальному провадженні.

5. Контроль та нагляд

Відомчий контроль здійснюється з боку керівників слідчих та підрозділів дізнання НПУ.

Нагляд здійснюється прокурорами у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

6. Взаємодія

Слідчий, дізнавач може взаємодіяти з *оперативними підрозділами* (карний розшук, кіберполіція, підрозділи протидії наркозлочинності тощо) для проведення негласних слідчих (розшукових) дій, з *експертними установами* для проведення експертиз, з ін.

7. Організаційне та матеріально-технічне забезпечення

Воно передбачає кадрову роботу, добір і підготовку майбутніх слідчих та дізнавачів. Забезпечення робочим місцем, технічними засобами, доступом до ЄРДР.

Таким чином, організація роботи структурних підрозділів досудового розслідування у НПУ базується на єдності управління, чіткому розподілі компетенції, процесуальній самостійності слідчого, дізнавача та ефективній взаємодії з іншими органами та підрозділами.

1.4. Планування діяльності слідчих підрозділів.

Статистичне, аналітичне і методичне забезпечення слідчої діяльності

Планування в Національній поліції України. Нормативні засади діяльності поліції загалом визначені Законом України «Про Національну поліцію» та Положенням про Національну поліцію, затвердженим постановою КМУ від 28.10.2015 № 877. Спеціальні питання організації планової роботи врегульовано внутрішньовідомчими актами, насамперед Інструкцією з організації планування в системі Національної поліції

України (наказ НПУ від 24.12.2015 № 202), яка встановлює види планів, вимоги до їх змісту, порядок розроблення, затвердження, коригування, організацію виконання та контроль. Таким чином, Закон і Положення визначають інституційні рамки діяльності НПУ, а безпосередні процедури планування формалізовані відомчими інструкціями.

Так, відповідно до зазначеної Інструкції, організація роботи з планування діяльності в системі поліції, методичного забезпечення планування, контролю за станом виконання заходів, визначених планами, покладається на підрозділи організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, а в разі їх відсутності – на визначених працівників.

Система планування має багаторівневий характер і охоплює стратегічний (довгостроковий), тактичний (середньостроковий) та поточний (короткостроковий/оперативний) рівні. На стратегічному рівні орієнтиром виступає Стратегія розвитку НПУ на 2026–2030 роки¹ як документ довгострокового планування з визначеними цілями, принципами та механізмами моніторингу виконання. На тактичному й поточному рівнях – застосовуються річний «План основних заходів Національної поліції України»² та інші відомчі плани заходів.

У системі Національної поліції України застосовується поділ на загальні, спеціальні та індивідуальні плани, що забезпечує узгодженість між рівнями управління та конкретизацію завдань за компетенцією виконавців.

1) Загальні плани – це плани, які визначають обсяг роботи суб'єкта планування на певний проміжок часу відповідно до основних напрямів його діяльності.

За терміном виконання загальні плани поділяються на перспективні та поточні:

– перспективні плани призначені для формування стратегії діяльності суб'єкта планування або розв'язання конкретних завдань у довгостроковій перспективі;

– поточні плани визначають сукупність практичних засобів, необхідних для реалізації передбачених перспективним планом цілей у межах визначеного планового періоду (як правило, рік або менше). До поточних планів належать План основних заходів Національної поліції України, а також річні та піврічні плани основних заходів структурних

¹ Стратегія розвитку Національної поліції України на 2026-2030 роки. <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/strategiia-rozvitku-nacionalnoyi-policiyi-ukrayini-na-2026-2030-roki.pdf>.

² План основних заходів Національної поліції України. Національна поліція України. Офіційний вебпортал. <https://npu.gov.ua/diyalnist/plan-osnovnih-zahodiv>.

підрозділів апарату НПУ, міжрегіональних територіальних органів поліції, структурних підрозділів територіальних органів і відокремлених підрозділів (відділів). Крім того, складаються інші поточні плани, передбачені законодавством або внутрівідомчими актами;

2) спеціальні плани – це плани заходів, спрямованих на виконання окремих службових завдань або організацію реалізації законодавчих і нормативно-правових актів. До них належать, зокрема, комплексні плани протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки й порядку, плани проведення оперативно-профілактичних заходів, оперативних відпрацювань, а також інші документи, визначені окремими нормативно-правовими актами НПУ чи МВС. Такі плани, як правило, затверджуються наказами керівників відповідного рівня.

3) Індивідуальні плани – це плани роботи окремих працівників поліції, які деталізують персональні завдання та строки їх виконання відповідно до функціональних обов'язків. Періодичність складання індивідуальних планів визначається безпосереднім керівником з урахуванням специфіки службової діяльності, завдань підрозділу та оперативної обстановки. Індивідуальні плани забезпечують персоніфікацію відповідальності, дозволяють контролювати виконання конкретних завдань і формують основу для підбиття підсумків службової діяльності.

На центральному рівні планування забезпечує узгодження політик, ресурсів і функцій структурних підрозділів апарату НПУ з цілями, визначеними Кабінетом Міністрів України та МВС.

Планування в ГСУ, слідчих управліннях ГУНП та територіальних підрозділах. Діяльність слідчих підрозділів здійснюється на основі планування, поєднання єдиноначальності у вирішенні питань службової діяльності та колегіальності при їх обговоренні, персональної відповідальності кожного працівника за стан справ на дорученій ділянці роботи, відповідно до Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України 06.07.2017 № 570³.

У Положенні про Головне слідче управління Національної поліції України (наказ НПУ від 27.11.2015 № 127) прямо визначено, що діяльність управління «здійснюється на підставі планування» поряд із зазначеними організаційними принципами.

Наказ НПУ № 202 встановлює єдині підходи до планування для всіх

³ Інструкція з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України МВС України; Наказ, Інструкція, Перелік від 06.07.2017 № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0919-17#Text>.

органів і підрозділів поліції. На цій основі у регіональних і нижчих ланках це реалізується через каскад річних/квартальних планів основних заходів, планів службової діяльності та тематичних планів із визначенням відповідальних осіб і строків виконання.

Для слідчих підрозділів планування інтегрує адміністративні компоненти (ресурси, розстановка сил, взаємодія) з процесуальними орієнтирами КПК України (статті 39, 219, 223, 242 КПК України), що забезпечує реалістичність строків і підзвітність результатів досудового розслідування.

Особливість слідчих підрозділів (ГСУ, слідчі управління ГУНП) полягає у поєднанні організаційно-управлінських (адміністративних) планів з процесуальними завданнями досудового розслідування: розподілом проваджень, формуванням/керуванням слідчих груп, плануванням призначення експертиз, контрольними строками тощо. Таке поєднання впливає з повноважень керівника органу досудового розслідування визначати слідчого(их) та старшого слідчої групи, а також забезпечувати належну організацію досудового розслідування (стаття 39 КПК України).

Індивідуальне планування це персоналізоване закріплення завдань і очікуваних результатів за конкретним керівником або працівником (наприклад, слідчим, керівником СВ), з урахуванням його функцій у структурі підрозділу. У слідчих підрозділах індивідуальні плани логічно включають: цільові орієнтири за строками досудового розслідування, графіки призначення та виконання експертиз, підготовку та подання клопотань, організацію слідчих (розшукових) дій тощо. Така персоніфікація дозволяє пов'язати відповідальність за виконання процесуальних строків і управлінських показників із конкретно посадовою особою, а також забезпечує вертикаль узгодженості з планами підрозділу й органу вищого рівня.

Адміністративне планування у поліції спрямоване на забезпечення ресурсів (кадрових, матеріально-технічних), організацію взаємодії, логістику, навчання та інші управлінські процеси. Процесуальне планування спрямоване на досягнення цілей кримінального провадження у визначених законом межах і строках. Традиційне відокремлення цих площин доцільне для методичних цілей, однак у щоденній діяльності слідчих підрозділів вони мають бути інтегровані в єдиний плановий контур, оскільки процесуальні рішення і строки безпосередньо залежать від управлінського забезпечення (ресурсів, чергувань, розстановки сил тощо).

Таке інтегрування впливає з норм КПК України, які встановлюють: (а) обов'язкові і граничні строки досудового

розслідування (ст. 219 КПК); (б) вимоги до проведення слідчих (розшукових) дій (ст. 223 КПК); (в) підстави і порядок призначення експертиз (ст. 242 КПК); (г) організаційні повноваження керівника органу досудового розслідування (ст. 39 КПК) – саме ці приписи змушують поєднувати управлінське (адміністративне) планування з процесуальним, аби забезпечити реалістичність строків і своєчасність процесуальних дій.

У межах планування особливе значення має визначення пріоритетності у роботі слідчих підрозділів. **Пріоритезація** – це процес управлінського та аналітичного відбору кримінальних проваджень, напрямів або процесуальних дій, які потребують першочергової уваги, ресурсів і контролю, виходячи з суспільної небезпечності діяння, ризиків, строків і очікуваних наслідків. Пріоритезація є невід’ємною частиною системного планування, що сприяє раціональному розподілу навантаження між слідчими, узгодженню рішень між підрозділами та підвищенню якості досудового розслідування. Вона дозволяє оптимізувати використання кадрового потенціалу, забезпечити своєчасне реагування на найбільш значущі злочини та підтримувати суспільну довіру до правоохоронних органів.

На організаційному рівні пріоритезація забезпечує:

- своєчасне реагування на найбільш суспільно небезпечні злочини;
- ефективне планування навантаження та використання кадрового потенціалу;
- дотримання процесуальних строків і попередження порушень прав учасників кримінального провадження;
- контроль за виконанням доручень прокурора та судових рішень;
- підтримання суспільної довіри через фокус на справах, що мають публічний інтерес.

Таким чином, пріоритезація виступає інструментом, який дозволяє слідчим підрозділам ефективно виконувати свої функції в умовах обмежених ресурсів і високого навантаження.

Пріоритезація в діяльності слідчих підрозділів має чітке **нормативне підґрунтя**, яке базується на положеннях Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, статті 2, 36, 39 і 40 КПК України визначають завдання кримінального провадження, повноваження прокурора, керівника органу досудового розслідування та слідчого, створюючи правову основу для встановлення пріоритетів у розслідуванні. Ці норми закладають принципи, які забезпечують законність, своєчасність і ефективність досудового розслідування.

На стратегічному рівні пріоритезація ґрунтується на Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини

сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Цей документ передбачає щорічне визначення загальнонаціональних і регіональних пріоритетів протидії злочинності, упровадження спеціалізації з переслідування й протидії злочинності за пріоритетними напрямками, вдосконалення механізмів і розвиток міжвідомчої координації за пріоритетними напрямками кримінальної політики. Такі заходи сприяють системному підходу до організації роботи слідчих підрозділів, забезпечуючи узгодженість дій на всіх рівнях правоохоронної системи.

Водночас реалізація стратегічних орієнтирів конкретизується у щорічних планових документах, зокрема у Переліку пріоритетів діяльності Національної поліції України на 2025 рік, що визначає, зокрема, (1) завдання у сфері відсічі та стримування збройної агресії російської федерації, виконання завдань територіальної оборони, заходів правового режиму воєнного стану; (2) розвиток безпечної громади та формування безпечного середовища; (3) протидію найактуальнішим для воєнного стану кримінальним правопорушенням (незаконний обіг зброї, воєнні злочини, кіберзлочинність, шахрайства тощо); (4) розвиток інформаційних технологій, уніфікація зв'язку та кіберзахист; (5) посилення інституційної спроможності органів і підрозділів поліції; (6) міжнародне співробітництво Національної поліції України у тому числі в умовах євроінтеграційних процесів.

Національною поліцією України визначено **один з пріоритетних напрямів її розвитку** – запобігання та протидія злочинності, забезпечення невідворотності відповідальності, захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, забезпечення інтересів потерпілого. Цей пріоритет спрямований на: 1) зниження рівня злочинності через ефективну превенцію, раннє виявлення кримінальних загроз та зменшення кількості рецидивів; 2) гарантування невідворотності відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень шляхом підвищення якості досудового розслідування, збирання доказів і належної правової кваліфікації діянь; 3) забезпечення прав потерпілих, включно з правом на справедливе ставлення, інформування, захист від повторної віктимізації та доступ до відшкодування шкоди. Його реалізація передбачає перехід від реактивного до проактивного підходу в роботі поліції та демонструє системний підхід до трансформації правоохоронної діяльності.

Наприклад, у межах цієї стратегії розроблено цільові профілактичні програми протидії домашньому насильству, кіберзлочинності та злочинам проти довкілля, що ґрунтуються на ризик-орієнтованому аналізі даних і взаємодії з громадами. Такий підхід дозволяє не лише реагувати на вже вчинені злочини, а й формувати середовище, несприятливе для їх

виникнення. Практичне втілення цих принципів простежується у розвитку інформаційно-аналітичних підсистем («Custody Records», «Безпечна громада», ЄРДР 2.0), створенні спеціалізованих підрозділів, а також у впровадженні стандартів орієнтованої на потерпілого поліцейської діяльності (victim-centred approach).

Система критеріїв пріоритезації формується на основі поєднання об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на оперативність і результативність досудового розслідування. Відповідно до методичних розробок Головного слідчого управління Національної поліції України, до **основних чинників**, що визначають пріоритетність кримінального провадження, належать:

1) **тяжкість злочину та потерпіла особа**. Злочини, що становлять високу суспільну небезпеку, або ті, що зачіпають інтереси вразливих категорій населення, потребують першочергової уваги;

2) **наявність загрози життю чи безпеці осіб**. Провадження, пов'язані з ризиками для життя чи здоров'я, мають найвищий пріоритет;

3) **строки під час досудового розслідування**. Дотримання процесуальних строків, визначених статтею 219 КПК України, є критичним для забезпечення законності;

4) **суспільний резонанс, публічний інтерес, підвищена медійна чи політична чутливість**. Кримінальні провадження, що привертають увагу громадськості чи мають політичне значення, потребують особливої уваги;

5) **вказівки і доручення керівництва органу досудового розслідування та прокурора**. Ці вказівки можуть визначати пріоритетність певних проваджень;

6) **невідкладність проведення процесуальних дій**. Деякі дії, як-от обшук чи затримання, вимагають негайного виконання;

7) **стадія розслідування**. Пріоритетність може залежати від етапу провадження, наприклад, початкові етапи або підготовка до судового розгляду;

8) **фінансовий та економічний масштаб**. Злочини, що мають значний економічний вплив, потребують посиленої уваги;

9) **провадження, пов'язані з державною таємницею або службовою інформацією**. Такі справи часто мають особливий статус через їх чутливість.

Ці критерії дозволяють системно оцінювати пріоритетність проваджень, враховуючи як об'єктивні характеристики злочину, так і суб'єктивні фактори, пов'язані з організаційними та суспільними потребами.

Неправильне визначення пріоритетності кримінального

провадження може призвести до серйозних негативних наслідків, які можна поділити на декілька груп **ризиків**:

- **процесуальні ризики** (недотримання строків досудового розслідування, визначених статтею 219 КПК України, невиконання доручень прокурора чи слідчого судді, а також несвоєчасне вручення повідомлення про підозру чи проведення обшуку можуть призвести до визнання доказів недопустимими або закриття провадження);

- **оперативні ризики** (затягування у кримінальних провадженнях із затриманими особами або втрата оперативного моменту може знизити ефективність розслідування та ускладнити досягнення його мети);

- **службові та дисциплінарні ризики** (скарги потерпілих, адвокатів, депутатів чи прокурорів, а також негативна оцінка під час атестації чи інспекції можуть мати наслідки для кар'єри слідчого чи керівника підрозділу);

- **ризики для правосуддя та довіри суспільства** (неправильна пріоритезація може призвести до виправдання винного, недоведення вини або зростання недовіри до правоохоронних органів, що підриває авторитет системи правосуддя).

Неправильна пріоритезація може призвести до виправдання винного, недоведення вини або зростання недовіри до правоохоронних органів, що підриває авторитет системи правосуддя.

У процесі визначення пріоритетності розслідування кримінальних проваджень суспільство та правоохоронні органи керуються низкою **ключових критеріїв**, що відображають як суспільні цінності, так і необхідність забезпечення правопорядку. Ці критерії враховують соціальний, правовий, етичний та безпековий аспекти, що впливають на сприйняття справедливості та ефективності системи правосуддя. Нижче наведено розширений аналіз основних критеріїв, що формують пріоритети у розслідуванні кримінальних проваджень.

1. Суспільний резонанс

Є одним із ключових факторів, що визначають пріоритетність кримінального провадження. Справи, які активно висвітлюються у засобах масової інформації, соціальних мережах або викликають значне обговорення на рівні місцевих громад, привертають увагу до необхідності швидкого та прозорого розслідування. Високий рівень суспільної уваги може бути зумовлений масштабністю злочину, його впливом на соціальні настрої або значущістю для певної соціальної групи. Суспільний резонанс також посилює тиск на правоохоронні органи, що вимагає оперативного реагування для збереження довіри до системи правосуддя.

2. Нерівність перед законом

Кримінальні провадження, у яких фігурантами є впливові особи, такі як високопосадовці, депутати, судді, правоохоронці чи інші представники влади, набувають особливого значення через принцип верховенства права. Такі справи часто розглядаються як індикатор справедливості правової системи, оскільки вони демонструють, чи здатна система забезпечити рівність усіх перед законом. Пріоритетність таких проваджень обумовлена необхідністю протидії корупції, зловживанню владою та відновлення довіри громадян до державних інституцій.

3. Жорстокість або цинічність злочину

Злочини, що характеризуються високим ступенем жорстокості, цинізму або аморальності, викликають сильне моральне обурення у суспільстві. Такі діяння, як насильницькі злочини, вбивства, катування чи злочини проти вразливих груп населення, потребують негайного реагування, оскільки вони підривають базові етичні норми та почуття безпеки громадян. Пріоритетність розслідування таких кримінальних проваджень сприяє відновленню суспільної довіри до правосуддя та демонструє нульову толерантність до подібних порушень.

4. Повторюваність злочинів та безкарність

Кримінальні провадження, у яких фігуранти раніше вчиняли злочини або які залишаються нерозглянутими протягом тривалого часу без належного результату, потребують особливої уваги. Безкарність злочинців, а також систематичність їхніх дій створюють прецедент, що підриває довіру до правоохоронної системи та сприяє ескалації злочинності. Пріоритетність таких кримінальних проваджень спрямована на припинення рецидивів та демонстрацію ефективності правосуддя.

5. Вплив злочину на повсякденне життя громадян

Злочини, які безпосередньо зачіпають значну кількість людей або порушують їхні повсякденні права та інтереси, також є пріоритетними. Наприклад, афери у сфері соціальних виплат, шахрайство у комунальній сфері чи порушення прав споживачів мають значний вплив на добробут широких верств населення. Такі провадження потребують швидкого реагування, щоб мінімізувати шкоду та відновити нормальне функціонування суспільних процесів.

6. Небезпека для великої кількості людей

Злочини, що мають або можуть мати масштабні наслідки для безпеки значної кількості громадян, такі як терористичні акти, екологічні катастрофи, спричинені злочинною недбалістю, або масові порушення громадського порядку, потребують негайного розслідування. Пріоритетність таких кримінальних проваджень обумовлена їхньою

потенційною загрозою для суспільної стабільності та безпеки, а також необхідністю запобігання подальшим негативним наслідкам.

7. **Порушення прав людини та системні зловживання**

Кримінальні провадження, які розкривають системні порушення прав людини, такі як дискримінація, тортури, незаконне затримання чи інші форми зловживань з боку державних або недержавних акторів, мають особливе значення. Такі кримінальні провадження не лише стосуються окремих потерпілих, але й вказують на структурні проблеми в системі правосуддя чи державного управління. Їх пріоритетність обумовлена необхідністю захисту основоположних прав і свобод, а також запобігання подальшим системним порушенням.

Нижче наведено основні критерії суспільної пріоритетності розслідування кримінальних проваджень.

Суспільний критерій	Що очікує суспільство	Що повинна зробити поліція/слідчий
Резонансний злочин (набув суспільного розголосу)	Публічність, результат, звіт	Комунікація, пресбрифінги
Жорстокість	Суворе покарання	Пріоритетність, фокус на доказах
«Недоторкані»	Принциповість, відкритість	Нейтралітет, швидкість
Масовість	Реакція системи	Співпраця з іншими органами
Побутова небезпека	Безпека повсякденного життя	Робота з громадами, дільничними
Права людини	Дотримання гуманізму	Внутрішній контроль

Отже, систематизація критеріїв суспільної пріоритетності дає змогу виділити основні орієнтири для правоохоронної діяльності в умовах підвищеного суспільного запиту на прозорість і результативність. Вона конкретизує напрями комунікаційної, організаційної та етичної поведінки слідчого, які забезпечують баланс між суспільним інтересом, правами людини та вимогами кримінального процесу.

Таким чином, сформовані орієнтири дозволяють визначити очікування громадськості щодо реагування на різні види злочинів та окреслити напрями діяльності органів досудового розслідування. Подальше планування діяльності слідчих підрозділів передбачає конкретизацію цих орієнтирів через вибір пріоритетних напрямів і запровадження спеціалізації слідчих.

У цьому контексті доцільною є спеціалізація слідчих за такими

основними категоріями:

- злочини проти життя та здоров'я особи;
- злочини, вчинені організованими групами та злочинними організаціями;
- корупційні злочини, у тому числі у сфері службової діяльності;
- злочини щодо неповнолітніх та за їх участю;
- злочини, вчинені в умовах збройного конфлікту чи на тимчасово окупованих територіях;
- злочини проти довкілля;
- злочини, пов'язані з торгівлею людьми;
- злочини у сфері транспорту та критичної інфраструктури;
- інші категорії, що визначаються залежно від криміногенної ситуації у регіоні.

Таке структурування системи розслідування сприяє концентрації зусиль на найбільш суспільно значущих напрямках, підвищує якість доказування та забезпечує узгодженість між органами правопорядку, прокуратурою і судом.

Для практичного застосування зазначених критеріїв у діяльності органів досудового розслідування в структурі Головного слідчого управління Національної поліції України **розроблено алгоритм визначення пріоритетності кримінального провадження**. Зазначений алгоритм має комплексний характер і включає логічну структуру, приклади практичного застосування, рекомендації щодо дій слідчого та уніфікований шаблон для внутрішнього користування. Його метою є **підвищення об'єктивності та прогнозованості управлінських рішень** щодо розподілу навантаження, планування черговості проведення процесуальних дій та контролю за ефективністю розслідувань.

На **першому етапі – юридичної оцінки злочину** передбачено аналіз трьох ключових параметрів:

1) **класифікації злочину** відповідно до статті 12 Кримінального кодексу України (особливо тяжкий, тяжкий чи нетяжкий), де вищий пріоритет надається тяжким злочинам;

2) **кількості епізодів злочинної діяльності**, що впливає на зростання суспільної небезпеки та потребує більшої концентрації ресурсів;

3) **кількості потерпілих і їх належності до вразливих категорій** (діти, особи з інвалідністю, похилого віку), що визначає високий пріоритет у контексті захисту прав людини.

Алгоритм дозволяє систематизувати процес прийняття рішень, уніфікувати підходи до оцінки проваджень різної складності та підвищити прозорість внутрішньої управлінської діяльності. Його

використання сприяє ефективнішому розподілу кадрових і часових ресурсів, а також формуванню єдиних стандартів планування досудового розслідування.

Другий етап алгоритму – оцінка процесуального стану кримінального провадження спрямований на визначення ступеня його актуальності та терміновості реагування. Цей етап ґрунтується на положеннях Кримінального процесуального кодексу України, що встановлюють часові межі окремих процесуальних рішень і дій, а також відповідальність за недотримання строків. Такий підхід дозволяє своєчасно визначити провадження, які потребують **негайного реагування** або додаткових ресурсів для дотримання законних процесуальних строків.

Ключовими орієнтирами на цьому етапі є:

1) **наявність підозрюваного або затриманого** (особу встановлено, затримано відповідно до ст. 208 КПК України, обрано запобіжний захід). У таких провадженнях пріоритет визначається як високий, оскільки діють процесуальні строки, пов'язані з повідомленням про підозру (24 години) та доставленням до суду (60 годин);

2) **строк досудового розслідування** відповідно до ст. 219 КПК України (до завершення менше одного місяця). Пріоритетність зростає пропорційно наближенню до граничних строків, що обумовлює необхідність своєчасного виконання всіх процесуальних дій;

3) **невідкладність слідчих (розшукових) дій** – наприклад, проведення огляду місця події, допиту, обшуку або експертизи, коли існує ризик втрати доказової інформації чи виникає потреба у швидкому повідомленні про підозру. У таких випадках пріоритет розслідування є максимальним, оскільки процесуальні зволікання можуть призвести до порушення прав учасників провадження або втрати доказів.

Застосування цього етапу алгоритму забезпечує оперативне управління слідчими (розшуковими) діями, раціональне планування часу та ресурсів, а також контроль за дотриманням вимог процесуальної економії. У підсумку це сприяє підвищенню якості досудового розслідування, зниженню ризиків процесуальних порушень і зміцненню довіри до інституту слідчого як гаранта законності на досудовій стадії.

Третій етап алгоритму – оцінка оперативно-службових обставин має на меті врахування додаткових чинників, що безпосередньо впливають на динаміку досудового розслідування, ступінь контролю за його перебігом і взаємодію між органами правопорядку. Цей етап охоплює сукупність організаційних і міжвідомчих параметрів, які можуть суттєво змінювати пріоритетність конкретного кримінального провадження навіть за однакових

юридичних характеристик.

Ключові позиції цього етапу такі:

1) **зовнішній контроль** (контроль з боку прокуратури, керівництва, засобів масової інформації, народних депутатів тощо). У таких випадках пріоритетність розслідування є високою, адже недотримання процесуальних строків або відсутність належного реагування може призвести до дисциплінарної відповідальності посадових осіб і підризу авторитету органу досудового розслідування;

2) **пов'язаність із іншими кримінальними провадженнями**, зокрема тими, що об'єднані в одне провадження або мають спільні епізоди, фігурантів чи предмет доказування. У таких випадках пріоритетність підвищується, оскільки результати одного розслідування можуть безпосередньо впливати на інші кримінальні провадження, у тому числі щодо організованих груп або злочинних організацій;

3) **наявність міжнародного елемента** – участь іноземних громадян, необхідність міжнародної правової допомоги або екстрадиційних процедур. Такі провадження потребують особливого рівня координації, суворого дотримання строків та підвищеного контролю з боку керівництва і прокуратури, що зумовлює найвищий рівень пріоритетності.

Узагальнюючи, можна зазначити, що на цьому етапі алгоритм виконує функцію адаптивного коригування пріоритетів залежно від зовнішніх факторів. Він дозволяє слідчому або керівнику органу досудового розслідування оперативно реагувати на зміну обставин, посилювати управлінський контроль і запобігати виникненню дисциплінарних ризиків. Застосування цього етапу в комплексі з попередніми забезпечує баланс між процесуальною самостійністю слідчого та інституційною відповідальністю органу поліції перед суспільством і державою.

Четвертий етап алгоритму – оцінка стадії кримінального провадження передбачає визначення ступеня його процесуальної готовності та оптимізацію завершальних дій. Цей етап орієнтований на раціональний розподіл навантаження між слідчими, запобігання затягуванню розслідування та забезпечення своєчасного направлення матеріалів до суду. Його основна мета полягає у підтриманні належного темпу досудового розслідування й ефективному використанні ресурсів на фінальній стадії.

Критерії оцінки охоплюють такі аспекти:

1) **готовність провадження до завершення**, коли всі необхідні слідчі (розшукові) дії виконано, а матеріали зібрано в обсязі, достатньому для складання обвинувального акта. У таких випадках пріоритетність

оцінюється як середньо-висока, адже своєчасне завершення провадження дозволяє знизити службове навантаження, уникнути порушення строків та забезпечити процесуальну економію;

2) **призначення або виконання експертиз**, коли очікується висновок експерта чи відбувається його отримання. За наявності потреби у терміновій реалізації результатів або ризику втрати об'єктів дослідження пріоритетність розслідування визначається як висока. Така ситуація потребує постійного контролю строків і комунікації з експертними установами для своєчасного отримання висновку.

Застосування цього етапу забезпечує баланс між завершальністю процесуальних дій і необхідністю підтримання загальної динаміки досудового розслідування. Він дозволяє визначити провадження, які потребують оперативного завершення, та ті, у яких слідчі (розшукові) дії ще залежать від результатів експертних досліджень. Такий підхід відповідає принципам процесуальної доцільності, ефективності та плановості діяльності слідчих підрозділів.

П'ятий етап алгоритму – підсумкове оцінювання та присвоєння рівня пріоритетності кримінального провадження виконує інтегративну функцію. На цій стадії результати попередніх оцінок (юридичної, процесуальної, оперативно-службової та стадійної) узагальнюються для визначення остаточного рівня пріоритету. Такий підхід дозволяє забезпечити об'єктивність і прозорість управлінських рішень, спрямованих на оптимальний розподіл робочого навантаження та підвищення ефективності досудового розслідування.

На підставі встановлених параметрів формується триступенева шкала пріоритетності:

Рівень	Характеристика
1. Високий	Тяжкість, арешт, строки, загроза життю, резонанс, контроль прокуратури, органів влади та суспільства
2. Середній	Багато потерпілих, серійність, стадія завершення, термінові дії
3. Низький	Нетяжкий злочин, строки не обмежують, відсутність потерпілих

Високий рівень пріоритету охоплює провадження, пов'язані з особливо тяжкими або тяжкими злочинами, арештами, короткими процесуальними строками, загрозами життю чи безпеці громадян, а також ті, що перебувають під контролем прокуратури, органів державної влади або викликають значний суспільний резонанс.

Середній рівень пріоритету стосується проваджень, де є декілька

потерпілих, наявна серійність правопорушень, відбувається перехід до завершальної стадії розслідування або виконуються термінові процесуальні дії, від своєчасності яких залежить результат кримінальних проваджень.

Низький рівень пріоритету характеризує провадження за нетяжкими злочинами, у яких строки розслідування не є обмеженими, відсутні потерпілі або не вбачається суттєвої суспільної небезпеки.

Отже, застосування цієї шкали дає змогу структуровано планувати навантаження між слідчими, визначати першочерговість дій, оптимізувати процес контролю та моніторингу ефективності роботи. Водночас такий підхід не підміняє процесуальної самостійності слідчого, а лише створює раціональні орієнтири управлінського планування на рівні підрозділу.

Відповідно до наказу НПУ № 202, план основних заходів органу чи підрозділу поліції розробляється відповідно до пріоритетних напрямів роботи поліції. Під час розроблення проекту плану використовуються, зокрема, статистичні дані, що стосуються сфери діяльності поліції.

Статистична робота слідчих підрозділів – планомірний, науково обґрунтований процес збирання офіційної інформації, який дає кількісну характеристику результатів роботи з розслідування кримінальних правопорушень або тих чи інших процесів, що відбуваються під час її проведення, шляхом реєстрації відповідних показників роботи за спеціальними програмами, розробленими на основі відповідної методології, тобто сукупності науково обґрунтованих способів, правил і методів вивчення процесів, які встановлюють порядок збирання, опрацювання і аналізу інформації. Ця робота полягає у відображенні результатів розслідування кримінальних правопорушень та руху кримінальних проваджень шляхом введення відповідної інформації до ЄРДР, формуванні звітності про результати роботи слідчих підрозділів, проведенні взаємних звірень з підрозділами інформаційного забезпечення. Зазначена інформація використовується для складання аналізів і узагальнень з метою визначення результатів роботи, негативних тенденцій та шляхів їх усунення. Вказане унормовано наказом Міністерства внутрішніх справ України 06.07.2017 № 570.

Статистичні дані формуються і верифікуються відповідно до Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення (наказ Генерального прокурора від 30 червня 2020 року № 298)⁴, а їх використання як обов'язкового джерела для

⁴ Про затвердження Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення : наказ Офісу Генерального прокурора від 30.06.2020 № 298. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>.

підготовки планів прямо передбачене Інструкцією з організації планування (наказ НПУ № 202). Контроль строків подання звітності та виконання відповідних доручень здійснюється за Інструкцією з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України (наказ МВС № 503⁵), що забезпечує замкнений цикл «реєстрація в ЄРДР – звіт – аналіз – коригування планів».

Аналітична робота передбачає організацію збору даних, їх обробку і узагальнення, комплексне вивчення стану оперативної обстановки, результатів діяльності слідчого підрозділу. Метою аналітичної роботи є визначення головних проблем, що виникають в управлінській діяльності слідчого підрозділу, недоліків і причин їх виникнення, надання практичної і методичної допомоги та зміцнення кадрів. Аналітична робота передбачає розроблення і вжиття заходів, спрямованих на усунення недоліків та вирішення наявних проблем.

Аналітична та методична робота слідчих підрозділів здійснюється організаційно-методичними підрозділами або окремими працівниками, за якими закріплені відповідні функції, ГСУ, слідчих управлінь та керівниками слідчих відділів (відділень) територіальних підрозділів поліції, які в межах повноважень аналізують результати діяльності слідчих підрозділів, розробляють та реалізують заходи щодо підвищення якості досудового розслідування, скорочення його строків, забезпечення законності та реалізації прав і законних інтересів громадян, належного розгляду їх заяв і звернень з питань досудового розслідування; забезпечують аналітично-методичну роботу з узагальнення аналізу відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, удосконалення організації діяльності слідчих.

Аналітико-методична діяльність має формалізований вихід у вигляді аналітичних оглядів, узагальнень типових помилок, методичних рекомендацій, чек-листів та алгоритмів, а також планів коригувальних заходів із визначенням відповідальних і строків. На рівні ГСУ ці документи виконують координаційну й стандартизуючу функції; на рівні СУ ГУНП – забезпечують регіональну імплементацію, а на рівні слідчих підрозділів – первинну аналітику, самооцінку якості та ініціювання змін.

Відповідно до Положення про ГСУ, управління виконує такі функції як здійснення процесуального та організаційного контролю за досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, у тому числі вивчає кримінальні провадження за такими правопорушеннями, надає практичну і методичну допомогу в їх розслідуванні, веде контрольно-

⁵ Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України МВС України : наказ МВС України від 13.06.2016 № 503. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0944-16#Text>.

наглядів справи за цими кримінальними правопорушеннями, а також надає практичну та методичну допомогу органам досудового розслідування в організації їх діяльності, здійснює перевірки їх роботи; розробляє та вживає заходів щодо підвищення ефективності роботи слідчих підрозділів, усуває наявні недоліки.

Контроль якості організовується за циклом постійного вдосконалення PDCA (Plan–Do–Check–Act) (цикл Шухарта–Демінга)⁶: за результатами тематичних і вибіркових перевірок проваджень, ключових показників ефективності (КПІ) (наприклад, дотримання строків досудового розслідування – частка проваджень без прострочень (ст. 219 КПК); своєчасність експертиз – середній час від призначення до отримання висновку (ст. 242 КПК); процесуальні результати – частка проваджень, скерованих до суду, від усіх завершених; якість рішень – відсоток постанов/ухвал, скасованих або змінених прокурором/судом; відшкодування шкоди – частка проваджень, де забезпечено відшкодування/арешт майна) ГСУ формує коригувальні рішення, у тому числі перерозподіл навантаження, методичні доопрацювання та навчальні інтервенції, з подальшим контролем їх виконання.

Методична робота слідчого підрозділу заснована на досягненнях сучасної науки та передового досвіду аналітичної, організаційної, науково-практичної, інформаційної діяльності щодо вирішення основних завдань досудового розслідування, покращення його якості, забезпечення законності, удосконалення професійної компетентності слідчих та підвищення ефективності їх діяльності. Ця робота передбачає постійну систематизацію законодавства України в частині, що стосується досудового розслідування, та своєчасне доведення до відома слідчих його змін, у тому числі за допомогою сучасних систем комунікаційного зв'язку та отримання інформації, проведення занять зі слідчими в системі службової підготовки, узагальнення слідчої та судової практики, а також позитивного практичного досвіду в розслідуванні кримінальних правопорушень.

Методична робота полягає у:

- 1) підготовці якісних методичних документів з максимально повним відображенням у них необхідної інформації, вивченні та ефективному їх використанні в діяльності особовим складом слідчого підрозділу;
- 2) систематичному виявленні, вивченні та запровадженні прогресивних форм і методів діяльності слідчих підрозділів.

Оскільки планування слідчої діяльності спирається на послідовне

⁶ Shewhart W.A. Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control. New York: Dover, 1986.

поєднання статистики, аналітики та методики, наведений нижче **приклад** демонструє повний цикл застосування цих інструментів у реальному провадженні: від первинної оцінки ризиків і формування матриці загроз через створення робочих груп і розподіл ресурсів, збір та верифікацію інформації, побудову хронології та версій, до процесуального документування. Така ризик-орієнтована модель планування забезпечує своєчасне реагування, узгоджену міжвідомчу координацію й коректну правову кваліфікацію наслідків події (у цьому кейсі – встановлення незаконних скидів і повідомлення про підозру за ст. 242 КК України).

Етап I. Оцінка ризиків

На першому етапі слідчий визначає рівень суспільної небезпеки події та формує загальну матрицю ризиків. У даному кейсі виділено такі групи ризиків:

1. Медико-біологічні ризики:

- інфекційне захворювання (масова загибель риби може бути небезпечною для людей через контакт чи споживання води та риби);
- поширення отруєнь (токсини, хімікати чи важкі метали можуть викликати гострі чи хронічні отруєння у людей і тварин).

Ці ризики відповідають критерію наявності загрози життю чи безпеці осіб, визначеному як один із базових у системі пріоритезації кримінальних проваджень. У подібних справах негайна реакція слідчого має на меті запобігти вторинним наслідкам – отруєнням, епідеміям, соціальній паніці.

2. Екологічні ризики:

- загибель флори та фауни (водорості, ракоподібні, птахи, що живляться рибою);
- порушення екосистеми водойми (зменшення кисню, порушення харчового ланцюга);
- довготривале накопичення токсичних речовин у ґрунті та донних відкладах;
- приведення до екоциду, якщо не відреагувати одразу.

Слідчий оцінює не лише кримінально-правову кваліфікацію (ст. 242 КК України – порушення правил охорони вод), а й потенційну трансформацію шкоди у міжнародно-правову категорію «екоцид», якщо масштаби наслідків набувають системного характеру.

3. Соціальні та гуманітарні ризики:

- смерть людей (прямий вплив через споживання води чи риби з отруйними речовинами);
- дефіцит питної води (якщо водойма є джерелом водопостачання, то виникає загроза безпеці громади);

- соціальна напруга (невдоволення населення, економічні збитки для місцевого рибальства, туризму та сільського господарства).

Ці ризики визначають суспільний критерій пріоритетності – чим більший вплив на громаду, тим вищий рівень уваги й контролю з боку прокуратури, органів влади та засобів масової інформації.

Етап II. Створення груп та розподіл ресурсів

На цьому етапі реалізується організаційна пріоритезація – формування міжвідомчої команди для реагування на подію:

1) група координації (до складу входять ключові особи для прийняття управлінських рішень (2–3 працівники), які забезпечують узгодженість дій між підрозділами);

2) група документування (слідчі, прокурори, оперативні співробітники здійснюють фіксацію доказів, складають протоколи огляду, координують вилучення зразків);

3) група залучених спеціалістів:

- представники Державної екологічної інспекції (лабораторія) – відбирають зразки води (експрес-тест), заміряють рівень води, аналізують рівень фосфатів, сульфатів, сульфідів, аміаку, а також інших речовин, у тому числі важкі метали (цинк, залізо), визначають розмір завданих збитків (після чого слідчий призначає інженерну екологічну експертизу, яка підтверджує вказані висновки щодо наявності шкоди);

- лабораторія Міністерства охорони здоров'я (вивчають питання зараження);

- представники Державного агентства меліорації та рибного господарства України (відділ іхтіології відбирають зразки риб, які загинули з метою дослідження причини смерті, визначають видовий склад та розраховують суму збитку рибному господарству України);

- якщо водний об'єкт перебуває у віданні Державного агентства водних ресурсів України, залучається його представник;

- представники Держпродспоживслужби здійснюють контроль обігу, утилізації, розміщення відходів тваринництва, а також надають інформацію з реєстру операторів потужностей про суб'єктів господарювання та надані дозволи. Також, вказану інформацію надають відділи екології Обласної державної адміністрації про надані дозволи на викиди та наявні звіти про оцінку впливу на довкілля;

- представник територіальної громади, який визначає необхідний поточний рівень води на водному об'єкті та надає вказівки про підвищення рівня води або його скид до певної відмітки, а також представник гідропоруди, який безпосередньо здійснював скид води;

- представники Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України надають дозволи та ліцензії на здійснення

господарської діяльності, що може становити загрозу довкілля.

Така багаторівнева структура відповідає етапу оцінки оперативно-службових обставин алгоритму пріоритезації, коли провадження набуває високого рівня через необхідність міжвідомчої координації та зовнішнього контролю з боку органів влади.

4. Група комунікації з суспільством. Фахівці з комунікацій, які інформують населення про ситуацію, роз'яснюють поточний стан екосистеми, ризики та заборони до моменту стабілізації та усунення наслідків.

Цей компонент реалізує суспільний критерій публічності та прозорості, передбачений у моделі ризик-орієнтованого управління. Він запобігає соціальній напрузі й формує довіру до правоохоронних органів.

Етап III. Збір інформації

На цьому етапі реалізується тактичний рівень пріоритезації, спрямований на безпосереднє збирання доказової інформації, що дозволяє оцінити обсяг екологічних наслідків, установити джерело забруднення та закріпити докази його протиправного характеру:

– **визначення меж огляду** (берегова лінія, акваторія водойми, прилеглі споруди та ділянки). Межі огляду встановлюються з урахуванням течії води, напрямку вітру, розташування промислових і побутових стоків, щоб забезпечити повноту виявлення можливих джерел забруднення. Це відповідає вимогам статті 237 КПК України щодо повного і всебічного дослідження місця події;

– **фіксація загальної обстановки** (фото-, відеофіксація). Візуальна фіксація є ключовим доказовим елементом, оскільки вона дозволяє відтворити реальну обстановку у момент виявлення події та запобігти спотворенню даних у подальшому;

– **встановлення кількості та масштабу загиблої риби**. Кількісна оцінка має значення не лише для визначення розміру збитків, а й для юридичної кваліфікації діяння (екологічний злочин, а не адміністративне правопорушення);

– **виявлення слідів скиду** (труби, канали, стічні води). Особлива увага приділяється пошуку технічних елементів, через які здійснювався скид, що дозволяє встановити причинно-наслідковий зв'язок між діяльністю конкретного підприємства і наслідками;

– **вилучення зразків** (води, риби). Вилучення зразків здійснюється з дотриманням правил репрезентативності, у присутності спеціалістів-екологів, із зазначенням координат кожного місця відбору;

– **оформлення протоколу огляду місця події** (виявлення слідів транспортних засобів або обладнання на місці можливого незаконного скиду). Протокол складається відповідно до ст. 104 і 237 КПК України, із

фіксацією усіх об'єктів, що можуть свідчити про протиправну діяльність (сліди коліс, бочки, шланги, насоси);

– **проведення досліджень, експертиз.** Слідчий призначає первинні експертизи: інженерно-екологічну, хімічну, токсикологічну, гідробіологічну. Їх результати формують доказову основу для визначення характеру і масштабу забруднення;

– **опитування очевидців** (місцевих жителів, рибалок). З показань свідків фіксуються відомості про час виявлення загиблої риби, можливі викиди, характер запаху або зміни кольору води. Це допомагає визначити часові межі події;

– **використання дронів** для огляду акваторії та пошуку джерел скидів. Використання безпілотних літальних апаратів є сучасним технічним засобом, який забезпечує огляд великих ділянок водойми, у тому числі недоступних для наземного обстеження, та дозволяє оперативно локалізувати джерело скиду.

Усі ці дії реалізують другий етап алгоритму оцінки процесуального стану кримінального провадження, адже мають характер невідкладних слідчих (розшукових) дій, спрямованих на збереження доказів і запобігання втраті інформації.

Етап IV. Перевірка наданої інформації

Після проведення огляду місця події та первинного залучення спеціалістів проводиться аналітична перевірка зібраної інформації. Її мета – співставити результати вимірів, експертиз та документальних джерел для встановлення достовірної причини екологічного інциденту.

1. Результати екологічних вимірів:

– зіставляються дані Державної екологічної інспекції щодо виявлених забруднюючих речовин;

– перевіряється, чи перевищують виявлені показники допустимі граничні концентрації забруднюючих речовин та чи корелюють вони з імовірною причиною масової загибелі риби.

2. Висновки можливості зараження:

– аналізується, чи є загроза для здоров'я населення;

– паралельно з'ясовується, чи могли зафіксовані показники мати інфекційний або токсичний характер.

3. Іхтіологічні дослідження:

– узагальнюються висновки про причину загибелі риб, їх видовий склад і ступінь ураження;

– розраховується попередній розмір збитків рибному господарству.

4. Документація підприємств та дозвільні матеріали:

– перевіряються реєстри Держпродспоживслужби та обласного департаменту екології щодо: виданих дозволів на скиди стічних вод;

наявних звітів про оцінку впливу на довкілля; суб'єктів господарювання, розташованих на території водозбору;

– виявляється, що підприємство мало дозвіл лише на роботу двох цехів, тоді як стоки з двох інших без очищення потрапляли у водосховище.

5. Перевірка режиму експлуатації гідропоруд:

– представник громади та гідропоруди надають пояснення щодо рівня води та здійснених скидів;

– це дозволяє виключити технічні причини загибелі риби (наприклад, надмірне зниження рівня води).

Таким чином, четвертий етап демонструє перехід від фактичного до аналітичного рівня розслідування, коли дані, зібрані на місці події, проходять перевірку на достовірність, повноту та логічну узгодженість. Саме на цій стадії формується доказова база для прийняття процесуальних рішень і визначення остаточного рівня пріоритетності провадження.

Етап V. Відтворення хронології подій, встановлення зв'язків

Цей етап має на меті інтеграцію усіх зібраних даних у єдину часову та логічну систему, що дозволяє відновити послідовність подій, визначити момент вчинення протиправних дій, їх наслідки та відповідальних осіб. Відтворення хронології подій є невід'ємним елементом аналітичного розслідування, який забезпечує доведення об'єктивного причинного зв'язку між діями і наслідком (одна з ключових ознак складу злочину, передбаченого ст. 242 КК України).

1. Формування часової лінії подій:

– *фіксується дата та час, коли вперше виявлено масову загибель риби у водосховищі.* Ця точка відліку є базовою для подальшої побудови хронологічної шкали. Дані беруться з протоколів огляду, повідомлень місцевих жителів та актів екологічної інспекції;

– *фіксується споживання електроенергії.* Аналіз показників енергоспоживання підприємства допомагає встановити, коли фактично працювали окремі технологічні лінії. Це непрямий, але достовірний індикатор періодів виробничої активності, що корелює з можливими скидами;

- *зіставляється з часом проведення останніх скидів води через гідропоруди.* Встановлення моментів технологічного скиду води дозволяє виключити або підтвердити технічну версію загибелі риби (наприклад, внаслідок коливань рівня води, а не хімічного забруднення);

- *враховується інформація від екологічної інспекції про пікові концентрації забруднюючих речовин у пробах води.* Дані замірів співставляються із часовими показниками функціонування підприємств,

що забезпечує наукову кореляцію між часом і концентрацією шкідливих речовин;

Дані МОЗ про відсутність зараження та висновки іхтіологів щодо часу загибелі риби вносяться в єдину шкалу. Це дозволяє виключити біологічні причини (інфекції, паразитарні ураження) та підтвердити токсичний або хімічний характер події.

Побудова часової лінії формує аналітичну вісь доказування, на якій узгоджуються результати експертиз, лабораторних досліджень і свідчення очевидців. Саме вона дозволяє перевести розслідування з дескриптивного рівня на рівень причинно-аналітичного моделювання події.

2. Виявлення повторюваних або критичних подій:

– аналізуються журнали обліку роботи підприємства: коли працювали окремі цехи, коли здійснювались скиди стічних вод. Вивчення журналів технологічних операцій, змінних нарядів та актів контролю дозволяє ідентифікувати «пікові» періоди виробничої діяльності.

– зіставляється: саме в період функціонування двох цехів без дозволів показники забруднень різко перевищили норму.

Така співзалежність становить основу аналітичного доказу: часовий збіг між незаконною діяльністю та наслідками є ключовим критерієм для встановлення вини.

Цей підетап реалізує принцип встановлення повторюваності та закономірності подій, що є типовим для криміналістичного аналізу.

3. Встановлення очевидних зв'язків:

– підвищення рівня фосфатів і аміаку у воді збігається з періодом роботи несанкціонованих цехів. Встановлюється хімічна відповідність: фосфати і аміак є типовими побічними продуктами діяльності саме цього виду виробництва (наприклад, мийних або харчових підприємств).

– масова загибель риби хронологічно збігається з незаконними скидами. Цей збіг фіксується не лише за датою, а й за кількістю зразків, відібраних у день найвищої концентрації забруднення;

– відсутність змін у рівні води (за даними громади та гідроспороди) дозволяє відкинути гіпотезу про технічний скид як головну причину.

Відкидання альтернативних версій є важливим етапом перевірки доказів за принципом «falsification», тобто виключення тих пояснень, що не узгоджуються з фактичними даними.

На цьому етапі формується причинно-наслідкова модель події, де взаємопов'язані чинники (виробництво – скид – забруднення – загибель) вибудовуються у послідовну логічну схему. Вона є підґрунтям для підготовки аналітичного висновку або довідки до прокурора.

4. Виявлення прогалин, що підлягають уточненню

– чи велася фіксація обсягів скидів з усіх чотирьох цехів? Наявність або відсутність внутрішнього обліку дозволяє визначити ступінь умислу (нехтування контролем чи цілеспрямоване приховування);

– чи є свідчення працівників підприємства про час роботи очисних споруд? Ці свідчення мають істотне доказове значення, адже можуть підтвердити факт свідомого відключення очисних систем або відсутність їх технічного обслуговування.

– чи співпадають відомості про скиди з даними державних реєстрів? Звірка з державними реєстрами забезпечує перевірку достовірності інформації та виключає можливість фальсифікації внутрішньої звітності підприємства.

Робота з прогалинами є завершальним аналітичним етапом, що спрямований на уточнення доказової картини та забезпечення процесуальної повноти матеріалів. Це також елемент внутрішнього контролю якості досудового розслідування, який реалізується через планування та моніторинг виконання слідчих (розшукових) дій відповідно до п. 4 розділу 2 Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України, де передбачено обов'язок слідчого складати календарний план-графік і забезпечувати своєчасність проведення всіх необхідних процесуальних дій.

П'ятий етап демонструє перехід від емпіричних дій до системного аналітичного мислення слідчого. Формування хронології подій і встановлення зв'язків забезпечує структуроване доведення причинності, виявлення прогалин і підготовку підґрунтя для остаточних експертних висновків.

Етап VI. Побудова версій, формування та визначення пріоритетів

На цьому етапі розслідування здійснюється аналітичне узагальнення результатів перевірок, експертиз і зібраних доказів, формуються слідчі версії, визначається їх імовірність та пріоритетність перевірки. Це відповідає принципам системного мислення і ризик-орієнтованого планування, коли кожна версія розглядається як гіпотеза, що підлягає послідовній верифікації.

1. Хімічне забруднення водою:

- незаконні скиди промислових відходів (підприємство, ферма, очисні споруди);
- потрапляння у воду агрохімікатів (пестициди, добрива) після дощів;
- накопичення важких металів або токсичних речовин у результаті аварій.

Ця група версій має найвищий пріоритет, оскільки узгоджується з попередніми аналітичними висновками щодо виявлення підвищеного вмісту фосфатів, сульфатів та аміаку. Такі дані свідчать про техногенне походження забруднення. Перевірка включає зіставлення результатів експертиз, показників проб води, а також виробничих журналів підприємства. У разі підтвердження ця версія набуває статусу основної.

2. Біологічне (інфекційне) зараження:

- поширення бактеріальної чи вірусної хвороби риби;
- занесення патогенів через стічні води.

Ця версія має середній пріоритет, оскільки лабораторні дослідження МОЗ і іхтіологічної служби зазвичай дозволяють швидко підтвердити або виключити інфекційний характер загибелі. Її перевірка проводиться шляхом мікробіологічного аналізу тканин риби, оцінки бактеріологічного складу води та співставлення даних із попередніми випадками подібного типу у регіоні.

1. Природні фактори:

- різке зниження рівня кисню у воді (евтрофікація, цвітіння водоростей);
- аномальна спека або раптове похолодання;
- природна міграція чи сезонна загибель певних видів.

Ця група версій має низький рівень пріоритетності, оскільки природні процеси здебільшого мають поступовий характер і не викликають раптової масової загибелі. Разом із тим, аналіз погодних умов, температури води та показників розчиненого кисню є обов'язковим для виключення природного чинника. Такий підхід відповідає принципу «повного виключення альтернативних версій» у доказуванні.

2. Техногенні фактори:

- несправність гідроспоруд (шлюзів), що призвела до різкої зміни рівня води;
- скидання гарячої води (наприклад, від ТЕЦ чи іншого виробництва), що викликало термічний шок у риби.

Ця версія перевіряється паралельно з основною, оскільки вимагає аналізу технічної документації гідроспоруд, журналів експлуатації, температурних режимів і показників електроспоживання насосних станцій. Пріоритет середній, але

вона може набувати значення, якщо хімічні показники не перевищують граничних концентрацій.

3. Людський фактор:

- умисне отруєння водойми (економічні злочини, диверсія);
- незаконне використання хімічних речовин браконьєрами (наприклад, для збору мертвої риби).

Ця версія має високий суспільний пріоритет, оскільки може стосуватися навмисних дій із заподіяння шкоди довкіллю або економічного зиску. Її перевірка потребує проведення оперативно-розшукових заходів, виявлення мотиву, кола осіб, які мали доступ до водойми, і можливості використання хімічних засобів.

6. Комбінований фактор

- поєднання кількох причин (наприклад, спека + низький рівень води + скид відходів).

У багатьох випадках саме комбінація природних і техногенних чинників призводить до масштабних екологічних наслідків. Тому ця версія розглядається як резервна, але ймовірна, і передбачає синтетичний підхід до аналізу доказів – одночасне врахування хімічних, метеорологічних і технічних показників.

Етап VI реалізує аналітичний рівень алгоритму пріоритезації, коли відбувається побудова і ранжування версій відповідно до їхнього ступеня імовірності, суспільної небезпечності та потенційних наслідків. Цей процес забезпечує логічний перехід від аналізу даних до прийняття процесуальних рішень і дозволяє оптимально розподілити ресурси для перевірки кожної версії.

Етап VII. Обговорення та консультації

Після побудови версій проводиться міжвідомче обговорення результатів. У ньому беруть участь слідчі, прокурори, оперативні співробітники, аналітичні групи та експерти, які аналізують узагальнені матеріали.

Мета цього етапу – забезпечити колегіальність у прийнятті рішень і перевірку логічної цілісності побудованих версій.

Обговорення сприяє: уточненню плану подальших слідчих (розшукових) дій; визначенню потреби у додаткових експертизах; координації дій між слідчим, прокурором і спеціалістами.

У методичному вимірі цей етап забезпечує зовнішній контроль обґрунтованості управлінських рішень і підвищує об'єктивність

визначення пріоритетів у складних або резонансних кримінальних провадженнях.

Етап VIII. Процесуальне документування

Фінальний етап полягає у реалізації процесуальних рішень, які впливають із результатів аналітичного розслідування: проведення конкретних слідчих (розшукових) дій; повідомлення особам про підозру; обрання заходів забезпечення кримінального провадження (арешт майна, тимчасове вилучення майна).

У ході перевірки документів, результатів експертиз і зіставлення даних встановлено, що причиною масової загибелі риби стало незаконне скидання забруднених стічних вод підприємством, яке експлуатувало чотири цехи, але дозвільні документи мало лише на два з них.

Стоки з двох інших цехів надходили у водосховище без очищення, що призвело до підвищення концентрації токсичних речовин у воді та загибелі риби.

Посадовим особам зазначеного підприємства повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 242 Кримінального кодексу України («Порушення правил охорони вод»).

Тести для самоконтролю

1. Що є правовою основою діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України:

а) Конституція України, Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, ЗУ «Про Національну поліцію», акти МВС України, інші нормативно-правові акти, що стосуються організації досудового розслідування;

б) Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, ЗУ «Про Національну поліцію»;

в) Кримінальний процесуальний кодекс України, ЗУ «Про Національну поліцію», нормативно-правові акти, що стосуються роботи поліції;

г) Накази МВС України та інші нормативно-правові акти, що стосуються діяльності роботи дізнавачів?

2. Якими нормативно-правовими актами регламентується організація роботи слідчих підрозділів Національної поліції України:

а) КПК України, наказами МВС України, Національної поліції України, ГСУ Національної поліції України та ГУНП в АР Крим та місті

Севастополі, областях та місті Києві;

б) КПК України, наказами МВС України, Національної поліції України;

в) КПК України, наказами ГСУ Національної поліції України та ГУНП в АР Крим та місті Севастополі, областях та місті Києві;

г) Конституцією України, КПК України, наказами МВС України?

3. Які завдання слідчих підрозділів Національної поліції України:

а) виявлення причин і умов, які сприяють учиненню кримінальних правопорушень, і вжиття через відповідні органи заходів щодо їх усунення;

б) забезпечення захисту держави;

в) відстоювання законних прав учасників кримінального провадження;

г) відшкодування фізичними особами шкоди завданої юридичним особам?

4. Які завдання підрозділів дізнання Національної поліції України:

а) охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження;

б) відшкодування шкоди, заподіяної злочином;

в) захист особи від злочинів;

г) повне розслідування злочинів?

5. Які функції виконують слідчі підрозділи Національної поліції України:

а) підвищення якості досудового розслідування і скорочення його строків;

б) забезпечення реалізації державних програм;

в) розробка заходів щодо усунення причин і умов, що сприяли вчиненню злочинів;

г) дослідження чинного законодавства?

6. Які функції виконують підрозділи дізнання Національної поліції України:

а) вивчення практики застосування дізнавачами норм права;

б) аналіз кримінального процесуального законодавства щодо здійснення досудового розслідування;

в) розстановка сил і засобів щодо здійснення досудового розслідування;

г) вирішення питань по скаргам громадян?

7. Яка структура слідчих підрозділів Національної поліції України:

а) ГСУ Національної поліції, СУ ГУНП в АР Крим та м. Севастополі, областях та місті Києві, слідчі відділи територіальних підрозділів поліції;

б) ГСУ Національної поліції, СУ ГУНП в областях та місті Києві, слідчі відділи територіальних підрозділів поліції;

в) ГСУ Національної поліції, СУ ГУНП в АР Крим та м. Севастополі, слідчі відділи територіальних підрозділів поліції;

г) ГСУ Національної поліції, слідчі відділи територіальних підрозділів поліції?

8. Яка структура підрозділів дізнання Національної поліції України:

а) Управління дізнання, відділи дізнання ГУНП, відділи дізнання територіальних підрозділів поліції;

б) Управління дізнання, сектори дізнання ГУНП в АР Крим, відділи дізнання територіальних підрозділів поліції;

в) Управління дізнання, сектори дізнання підрозділів поліції в областях;

г) Головне управління дізнання, відділи дізнання ГУНП?

9. Які справи та журнали обов'язково ведуться в слідчих управліннях, відділах та відділеннях:

а) журнал-реєстр кримінальних проваджень, журнал обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, справа з організації роботи і планування, справа обліку стану дотримання законності, справи загального контролю, справа статистики, справа обліку заходів щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та службової підготовки;

б) журнал-реєстр кримінальних проваджень, журнал єдиного обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, що вчинені чи готуються, справа з організації роботи і планування, справа обліку стану дотримання законності, справи загального контролю, справа статистики, справа обліку заходів щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та службової підготовки;

в) журнал ведення кримінальних проваджень, журнал обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, справа з організації роботи і планування, справа обліку стану дотримання законності, справи загального контролю, справа статистики, справа обліку заходів щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та службової підготовки;

г) журнал-реєстр кримінальних проваджень, журнал обліку заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, справа з організації роботи і планування, справа обліку стану дотримання законності, справи особливого контролю, справа статистики, справа обліку заходів щодо зміцнення дисципліни і законності серед особового складу та службової підготовки?

10. Що обов'язково включається до планів роботи територіальних підрозділів поліції щодо діяльності слідчих підрозділів:

а) заходи, визначені в межах компетенції слідчого підрозділу рішенням міжвідомчої наради;

б) заходи спрямовані на підвищення відомчого контролю за діяльністю слідчих;

в) розробка методичних рекомендацій для вдосконалення досудового розслідування;

г) технічне забезпечення слідчих?

Обов'язкові та додаткові завдання

Обов'язкові завдання

1. Яким відомчим наказом МВС України регламентується організація діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України?

2. Яким відомчим наказом МВС України регламентується організація діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України?

3. Що є правовою основою діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України?

4. Що є правовою основою діяльності підрозділів дізнання Національної поліції України?

5. Які завдання покладаються на слідчі підрозділи Національної поліції України?

6. Які завдання покладаються на підрозділи дізнання Національної поліції України?

7. Які функції слідчих підрозділів Національної поліції України?

8. Які функції підрозділів дізнання Національної поліції України?

9. Яка структура слідчих підрозділів Національної поліції України?

10. Яка структура підрозділів дізнання Національної поліції України?

Додаткові завдання

1. Яким чином забезпечується організація роботи Головного слідчого управління Національної поліції України?
2. Яким чином забезпечується організація роботи слідчих управлінь Національної поліції України?
3. Яким чином забезпечується організація роботи слідчих відділів територіальних підрозділів поліції?
4. Як саме організовується робота підрозділів дізнання Національної поліції України?
5. В чому полягає планування роботи слідчих підрозділів Національної поліції України?
6. Що передбачає аналітична робота слідчих підрозділів Національної поліції України?
7. В чому полягає методична робота слідчих підрозділів Національної поліції України?
8. Що таке статистична робота слідчих підрозділів Національної поліції України?
9. В чому полягає статистична робота слідчих підрозділів Національної поліції України?
10. Що слід розуміти під координацією діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України?

Перелік використаних та рекомендованих джерел

1. Балац Р. М. Подання слідчого як засіб реалізації запобігання кримінальним правопорушенням під час досудового розслідування. *Актуальні питання досудового розслідування та тенденції розвитку криміналістичної методики* : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. м. Харків, 21 листоп. 2018 р., МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 228 с.
2. Взаємодія учасників кримінального провадження під час досудового розслідування: правові аспекти та основні форми : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Вид. 3-тє, допов. і перероб. Харків : ХНУВС, 2024. 208 с.
3. Владислав Ребезюк. Правова природа, зміст та ознаки механізму охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. *Підприємництво, господарство і право*, 1/2018.
4. Глинська Н.В. Стандарт неупередженості сторони обвинувачення в розумінні ч. 2 ст. 9 КПК України. *Вісник кримінального судочинства* № 2/2017.
5. Дізнання в Національній поліції: навч. посіб. / кол. авт. за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України М. С. Цуцкірідзе. Дніпро. ДДУВС; Київ : ГСУ Нац. пол. України ; Київ : 7БЦ, 2022. 316 с.
6. Дізнання: навчальний посібник / Р. І. Благута, О. І. Гарасимів,

Ю. В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. А. Я. Хитри. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 340 с.

7. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : затв. наказом МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>. (дата звернення: 24.09.2025).

8. Інструкція з організації обліку та руху кримінальних проваджень в органах досудового розслідування Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 14.04.2016 № 296. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0884-16#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

9. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 27.04.2020 № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

10. Інструкція про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : затв. наказом МВС України від 19.08.2019 № 691. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

11. Інструкція про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : затв. наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15/para7#n7>. (дата звернення: 24.09.2025).

12. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

13. Кримінальний процес : мультимед. навч. посіб. / О. Ю. Хабло, Я. Ю. Конюшенко, І. В. Чурікова ; тема № 1 «Поняття, суть і завдання кримінального процесу». Київ : НАВС 2016. URL : https://arm.navs.edu.ua/books/public_html/lections/lecture1_2.html (дата звернення: 24.09.2025).

14. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення 24.09.2025).

15. Організація взаємодії підрозділів Національної поліції під час проведення досудового розслідування : навч. посіб. / О. П. Бойко, О. Ф. Кобзар, В. В. Рогальська, Н. П. Черняк. Дніпро : ДДУВС, 2017. 84 с.

16. Організація роботи підрозділів досудового розслідування : навч. посібник / А.Г. Гаркуша, О.Ф. Кобзар, Ю.А. Кричун, Н.П. Черняк та ін. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 108 с.

17. Особливості взаємодії слідчих Національної поліції України з

представниками Збройних Сил України під час розслідування воєнних злочинів : наук.-метод. рекомендації / А. В. Шевчишен, В. В. Бурлака, Т. Г. Фоміна та ін. ; за заг. ред. М. С. Цуцкірідзе ; МВС України, Гол. слідче управління Нац. поліції України ; Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Дніпров. держ. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2024. 60 с.

18. Піддубна А. В. Текст лекції навчальної дисципліни «Організація та взаємодія в діяльності органів досудового розслідування» вибіркового компоненту освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 081 – Право (поліцейські) Law (police officers) за темою «Поняття, завдання та функції органів досудового розслідування». Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2024. 23 с.

19. План основних заходів Національної поліції України. *Національна поліція України* : офіційний вебпортал. URL : <https://npu.gov.ua/diyalnist/plan-osnovnih-zahodiv> (дата звернення: 24.09.2025).

20. Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 20.05.2020 № 405. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

21. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань : затв. наказом Генеральної прокуратури України від 30.06.2020 № 298. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0298905-20#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

22. Порядок ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : затв. наказом МВС України від 08.02.2019. № 100. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

23. Порядок застосування електронних засобів контролю: затв. наказом МВС України від 08.06.2017 № 480. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-17#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

24. Порядок спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: затв. наказом МВС України від 24.07.2017 № 621. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

25. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

26. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

27. Про взаємодію Державного бюро розслідувань та Національної поліції України під час організації розшуку осіб : наказ ДБР, МВС України від

21.07.2025 № 367/486. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

28. Про взаємодію Служби безпеки України та Національної поліції України під час організації розшуку осіб : наказ МВС України, СБУ від 20.02.2025 № 54/112. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-25#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

29. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів : Закон України від 23.12.1993 № 3781-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

30. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

31. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

32. Про затвердження Інструкції з організації контролю за виконанням документів у Національній поліції України МВС України ; наказ МВС України від 13.06.2016 № 503. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0944-16#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

33. Про затвердження Положення про Головне слідче управління Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 27.11.2015 № 127. URL : <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/01.html>. (дата звернення: 24.09.2025).

34. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : наказ МВС України, МОЗУ та ОГПУ від 09.03.2022 № 177/450/46. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

35. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 №580-VІІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

36. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 №2135-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

37. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30.06.1993 № 3341-ХІІ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

38. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення 24.09.2025).

39. Про порядок обліку фактів звернення та доставлення до закладів охорони здоров'я осіб у зв'язку із заподіянням їм тілесних ушкоджень кримінального характеру та інформування про такі випадки органів і

підрозділів поліції : наказ МВС України, МОЗ України від 06.07.2016 № 612/679. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1051-16#Text>. (дата звернення: 24.09.2025).

40. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

41. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 24.09.2025).

42. Стратегія розвитку Національної поліції України на 2026-2030 роки. URL: <https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/strategiia-rozvitku-nacionalnoyi-policiyi-ukrayini-na-2026-2030-roki.pdf> (дата звернення: 24.09.2025).

43. Татарин І. І. Відшкодування шкоди потерпілому, заподіяної кримінальним правопорушенням : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 184 с.

44. Удалова Л., Патюк С. Цілі і завдання сучасного кримінального судочинства України : навч. посіб. Київ : КНТ, 2014. 176 с.

45. Shewhart W.A. Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control. New York : Dover, 1986.

Розділ 2
ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ
ДО ВНЕСЕННЯ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДИНОГО
РЕЄСТРУ ДОСУДОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ

2.1. Організація діяльності та взаємодії органів досудового
розслідування при надходженні до органу, підрозділу
поліції заяв і повідомлень про кримінальні
правопорушення та реагуванні на них

Поліцейський, незалежно від місця свого перебування, у разі виявлення або отримання інформації про кримінальне правопорушення та іншу подію чи звернення до нього громадян із заявою (повідомленням) невідкладно повідомляє про це за скороченим номером екстреного виклику поліції «102» і зобов'язаний ужити заходів щодо запобігання правопорушенню, його припинення, рятування людей, надання допомоги особам, які їй потребують, установлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, та охорони місця події.

Поліцейський у разі самостійного виявлення з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про кримінальне правопорушення, невідкладно, але не пізніше 24 годин рапортом доповідає про це керівникові органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки.

За рішенням керівника органу (підрозділу) поліції або особи, яка виконує його обов'язки, відомості про виявлене кримінальне правопорушення уповноважена службова особа реєструє в інформаційно-комунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України» (далі – ІКС ПНП) або у журналі ЄО в разі тимчасової відсутності технічних можливостей унесення таких відомостей до ІКС ПНП та невідкладно, але не пізніше 24 годин реєстрації передаються:

– до органу досудового розслідування для внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) або передання цих відомостей до органів (підрозділів) поліції нижчого рівня та їх внесення до ЄРДР;

– у міжрегіональних територіальних органах поліції та їх

територіальних (відокремлених) підрозділах – до органів (підрозділів) поліції, на території обслуговування яких сталася така подія, для прийняття відповідних рішень та внесення до ЄРДР.

Поліцейський органу (підрозділу) поліції, якому доручено розгляд заяви або повідомлення про іншу подію та прийняття відповідного рішення в межах Закону України «Про звернення громадян» або Кодексу України про адміністративні правопорушення, у разі встановлення в матеріалах відомостей, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, невідкладно рапортом доповідає про це керівникові органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки.

У свою чергу, керівник органу (підрозділу) поліції або особа, яка виконує його обов'язки, доручає уповноваженій службовій особі невідкладно зареєструвати рапорт працівника поліції в ІКС ПНП (журналі ЄО) та не пізніше 24 годин з моменту реєстрації надіслати зазначені матеріали до органу досудового розслідування органу (підрозділу) поліції для внесення відповідних відомостей до ЄРДР.

Анонімні заяви чи повідомлення, що містять відомості про кримінальне правопорушення чи іншу подію, які надійшли до органу (підрозділу) поліції, реєструються в ІКС ПНП (журналі ЄО), службах діловодства органу (підрозділу) поліції та за дорученням керівника органу (підрозділу) поліції або особи, яка виконує його обов'язки, передаються до структурного підрозділу органу (підрозділу) поліції за відповідним напрямом діяльності для вжиття необхідних заходів.

Слідчий (дознавач), невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

Після надходження до органу, підрозділу поліції інформації про вчинення кримінального правопорушення та внесення інформації до ЄРДР під керівництвом начальника органу, підрозділу поліції здійснюється комплекс першочергових заходів та невідкладних слідчих (розшукових) дій, у тому числі за дорученням слідчого (дознавача), спрямованих на встановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та з'ясування всіх обставин події.

Першочергові заходи та невідкладні слідчі (розшукові) дії можуть передбачати:

- проведення огляду місця події;
- переслідування і затримання правопорушників за слідами або указаними потерпілими і очевидцями напрямками переміщення

правопорушника або за результатами роботи службового собаки, організація загороджувальних заходів, у тому числі в місцях можливого перебування або появи правопорушників;

- проведення розшукових заходів у місцях перебування осіб, схильних до вчинення правопорушень (у тому числі збуту викраденого майна);

- виявлення свідків та очевидців події, опитування (у разі внесення відомостей в ЄРДР – допит) з цією метою осіб, які проживають або працюють поблизу місця вчиненого діяння, а також осіб, які могли перебувати на можливих шляхах руху правопорушника до та від місця події;

- установлення базових станцій операторів мобільного (рухомого) зв'язку, що обслуговують територію, на якій знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, та можливих напрямків руху особи, яка його вчинила, а також інших місць з урахуванням обставин кримінального правопорушення;

- проведення поквартирного чи подвірного обходу для збирання відомостей про подію, обстеження місцевості в районі вчинення кримінального правопорушення, виявлення загублених, викинутих правопорушником знарядь учиненого діяння, інших предметів, отримання додаткової інформації про подію та осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

- орієнтування особового складу органів та підрозділів поліції на території обслуговування, на якій учинено кримінальне правопорушення, та суміжних територіях, а також (за необхідності) представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їх зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку;

- використання можливостей баз (банків) даних єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України та інших інформаційних ресурсів, а також засобів масової інформації;

- перевірку осіб за базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, та іншими інформаційними ресурсами, передбаченими статтями 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію»;

- інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Якщо в результаті проведених першочергових заходів і

невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організує і забезпечує подальшу роботу з розкриття цього кримінального правопорушення.

Слідчо-оперативна група (далі – СОГ) створюються при чергових частинах органів та підрозділів поліції. Склад цих груп формується з числа працівників поліції відповідно до графіка чергування, затвердженого керівником органу, підрозділу поліції та погодженого з керівником органу досудового розслідування (дознавцем).

До складу СОГ включаються слідчий (дознавець), працівник оперативного підрозділу, інспектор-криміналіст (технік-криміналіст), а також (за необхідності) кінолог зі службовим собакою.

Слідчий є старшим СОГ, а в разі включення до складу СОГ замість слідчого дознавача старшим СОГ є дознавець.

Завданням СОГ є виявлення, фіксація, вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, установлення свідків та потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження та встановлення осіб, які його вчинили.

Після прибуття на місце події члени СОГ з'ясовують обставини вчинення кримінального правопорушення, установлюють свідків, прикмети осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та ймовірні шляхи їх руху. У разі необхідності вживають заходів для переслідування транспортних засобів, якими заволоділи особи, що вчинили кримінальне правопорушення, або тих, що використовувалися при його вчиненні. Беруть участь у розшуку та затриманні осіб, які підозрюються в учиненні цих кримінальних правопорушень.

Слідчий (дознавець) на місці події:

1) керує діями інших членів СОГ та відповідає за якість проведення огляду місця події; разом з іншими членами СОГ, залученими спеціалістами, запрошеними потерпілими, свідками та іншими учасниками кримінального провадження в установленому КПК України порядку фіксує відомості щодо обставин учинення кримінального правопорушення; вилучає речі і документи, які мають значення для кримінального провадження, та речі, вилучені з обігу, у тому числі матеріальні об'єкти, придатні для з'ясування обставин, що підлягають доказуванню, забезпечує в установленому порядку їх належне зберігання для подальшого направлення для проведення судової експертизи; має право заборонити будь-якій особі перебувати на місці огляду або залишати його до закінчення огляду та вчиняти будь-які дії, що заважають проведенню огляду;

2) за наявності підстав інформує уповноваженого працівника чергової частини про залучення додаткових сил і засобів для фіксування всіх обставин учиненого кримінального правопорушення;

3) за необхідності після початку кримінального провадження допитує про обставини вчиненого кримінального правопорушення заявника, потерпілого, свідків та інших учасників кримінального провадження; надає письмові доручення працівникам оперативних підрозділів про проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні.

Працівник оперативного підрозділу на місці події:

1) здійснює поквартирний чи подвірний обхід з метою виявлення свідків учиненого кримінального правопорушення, збору відомостей, що можуть бути використані як докази;

2) установлює час, місце і обставини вчинення кримінального правопорушення; кількість осіб, які його вчинили, їх прикмети; наявність у них зброї, транспортних засобів, слідів на одязі чи тілі, які могли залишитися через опір потерпілих або при подоланні перешкод; індивідуальні ознаки викрадених речей; напрямок руху осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, інші відомості, необхідні для їх встановлення; використовує наявні джерела оперативної інформації з метою розкриття кримінального правопорушення;

3) негайно інформує слідчого (дознавача) про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій або негласних слідчих (розшукових) дій;

4) виконує письмові доручення слідчого (дознавача) про проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Під час їх виконання користується повноваженнями слідчого (дознавача).

Інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) на місці події:

1) надає консультації слідчому (дознавачу) з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок;

2) з використанням спеціальних знань та навичок, науково-технічних засобів і спеціального обладнання проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей;

3) виявляє, фіксує, здійснює вилучення та пакування матеріальних об'єктів, які несуть на собі слідову інформацію вчиненого правопорушення;

4) проводить експрес-аналіз за зовнішніми характеристиками вилучених об'єктів (без надання письмового висновку), звертає увагу слідчого на фактичні дані, що мають значення для розслідування

обставин кримінального правопорушення;

5) відповідає за якісну фіксацію всієї слідової інформації, повноту відображених про це даних у протоколі огляду та схемі (плані) до нього.

Поліцейський офіцер громади (поліцейський патрульної поліції) на місці події:

1) до прибуття СОГ забезпечує охорону місця події, збереження слідів учиненого кримінального правопорушення та в разі необхідності організовує надання невідкладної медичної допомоги потерпілим особам;

2) з'ясовує обставини вчиненого кримінального правопорушення, установлює свідків, очевидців події, прикмети правопорушників, збирає інші відомості, що можуть бути використані як докази;

3) інформує уповноваженого працівника чергової частини органу, підрозділу поліції про обставини вчинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для вжиття невідкладних заходів щодо їх затримання;

4) з прибуттям СОГ негайно інформує слідчого (дознавача) про одержані дані щодо обставин учинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Кінолог на місці події:

1) за узгодженням зі слідчим (дознавачем) визначає межі огляду місця події і порядок його проведення з метою виявлення слідів і предметів, які мають значення для застосування службового собаки, на основі наявної інформації визначає доцільність його застосування;

2) уживає заходів для розшуку та затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, шляхом застосування службового собаки по запахових слідах, речах і предметах, залишених на місці події, а також з метою пошуку слідів і предметів, які мають значення для розкриття і розслідування кримінального правопорушення;

3) бере участь у блокуванні місця вчинення кримінального правопорушення, його огляді, виявленні, фіксації, вилученні і зберіганні предметів і слідів, які можуть бути використані для розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, із застосуванням службового собаки;

4) позначає місця виявлення на шляху слідування службового собаки предметів і речей, які можуть бути використані для пошуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, із застосуванням службового собаки;

5) доводить до відома керівника СОГ інформацію про можливе походження запахоносіїв (слідів, предметів), виявлених на місці події, та

їх використання для розкриття та розслідування кримінального правопорушення;

б) використовуючи отриману інформацію, застосовує службового собаку для розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, за її запаховими слідами;

7) обстежує за допомогою службового собаки прилеглу до місця події територію та можливі місця укриття особи, яка вчинила кримінальне правопорушення (горища і підвали прилеглих будівель, які не є житлом чи іншим володінням особи, незамкнені сховища, лісопаркові зони, кар'єри тощо);

8) разом з іншими працівниками поліції бере участь у переслідуванні та затриманні осіб, які підозрюються у вчиненні кримінального правопорушення, застосовує при цьому службового собаку;

9) за відсутності можливостей застосування службового собаки або в разі втрати ним сліду діє за вказівкою керівника СОГ.

У разі вчинення особливо тяжких злочинів, а також кримінальних правопорушень, що викликають значний суспільний резонанс, керівник органу, підрозділу поліції (у разі його відсутності – особа, яка виконує його обов'язки) зобов'язаний особисто виїхати на місце пригоди, забезпечити проведення огляду місця події СОГ, організувати належну взаємодію між працівниками поліції при проведенні першочергових заходів та невідкладних слідчих (розшукових) дій, забезпечити залучення додаткових сил та засобів, надання іншої необхідної допомоги членам СОГ для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

Залучення спеціалізованої пересувної лабораторії та працівників Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України до огляду місця події за окремими видами вчинених кримінальних правопорушень здійснюється відповідно до вимог Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, затвердженої наказом МВС України від 03.11.2015 № 1339.

2.2. Організація взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування

Відповідно до положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» матеріали оперативно-розшукової діяльності використовуються як приводи та підстави для початку досудового розслідування.

При веденні оперативним підрозділом оперативно-розшукової справи (далі – ОРС) щодо осіб, стосовно яких є дані про участь у підготовці до вчинення злочину, підслідного слідчим органів досудового розслідування Національної поліції України, керівник оперативного підрозділу може звернутися до керівника органу досудового розслідування про закріплення за цією ОРС слідчого для забезпечення методичного супроводження її реалізації та надання практичної допомоги оперативному підрозділу.

Керівник оперативного підрозділу *з дотриманням режиму секретності* надає слідчому необхідні матеріали ОРС для вивчення та надання у разі потреби рекомендацій щодо фіксації додаткових фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, які засвідчують наявність в їх діях ознак злочину.

Матеріали ОРС можуть розглядатися під час оперативної наради за участю керівників оперативного підрозділу, органу досудового розслідування та працівників, які брали участь у їх підготовці, для визначення повноти зібраних матеріалів та наявності підстав для реєстрації в ЄРДР. Одночасно *розробляється план заходів з реалізації матеріалів ОРС*, який затверджується керівниками органу досудового розслідування та оперативного підрозділу.

В такому плані в обов'язковому порядку передбачається використання необхідних сил та засобів оперативно-розшукової діяльності, послідовність дій, заходів та їх обсяг, прогнозування щодо вилучення документів, товарно-матеріальних цінностей, предметів та речовин, у тому числі заборонених для обігу, визначається необхідність залучення спеціалістів та встановлення нових конфіденційних контактів, проведення оперативних комбінацій та спеціальних операцій.

Реалізація матеріалів оперативно-розшукової діяльності займає особливе місце у видах та формах взаємодії оперативних підрозділів з органами досудового розслідування. Взаємодія при реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності – один із найефективніших способів

протидії злочинності у світлі виконання завдань правоохоронної функції держави.

Нехтування основними постулатами такої взаємодії у практичній діяльності поліції призводить до втрати переваги державних сил, засобів та методів у протидії злочинності.

У разі виявлення ознак кримінального правопорушення оперативний підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, зобов'язаний невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування для початку та здійснення досудового розслідування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Передача матеріалів оперативно-розшукової діяльності проводиться з ініціативи оперативного підрозділу (фактично таким ініціатором є уповноважений працівник оперативного підрозділу або начальник оперативного підрозділу). Передача повинна включати в себе інформування про ознаки виявленого кримінального правопорушення – складення уповноваженим працівником оперативного підрозділу рапорту про факт виявлення кримінального правопорушення під час його оперативно-службової діяльності.

Такий рапорт є документальною підставою для внесення відповідних відомостей до ЄРДР. Цей факт зумовлює і зміст такого рапорту. В ньому повинні міститися всі необхідні дані для повноти відображення інформації про виявлене кримінальне правопорушення у ЄРДР, за винятком визначених особливостей тактичного характеру реалізації оперативної інформації, що було обумовлено на етапі спільного ознайомлення з матеріалами ОРС.

Обсяг матеріалів, що направляються до органу досудового розслідування після реєстрації в ЄРДР інформації оперативного підрозділу **повинен відповідати таким умовам:**

- бути таким, щоб слідчий мав можливість прийняти правильне рішення щодо кваліфікації, побудови версій на початковому етапі розслідування, прийнятті правильних процесуальних рішень тощо;
- дати можливість слідчому безпомилково визначити коло причетних, дії яких були задокументовані під час оперативно-розшукового документування;
- підтверджувати достовірність і об'єктивність відомостей і порядку отримання відповідних матеріалів;
- відображати повноту джерел отриманої інформації;
- розкривати потенціал можливостей для швидкого,

неупередженого та об'єктивного розслідування;

- визначати коло процесуальних рішень, які можуть бути прийняті слідчим на їх основі;

- чи є наявне якісне і ефективне зашифрування сил та засобів ОРД і чи можуть бути позитивно вирішені дані питання.

У разі, якщо ознаки кримінального правопорушення виявлені під час проведення оперативно-розшукових заходів, що тривають і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження, підрозділ, який здійснює оперативно-розшукову діяльність, повідомляє відповідний орган досудового розслідування та прокурора про виявлення ознак кримінального правопорушення, закінчує проведення оперативно-розшукового заходу, після чого направляє зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України, до відповідного органу досудового розслідування.

При оцінці отриманих матеріалів слідчий повинен пам'ятати, що дані, отримані із порушенням законодавства, не можуть бути використані в кримінальній процесуальній діяльності.

Налагодження взаємодії між оперативним та слідчим підрозділом здійснюється на різних етапах оперативно-розшукового провадження, зокрема:

- взаємодія на етапі оперативно-розшукового документування;
- взаємодія в процесі реалізації матеріалів оперативної розробки (матеріалів, що містяться в ОРС).

У ході оперативної розробки забезпечується документування з метою подальшого використання під час досудового слідства інформації про:

- причетність особи або групи осіб, у тому числі невстановлених, до підготовки вчинення злочину;
- час, місце, спосіб вчинення злочину;
- місцезнаходження знарядь злочину, здобутого злочинним шляхом майна, товарно-матеріальних цінностей, грошей тощо;
- місця приховування викрадених документів, майна, предметів, речовин тощо;
- розмір шкоди, заподіяної злочином;
- інші обставини, що мають значення (спосіб приховування слідів злочину, мотив тощо).

Взаємодія під час оперативно-розшукового документування уповноваженою особою, яка веде ОРС полягає у зверненні такої особи до слідчого за допомогою щодо:

- вивчення і оцінки первинних матеріалів, які стали підставою для заведення ОРС;
- побудови версій;
- визначення меж оперативно-розшукового документування;
- планування заходів, направлених на документування злочинних намірів розроблюваних та вироблення специфіки їх проведення;
- вивчення, оцінки та аналізу отриманих в результаті оперативно-розшукового документування даних;
- прийняття рішення про початок реалізації матеріалів оперативної розробки або про необхідність здійснення додаткових заходів, направлених на отримання додаткової інформації.

Форма такої взаємодії матиме не процесуальний характер. Такі узгоджені консультації (непроцесуальна взаємодія в ході ведення ОРС) повинні проводитись за участю слідчого, який у подальшому буде розслідувати дані факти, і є можливою лише з дозволу начальника слідчого підрозділу (за останнім зберігається прерогатива призначення слідчого для розслідування конкретного кримінального провадження).

Матеріали зібрані під час оперативно-розшукового документування злочинних намірів фігурантів щодо вчинення кримінальних правопорушень підлягають спільному зі слідчим вивченню під час якого здійснюється їх аналіз та оцінка. За результатами такого вивчення приймається рішення щодо їх реалізації.

Виходячи з вище викладеного можна дійти наступних висновків, що основну функцію під час оперативно-розшукового документування кримінальних правопорушень відіграють оперативні підрозділи у провадженні яких знаходиться оперативно-розшукова справа. Роль слідчих у переважній більшості випадків обмежується участю у проведенні спільних нарад, спільної аналітичної роботи, а також внесенням пропозицій відносно проведення тих чи інших заходів.

Особливе місце у взаємодії слідчих та оперативних підрозділів під час протидії кримінальним правопорушенням посідає спільна робота щодо реалізації матеріалів оперативної розробки. Адже від якості отриманих на вказаній стадії матеріалів здебільшого й залежить подальша доля оперативної розробки (відкриття кримінального провадження чи закриття оперативно-розшукової справи за реабілітуючими обставинами).

У науковій літературі *під реалізацією матеріалів оперативно-розшукової діяльності* розуміють сукупність тактичних прийомів і методів (кримінально-процесуальних й оперативно-розшукових заходів) із забезпечення можливості використання отриманих під час проведення ОРД фактичних даних на стадії досудового розслідування.

Підготовлені до реалізації матеріали оперативної розробки повинні містити відомості щодо:

- наявності у фігурантів майна на яке можна накласти арешт;*
- розміру завданої злочинними діями фігурантів шкоди;*
- причетності фігурантів до вчинення певного кримінального правопорушення;*
- можливої причетності до кримінального правопорушення інших осіб;*
- можливих свідків;*
- результатів проведення оперативно-розшукових заходів, оперативно-технічних заходів тощо;*
- схема злочинних зв'язків;*
- довідка меморандум;*
- план реалізації ОРС.*

Найбільш поширеними формами взаємодії слідчих та оперативних підрозділів при реалізації матеріалів оперативної розробки є:

- інформування про отриману інформацію;*
- спільний аналіз та оцінка матеріалів оперативної розробки;*
- взаємні консультації;*
- розробка плану заходів з реалізації матеріалів ОРС;*
- спільна участь у проведенні слідчих (розшукових) дій.*

Однією із перших форм взаємодії на стадії реалізації матеріалів оперативної розробки є спільний аналіз та оцінка матеріалів оперативної розробки. Слід зазначити, що перед здійсненням такого аналізу оперативному працівнику в провадженні якого знаходиться ОРС необхідно здійснити систематизацію матеріалів, а саме підготувати відповідні довідки-меморандум, у яких відображається послідовність підготовки до вчинення злочинних дій фігурантів, з визначенням функцій кожного співучасника злочинних дій, скласти схему їх злочинної діяльності.

Спільний аналіз як правило проводиться в межах робочої групи: уповноважений працівник оперативного підрозділу – слідчий – начальник органу досудового розслідування – начальник оперативного підрозділу (у необхідних випадках в т.ч. прокурор) – або у форматі: уповноважений працівник оперативного підрозділу – слідчий з подальшим інформуванням зазначених вище осіб.

Такий аналіз слід проводити за всіма без винятку наявними матеріалами ОРС, що дозволить під час досудового розслідування уникнути слідчих помилок, порушень чи необґрунтованих обмежень

прав і законних інтересів осіб у кримінальному провадженні чи проведенні необґрунтованого розслідування.

На даному етапі оперативному працівнику аналізуючи матеріали оперативної розробки **необхідно** вивчити наступні питання про:

- можливість на даному етапі забезпечити безпеку осіб залучених до негласного співробітництва, які приймали безпосередню участь у розробці;

- достатність здійснених заходів направлених на забезпечення збереження речових доказів.

Слідчий у свою чергу аналізуючи матеріали **повинен** вивчити питання про:

- достовірність наявних в матеріалах даних;

- наявність достатніх даних, що свідчать про наявність ознак вчинення кримінального правопорушення;

- чи всіх причетних до вчинення кримінального правопорушення осіб виявлено та встановлено;

- наявні джерела доказової інформації;

- чи здійснено заходи, направлені на забезпечення відшкодування завданої злочинними діями фігуранта шкоди.

Після проведення аналізу матеріалів оперативної розробки, здійснюється їх оцінка, яка, як правило проходить у формі взаємних консультацій під час яких встановлюється достатність приводів і підстав для відкриття кримінального провадження, а також недоліки або прогалини, які потребують вирішення. Слід зазначити, що вирішення виявлених недоліків або прогалин може бути здійснено як до здійснення реалізації так і під час її здійснення (в залежності від важливості питання).

Залежно від змісту фактичних даних під час реалізації матеріалів оперативної розробки слідчим та оперативним працівником **проводяться взаємні консультації щодо:**

- розробки тактики та послідовності проведення оперативно-розшукових заходів, заходів оперативного (ініціативного) пошуку та слідчих (розшукових) дій;

- необхідності залучення до процесу реалізації працівників інших підрозділів Національної поліції України та інших правоохоронних органів;

- необхідності залучення до процесу реалізації фахівців, спеціалістів та експертів;

- форм та засобів прикриття джерел отримання оперативної інформації.

Тактичні особливості реалізації матеріалів оперативної

розробки залежать від: 1) завдань реалізації; 2) прийомів та засобів реалізації; 3) кримінально-правових та криміналістичних особливостей кримінального правопорушення; 4) характеру наявної інформації про злочин; 5) оперативної ситуації, в якій здійснюється реалізація.

Організаційно-тактичні дії слідчого та оперативних працівників в даному випадку виходять з характеру наявної інформації, внаслідок чого встановлюються подальші завдання, прийоми і засоби реалізації матеріалів, її динаміка та інші особливості.

Слід зазначити, що здобуті та підготовлені під час оперативно-розшукової діяльності документи відповідно до положень статей 84, 99 КПК України є процесуальними джерелами доказів. Якщо такі матеріали містять секретну інформацію, вони надсилаються до органу досудового розслідування після перегляду Експертною комісією з питань таємниць їх грифів секретності. Вказаний процес в теорії оперативно-розшукової діяльності має назву «легалізація матеріалів оперативної розробки».

Використання в кримінальному провадженні матеріалів оперативно-розшукових заходів, яким надано грифи секретності, здійснюється після перегляду їх грифів секретності, відповідно до Порядку організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 939.

Ефективність організації взаємодії при направленні оперативним підрозділом матеріалів за результатами оперативно-розшукової діяльності до органу досудового розслідування, стосунки між працівниками залежать від багатьох факторів: безпосередніх умов роботи, професійних якостей працівників по роботі з персоналом, рівня керівного складу тощо. Дійсно, багато в чому робота підрозділу залежить від керівника.

Керівник – посадова особа, уповноважена на прийняття рішень і виступає єдиноначальником у межах наданих їй повноважень.

Управління є в деякій мірі мистецтвом. Можливо, з цієї причини дослідники не змогли розробити й обґрунтувати теорію ефективного стилю управління, який би можна було використовувати в самих різних ситуаціях і різними керівниками. У деяких ситуаціях керівники можуть домогтися ефективності своєї роботи, структуруючи завдання, плануючи й організовуючи задачі і ролі, проявляючи турботу і надаючи підтримку. В інших ситуаціях керівник може вважати більш правильним впливати на підлеглих, а не структурувати умови здійснення їхньої роботи. Згодом ті ж самі керівники змінять стиль через заміну характеру завдання з виникаючими перед підлеглими проблемами, тиском з боку вищого

керівництва і багатьма іншими факторами, характерними для організації. Тому ефективні керівники – це ті, хто може поводитися по-різному – у залежності від вимог реальності.

Управляти – означає бути здатним змусити весь колектив прагнути здійснювати виконання задач, поставлених перед організацією. Управління як єдиний процес може бути розбитий на окремі дії і кроки керівника поліції. Вони спрямовані на досягнення проміжних, оперативних цілей. Управління безпосереднє пов'язане з впливом на підлеглих. **Готовність персоналу виконувати накази і розпорядження керівника визначається наступними факторами:**

- ступенем розуміння змісту розпорядження;
- сумісністю розпоряджень з індивідуальними потребами й інтересами співробітників;
- інтелектуальними і фізичними здібностями підлеглих;
- особистими взаєминами;
- організаторськими талантами керівника;
- якостями управління;
- мотиваціями.

Вплив керівника на підлеглих має на меті спонукати їх до певної службової поведінки, що відповідала б як вимогам організації (підрозділу), так і власним уявленням. **Відомі два основні способи впливу: прямий (наказ, завдання) і опосередкований, мотивувальний (через стимули).**

У першому випадку створюється ситуація, коли невиконання необхідних дій призводить до покарання. Така формула відносин між керівником і підлеглим називається примусом, тобто в цьому випадку цілі керівника безпосередньо не пов'язуються з інтересами виконавця, а іноді можуть і протистояти їм.

У другому випадку створюється ситуація, коли за виконання необхідних дій заохочують, впливають на потреби і мотиви працівника.

Для швидкого й ефективного досягнення мети керівник повинен координувати роботу і мотивувати персонал для виконання її. Ключ до мотивації персоналу варто шукати так, щоб вибірково використовувати той вид впливу, який відповідає конкретним обставинам і застосовується до конкретного співробітника.

Індивідуальна мотивація вимагає знань характерів, темпераментів, здібностей та інших якостей співробітників. Для мотивації групи існують певні правила і керівнику поліції необхідно їх знати. Вдало створена керівником група (коли розподіл офіційних посад відповідає ролям, які грають люди в повсякденному житті, а не симпатіям керівників) працює

рівно, без зривів, і більшість проблем вирішує без конфліктів, зацікавлена в кінцевих результатах. Натхнена головною ідеєю група домагається поставленої перед нею мети й охоче приймається за нове завдання. Реальний вплив керівника на діяльність органу, підрозділу ґрунтується не тільки на його офіційних повноваженнях, але й на особистому авторитетові, тобто має дві складові: формального керівника та неформального лідера. Найоптимальнішим є тип керівника з високим офіційним, професійним та особистим статусом.

2.3. Планування досудового розслідування за окремим кримінальним провадженням

Планування є ключовим компонентом організаційної роботи уповноважених осіб, від змісту якої залежать результати їх діяльності, яка має як теоретичний, так і практичний аспекти у визначенні перспектив проведення розслідування. Труднощі розслідування, що відображуються у проблемах встановлення правопорушників, можуть розглядатися соціумом як нездатність органів досудового розслідування вплинути на стан криміногенної обстановки в державі, підриваючи тим самим авторитет її інституцій. Тому розв'язання складних завдань розслідування може бути здійснено шляхом розподілу їх на складові компоненти. В даному аспекті важливість планування визначається можливістю розвантажити пам'ять уповноваженої особи від інформації, що не несе обов'язкового характеру в успішній діяльності, та полегшенні вирішення складних завдань.

Під *плануванням розслідування розуміють* визначення шляхів та способів розслідування з окресленням обставин, що підлягають встановленню по кримінальному провадженню, сукупності, послідовності, строків, виконавців слідчих (розшукових) дій та інших необхідних заходів і т. ін.

Завданнями планування розслідування є :

- 1) забезпечення повноти, всебічності та об'єктивності розслідування;
- 2) визначення шляхів розслідування кримінальних правопорушень;
- 4) здійснення оптимального поєднання слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів;
- 3) застосування, з урахуванням особливостей кримінального провадження, організаційних заходів, техніко-криміналістичних засобів й тактичних прийомів;
- 5) раціональне використання ресурсів (часу, сил та засобів).

Реалізація наведених завдань, певною мірою, залежить від навичок уповноважених осіб враховувати криміналістичну характеристику відповідного виду кримінального правопорушення та правильно оцінювати слідчу ситуацію, що склалась на відповідний момент розслідування. Сформовані на відповідний момент слідства завдання, можуть знайти свого відображення в плані розслідування з їх диференціацією за послідовністю та складністю.

Процес планування може бути здійснений як мисленнево, так і письмово. При цьому план розслідування, як результат планування має бути оформлений письмово, що мінімізує можливу втрату частини даних під час розслідування..

Вимоги, що ставляться до плану: – логічність, – послідовність, – чіткість й однозначність розуміння й всебічність дії уповноваженої особи

Письмовий план розслідування може містити такі складові:

- слідчі версії,
- обставини, що підлягають з'ясуванню, – слідчі (розшукові) дії, – перелік виконавців, – терміни виконання, – примітки.

Дана форма плану є найбільш логічно завершеною за своєю конструкцією.

Планування як основа організації діяльності уповноваженої особи, здійснюється шляхом:

- вивчення наявної інформації;
- визначення сукупності обставин, що підлягають встановленню;
- визначення процесуальних та не процесуальних дій для встановлення обставин кримінального правопорушення;
- формування та перевірка версій;
- визначення виконавців та термінів намічених процесуальних дій;
- формування плану розслідування;
- коригування, у разі необхідності, плану розслідування.

Планування будується на певному алгоритмі дій, обумовленому метою, принципами, етапом розслідування та сформованою слідчою ситуацією.

Планування розслідування кримінальних правопорушень поділяється на декілька етапів.

Перший етап планування характеризується визначенням безпосередніх задач розслідування із визначенням переліку обставин, що підлягають перевірці.

Другий етап полягає у виділенні тих обставин, що впливають з наявних версій й підлягають обов'язковому з'ясуванню.

Третій етап характеризується формуванням всіх конкретних

завдань, поставлених перед уповноваженою особою на попередніх етапах.

Четвертий етап полягає у розробці проведення слідчих (розшукових) дій, варіативний характер яких визначається умовами розслідування та можливостями отримання прогнозованого результату.

Побудова плану розслідування може бути реалізована за такими критеріями, як:

- спосіб уніфікації – уніфікований чи вільний;
- змістовне наповнення – за версіями чи епізодами;
- ступенем деталізації – скорочений чи розгорнутий;
- способом формування – зведений чи аналітичний.

Наведена класифікація дозволяє уповноваженим особам розуміти зміст й значення планування та повноцінно використовувати його види в організації розслідування.

Додатково в процесі планування можуть застосовуватись:

- таблиці, що формуються на різних підставах: участь відповідних суб'єктів в епізодах протиправної діяльності,

- схеми, щодо зв'язків між учасниками кримінального правопорушення;

- мережеві графіки, що дозволяють поєднувати графічну модель та математичні розрахунки. Цим здійснюється моделювання роботи уповноважених осіб, дотримуються терміни розслідування та виконання завдань кримінального провадження, що особливого значення набуває в плануванні розслідування кримінальних правопорушень, вчинених організованими злочинними групами, зі значною кількістю епізодів та їх учасників.

Планування сприяє діяльності уповноваженої особи додати цілеспрямованого характеру із визначенням найбільш важливих поточних і перспективних завдань розслідування.

Розв'язання розумових завдань розслідування можуть диференціюватись на:

– ідеальні – пошук пізнання причин та механізму вчинення кримінального правопорушення та формування на цій підставі версій;

– реальні – обрання найбільш оптимального характеру дій у відповідних умовах розслідування.

Не зважаючи на наявність в уповноважених осіб суттєвої кількості (кілька сотень) проваджень, планування не має перетворюватися на формалізм. Хід проведення розслідування буде тим ближчим до запланованого, чим більшою кількістю даних на момент його планування володіє й правильно визначає сформовані умови розслідування слідчих.

Не зважаючи на існування значної кількості підстав для класифікації, *слідчі ситуації можуть бути розділені* на:

- сприятливі – наявність достатньої сукупності відомостей, що дозволяють встановити обставин кримінального правопорушення;
- не сприятливі – відсутність важливих даних, що перешкоджає повному з'ясуванню обставин протиправного діяння.

Поліпшення чи погіршення сформованих слідчих ситуацій відображується на кількості використаних ресурсів (часу силах та засобах), спрямованих на їх вирішення, результативності проведення слідчих (розшукових) дій, змісті та отримуваної інформації.

Враховання зазначеного має знаходити своє відображення в змісті планів як розслідування, так і проведення окремих слідчих (розшукових) дій й залежить від наявного обсягу інформації, зайнятих відповідними учасниками провадження позиціями, що вірно сприйняті та інтерпретовані уповноваженою особою.

На підставі наявних даних уповноважена особа визначає терміновість і послідовність тих чи інших процесуальних дій, вирішує, чи необхідно скоригувати план, шляхом розширення чи звуження меж пізнання обставин вчиненого діяння, проведення слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення та верифікацію нових й перевірку вже існуючих відомостей.

У даному випадку можна спрогнозувати хід та зайняту позицію (сумлінну, несумлінну) відповідних учасників. Це обумовлюватиме необхідність визначення кола учасників й послідовності проведення з ними відповідних слідчих (розшукових) дій із прогнозуванням можливості отримання очікуваного результату.

*В умовах інформаційної невизначеності уповноважена особа може стикатись з **труднощами реалізації плану:***

Об'єктивного характеру:

- кримінальне правопорушення вчинено за відсутності очевидців, в умовах певної обстановки (місця, часу);
- застосування правопорушниками способів вчинення кримінального правопорушення з ретельною підготовкою та маскуванню;
- прийняття заходів протидії не зацікавленими у розслідуванні особами і т. ін.

Суб'єктивного характеру:

- несвоєчасний виїзд СОГ на місце події;
- неналежне використання науково-технічних засобів при проведенні слідчих (розшукових) дій;
- невикористання /недостатнє використання спеціальних знань;

- незадовільне проведення заходів оперативного характеру при встановленні правопорушників та очевидців;
- недостатній рівень (освітній, практичний) здійснення планування розслідування;
- помилки в оцінці наявної інформації та доказів, внаслідок яких були висунуті та перевірялись хибні версії;
- відсутність планування та системності в організації розслідування і т. ін.

Наведений перелік чинників демонструє важливість їх врахування при плануванні як тих, що обумовлюють результати розслідування.

Під час розслідування уповноважена особа здійснює:

- організаційно-управлінські заходи, спрямовані на забезпечення проведення розслідування;
- процесуальні дії, визначені кримінальним процесуальним законодавством;
- слідчі (розшукові) дії, спрямовані на збирання, дослідження, оцінювання й використання криміналістично-вагомої інформації.

Планування розслідування кримінальних правопорушень визначає необхідність уповноваженої особи належної підготовки, структуризації та контролю за їх реалізацією.

Основою планування є слідча версія, яка становить його логічну основу, що обумовлює визначення комплексу слідчих (розшукових) дій, пошукових й інших заходів, здійснюваних з метою їхньої перевірки.

Криміналістична версія – це обґрунтоване припущення про факт, явище або групу фактів, явищ, обставин, що можуть пояснювати їх наявність, походження зв'язки між собою, котрі мають або можуть мати значення для кримінального провадження.

Розрізняють наступні види версій:

- за суб'єктом висунування – слідчі, оперативно-розшукові (пошукові), судові, експертні;
- за обсягом (колу фактів, що пояснюються,) – загальні й окремі;
- за ступенем визначеності (конкретності) – типові й конкретні;
- за ступенем ймовірності – малоїмовірні й більш ймовірні;
- за часом побудови – початкові й подальші;
- за предметом доведення – обвинувальні й виправдувальні.
- за спрямованістю – ретроспективні й перспективні (прогностичні).

При формуванні версій застосовання знаходять методи логічного мислення: аналіз, синтез, аналогія, індукція, дедукція.

При побудові версії необхідно керуватися наступними правилами:

- 1) не повинна суперечити науковим даним;
- 2) має бути логічно правильно побудованою й несуперечливою;
- 3) бути досить конкретною і лаконічною;
- 4) повинна бути реальною, обґрунтованою існуючими фактами (обставинами);

Висуваючи версію необхідно виходити з того, що вона може мати контрверсію – протилежне пояснення відповідного факту (явища, події).

Перевірка, версій, повинна відповідати певним вимогам:

- 1) з версій потрібно вивести всі висновки, що з них випливають;
- 2) висновки мають бути логічно пов'язані між собою;
- 3) перевірка версії може здійснюватись як слідчим, так і оперативним способом;
- 4) порядок перевірки визначається реальними умовами розслідування;
- 5) результати перевірки окремих варіантів використовуються як підстави для створення загальних версій.

Дотримання зазначеної сукупності правил перевірки версій наповнює діяльність уповноважених осіб плановістю й системністю з оптимізацією процесів, що з нею пов'язані.

Таким чином усвідомлення з одного боку складності планування розслідування, а з іншого – значення забезпечують уповноважену особу можливістю організації діяльності на рівні необхідному й достатньому для реалізації поставлених перед ним завдань. Досягнення уповноваженою особою поставленої цілі має розпочинатися з оцінки сформованої слідчої ситуації з прийняттям, у разі необхідності, заходів покращення не сприятливих та закріплення сприятливих умов. Відповідно, планування розслідування забезпечує можливість отримання необхідної й достатньої кількості доказової інформації про обставини кримінального правопорушення й реалізації завдань кримінального провадження з мінімізацією витрат ресурсів (часу, сил, засобів).

Тести для самоконтролю

1. Хто забезпечує збір, накопичення, систематизацію отриманої інформації та здійснюють її перевірку з метою встановлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також подій і фактів, що можуть сприяти їх розкриттю та досудовому розслідуванню:

- а) керівник органу досудового розслідування;
- б) керівник підрозділу кримінальної поліції;
- в) оперативний працівник та слідчий;

г) правильні відповіді а) та б)?

2. Збір інформації про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а також про події і факти, які можуть сприяти їх розкриттю та досудовому розслідуванню, виявленню та припиненню виявлених кримінальних правопорушень, здійснюється:

- а) всіма працівниками поліції в межах службових обов'язків, які визначені законодавством;
- б) членами СОГ;
- в) органом досудового розслідування;
- г) підрозділом кримінальної поліції.

3. Першочергові заходи та невідкладні слідчі (розшукові) дії можуть передбачати:

- а) проведення огляду місця події;
- б) проведення розшукових заходів у місцях перебування осіб, схильних до вчинення правопорушень (у тому числі збуту викраденого майна) ;
- в) інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила;
- г) всі відповіді правильні.

4. До складу СОГ включаються:

- а) слідчий (дізнавач);
- б) працівник оперативного підрозділу;
- в) інспектор-криміналіст (технік-криміналіст);
- г) всі відповіді правильні.

5. Старшим СОГ є:

- а) працівник оперативного підрозділу;
- б) слідчий (дізнавач);
- в) інспектор-криміналіст (технік-криміналіст);
- г) кінолог зі службовим собакою.

6. План заходів з реалізації матеріалів ОРС затверджується:

- а) керівником органу досудового розслідування;
- б) керівником оперативного підрозділу;
- в) оперативним працівником та слідчим;
- г) правильні відповіді а) та б).

7. *Матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена КК України направляються до відповідного органу досудового розслідування в порядку, передбаченому:*

- а) КПК України;
- б) Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» ;
- в) Законом України «Про Національну поліцію» ;
- г) всі відповіді правильні.

8. *Для забезпечення методичного супроводження її реалізації та надання практичної допомоги оперативному підрозділу за ОРС закріплюється:*

- а) слідчий;
- б) дізнавач;
- в) інспектор-криміналіст (технік-криміналіст) ;
- г) правильні відповіді а) та б).

9. *Мета планування полягає в тому, щоб забезпечити:*

- а) повноту, все сторонність і об'єктивність розслідування;
- б) економічність розслідування (тобто досягнення мети з найменшими витратами сил, засобів);
- в) узгодження (координацію) зусиль слідчого з зусиллями інших служб й осіб, які працюють по дааному провадженню;
- г) усі відповіді правильні.

10. *Криміналістичні версії висуваються за кримінальними правопорушеннями:*

- а) неочевидними;
- б) очевидними;
- в) усі відповіді правильні.
- г) закінченими.

Обов'язкові та додаткові завдання

Обов'язкові завдання

1. **Обов'язки оперативного чергового при надходженні до органу Національної поліції заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення.**

2. **Порядок внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР.**

3. Порядок створення СОГ при чергових частинах територіального органу Національної поліції.

4. Склад СОГ.

5. Роль начальника територіального органу Національної поліції в організації своєчасного реагування на заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення.

6. Завдання СОГ під час виїзду на місце події.

7. Порядок взаємодії при направленні матеріалів за результатами ОРД до слідчого підрозділу.

8. Порядок створення СОГ під час реалізації матеріалів ОРС.

9. Завдання та етапи планування розслідування.

10. Правила побудови та перевірки версій.

Додаткові завдання

1. Особливості реагування на заяви та повідомлення у разі вчинення кримінальних правопорушень, які викликають значний суспільний резонанс.

2. Особливості реагування на заяви та повідомлення про зникнення неповнолітньої особи.

3. Дії слідчо-оперативної групи під час реагування на заяви або повідомлення про згвалтування.

4. Дії слідчо-оперативної групи під час реагування на заяви або повідомлення про захоплення заручників.

5. Роль начальника підрозділу кримінальної поліції в організації взаємодії під час реалізації матеріалів ОРС.

6. Роль начальника органу досудового розслідування Національної поліції в організації взаємодії під час реалізації матеріалів ОРС.

7. Особливості взаємодії оперативних підрозділів з органом досудового розслідування під час реалізації матеріалів оперативної розробки щодо осіб, які готували вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів.

8. Особливості взаємодії оперативних підрозділів з органом досудового розслідування під час реалізації матеріалів оперативної розробки щодо осіб, які готували вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом зброї.

9. Значення об'єктивних та суб'єктивних чинників для реалізації плану розслідування.

10. Зазначте критерії побудови плану розслідування.

Перелік використаних та рекомендованих джерел

1. Crime investigation: forensic methodology Textbook / K. Chaplynskyi, I. Pyrih, M. Yefimov et al. Dnipro : Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, 2023. 284 p.
2. Взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні : монографія. О. П. Бойко, В. В. Рогальська. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2018. 180 с.
3. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень : навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. / С. Є. Абламський, О. О. Юхно, Т. Г. Фоміна та ін. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 209 с.
4. Єфімов В.В., Дараган В. В., Часова Т.О. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії злочинам у сфері державних закупівель : монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 205 с.
5. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія : підруч. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Право, 2008. 240 с.
6. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 03.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua.html>.
8. Обшалов С. В. Теоретичні, правові та праксеологічні основи оперативно-розшукового забезпечення кримінального судочинства : монограф. Дніпро. : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 376 с.
9. Організація взаємодії підрозділів Національної поліції під час проведення досудового розслідування : навч. посіб./ О. П. Бойко, О. Ф. Кобзар, В. В. Рогальська, Н. П. Черняк. Дніпро : ДДУВС, 2017. 84 с.
10. Плетенець В.М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню. монограф. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 424 с.
11. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>. (дата звернення: 24.09.2025).
12. Про затвердження Інструкції про організацію оперативно-розшукової діяльності та негласної роботи оперативними підрозділами Національної поліції України : наказ МВС України від 05.05.2016.
13. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення:

24.09.2025).

14. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 20 грудня 1990 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

15. Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 № 570. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text> (дата звернення 24.09.2025).

16. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5/.

17. Роль оперуповноваженого карного розшуку в досудовому розслідуванні: навчальний посібник / С.В. Албул, Р.В. Мукоїда, Д.О. Ноздрін ; за заг. ред. С.В. Албула. Одеса : ОДУВС, 2017. 150 с.

18. Салманов О.В. Текст лекції навчальної дисципліни «Основи кримінального процесу» з первинної професійної підготовки з робітничої професії 5162 «Поліцейський» спеціалізація: кримінальна поліція кваліфікація: поліцейський кіберполіції за темою: «Взаємодія органів та підрозділів Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні». Харків : ХНУВС, 2023. 13 с.

19. Сивогривова Т. Л., Санакоєв Д. Б., Дараган В. В. Взаємодія органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції під час протидії розкраданню бюджетних коштів в процесі проведення будівельних робіт: монограф. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 184 с.

20. Топчій В. В. Теоретичні та практичні засади взаємодії органів досудового розслідування з оперативними підрозділами в розкритті та розслідуванні злочинів (за матеріалами МВС України). монограф. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2013. 342 с.

21. Шепітько В. Ю. Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Ін Юре, 2010. 496 с.

Розділ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ТА ПІД ЧАС ЙОГО ЗУПИНЕННЯ

3.1. Основні форми взаємодії під час досудового розслідування

Взаємодія органів досудового розслідування з іншими учасниками кримінального провадження – це спільна діяльність суб'єктів кримінального провадження з керівною роллю слідчого, дізнавача, спрямована на реалізацію завдань кримінального судочинства, узгоджена за змістом, метою, місцем та часом, за умови ефективного використання наявних правових засобів та механізмів. Така діяльність характеризується певними особливостями, а саме:

- нормативною урегульованістю;
- узгодженістю дій за метою, місцем, часом, засобами та змістом;
- спрямованістю діяльності суб'єктів на вирішення конкретних завдань розслідування, які зумовлюються характером слідчої ситуації, що склалася за відповідних умов;
- специфічністю повноважень та урахуванням методів і засобів, властивих суб'єктам.

Взаємодія слідчого, дізнавача з іншими працівниками забезпечує більш високий рівень організації діяльності (роботи) з розслідування кримінальних правопорушень. Так, взаємодія органів досудового розслідування має різноманітний характер і здійснюється на різних рівнях та в певних правових формах. Систематизацію форм взаємодії під час досудового розслідування необхідно провадити з урахуванням підстав, задля більш комплексного підходу та розв'язання зазначеної проблеми.

Залежно від рівня існування взаємодії існують такі види:

- а) *міжнародна взаємодія* (на рівні різних держав);
- б) *міжвідомча взаємодія* (на рівні різних органів і підрозділів);
- б) *внутрішньовідомча взаємодія* (на рівні різних підрозділів та органів одного відомства).

Так, міжвідомча взаємодія здійснюється між органами і

підрозділами різних відомств, зокрема між органами досудового розслідування Національної поліції України та Експертної служби МВС України. Залучення спеціалізованої пересувної лабораторії та працівників Експертної служби МВС України до огляду місця події за окремими видами вчинених кримінальних правопорушень здійснюється відповідно до вимог Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України,⁷ як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події.

Залежно від її тривалості поділяється на такі види:

а) *епізодична* – проведення експертизи, виконання працівником оперативного підрозділу доручення слідчого, залучення спеціаліста для проведення окремої процесуальної дії тощо. Виникає зазначений вид взаємодії в момент отримання відповідного процесуального рішення (постанови, доручення, клопотання) і закінчується після його виконання;

б) *тривала* – виникає при необхідності вирішення низки завдань, що обумовлено характером і складністю конкретного кримінального правопорушення. Початковим моментом виникнення такого виду взаємодії можна вважати створення слідчої-оперативної групи для досудового розслідування кримінальних правопорушень [3, с. 19].

Із практичної точки зору, доцільно розмежування взаємодії залежно від її правової форми, а саме:

– на процесуальну;

– на непроцесуальну (організаційну).

Таке розмежування є умовним, оскільки процесуальні форми взаємодії більш детально регламентуються в законах та відомчих нормативно-правових актах, а непроцесуальні недостатньо повно визначені на рівні законодавства.

До процесуальних форм взаємодії слід віднести:

а) передання кримінального провадження від одного органу досудового розслідування до іншого у випадку визначення іншої підслідності (ч. 2 ст. 218, ч. 5 ст. 216 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)) або у разі неефективного досудового розслідування (ч. 5 ст. 36 КПК України).

б) Залучення до участі в слідчій (розшуковій) дії інших учасників кримінального провадження, наприклад – співробітника оперативного підрозділу, спеціаліста, перекладача, лікаря, кінолога, дільничного

⁷ Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ МВС №1339 від 03.11.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>.

офіцера поліції, експерта. Наприклад, під час допиту неповнолітнього підозрюваного, який не досяг шістнадцятирічного віку, або якщо неповнолітнього визнано розумово відсталим, як спеціаліст залучається педагог чи психолог, а у разі необхідності – лікар (ст. 491 КПК України). Також під час огляду трупа обов'язкова участь судово-медичного експерта або лікаря (ст. 238 КПК України). До проведення досудового розслідування можуть залучатися й інші службові особи, зокрема дільничний офіцер поліції (поліцейський патрульної поліції), кінолог, які надають допомогу у виявленні доказової інформації, зокрема шляхом виконання пошукових дій (наприклад, під час огляду місця події);

в) виконання доручень слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій (далі – СРД) та негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) (ч. 3 ст. 39, ч. 4 ст. 40, ч. 3 ст. 41 КПК України) надання слідчим оперативним підрозділам доручення про проведення СРД та НСРД. Суб'єкти виконання: лише оперативні підрозділи, зокрема органу Національної поліції (ст. 41 КПК). Види СРД, які можуть доручатися оперативним підрозділам. КПК не конкретизує, проведення яких саме СРД може бути доручено оперативному підрозділу. Проте слід враховувати, що, згідно із ч. 1 ст. 92 КПК України, саме на слідчого, який здійснює досудове розслідування, покладається обов'язок доказування (тобто збирання, перевірки та оцінки доказів), саме він несе відповідальність за законність і своєчасність здійснення процесуальних дій (ч. 1 ст. 40 КПК України) та наділений правом приймати процесуальні рішення у випадках, визначених КПК (ч. 2 ст. 40 КПК України). Отже, недоцільно доручати оперативному підрозділу проведення СРД, які здійснюються за участю підозрюваного або потерпілого, особливо допитів зазначених осіб. Це пов'язано з формуванням внутрішнього переконання слідчого (дознавача), необхідністю безпосередньо перевірити та оцінити докази, що підтверджують чи спростовують підозру у конкретному кримінальному провадженні. Вбачається, що перевірка та оцінка таких доказів на досудовому розслідуванні має здійснюватися тим слідчим (дознавачем), який здійснює досудове розслідування, складає за погодженням з прокурором повідомлення про підозру та приймає (самостійно чи за погодженням з прокурором) важливі процесуальні рішення в цьому ж кримінальному провадженні. З тих самих міркувань недоцільно доручати оперативному підрозділу проведення деяких СРД, спрямованих на перевірку раніше отриманих доказів. Наприклад, таких, як одночасний допит двох та більше осіб (ч. 9 ст. 224 КПК України), слідчий експеримент (ст. 240 КПК України).

Також не має потреби доручати оперативному підрозділу проведення тих СРД, безпосередній виконавець яких чітко визначений законом.⁸

Ще однією процесуальною формою взаємодії є спільна діяльність слідчої групи. Так, відповідно до ч. 2 ст. 38 КПК України, досудове розслідування здійснюють слідчі органу досудового розслідування одноособово або слідчою групою. Підставою для створення слідчої групи є необхідність постійної взаємодії слідчих як одного, так і декількох органів досудового розслідування між собою з метою використання їх можливостей для успішного розслідування кримінальних правопорушень. Окрім того, в ст. 571 КПК України передбачена можливість діяльності спільних слідчих груп, які створюються для проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, учинених на території декількох держав, або якщо порушуються інтереси цих держав. У чинному КПК України передбачена можливість функціонування лише слідчої групи. Проте відповідно до підзаконних нормативно-правових актів під час кримінального провадження можлива діяльність також слідчо оперативної групи (далі – СОГ). Так, відповідно до п. 1 розділу IV Інструкції з організації взаємодії, для усебічного, повного і неупередженого досудового розслідування у складних та великих за обсягом кримінальних провадженнях, а також щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених в умовах неочевидності, кримінальних правопорушень, які набули суспільного резонансу або учинені на території декількох адміністративно-територіальних одиниць України, утворюються СОГ⁹

Системний аналіз норм КПК України, а також підзаконних нормативних актів з питань взаємодії надає можливість дійти висновку про те, що діяльність СОГ не поєднує здійснення процесуальної та оперативно-розшукової функції. Це пов'язано із тим, що чинне законодавство не передбачає можливості проведення оперативно-розшукової діяльності щодо кримінального правопорушення під час досудового розслідування. Не правильно прирівнювати взаємодію у складі слідчої чи слідчо-оперативної групи до таких форм взаємодії, як

⁸ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 12.08.2025).

⁹ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

виконання доручень або участь осіб у слідчих (розшукових) діях. Оскільки, по-перше, взаємодія у формі виконання доручень або участі у слідчих (розшукових) діях має, як правило, епізодичний характер, тоді як діяльність у складі слідчої чи слідчо-оперативної групи здійснюється постійно під час розслідування певного кримінального правопорушення. По-друге, слідчий, як керівник СОГ, надає доручення безпосередньо оперативним підрозділам, у результаті чого економиться час, краще усвідомлюються зміст завдання та його мета. По-третє, що, можливо, є основним, метою діяльності слідчої або слідчо-оперативної групи є саме здійснення ефективного, швидкого розкриття тяжкого або особливо тяжкого кримінального правопорушення, на розслідування якого направлена згурпована діяльність декількох осіб.

До *організаційних (процесуальних)* форм взаємодії слід віднести:

- взаємний обмін інформацією;
- інформування про отримані відомості в односторонньому порядку;
- спільний аналіз отриманої інформації; підведення підсумків з метою усунення недоліків та підвищення ефективності здійснення взаємодії у майбутньому, тощо;
- інформування про отримані відомості в односторонньому порядку;
- спільне розроблення версій та узгоджене планування слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій;
- спільне вивчення й аналіз отриманих результатів розслідування;
- формування пошукових версій;
- спільне планування пошукових і оперативно-розшукових заходів, спрямованих на встановлення місцезнаходження розшукуваної особи;
- систематичний обмін оперативною й іншою криміналістично значимою інформацією про злочин, що готується або вчинений;
- внесення змін до раніше розробленого плану з урахуванням отриманої нової інформації; – надання консультацій, методичної допомоги з окремих питань.

Така форма взаємодії характеризується прийняттям організаційних (непроцесуальних) рішень. У практичній площині поширеним також є використання таких форм непроцесуальної взаємодії:

- 1) консультації між слідчими (дізнавачами) та оперативними працівниками, які готують і проводять слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії в межах кримінального провадження;
- 2) взаємний обмін інформацією довідкового, орієнтуючого

характеру між працівниками відповідних підрозділів з метою прийняття процесуальних і тактичних рішень, планування розслідування.

Крім того, на практиці поширеною формою взаємодії є обмін інформацією між органами та підрозділами при комплексному використанні сил і засобів. Належна організація взаємодії багато в чому залежить від інформаційного обміну між учасниками взаємодії. Що краще відпрацьований такий обмін, то ефективніше вирішуються завдання, що стоять між сторонами, що взаємодіють. Взаємна інформація між учасниками взаємодії має бути постійною, всебічною та повною. Це є об'єктивною необхідністю для підвищення ефективності роботи суб'єктів, які взаємодіють. Використання різних форм взаємодії визначається специфікою оперативної обстановки, особливостями суб'єктів, які беруть участь у взаємодії, поставленими завданнями, на вирішення яких спрямована взаємодія, та іншими чинниками. Форми взаємодії не є незмінними, оскільки з метою успішного здійснення досудового розслідування вони повинні постійно вдосконалюватися, урахуваючи багаторічний практичний досвід, нові умови, досягнення науки і техніки. Однією з головних форм взаємодії на стадії досудового розслідування є проведення спільних і міжвідомчих нарад правоохоронних органів та відомств, які взаємодіють під час розгляду найактуальніших проблем, що виникають у процесі виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, прийняття узгоджених рішень щодо реалізації завдань кримінального провадження. Відповідальність за належну організацію взаємодії слідчих підрозділів з іншими органами та підрозділами поліції при попередженні, виявленні і розслідуванні кримінальних правопорушень покладається на начальників територіальних органів поліції та органів досудового розслідування.

Отже, до основних форм взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами під час проведення слідчих (розшукових) дій відноситься: *процесуальна* – виконання доручень слідчого про проведення СРД та НСРД; *організаційні (не процесуальні)*: взаємний обмін інформацією; інформування про отримані відомості в односторонньому порядку; спільний аналіз отриманої інформації; підведення підсумків з метою усунення недоліків та підвищення ефективності здійснення взаємодії у майбутньому, тощо.

3.2. Виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих та дізнавачів

Під час досудового розслідування кримінальних правопорушень відповідно до положень ст.ст. 40, 40-1, 41 КПК України слідчий, дізнавач уповноважений в межах своєї компетенції надати відповідному оперативному підрозділу доручення на проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.¹⁰ Зазначене зумовлене необхідністю забезпечення досягнення завдання кримінального провадження, а саме швидке та повне розслідування, а також залучення фахівців з оперативних підрозділів, які мають спеціальну техніку для їх проведення.

Згідно з великим тлумачним словником сучасної української мови доручення визначено як:

1) дію за значенням доручати; справу, доручену кому-небудь; завдання;

2) документ, що дає кому-небудь право діяти від імені особи, яка видала цей документ; довіреність. Слово «доручати» тлумачиться як покласти на когось виконання чого-небудь.¹¹

Письмове доручення – це письмовий документ, яким один суб'єкт відповідно до закону покладає на іншого обов'язок (тим самим наділяє його своїми правами) провести певні слідчі (розшукові) дії та негласні (слідчі) розшукові дії.

Не допускається надання слідчим (дізнавачем) оперативному підрозділу (працівнику оперативного підрозділу – члену СОГ) неконкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання. Дізнавач дає доручення уповноваженим оперативним підрозділам поліції під час досудового розслідування кримінальних проступків.

Працівники оперативних підрозділів не мають права здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися із клопотанням до слідчого судді чи прокурора. Доручення слідчого (дізнавача) є обов'язковими для виконання оперативним підрозділом.

¹⁰ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 12.08.2025).

¹¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2009. С. 345.

За загальним правилом доручення, які даються оперативному підрозділу, реєструються в канцелярії територіального органу, підрозділу Національної поліції України та передаються в порядку, передбаченому нормативним актом про організацію діловодства. У дорученні зазначається найменування кримінального провадження, його реєстраційний номер та дата початку досудового розслідування; правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) КК України; короткий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення; конкретний перелік слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій, які необхідно виконати; а також інші відомості, необхідні для виконання цих дій.

Норми КПК України не визначають строки виконання доручення слідчого, дізнавача. Окремі питання виконання працівниками оперативних підрозділів доручень слідчого, дізнавача врегульовано Інструкцією з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженою наказом МВС України від 7 липня 2017 р. № 575. В тексті Розділу VI «Виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій». передбачено, що «не допускається надання слідчим, дізнавачем оперативному підрозділу (працівнику оперативного підрозділу – члену СОГ) неконкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання». Тобто для виконання слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій слідчий, дізнавач може самостійно, виходячи з обставин кримінального провадження, встановити певний строк і вимагати від працівника оперативного підрозділу повідомлення про результати їх виконання.¹²

Отже, виконання доручень слідчих (дізнавачів) повинно здійснюватися у строки, зазначені у дорученнях. У разі неможливості своєчасного виконання доручення продовження строку його виконання письмово погоджується зі слідчим (дізнавачем), який склав відповідне доручення.

Матеріали виконання доручення слідчого (дізнавача) надсилаються до органу досудового розслідування разом із супровідним листом залежно від рівня органу досудового розслідування за підписом

¹² Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

керівника структурного підрозділу апарату центрального органу управління поліцією, керівника територіального органу поліції, керівника міжрегіонального територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу, яким виконувалося доручення слідчого (дізнавача). Указані матеріали реєструються в канцелярії відповідного органу, підрозділу поліції.

Контроль за виконанням доручень слідчих (дізнавачів) працівниками оперативних підрозділів територіального органу, підрозділу поліції покладається на керівника територіального органу, підрозділу Національної поліції України, який зобов'язаний:

1) визначати конкретних осіб із числа працівників оперативних підрозділів, на яких покладаються обов'язки з виконання доручень слідчих (дізнавачів) (за винятком доручень, які надаються працівникам оперативного підрозділу, включеним до складу СОГ);

2) визначати шляхом видання наказу конкретних осіб із числа працівників оперативних підрозділів, на яких покладаються обов'язки щодо ведення обліку доручень слідчих (дізнавачів) для їх своєчасного виконання;

3) щотижня під час оперативних нарад керівництва територіального органу, підрозділу поліції інформувати про стан виконання доручень слідчих (дізнавачів).¹³

Керівник органу досудового розслідування (дізнання) розглядає матеріали виконаного доручення слідчого (дізнавача), які надійшли від оперативного підрозділу. У разі його неналежного виконання повертає матеріали відповідно до вимог діловодства керівникові територіального органу, підрозділу поліції для усунення недоліків та вжиття до винних заходів дисциплінарного впливу в установленому порядку.

У разі необхідності проведення окремих слідчих (розшукових) дій на території іншої держави слідчий (дізнавач) за погодженням з прокурором надсилає до уповноваженого (центрального) органу України запит про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні відповідно до розділу IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК України. При прийнятті рішення про направлення цього запиту уповноваженому (центральному) органу запитуваної сторони слідчий (дізнавач) інформує про направлення запиту про міжнародну правову допомогу Департамент Інтерполу та Європолу Національної поліції України.

За необхідності проведення досудового розслідування обставин кримінальних правопорушень, вчинених на території декількох держав

¹³ Там само.

або таких, що порушують інтереси цих держав, слідчий відповідно до статті 571 КПК України направляє запит до Офісу Генерального прокурора, який розглядає та вирішує питання про створення спільної слідчої групи. Про прийняття рішення щодо створення такої групи слідчий інформує Департамент міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України.

Отже, виконання працівниками оперативного підрозділу органу, підрозділу поліції доручень слідчих (дізнавачів) про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій здійснюється лише в рамках наданих доручень. Доручення слідчого, дізнавача є обов'язковими до виконання оперативними підрозділами. Не допускається надання слідчим (дізнавачем) оперативному підрозділу (працівнику оперативного підрозділу – члену СОГ) неконкретизованих доручень та доручень без встановленого строку їх виконання.

3.3. Створення та організація роботи СОГ для досудового розслідування кримінальних правопорушень

Для усебічного, повного і неупередженого досудового розслідування у складних та великих за обсягом кримінальних провадженнях, а також щодо тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених в умовах неочевидності, кримінальних правопорушень, які набули суспільного резонансу або учинені на території декількох адміністративно-територіальних одиниць України, утворюються СОГ.

Перші СОГ створювалися при чергових частинах районних, міських відділів, регіональних управлінь органів внутрішніх справ для розкриття і розслідування злочинів. Як організаційно-процесуальна форма взаємодії слідчого і оперативних підрозділів СОГ виникла і вдосконалювалася на основі трансформації групового методу розслідування, зокрема організації діяльності щодо розслідування злочинів.

Згідно з Розд. IV «Створення СОГ для досудового розслідування кримінальних правопорушень» наказу МВС № 575 від 07.07.2017¹⁴ СОГ створюються для забезпечення здійснення ефективної взаємодії слідчих та працівників оперативних підрозділів поліції під час досудового розслідування у кримінальних провадженнях, у яких здійснення досудового розслідування доручено Генеральним прокурором (особою,

¹⁴ Там само.

яка виконує його обов'язки), керівником обласної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками за вмотивованими постановами, у разі неефективного досудового розслідування.

Деякі питання організації роботи СОГ унормовані в Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженій наказом МВС України від 27 квітня 2020 р. № 357, а саме розд. X цієї Інструкції передбачений порядок організації дій працівників слідчо-оперативної групи щодо реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події.¹⁵

На думку О. В. Синєокого, слідчо-оперативна група – це організація, що складається з визначеної кількості слідчих, тобто з різних відомств, які одночасно проводять розслідування однієї кримінальної справи, оперативних працівників, органів дізнання, експертів, інших фахівців та допоміжного персоналу.¹⁶ В свою чергу, слідча група – це передбачена кримінальним процесуальним законодавством України організаційна форма здійснення двома чи більше слідчими досудового розслідування в кримінальному провадженні, що дає змогу більш швидко і повно провести розслідування. Особливість слідчої групи полягає у тому, що вона допускає участь впровадженні декількох слідчих, процесуальна діяльність яких спрямована на досягнення завдань кримінального провадження. Слідчо-оперативна група – це організаційна форма взаємодії слідчих, працівників оперативних та інших підрозділів поліції, що створюється з метою виявлення, фіксації, вилучення, пакування слідів кримінального правопорушення, речових доказів, встановлення свідків і потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження та встановлення осіб, які його вчинили.

Основні відмінності СГ від СОГ:

1) на відміну від слідчих груп, про діяльність СОГ у КПК України не згадується. Питання щодо порядку створення та організації діяльності СОГ регламентуються відомчими нормативно-правовими актами;

2) слідчі групи формуються лише зі слідчих, а СОГ завжди складаються зі слідчих, працівників оперативних підрозділів, а за

¹⁵ Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : затв. наказом МВС України від 27.04.2020 № 357.

¹⁶ Синєокий О. В. Теоретичні та практичні проблеми діяльності міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп. *Криміналістичний вісник*. 2009. № 1 (11). С. 45.

необхідності й з інших фахівців (залучаються працівники експертно-криміналістичних підрозділів, судово-медичні експерти та ін.), які мають свою специфіку в роботі групи;

3) слідчі, які входять до складу слідчої групи, здійснюють одну функцію і використовують однакові форми, методи та засоби роботи, тобто СГ характеризується функціональною єдністю та однорідністю дій. Так само СОГ притаманний більш високий ступінь організації праці, оскільки її учасники виконують різні завдання, мають різні права та обов'язки, зокрема процесуальні;

4) слідча група утворюється у вже розпочатому досудовому розслідуванні і діє до його закінчення. СОГ також можуть створюватися до його початку, зокрема для огляду місця події;

5) важливими ознаками, які відрізняють слідчу групу від СОГ, є їх функціонально-цільове призначення і зміст діяльності. Так, учасники слідчої групи досліджують уже відомі обставини кримінального провадження.

Згідно з чинним законодавством слідча група утворюється постановою керівника досудового розслідування, про що протягом доби повідомляється прокурор, який здійснює повноваження прокурора у кримінальному провадженні. У цьому разі керівник також визначає старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих (п. 1 ч. 1 ст. 39 КПК України).

СОГ здійснюється наказом Голови Національної поліції України, першого заступника Голови Національної поліції України – начальника Головного слідчого управління, керівника територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу поліції або осіб, які виконують їх обов'язки. Утворення СОГ наказом керівника територіального органу поліції, керівника територіального (відокремленого) підрозділу поліції погоджується з керівником органу досудового розслідування.¹⁷

Утворення СОГ за участю оперативних працівників міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України та їх територіальних (відокремлених) підрозділів здійснюється спільним наказом керівника органу досудового розслідування та керівника відповідного міжрегіонального територіального органу або його територіального (відокремленого) підрозділу. Керівником СОГ є слідчий, визначений керівником органу

¹⁷ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

досудового розслідування для проведення досудового розслідування кримінального правопорушення.

Забороняється здійснювати заміну оперативних працівників, що включені до складу СОГ, без узгодження зі слідчим (керівником групи) або керівником органу досудового розслідування. Контроль за роботою СОГ покладається на керівника органу досудового розслідування, який за погодженням з керівником територіального органу, підрозділу поліції має право організовувати проведення оперативних нарад за участю слідчих та працівників інших органів, підрозділів поліції з питань виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі стану виконання доручень слідчих та взаємодії служб.

Для організації розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів, учинених у минулі роки, наказом керівника територіального органу, підрозділу поліції, погодженим з керівником органу досудового розслідування, створюються спеціалізовані постійно діючі СОГ.

Для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території декількох районів області (міста), наказом начальника ГУНП, погодженим з начальником слідчого управління ГУНП, може створюватися СОГ ГУНП. Контроль за її роботою покладається на слідче управління ГУНП.

Для досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених на території декількох областей (регіонів), наказом Голови Національної поліції України або першого заступника Голови Національної поліції України – начальника Головного слідчого управління може створюватися міжрегіональна СОГ. Контроль за її роботою покладається на Головне слідче управління Національної поліції України.

Діяльність СОГ здійснюється на підставі плану проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, який розробляється з урахуванням наданих обґрунтованих пропозицій усіх працівників, уключених до складу СОГ. У зазначеному плані відображаються версії вчинення кримінального правопорушення, заходи, спрямовані на їх перевірку, а також зазначаються конкретні виконавці та строки виконання. План погоджується керівниками органу досудового розслідування і оперативного підрозділу та затверджується керівником територіального органу, підрозділу поліції. Якщо план проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій виконано, а кримінальне правопорушення залишається нерозкритим,

розроблюється план додаткових заходів. Виконання зазначених планів контролюється керівниками органу досудового розслідування та відповідних оперативних підрозділів за напрямками роботи.

Оперативний супровід досудового розслідування забезпечується з моменту створення СОГ і до ухвалення судом вироку або постановлення ухвали, які набрали законної сили, або у разі закриття кримінального провадження. Працівники оперативних підрозділів, включені до складу СОГ, щотижня інформують слідчого – керівника СОГ про стан виконання наданих письмових доручень та запланованих заходів, а на його вимогу надають документи, що підтверджують обсяги проведеної ними роботи.

Працівники оперативного підрозділу, включені до складу СОГ, самостійно надають слідчому обґрунтовані пропозиції щодо необхідності проведення конкретних слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій. Результати роботи СОГ з виявлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, розглядаються на оперативних нарадах при керівникові територіального органу, підрозділу поліції за участю керівників органу досудового розслідування та інших структурних підрозділів органу, підрозділу поліції щомісяця, а стан досудового розслідування кримінальних правопорушень, які викликали значний суспільний резонанс, – щотижня.

Отже, відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 можуть утворюватися такі СОГ: спеціалізовані, постійно діючі СОГ; СОГ ГУНП; міжрегіональні СОГ.

3.4. Організація взаємодії при проведенні окремих заходів

Відповідно до ст. 41 КПК України, оперативні підрозділи органів Національної поліції України можуть за письмовим дорученням слідчого, дізнавача, прокурора здійснювати лише слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, проте системний аналіз КПК України та наукових досліджень з цього питання, дозволяє зробити висновок, що взаємодія органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами може здійснюватися під час проведення більшого кола процесуальних дій, зокрема - під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження та застосування заходів безпеки.

Взаємодія під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження

Згідно зі ст. 131 КПК України до заходів забезпечення кримінального провадження належать: 1) виклик слідчим, прокурором, судовий виклик і привід; 2) накладення грошового стягнення; 3) тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом; 4) відсторонення від посади; 5) тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя; 6) тимчасовий доступ до речей і документів; 7) тимчасове вилучення майна; 8) арешт майна; 9) затримання особи; 10) запобіжні заходи, проте аналіз нормативної регламентації та слідчої і судової практики свідчить про те, що органи досудового розслідування можуть взаємодіяти під час застосування лише окремих заходів забезпечення кримінального провадження.

Так, взаємодія органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами НПУ найчастіше здійснюється при проведенні таких заходів забезпечення кримінального провадження: виклик слідчим і привід; тимчасовий доступ до речей і документів; тимчасове вилучення майна; затримання з метою приводу; запобіжний захід у вигляді домашнього арешту. Пропонуємо розглянути їх більш детально.

Виклик. Підстави та процесуальний порядок здійснення виклику передбачено ст. ст. 133 та 135 КПК України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 133 КПК України слідчий, прокурор під час досудового розслідування має право викликати підозрюваного, свідка, потерпілого або іншого учасника кримінального провадження у встановлених КПК України випадках для допиту чи участі в іншій процесуальній дії. Порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні передбачено ст. 135 КПК України. Зокрема, особа викликається до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, здійснення виклику телефоном або телеграмою. Відповідно до ч. 6 ст. 135 КПК України повістка про виклик може бути вручена особі працівником органу зв'язку, працівником правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється у приміщенні суду. Отже, взаємодія під час застосування зазначеного заходу, відповідно до КПК України, може здійснюватися лише під час передання слідчим працівникам правоохоронного органу повістки для її вручення.

Привід. Підстави та порядок здійснення приводу передбачено ст. ст. 139-143 КПК України. Відповідно до ст. 140 КПК України привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, до місця її виклику

в зазначений в ухвалі час. Рішення про здійснення приводу приймається: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, прокурора або з власної ініціативи. Привід може бути застосований до підозрюваного, обвинуваченого або свідка. Привід свідка не може бути застосований до неповнолітньої особи, вагітної жінки, інвалідів першої або другої груп, особи, яка одноосібно виховує дітей віком до шести років або дітей-інвалідів, а також осіб, які, згідно з КПК України, не можуть бути допитані як свідки. При цьому привід застосовується тоді, коли підозрюваний, обвинувачений або свідок, щодо якого здійснюється провадження, був у встановленому КПК України порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), але не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття. Привід є примусовим заходом, що застосовується працівниками правоохоронних органів НПУ до обвинуваченого, підозрюваного та свідка, які раніше викликалися слідчим, прокурором або судом, але не з'явилися без поважних на те причин у зазначені місце і час. Частина 1 ст. 143 КПК України визначає, що виконання ухвали про здійснення приводу може бути доручене відповідним підрозділам органів НПУ, органів безпеки, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового законодавства, НАБУ або Державного бюро розслідувань. У разі неможливості здійснення приводу особа, яка виконує ухвалу про здійснення приводу, повертає її до суду з письмовим поясненням причин невиконання. При цьому в ч. 1 ст. 143 КПК України не конкретизовано, ким саме може доручатися ухвала про здійснення приводу і є не зрозумілим чи не виникатимуть сумніви у законності такого доручення слідчого іншим працівникам Національної поліції.

Тимчасовий доступ до речей і документів. Тимчасовий доступ до речей і документів є одним із найскладніших у застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, спрямованих на відшукання та отримання інформації, доказів під час безпосереднього ознайомлення із змістом, формою та ознаками речей і документів. Проведення зазначеного заходу забезпечення кримінального провадження регулюється положеннями глави 15 КПК України «Тимчасовий доступ до речей і документів». Відповідно до ч. 1 ст. 159 КПК України тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої є такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку). Згідно з ч. 2 ст. 159 КПК України тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 164 КПК України в ухвалі

слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів мають бути зазначені: прізвище, ім'я та по батькові особи фізичної особи або найменування юридичної особи, які мають надати тимчасовий доступ до речей і документів, якій надано право тимчасового доступу до речей і документів. Також, згідно з положеннями ч. 1 ст. 165 КПК України, право доступу до документів надається тій особі, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей та документів, і як володілець речей або документів зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, вказаній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду.

Протилежна точка зору міститься у підпункті 2 п. 17 інформаційного листа Вищого Спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ (далі – ВССУ) від 05.04.2013 № 2 23-558/0/4-13 «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження», де зазначено, що особа, яка визначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана, згідно з ч. 1 ст. 165 КПК України, надати тимчасовий доступ до визначених в ухвалі речей або документів особі, вказаній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду або ж особі, уповноваженій на здійснення тимчасового доступу на підставі доручення слідчого.

Отже, ВССУ вбачав законним надання слідчими доручення про виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів іншим особам, у тому числі і працівникам НПУ, які не зазначені в ухвалі. Вважаємо, що виконання працівниками НПУ доручення слідчого про тимчасовий доступ до речей і документів, посилаючись на положення зазначеного листа ВССУ, не є допустимим, оскільки роз'яснення ВССУ, згідно з ч. 2 ст. 1 КПК України не належать до кримінального процесуального законодавства України, яке складається з відповідних положень Конституції України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цього Кодексу та інших законів України, а тимчасовий доступ до речей і документів є заходом забезпечення кримінального провадження, а не СРД, проведення яких дозволяється доручати підрозділам НПУ. Виконати ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів має виключно та особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді. Тобто, якщо слідчий суддя визначить у своїй ухвалі працівника НПУ як особу, якій доручено виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів, він буде уповноважений її виконувати. Слідчий на сьогодні не є уповноваженим надавати

доручення щодо проведення будь-яких процесуальних дій, окрім СРД. Якщо слідчий вважає, що виконати ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів є більш доцільним представнику НПУ, то він у своєму клопотанні або під час його розгляду перед слідчим суддею повинен про це зазначити, аби посада, прізвище, ім'я та по батькові співробітника НПУ знайшли своє відображення в резолютивній частині ухвали слідчого судді.

Тимчасове вилучення майна. У ст. ст. 236 та 237 КПК України зазначено, що вилучені речі та документи в ході проведення обшуку чи огляду, які не входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку чи огляду не належать до предметів, що вилучені законом з обігу, вважаються тимчасово вилученим майном. Працівники НПУ є відповідно до ЗУ «Про Національну поліцію України» уповноваженими службовими особами на здійснення затримання особи, тому мають право здійснювати тимчасове вилучення майна під час обшуку затриманої особи, а при проведенні огляду чи обшуку за дорученням слідчого – тимчасово вилучати майно уповноважені лише працівники оперативних підрозділів під час виконання відповідних доручень слідчого. Після цього працівники НПУ зобов'язані передати таке майно слідчому. А слідчий зобов'язаний у найкоротший строк оглянути вилучені речі, прийняти рішення про накладення на них арешту і приєднання їх до матеріалів кримінального провадження як речові докази та за необхідності призначити відповідні дослідження.

Затримання з метою приводу. Слідчий за погодженням із прокурором чи прокурор можуть звернутися до слідчого судді, суду з клопотанням про дозвіл на затримання з метою приводу лише у визначених законом випадках. Підставами звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання з метою приводу є: 1) неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю на засідання для розгляду клопотання щодо обрання запобіжного заходу (ч. 3 ст. 187 КПК України); 2) після неприбуття підозрюваного, обвинуваченого за судовим викликом для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою і відсутності у слідчого судді, суду на початок судового засідання відомостей про поважні причини, що перешкоджають його своєчасному прибуттю (ст. 188 КПК України). Вищевказані підстави звернення до суду з клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою приводу свідчать про те, що закон дозволяє

звернутися із клопотанням про дозвіл на затримання підозрюваного, обвинуваченого з метою його приводу лише для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою. Ухвала про дозвіл на затримання з метою приводу повинна містити відомості, які визначені в ч. ч. 1, 2 ст. 190 КПК України. При тому у зазначеній нормі не визначено необхідність зазначення в ухвалі відомостей про можливе місце проживання чи перебування підозрюваного, обвинуваченого. Такі відомості мають важливе значення для виконання ухвали уповноваженою службовою особою. Виконання ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу визначено ст. 191 КПК України. Якщо працівники НПУ затримали особу на підставі ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, то вони зобов'язані негайно повідомити про це слідчого, прокурора, зазначеного в ухвалі.

Домашній арешт. Домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Домашній арешт може бути застосовано до особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину, за вчинення якого законом передбачено покарання у виді позбавлення волі. Як зазначено в ч. 3 ст. 181 КПК України, ухвала про обрання запобіжного заходу у виді домашнього арешту передається для виконання органу НП за місцем проживання підозрюваного, обвинуваченого. Для здійснення контролю за його поведінкою законодавець, відповідно до ч. 5 ст. 181 КПК України, наділив працівників органів НП такими правами: 1) з'являтися в житло підозрюваного, обвинуваченого; 2) вимагати надання усних чи письмових пояснень з питань, пов'язаних із виконанням покладених на нього зобов'язань; 3) вкористовувати електронні засоби контролю (далі – ЕЗК). Застосування електронних засобів контролю одночасно є одним зі способів контролю за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, та одним із обов'язків, які можуть на нього покладатися (п. 9 ч. 5 ст. 194 КПК України). Отже, домашній арешт може обиратися як із застосуванням ЕЗК, так і без них. Законодавець не визначив, який саме підрозділ органу НП має здійснювати контроль за виконанням підозрюваним, обвинуваченим обов'язків, не пов'язаних із застосуванням ЕЗК. Таким чином, ухвала про застосування домашнього арешту направляється до територіального органу НПУ та може доручатися будь-яким підрозділам НПУ. Орган НП повинен негайно поставити на облік особу, щодо якої застосовано запобіжний захід у вигляді домашнього арешту і повідомити про це слідчому або суду, якщо

запобіжний захід застосовано під час судового провадження¹⁸.

Взаємодія слідчих під час застосування заходів безпеки.
Ефективна організація діяльності та взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень, найбільш повне виконання завдань кримінального провадження є можливими при забезпеченні належного захисту від протиправних проявів осіб, які ведуть досудове розслідування, а також учасників кримінального провадження.

Правову основу захисту працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, зокрема, становить Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів». Відповідно до ст.5 зазначеного закону, систему спеціальних заходів забезпечення безпеки становлять:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- встановлення телефону за місцем проживання;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку;
- забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;
- переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, персональних та/або біометричних даних, переселення в інше місце проживання.

Рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки приймають:

а) керівники органів внутрішніх справ – щодо захисту працівників відповідного органу Національної поліції, державної лісової охорони, рибоохорони, персоналу органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів та їх близьких родичів;

б) керівники органів служби безпеки – щодо захисту працівників служби безпеки та органів системи Управління державної охорони, їх близьких родичів;

в) керівник органу прокуратури – щодо захисту працівників прокуратури та їх близьких родичів;

г) голова суду – щодо захисту працівників відповідного суду та їх близьких родичів тощо.

Органи, які приймають рішення про забезпечення безпеки, одержавши заяву (повідомлення) про загрозу безпеці зазначених осіб,

¹⁸ Бойко О. П., Рогальська В. В. Взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні : монограф. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2018. 180 с.

зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше трьох діб, а у невідкладних випадках – негайно, прийняти рішення про застосування або про відмову у застосуванні заходів безпеки. Про прийняте рішення виноситься мотивована постанова з зазначенням конкретних заходів щодо забезпечення безпеки і строків їх здійснення, про що письмово повідомляється заявник. Якщо заходи безпеки застосовуються не на прохання особи, яка береться під захист, то на це має бути одержана її згода.

У разі якщо є достатньо даних, що вказують на ознаки кримінального правопорушення, у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, здійснюється початок досудового розслідування.

Здійснення спеціальних заходів забезпечення безпеки суддів, працівників апарату суду і працівників правоохоронних органів та їх близьких родичів покладається:

- щодо працівників служби безпеки і органів системи Управління державної охорони – на органи служби безпеки;

- щодо працівників органів охорони державного кордону – на органи охорони державного кордону України;

- щодо співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів – на відповідні розвідувальні органи України;

- щодо військовослужбовців Сил спеціальних операцій Збройних Сил України та їх близьких родичів – на підрозділи Сил спеціальних операцій Збройних Сил України;

- щодо суддів, працівників апарату суду та їх близьких родичів – на підрозділи Служби судової охорони;

- щодо військовослужбовців і працівників Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – на органи управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;

- щодо судді Конституційного Суду України та його близьких родичів – на відповідний підрозділ Національної поліції України;

- стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України та їх близьких родичів – на відповідні підрозділи Національного антикорупційного бюро України;

- щодо працівників Державного бюро розслідувань – на органи Державного бюро розслідувань;

- щодо співробітників Служби судової охорони та їх близьких родичів – на відповідні підрозділи Служби судової охорони;

- щодо інших зазначених працівників, – на поліцію.

З цією метою у структурі зазначених органів створюються спеціальні підрозділи.

Правову основу забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень, зокрема, становить Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Відповідно до ст.2 зазначеного закону, право на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав мають:

- особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень;

- потерпілий та його представник у кримінальному провадженні;
- підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники;
- цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;

- представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

- персонал органу пробації;

- свідок;

- викривач;

- експерт, спеціаліст, перекладач і понятий;

- члени сімей та близькі родичі осіб, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Заходи забезпечення безпеки можуть бути застосовані до осіб, зазначених у проханні Міжнародного кримінального суду.

У разі наявності в заяві (повідомленні) про загрозу безпеці особи відомостей про кримінальне правопорушення, слідчий, дізнавач, прокурор у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, починає досудове розслідування, а орган, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчий суддя, суд направляє заяву (повідомлення) відповідному органу досудового розслідування для початку досудового розслідування.

Рішення про застосування заходів безпеки приймається слідчим, дізнавачем, прокурором, судом, у провадженні яких знаходяться кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, у розслідуванні чи судовому розгляді яких брали або беруть участь ці особи, а також органом (підрозділом), що здійснює оперативно-розшукову діяльність, щодо осіб, які брали участь або сприяли

виявленню, попередженню, припиненню кримінальних правопорушень. У випадках, визначених законом, рішення про застосування заходів безпеки може бути прийнято слідчим суддею.

Здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи внутрішніх справ, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні Бюро економічної безпеки України або суду, забезпечує за їх рішенням відповідно орган служби безпеки, Державного бюро розслідувань, орган внутрішніх справ, орган Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор. Безпеку особи, взятої під захист, якщо її тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, забезпечує відповідний підрозділ такої установи чи слідчого ізолятора незалежно від того, у провадженні якого органу знаходиться кримінальне провадження.

Систему заходів забезпечення безпеки, відповідно до ст. 7 вищезазначеного закону, становлять:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- заміна документів та зміна зовнішності;
- зміна місця роботи або навчання;
- переселення в інше місце проживання;
- поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;
- забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- закритий судовий розгляд.

З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки.

Орган, якому доручено здійснення заходів безпеки, встановлює перелік необхідних заходів і способів їх реалізації, керуючись при цьому конкретними обставинами справи і необхідністю усунення існуючої загрози. Про заходи безпеки, умови їх здійснення та правила користування майном або документами, виданими з метою забезпечення безпеки, повідомляється особа, взята під захист.

Про вжиті заходи безпеки та їх результати орган, який здійснює

заходи, інформує слідчого, дізнавача, прокурора, суд, у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження, а також слідчого суддю, якщо рішення про застосування заходів безпеки приймалося ним, а в разі усунення загрози подає відповідному органу за місцем перебування особи, взятої під захист, клопотання про скасування заходів безпеки.

Рішення органів, що забезпечують безпеку, прийняті в межах їх компетенції, є обов'язковими для виконання відповідними органами, підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими особами.

В НПУ вищезазначене питання регламентується наказом МВС від 12.10.2021 № 752 «Про затвердження Порядку здійснення заходів безпеки щодо особистої охорони, охорони житла і майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, працівників суду і правоохоронних органів, членів їх сімей та близьких родичів» розділ 2 якого передбачає порядок взаємодії під час застосування зазначених заходів, зокрема: 1) керівник територіального органу Національної поліції України після отримання постанови (ухвали) про застосування заходу безпеки, винесеною органом, який прийняв рішення про застосування заходу безпеки видає наказ про організацію здійснення заходів безпеки.

Ураховуючи конкретні обставини справи і можливість досягнення мети з усунення реальної загрози життю, здоров'ю, житлу і майну особи, узятій під захист, у наказі зазначаються вид або види заходів забезпечення безпеки, перелік необхідних заходів і способів їх реалізації, спеціальний підрозділ поліції, на який покладається виконання заходу безпеки, дата початку, строки та порядок здійснення заходу безпеки, кількість нарядів поліції, їх озброєння та матеріально-технічне забезпечення; 2) про вжиті заходи безпеки щодо особистої охорони, охорони житла та майна осіб, узятих під захист, та їх результати керівник територіального органу Національної поліції України інформує орган, який приймав рішення про їх застосування; 3) у разі виникнення потреби в застосуванні додаткових заходів безпеки під час здійснення заходів безпеки щодо особистої охорони, охорони житла та майна осіб, узятих під захист, або їх зміни керівник територіального органу Національної поліції України вживає заходів відповідно до законодавства України; 4) під час отримання достовірної інформації про усунення загрози (небезпеки) життю, здоров'ю, житлу і майну особи, узятій під захист, закінчення строку конкретного заходу безпеки, а також систематичного невиконання особою, узятою під захист, законних вимог органів, що забезпечують безпеку, керівник територіального органу Національної поліції України звертається з клопотанням про скасування заходів

безпеки щодо особистої охорони, охорони житла та майна осіб, узятих під захист до органу, який приймав рішення про застосування цього заходу безпеки.

3.5. Організація діяльності та взаємодія органів досудового розслідування Національної поліції України при зупиненні досудового розслідування та під час розшуку підозрюваного

Вичерпний перелік підстав зупинення досудового розслідування перераховані в ч. 1 ст. 280 КПК України. Так, досудове розслідування може бути зупинене після повідомлення особі про підозру за таких підстав, передбачених законодавством:

1) підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні, за умови підтвердження цього відповідним медичним висновком;

2) оголошено в розшук підозрюваного;

2-1) слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування;

3) наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва;

4) наявні об'єктивні обставини, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану;

5) уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та підозрюваним надано письмову згоду на проведення такого обміну. Рішення про зупинення досудового розслідування з цієї підстави оскарженню не підлягає.

Згідно зі Звітом про роботу органів досудового розслідування Національної поліції України щодо зупинення досудового розслідування протягом січня- вересня 2025 року, серед них:

1) залишок кримінальних проваджень, у яких **слідчими** зупинено досудове розслідування, на кінець звітного періоду становить 15273 (з них щодо неповнолітніх – 268), а саме:

– 70 – унаслідок захворювання підозрюваного (п. 1. ч. 1. ст. 280 КПК України) (з них щодо неповнолітніх – 1);

– 14235 – оголошено в розшук підозрюваного (з них щодо неповнолітніх – 257);

– 116 – за необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва (п. 3 ч. 1 ст. 280 КПК України) (з них щодо

неповнолітніх – 1);

2) залишок кримінальних проваджень, у яких **дізнавачами** зупинено досудове розслідування, на кінець звітного періоду становить 1499 (з них щодо неповнолітніх – 11), а саме:

– 1 – унаслідок захворювання підозрюваного (п. 1 ч. 1 ст. 280 КПК України) (з них щодо неповнолітніх – 0);

– 1441 оголошено в розшук підозрюваного (з них щодо неповнолітніх 10);

– 1 за необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва (п. 3 ч. 1 ст. 280 КПК України) (з них щодо неповнолітніх – 0);¹⁹

Згідно з положеннями Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, а також нормами КПК України щодо взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України під час зупинення, слід зазначити, що така взаємодія відбувається з таких підстав зупинення як, **оголошено в розшук підозрюваного**, а також **наявної необхідності виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва**.

До прийняття рішення про зупинення досудового розслідування слідчий (дізнавач) зобов'язаний виконати всі слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, проведення яких необхідне та можливе, а також всі дії для здійснення розшуку підозрюваного, якщо зупинити досудове розслідування необхідно у зв'язку з обставинами, передбаченими п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України. Проведення слідчих (розшукових) дій після зупинення досудового розслідування не допускається, крім тих, що спрямовані на встановлення місцезнаходження підозрюваного.

У свою чергу, якщо у кримінальному провадженні є два або декілька підозрюваних, а підстави для зупинення стосуються не всіх, прокурор має право виділити досудове розслідування в окреме провадження і зупинити його стосовно окремих підозрюваних. Досудове розслідування зупиняється вмотивованою постановою прокурора або слідчого, дізнавача за погодженням з прокурором, відомості про що вносяться до ЄРДР. Копія постанови надсилається стороні захисту, потерпілому, представнику юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, які мають право її оскаржити слідчому судді.

Якщо досудове розслідування не зупиняється, слідчий, дізнавач

¹⁹ Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini> (дата звернення 10.10.2025).

вносить окрему постанову про оголошення розшуку підозрюваного. На виконання цього положення у п. 1 розд. VIII Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні (наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 ²⁰ передбачено, що «у день прийняття такого процесуального рішення слідчий (дознавач) доповідає про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування (дознавця) для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу Національної поліції України або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного».

Зазначені матеріали повинні містити витяг з ЄРДР, копії письмового повідомлення про підозру, постанови про оголошення розшуку підозрюваного або постанови про зупинення досудового розслідування, ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу, довідку про особу або копію документа, який посвідчує особу. У кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, слідчим вносяться за погодженням з прокурором клопотання до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу. Особливістю змісту доручення слідчого щодо здійснення розшуку підрозділом карного розшуку є те, що в ньому вказується не на перелік заходів розшуку, які потрібно виконати, а на завдання розшуку.²¹

Відповідно до розділу VIII. Забезпечення взаємодії при зупиненні досудового розслідування Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, у разі якщо

²⁰ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

²¹ Бойко О. П. Повноваження слідчих та працівників підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії при оголошенні особи в розшук. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності* : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 3 берез. 2017 р.). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 706.

підозрюваний переховується від органів досудового розслідування з метою ухилення від кримінальної відповідальності і його місцезнаходження невідоме, слідчий (дізнавач) виносить постанову про зупинення досудового розслідування, яка погоджується прокурором. Якщо досудове розслідування не зупиняється, слідчий (дізнавач) виносить окрему постанову про оголошення розшуку підозрюваного та вживає заходів з його розшуку.

У день прийняття такого процесуального рішення слідчий (дізнавач) доповідає про оголошення розшуку підозрюваного керівникові органу досудового розслідування (дізнання) для їх погодження та подальшого направлення керівникові територіального органу, підрозділу поліції або міжрегіонального територіального органу Національної поліції України або його територіального (відокремленого) підрозділу, який здійснює оперативне супроводження кримінального провадження або матеріали діяльності якого стали підставою для початку кримінального провадження, для організації розшуку підозрюваного. Зазначені матеріали повинні містити витяг із ЄРДР, копії письмового повідомлення про підозру, постанови про оголошення розшуку підозрюваного або постанови про зупинення досудового розслідування, ухвали слідчого судді про дозвіл на затримання з метою приводу, довідку про особу або копію документа, який посвідчує особу.

У кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, слідчим вносяться за погодженням з прокурором клопотання до слідчого судді про дозвіл на затримання підозрюваного з метою його приводу для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу.

Організація розшукової роботи покладається на керівників оперативних підрозділів. Після зупинення досудового розслідування в разі переховування підозрюваного від органів досудового розслідування з метою ухилення від кримінальної відповідальності оперативний підрозділ щомісяця письмово інформує слідчого (дізнавача) про заходи, ужиті для встановлення його місцезнаходження.

У разі необхідності керівникові органу досудового розслідування (дізнання), а також слідчому (дізнавачу) надається можливість ознайомлення з матеріалами ОРС (з додержанням режиму секретності).

Керівник оперативного підрозділу:

1) погоджує зняття особи з розшуку з керівником органу досудового розслідування (дізнання) шляхом візування ним відповідної облікової картки;

2) забезпечує у встановленому законодавством порядку закриття ОРС лише за наявності копії постанови слідчого (дізнавача) про

відновлення досудового розслідування у зв'язку з установленням місцезнаходження підозрюваного, а якщо досудове розслідування не зупинялося – за наявності документів, які підтверджують встановлення місцеперебування розшукуваної особи, а у випадках, коли особа підлягає видачі іншою державою, – після завершення проведення процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва.

Керівник територіального органу поліції (у разі якщо оперативне супроводження досудового розслідування здійснюється територіальним (відокремленим) підрозділом – керівник цього територіального (відокремленого) підрозділу):

1) координує оперативно-розшукову діяльність підпорядкованих органів, підрозділів поліції під час розшуку підозрюваних;

2) щокварталу проводить оперативні наради з питань організації розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування.

Керівник територіального органу, підрозділу поліції спільно з керівниками органу досудового розслідування (дізнання) та оперативного підрозділу із залученням представників підрозділів інформаційного забезпечення щомісяця проводять взаємозвірення кількості підозрюваних, оголошених у розшук, та заведених ОРС, за результатами якого складається акт такого взаємозвірення, який затверджується керівником територіального органу, підрозділу поліції.

У кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини, в яких підозрюваного оголошено в розшук, у разі наявності достатніх підстав вважати, що особа може переховуватися за межами України, слідчий відповідно до законодавства вирішує питання про оголошення особи в міжнародний розшук.

Після оголошення підозрюваного у міжнародний розшук відповідно до ч. 6 ст. 193 КПК України слідчий звертається до суду з клопотанням про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Слідчий (дізнавач) з метою отримання матеріалів, що характеризують особу підозрюваного, громадянина іншої держави, відповідно до вимог ст. 551 КПК України негайно направляє до країни його походження запит про міжнародну правову допомогу.

У разі отримання інформації про те, що оголошений у розшук підозрюваний, який є громадянином іншої держави, перебуває на території цієї держави, слідчий у стислі строки відповідно до вимог розділу IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК України у встановленому порядку надсилає запит про міжнародну правову допомогу в кримінальному провадженні або надсилає зазначене кримінальне провадження стосовно вказаної особи разом з клопотанням про передання кримінального провадження.

При зупиненні досудового розслідування у зв'язку із захворюванням підозрюваного на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі в кримінальному провадженні, медичний висновок про підтвердження діагнозу захворювання та неможливість участі підозрюваного в кримінальному провадженні поновлюється слідчим (дізнавачем) не рідше одного разу на місяць.

Отже, до особливостей організації взаємодії під час розшуку підозрюваного відноситься те, що слідчий при оголошенні підозрюваного в розшук може надавати доручення щодо розшуку. Організація діяльності та взаємодії органів досудового розслідування Національної поліції України під час досудового розслідування та під час його зупинення залежить від ефективності роботи слідчих та оперативних працівників.

Тести для самоконтролю

1. Які існують види взаємодії, залежно від рівня її існування:

- а) міжнародна, міжвідомча, внутрішньовідомча;
- б) міжвідомча, та внутрішньовідомча;
- в) внутрішньовідомча та взаємодія;
- г) усі відповіді правильні?

2. Які існують види взаємодії залежно від її правової форми?

- а) процесуальна та непроцесуальна (організаційна);
- б) міжвідомча, та внутрішньовідомча;
- в) внутрішньовідомча та взаємодія;
- г) усі відповіді правильні?

3. Залежно від її тривалості поділяється на такі види:

- а) епізодична та тривала;
- б) тривала, міжвідомча;
- в) внутрішньовідомча та взаємодія;
- г) усі відповіді правильні.

4. Контроль за виконанням доручень слідчих (дізнавачів) працівниками оперативних підрозділів територіального органу, підрозділу поліції покладається на:

- а) керівника територіального органу, підрозділу Національної поліції України;
- б) прокурора;

- в) слідчого суддю;
- г) усі відповіді правильні.

5. *Контроль за роботою СОГ покладається на:*

- а) керівника органу досудового розслідування, який за погодженням з керівником територіального органу, підрозділу поліції має право організовувати проведення оперативних нарад за участю слідчих та працівників інших органів;
- б) чергового територіального органу;
- в) керівника територіального органу;
- г) усі відповіді правильні.

6. *Які існують види СОГ:*

- а) спеціалізовані, постійно діючі СОГ; СОГ ГУНП; міжрегіональні СОГ;
- б) постійно діючі СОГ; СОГ ГУНП; міжрегіональні СОГ;
- в) спеціалізовані, постійно діючі СОГ; СОГ ГУНП;
- г) усі відповіді правильні?

7. *Чи є доручення слідчого (дізнавача) обов'язковими для виконання оперативним підрозділом:*

- а) так, є обов'язковими для виконання;
- б) не є обов'язковим;
- в) на розсуд слідчого (дізнавача);
- г) усі відповіді правильні?

8. *Чи мають право працівники оперативних підрозділів здійснювати процесуальні дії в кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися із клопотанням до слідчого судді чи прокурора:*

- а) так, мають право;
- б) не мають право;
- в) на розсуд керівника оперативного підрозділу;
- г) усі відповіді правильні?

9. *Чи мають право працівники оперативних підрозділів здійснювати виклик:*

- а) не мають право;
- б) так, мають право;
- в) мають право лише в окремих випадках;
- г) усі відповіді правильні.

10. Що є належним підтвердженням вручення повістки:

- а) відеозапис вручення особі повістки;
- б) лист електронної пошти;
- в) наявність електронного розпису особи;
- г) усі відповіді правильні?

Обов'язкові та додаткові завдання

Обов'язкові завдання

1. Розкрийте значення поняття «взаємодія».
2. Визначте загальні ознаки поняття «взаємодія».
3. Укажіть, які ви знаєте підходи до розуміння поняття «взаємодія».
4. Проаналізуйте завдання та принципи взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування.
5. Визначте значення взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування.
6. Назвіть та розкрийте напрями взаємодії органів і підрозділів, які залучаються під час проведення досудового розслідування.
7. Охарактеризуйте рівні та напрями взаємодії.
8. Проаналізуйте види форм взаємодії.
9. Поясніть значення поняття «слідчо-оперативна група».
10. Визначте спільні та відмінні ознаки між слідчою групою та слідчо-оперативною групою.
11. Проаналізуйте завдання і принципи діяльності слідчої групи та слідчо-оперативної групи.
12. Назвіть порядок створення і діяльності слідчої групи та слідчо-оперативної групи?

Додаткові завдання

1. Відносно яких суб'єктів дозволено застосування заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді приводу?
2. Зазначте, на кого покладається обов'язок виконання ухвали про здійснення приводу.
3. Назвіть повноваження посадової особи у разі невиконання особою, що підлягає приводу, законних вимог.
4. Охарактеризуйте способи здійснення тимчасового доступу до речей і документів.
5. Назвіть, хто може виконувати ухвалу слідчого судді про

тимчасовий доступ до речей і документів.

6. Зазначте, яким чином здійснюється тимчасовий доступ до електронних інформаційних систем, комп'ютерних систем або їх частин, мобільних терміналів систем зв'язку?

7. Укажіть, на кого покладається обов'язок виконання ухвали про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту.

8. Проаналізуйте періодичність відвідування підозрюваного за місцем проживання у разі застосування до нього цілодобового домашнього арешту.

9. Назвіть порядок застосування електронних засобів контролю при обранні домашнього арешту.

10. Охарактеризуйте види СОГ, що створюються для досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Перелік використаних та рекомендованих джерел

1. Абламський С.Є., Юхно О.О., Лук'яненко Ю.В. Взаємодія слідчого з іншими органами і підрозділами при розкритті та розслідуванні кримінальних правопорушень : навч. посіб. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.О. Юхна. Харків : НікаНова, 2017. 152 с.

2. Бойко О. П. Повноваження слідчих та працівників підрозділів карного розшуку під час їх взаємодії при оголошенні особи в розшук. *Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності* : тези Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 3 берез. 2017 р.). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2017. С. 706.

3. Бойко О. П. Деякі проблемні аспекти зупинення досудового розслідування. *Діяльність органів досудового розслідування в умовах реформування правоохоронних органів: сучасні виклики* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 травня 2021 р.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 299 с. С. 121-124.

4. Бойко О. П. Форми взаємодії слідчих з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2014. № 4. С. 136-139.

5. Бойко О.П., Рогальська В.В. Взаємодія слідчих Національної поліції України з підрозділами карного розшуку на досудовому провадженні: монограф. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2018. 180 с.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

7. Взаємодія учасників кримінального провадження під час досудового розслідування: правові аспекти та основні форми : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. В. Сокурєнка. 3-є вид., доп. і перероб. Харків : ХНУВС, 2024. 208 с.

8. Дрозд В. Г. Окремі аспекти взаємодії слідчого з іншими органами і підрозділами при розслідуванні кримінальних правопорушень. *Професійна*

підготовка суддів, прокурорів та працівників правоохоронних органів: національний і зарубіжний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (19 вересня 2019 р.). Київ : Національна академія прокуратури України, 2019. С. 40-43.

9. Збірник відомчих, міжвідомчих нормативно-правових актів та інших матеріалів, якими регулюються окремі питання кримінального провадження в Україні / упоряд. А. Г. Гаркуша, О. А. Солдатенко, Н. П. Черняк. Дніпро ДДУВС, 2019. 540 с.

10. Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini> (дата звернення 10.10.2025).

11. Інструкція з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення: 22.09.2025).

12. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 12.08.2025).

13. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення: 22.09.2025).

14. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

15. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ МВС №1339 від 03.11.2015 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text> (дата звернення 12.08.2025).

16. Синєокий О. В. Теоретичні та практичні проблеми діяльності міждержавних змішаних слідчо-оперативних груп. *Криміналістичний вісник*. 2009. № 1 (11). С. 44-51.

17. Шпитко О. В., *Форми та види взаємодії слідчого з іншими учасниками кримінального провадження*. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2020. Вип. 61, т. 2. С. 125-128.

Розділ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОКРЕМИХ ВИДІВ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Організація діяльності та взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень здійснюється за допомогою нормотворчої діяльності уповноважених суб'єктів (1), а також реалізації посадових повноважень особами, які ведуть розслідування (2) й уповноважені організовувати таку діяльність (3).

До типових прикладів нормотворчої діяльності уповноважених суб'єктів стосовно організації діяльності та взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень доцільно віднести закони²², постанови Кабінету Міністрів України²³, накази центральних органів виконавчої влади²⁴ тощо.

Реалізацію посадових повноважень особами, які ведуть досудове розслідування, зручно відслідковувати за допомогою аналізу регламентації в законі повноважень слідчого²⁵, підзаконно визначених

²² Напр.: Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>; Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII. Дата оновлення: 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> тощо.

²³ Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплат винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів: постанова Кабінету Міністрів України від 01.07.1996 №710. Дата оновлення: 05.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96-%D0%BF#Text>; Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу : постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2012 № 15. Дата оновлення: 12.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2012-%D0%BF#Text>.

²⁴ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>; Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> тощо.

²⁵ Ст. 40 КПК України.

завдань і функцій слідчих підрозділів, прав і обов'язків слідчих²⁶, затверджених посадових інструкцій працівників слідчих підрозділів²⁷.

Аналіз реалізації посадових повноважень осіб, уповноважених організовувати досудове розслідування, доцільно здійснювати з врахуванням розподілу їх на тих, хто керує досудовим розслідуванням²⁸ та здійснює процесуальне керівництво цією діяльністю²⁹. Організація діяльності та взаємодії підпорядкована основним принципам взаємодії, до яких належать:

1) швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень;

2) самостійність слідчого (дізнавача) в процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється;

3) оптимальне використання наявних можливостей органів досудового розслідування та оперативних підрозділів Національної поліції України у запобіганні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень;

4) дотримання загальних засад кримінального провадження;

5) забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування.

При цьому організація діяльності та взаємодії при розслідуванні конкретного кримінального провадження мають бути нерозривно пов'язані з типовими версіями вчиненого кримінального правопорушення, криміналістичними методиками розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, враховувати регламентацію особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного стану, тематичні та інші Огляди судової практики Касаційного

²⁶ Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06 червня 2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17> (дата звернення 12.09.2025)

²⁷ Практикум завдань для комплексних штабних навчань: практикум / Захарко А.В., Бойко О.П., Бублик Н.С., Гаркуша А.Г. та ін. Дніпро : ДДУВС, 2021. 152 с.

²⁸ Повноваження керівників органів досудового розслідування викладені в ст.39, 39-1 КПК України, Інструкції з організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 06 червня 2017 р. № 570. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17> (дата звернення 12.09.2025) тощо.

²⁹ Повноваження із процесуального керівництва досудовим розслідуванням викладені в ст.36 КПК України, положеннях наказу Офісу Генерального прокурора «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» від 30 вересня 2021 року №309. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/nakazi-generalnogo-prokurora-z-osnovnih-napryamiv-prokurorskoji-diyalnosti> (дата звернення 12.09.2025) тощо.

кримінального суду у складі Верховного Суду³⁰ тощо.

Отже, спробуємо детальніше з'ясувати особливості організації та взаємодії при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень.

4.1. Організація діяльності та взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень, учинених проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи

Згідно зі Звітом про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року слідчими закінчено досудове розслідування й направлено до суду 3309 обвинувальних актів щодо кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи. Серед них, за умисне вбивство (статті 115-118 КК України) – 491 обвинувальний акт, за вбивство через необережність (стаття 119 КК України) – 39 обвинувальних актів, за умисне тяжке тілесне ушкодження (стаття 121 КК України) – 764 обвинувальних актів (у тому числі, внаслідок чого спричинено смерть потерпілого 219 обвинувальних актів), за умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження (стаття 122 КК України) 733 обвинувальних акта, за домашнє насильство (стаття 126-1 КК України) 1031 обвинувальний акт, за неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей (стаття 137 КК України) 7 обвинувальних актів³¹. А також закінчено досудове розслідування й направлено до суду 201 обвинувальний акт щодо кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Серед них, за зґвалтування (стаття 152 КК України) 96 обвинувальних актів, за розбещення неповнолітніх (стаття 156 КК України) 23 обвинувальних акта, за домагання дитини для сексуальних цілей

³⁰ Напр.: Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у кримінальних провадженнях щодо порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 Кримінального кодексу України) / упоряд. заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, канд. юрид. наук В. В. Щепоткіна, правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 43 с.; Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 2018 року по травень 2020 року / упоряд. правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 46 с. тощо.

³¹ Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini>.

(ст. 156-1 КК України) 2 обвинувальних акта³². Перелічення цих кримінальних правопорушень, серед іншого, має орієнтувати читача на дотримання спеціальних нормативних актів розпорядчого характеру, як-то Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України³³, Порядок реалізації пілотного проекту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус)³⁴.

Згідно з розділом IX Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, до складу СОГ, яка виїздить на місце вчинення кримінального правопорушення проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи (далі – кримінальні правопорушення проти особи), крім слідчого (дознавача), працівника оперативного підрозділу, спеціаліста-криміналіста, а також (за необхідності) кінолога зі службовим собакою³⁵, включається слідчий територіального органу поліції, який спеціалізується на розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії (є старшим СОГ), а також за необхідності – працівник підрозділу оперативно-технічних заходів, психолог, інші працівники поліції відповідної кваліфікації.

Керівником органу досудового розслідування щомісяця складається графік цілодобового чергування слідчих, які спеціалізуються на розслідуванні кримінальних правопорушень проти особи.

В апаратах ГУНП для оперативного виїзду на місця вчинення вбивств з обтяжливими обставинами чи кримінальних правопорушень проти особи, що викликали суспільний резонанс, стосовно або за участю представників центральних органів виконавчої влади і місцевого

³² Там само.

³³ Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : наказ МВС України, МОЗ України, Офісу Генерального прокурора від 09.03.2022 № 177/450/46. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text>.

³⁴ Про затвердження Порядку реалізації пілотного проекту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) : наказ Міністерства юстиції України, Офісу Генерального прокурора, МВС України, Міністерства соціальної політики України, МОЗ України від 26.07.2024 № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text>.

³⁵ Організація і правила використання (застосування) службових собак регламентовані Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01.11.2016 № 1145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#n65>.

самоврядування, засобів масової інформації, депутатів усіх рівнів, суддів та працівників правоохоронних органів, створюються постійно діючі СОГ, які очолюють слідчі спеціалізованих підрозділів розслідування кримінальних правопорушень проти особи слідчого управління ГУНП.

У ГУНП, у яких у складі слідчих управлінь (відділів) відсутні спеціалізовані підрозділи з розслідування кримінальних правопорушень проти особи, до складу СОГ залучається слідчий, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень. До складу цих груп включаються працівники підрозділів кримінальної поліції, спеціалісти-криміналісти.

Керівник органу досудового розслідування:

1) у разі вбивства особи або виявлення трупа людини, причини смерті якої на момент огляду місця події не встановлено, а також не здобуто достатніх даних, що свідчать про ненасильницький характер смерті³⁶, одразу забезпечує внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження;

2) протягом 24 годин після подання заяви, повідомлення про зникнення безвісти дитини, якщо за цей час не буде встановлено її місцезнаходження, а також у разі зникнення безвісти дорослої особи за обставин, що свідчать про можливість учинення стосовно неї злочину, а також виявлення частин трупа невстановленої людини забезпечує обов'язкове внесення до ЄРДР відомостей про вказане кримінальне правопорушення і його попередню кваліфікацію як умисного вбивства та вживає всіх передбачених КПК України заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження.

Начальник слідчого управління ГУНП:

1) особисто виїжджає на місце події за кожним фактом умисного вбивства або тяжкого тілесного ушкодження зі смертельними наслідками, скоєних в умовах неочевидності, або з обтяжливими обставинами, чи інших кримінальних правопорушень проти особи, які можуть викликати суспільний резонанс (у разі неможливості виїзду начальника слідчого управління ГУНП на місце події виїздить його

³⁶ Насильницька смерть – смерть від механічних ушкоджень (дія тупих предметів, у тому числі транспортна травма, падіння з висоти, дія гострих предметів, вогнепальної зброї), асфіксії, дії крайніх температур, електричного струму, променевої енергії, низького та високого атмосферного тиску, отруєнь тощо (Порядок взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України).

заступник, на якого відповідно до функціональних обов'язків покладено організацію та контроль за розслідуванням злочинів указаної категорії); до проведення огляду місця події за такими фактами обов'язково залучає слідчих-криміналістів слідчого управління ГУНП;

2) заслуховує звіти членів СОГ, перевіряє якість складання протоколу огляду місця події та повноту фіксації обставин учинення кримінального правопорушення; у разі встановлення неповноти цієї слідчої дії негайно організовує проведення повторного або додаткового огляду;

3) організовує взаємодію слідчих та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України при вилученні, зберіганні та своєчасному і кваліфікованому призначенні судових експертиз по вилучених у ході досудового розслідування слідах, у тому числі біологічного походження, та їх перевірку за криміналістичними обліками Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України.

6. Слідчий-криміналіст:

1) особисто або у складі постійно діючої СОГ виїжджає на місце події за кожним фактом умисного вбивства або тяжкого тілесного ушкодження зі смертельними наслідками, скоєних в умовах неочевидності, або з обтяжливими обставинами, чи інших кримінальних правопорушень, учинених проти особи, які можуть викликати суспільний резонанс;

2) за відсутності на місці події керівництва слідчого управління ГУНП є старшим СОГ; зобов'язаний організувати проведення огляду місця події; має право у визначеному законодавством порядку залучати додаткові сили та засоби органів і підрозділів поліції для проведення першочергових слідчих (розшукових) дій з урахуванням обставин учиненого кримінального правопорушення; надає відповідні рекомендації керівникам територіальних органів, підрозділів поліції, іншим працівникам поліції;

3) керує діями інших слідчих під час огляду місця події; забезпечує обмін інформацією між членами СОГ; надає практичну та методологічну допомогу під час огляду місця події, контролює складання протоколу огляду та додатків до нього, а в разі необхідності самостійно проводить огляд місця події; надалі надає практичну допомогу при призначенні судових експертиз, а при здійсненні ним у складі СОГ досудового розслідування кримінальних правопорушень проти особи самостійно проводить найбільш складні слідчі (розшукові) дії, призначає судові експертизи;

4) за результатами отриманої після проведення першочергових слідчих (розшукових) дій інформації надає допомогу у складанні плану

слідчих (розшукових) дій або самостійно складає такий план, у якому висуває версії вчинення злочину, заходи щодо їх відпрацювання, зазначає терміни виконання кожної запланованої дії;

5) надалі за вказівкою керівництва слідчого управління ГУНП контролює стан досудового розслідування в розпочатому кримінальному провадженні; веде контрольно-наглядову справу; у разі виявлення недоліків в розслідуванні вносить керівництву слідчого управління ГУНП пропозиції щодо вжиття заходів для їх усунення.

7. Спеціаліст-криміналіст:

1) під час огляду місця події за дорученням слідчого проводить вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, виготовляє відбитки та зліпки наявних слідів, за необхідності складає плани і схеми, виготовляє графічні зображення оглянутого місця події чи окремих речей;

2) під час фіксації слідчим виявленої слідової інформації в протоколі огляду місця події надає допомогу щодо опису специфічних ознак (вид та кількість виявлених слідів, їх локалізація, способи виявлення та фіксації);

3) за дорученням слідчого виготовляє фототаблицю огляду місця події, стенограму, аудіо-, відеозапис процесуальної дії, схеми, зліпки, здійснює упакування носіїв комп'ютерної інформації та інших об'єктів та матеріалів, які долучаються як додатки до протоколу огляду місця події.

Участь спеціалістів у проведенні огляду, зокрема, визначено в Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події³⁷. При проведенні огляду місця події (далі – ОМП) слід дотримуватися таких вимог:

1) перед виїздом для участі в ОМП спеціалісти, у тому числі спеціалізованої пересувної лабораторії, повинні отримати інформацію про подію, інші відомі обставини та підготувати необхідне технічне обладнання, пристрої та прилади;

2) відомості про спеціалістів, які беруть участь у проведенні ОМП, про результати ОМП, а також інформація про застосування технічних засобів фіксації, характеристики технічних засобів фіксації та носіїв інформації, які застосовуються при проведенні процесуальної дії,

³⁷ Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ МВС України від 03.11.2015 №1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>.

вносяться до протоколу ОМП;

3) носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії, додаються до протоколу ОМП;

4) при виготовленні оригіналу документа в електронній формі (його відображення) після завершення ОМП спеціалістом за дорученням слідчого у довільній формі складається письмове пояснення, у якому зазначаються дата проведення процесуальної дії, дата виготовлення документа (відображення), номер та/або параметри технічних носіїв інформації, а також прізвище особи, яка виготовила копію запису. Письмове пояснення та відображення запису процесуальної дії приєднуються як додатки до протоколу ОМП;

5) за результатами проведення ОМП залучені спеціалісти консультують слідчого з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок щодо порядку та особливостей пакування слідів та об'єктів-слідоносіїв, можливості дослідження виявлених слідів, об'єктів, речей, документів, доцільності вирішення тих чи інших питань, а також потреби залучення для цього інших спеціалістів;

б) керівництво слідчих підрозділів забезпечує контроль за якістю роботи підлеглих та спеціалістів під час проведення ОМП і вживає заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ними техніко-криміналістичних засобів.

Проведення огляду:

1) відповідно до ч.3 ст.237 КПК України, слідчий для участі в ОМП може запросити спеціалістів;

2) прибувши для участі в огляді, спеціалісти отримують від слідчого необхідну інформацію про обставини справи, дії учасників ОМП, здійснені до їх прибуття, завдання, які необхідно вирішити, та надалі виконують доручення слідчого, які стосуються використання його спеціальних знань;

3) на початку огляду слідчий спільно зі спеціалістами визначають межі та порядок проведення огляду, після чого спеціаліст здійснює фотографування та відеозйомку місця події;

4) після отримання доручення слідчого на проведення динамічної стадії ОМП та завдання на виявлення слідової інформації спеціалісти визначають алгоритм пошуку доказів (слідів, речей, документів) і методи їх виявлення, після чого узгоджують свої дії із слідчим та за його погодженням приступають до проведення ОМП;

5) дії спеціалістів, які безпосередньо пов'язані з виявленням, закріпленням та вилученням слідів і речових доказів, здійснюються відповідно до тактики огляду місця події та методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень;

6) перед переміщенням об'єкта (з метою огляду та виявлення слідової інформації) спеціалістом здійснюється його вузлова фотозйомка;

7) під час проведення пошуку та виявлення слідів спеціалісти застосовують наявні технічні засоби та використовують насамперед неруйнівні методи їх виявлення, а в разі недосягнення позитивного результату – руйнівні методи виявлення слідової інформації;

8) перед використанням руйнівних методів пошуку слідів спеціалісти повинні отримати від слідчого згоду на їх застосування та визначитися з пріоритетом слідової інформації, яка підлягає виявленню, з метою подальшого проведення експертних досліджень у лабораторних умовах;

9) про вжиті заходи та факти виявлення слідової інформації спеціалісти інформують слідчого. Під час огляду здійснюються фотографування та вилучення виявлених об'єктів, фіксуються методи їх виявлення із зазначенням про це у протоколі ОМП;

10) під час фіксації виявленої слідової інформації в протоколі спеціалісти надають допомогу слідчому в описі специфічних ознак (вид та кількість виявлених слідів, їх локалізація, спосіб виявлення);

11) за можливості сліди вилучаються разом з об'єктами-слідоносцями. У разі неможливості вилучення слідової інформації з об'єктом-слідоносцем спеціалістом здійснюється їх фотографування за правилами масштабної фотозйомки та виготовлення копій (відбитків та зліпків) цих слідів. Уся слідова інформація, об'єкти-слідоносці та інші предмети упаковуються за допомогою спеціаліста згідно з установленими вимогами та передаються слідчому, який здійснює огляд;

12) спеціаліст відповідає за якість та повноту виконання отриманих від слідчого або керівника органу досудового розслідування доручень під час проведення ОМП³⁸.

Першочергові заходи та невідкладні слідчі (розшукові) дії можуть передбачати:

– проведення огляду місця події;

– переслідування і затримання правопорушників за слідами або указаними потерпілими і очевидцями напрямками переміщення правопорушника або за результатами роботи службового собаки, організація загороджувальних заходів, у тому числі в місцях можливого перебування або появи правопорушників;

– проведення розшукових заходів у місцях перебування осіб, схильних до вчинення правопорушень (у тому числі збуту викраденого

³⁸ Там само.

майна);

– виявлення свідків та очевидців події, опитування (у разі внесення відомостей в ЄРДР – допит) з цією метою осіб, які проживають або працюють поблизу місця вчиненого діяння, а також осіб, які могли перебувати на можливих шляхах руху правопорушника до та від місця події;

– установа базових станцій операторів мобільного (рухомого) зв'язку, що обслуговують територію, на якій знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, та можливих напрямків руху особи, яка його вчинила, а також інших місць з урахуванням обставин кримінального правопорушення;

– проведення квартирної чи подвірної обходу для збирання відомостей про подію, обстеження місцевості в районі вчинення кримінального правопорушення, виявлення загублених, викинутих правопорушником знарядь учиненого діяння, інших предметів, отримання додаткової інформації про подію та осіб, які вчинили кримінальне правопорушення;

– орієнтування особового складу органів та підрозділів поліції на території обслуговування, на якій учинено кримінальне правопорушення, та суміжних територіях, а також (за необхідності) представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їх зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку;

– використання можливостей баз (банків) даних єдиної інформаційної системи МВС України та інших інформаційних ресурсів, а також засобів масової інформації;

– перевірку осіб за базами (банками) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, та іншими інформаційними ресурсами, передбаченими в ст. 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію»;

– інші передбачені законодавством заходи та дії, необхідні для встановлення події кримінального правопорушення та особи, яка його вчинила.

У разі якщо в результаті проведених першочергових заходів і невідкладних слідчих (розшукових) дій не встановлено особу, яка вчинила кримінальне правопорушення, керівник органу, підрозділу поліції організовує і забезпечує подальшу роботу з розкриття цього кримінального правопорушення.

4.2. Організація діяльності та взаємодії при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод

Дорожньо-транспортна пригода визначається в Правилах дорожнього руху³⁹ як подія, що сталася під час руху транспортного засобу, внаслідок якої загинули або поранені люди чи завдані матеріальні збитки.

Згідно Звіту про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року слідчими закінчено досудове розслідування й направлено до суду 4007 обвинувальних актів щодо кримінальних правопорушень проти безпеки руху та експлуатації транспорту. Серед них, за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (стаття 286 КК України) 2992 обвинувальних актів (в тому числі, внаслідок чого спричинено смерть потерпілого 511 обвинувальних актів)⁴⁰.

Згідно з розділом X Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, на місце дорожньо-транспортної пригоди (далі – ДТП), унаслідок якої спричинено середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей, для проведення огляду направляється слідчий підрозділу з розслідування ДТП слідчого управління (відділу) ГУНП, слідчий територіального органу, підрозділу поліції, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень, спеціаліст-криміналіст, працівники уповноваженого підрозділу Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Залучення спеціалізованої пересувної лабораторії та працівників Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, а також судово-медичних експертів до огляду місця ДТП, унаслідок якої спричинено тілесні ушкодження або загибель людей, здійснюється

³⁹Про Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 №1306. Дата оновлення: 03.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text>.

⁴⁰ Див.: Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini>.

відповідно до законодавства⁴¹.

У разі залишення місця ДТП особою, яка його вчинила, на місце пригоди також направляються працівники уповноважених оперативних підрозділів територіального органу, підрозділу поліції та працівники відповідних оперативно-технічних підрозділів.

Проведення огляду місця ДТП, унаслідок якої її учасникам спричинено тілесні ушкодження або загибель людей, доручається слідчому за цією спеціалізацією, який безпосередньо складає протокол та схему до нього.

При надходженні повідомлення про ДТП уповноважений працівник чергової частини органу, підрозділу поліції забезпечує своєчасне інформування та виклик на місце ДТП відповідальних посадових осіб дорожніх або комунальних організацій, на території обслуговування яких сталася пригода. Зокрема, має бути виконано вимоги розділу XVI. Дорожньо-транспортна пригода Додатку 1 (АЛГОРИТМ орієнтовних невідкладних дій працівника чергової служби) до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України⁴².

Черговий має з'ясувати: 1) час, місце та обставини пригоди, марку, номерний знак та належність транспортного засобу, причетного до пригоди; 2) наявність травмованих осіб, їх установчі дані, стан здоров'я, місце перебування; 3) установчі дані водія, заявника та свідків події, місце перебування; 4) якщо водій з місця пригоди зник, напрямок руху транспортного засобу та його прикмети.

Черговий повинен зареєструвати повідомлення в установленому порядку. негайно направити на місце події наряд патрульної поліції або групи реагування патрульної поліції, СОГ (якщо є травмовані особи). Якщо водій зник з місця пригоди, до складу наряду поліції додатково залучити працівника підрозділу кримінальної поліції та дільничного офіцера поліції. Про дорожньо-транспортну пригоду з травмованими особами негайно доповісти начальнику органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків),

⁴¹ Див.: Розділ 3 Інструкції. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події : наказ МВС України від 03.11.2015 №1339. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>.

⁴²Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>.

відповідальному органу (підрозділу) поліції та до чергової служби вищого рівня. Викликати на місце події бригаду екстреної медичної допомоги (якщо є травмовані), а також представників територіального органу (підрозділу) ДСНС (у разі блокування людей у транспортному засобі або загрози виникнення пожежі).

Якщо водій зник з місця дорожньо-транспортної пригоди, у якій постраждали або загинули люди, за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції ввести в дію спеціальний оперативний план "Перехват" та діяти згідно з цим планом. Надіслати до чергової служби вищого рівня детальну інформацію про обставини дорожньо-транспортної пригоди з травмованими особами, вжиті заходи та їх результати.

Слідчий:

1) доручає спеціалісту-криміналісту проведення орієнтувального і оглядового фотографування та відеозапису на місці пригоди, а в разі необхідності – вилучення слідів кримінального правопорушення;

2) за участю працівників уповноважених підрозділів Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху та представників дорожніх і комунальних організацій визначає на місці пригоди стан дорожнього покриття, погодні умови, видимість елементів дороги та конкретної перешкоди, наявність дорожніх умов, які могли стати супутньою або безпосередньою причиною скоєння ДТП; результати виявлення незадовільних дорожніх, погодних або інших умов, що могли стати супутньою або безпосередньою причиною скоєння ДТП; наявні порушення вимог, правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху, фіксуються в протоколі огляду місця події, а також оформлюються спільним з представником власника дороги актом у разі виявлення недоліків в утриманні вулиць, доріг, залізничних переїздів або інших дорожніх споруд, що пов'язані з причинами ДТП;

3) в установленому порядку проводить огляд транспортних засобів на місці пригоди за участю спеціаліста-криміналіста та/або відповідного спеціаліста, зокрема для визначення їх технічного стану;

4) приймає рішення про тимчасове затримання і доставляння транспортних засобів для зберігання на спеціальні майданчики чи стоянки; за відсутності заяви про добровільне надання транспортного засобу як речового доказу не пізніше наступного робочого дня за погодженням з прокурором звертається до слідчого судді з клопотанням про арешт транспортного засобу або тимчасовий доступ до транспортного засобу відповідно до КПК України.

Працівники уповноваженого підрозділу Національної поліції у

сфері забезпечення безпеки дорожнього руху за вказівкою слідчого забезпечують доставляння потерпілих, які отримали тілесні ушкодження, та загиблих унаслідок ДТП людей до медичних закладів, а також проведення у встановленому порядку огляду учасників ДТП на стан сп'яніння у закладі охорони здоров'я.

При внесенні до ЄРДР відомостей про кримінальні правопорушення, пов'язані з порушенням Правил дорожнього руху, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 року № 1306, в обов'язковому порядку вказуються відомості про всіх учасників ДТП та характер отриманих ними тілесних ушкоджень.

Кримінальні провадження про ДТП, унаслідок яких спричинено тілесні ушкодження або загибель людей, а також ДТП, що набули суспільного резонансу і знаходяться на контролі Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Офісу Генерального прокурора, розслідуються спеціалізованими підрозділами з розслідування ДТП слідчого управління ГУНП після визначення прокурорами відповідного рівня юрисдикції місця вчинення цих кримінальних правопорушень за слідчим управлінням ГУНП. У разі настання смерті учасника ДТП під час перебування у закладі охорони здоров'я керівник органу досудового розслідування невідкладно ініціює перед органами прокуратури розгляд питання про доручення подальшого розслідування у відповідному кримінальному провадженні спеціалізованому підрозділу з розслідування ДТП слідчого управління ГУНП.

Особливе місце посідає порядок взаємодії працівників патрульної служби з членами слідчо-оперативної групи на місці ДТП, внаслідок якої загинули або травмовані люди. Права і обов'язки працівників патрульної служби визначені в Положенні про патрульну службу МВС⁴³.

До рекомендованих патрульним поліцейським дій на місці ДТП, внаслідок якої загинули або травмовані люди, до приїзду слідчо-оперативної групи належать:

- вжити заходів до надання першої медичної допомоги потерпілим і доставлення їх до медичних закладів;
- викликати слідчо-оперативну групу;
- зібрати відомості про постраждалих, до яких медичних закладів і ким вони відправлені;
- з'ясувати тип, марку, колір і реєстраційні номерні знаки транспортних засобів, на яких були відправлені постраждалі;
- зафіксувати місце, час, вид, обставини та наслідки ДТП;
- установити транспортні засоби, водіїв та інших осіб, причетних

⁴³Положення про патрульну службу МВС : наказ МВС України від 02.07.2015 № 796.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15#Text>.

до ДТП, і забезпечити присутність указаних осіб на місці пригоди до прибуття СОГ;

- забезпечити охорону місця пригоди та вжити заходів до збереження слідів і речових доказів;

- установити очевидців пригоди, опитати їх про обставини випадку;

- у разі потреби, організувати рух транспорту в об'їзд;

- виконувати доручення слідчого, пов'язані з функціональними обов'язками патрульного, за узгодженням з керівництвом патрульної служби;

- скласти рапорт для подальшого внесення відомостей до Інтегрованої пошукової системи Національної поліції⁴⁴.

Подальша організація діяльності та взаємодії при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод, після проведення слідчим огляду місця події та інших невідкладних процесуальних дій, буде спиратися на вид ДТП, з'ясовані причини ДТП, а також версії, котрі будуть визначені слідчим як пріоритетні, та відпрацювання планів розслідування за цими версіями.

До основних видів ДТП належать:

- зіткнення;

- перекидання;

- падіння у воду;

- пожежа в автомобілі;

- наїзд на пішохода;

- наїзд на транспортний засіб, що зупинився;

- наїзд на перешкоду;

- наїзд на велосипедиста;

- наїзд на гужовий транспорт;

- наїзд на тварину;

- виїзд транспортного засобу за межі проїзної частини;

- інші події.

До найбільш поширених причин ДТП належать:

- перевищення встановленої швидкості руху;

- недотримання безпечної дистанції руху транспортних засобів, безпечною бокового інтервалу;

- порушення правил обгону в зоні обмеженої оглядовості;

- виїзд на смугу зустрічного руху;

- керування транспортним засобом у стані сп'яніння;

- недотримання черговості проїзду;

⁴⁴ Тучапець І. Б. Дії працівника поліції на місці ДТП : метод. рекомендації. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 36.

- порушення правил розташування транспортних засобів на дорозі;
- порушення правил початку руху та зміни його напрямку;
- інші причини.

До найбільш поширених версій, що підлягають відпрацюванню при розслідуванні ДТП, належать:

- порушення водієм або іншим учасником дорожнього руху Правил дорожнього руху;
- порушення відповідальними особами правил експлуатації транспортних засобів;
- груба необережність потерпілого;
- самогубство потерпілого;
- випадковий вплив обставин, не охоплений передбаченням водія та інших учасників дорожнього руху;
- навмисне вбивство з використанням механічного транспортного засобу як знаряддя злочину;
- інсценування ДТП з метою приховування іншого кримінального правопорушення.

4.3. Організація діяльності та взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів

Згідно зі Звітом про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року слідчими закінчено досудове розслідування й направлено до суду 3719 обвинувальних актів щодо кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Серед них, за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (стаття 307 КК України) 1379 обвинувальних актів (в тому числі, із залученням неповнолітнього або малолітнього та щодо малолітнього 2 обвинувальних акта), за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (частини друга, третя, четверта статті 309 КК України) 1801

обвинувальний акт⁴⁵.

Згідно з розділом XI Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, виключно при отриманні достовірної інформації оперативними підрозділами, у тому числі Департаментом боротьби з наркозлочинністю Національної поліції України, під час проведення оперативно-розшукових заходів з документування кримінально-протиправної діяльності особи чи осіб про вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину, пов'язаного з незаконним збутом наркотичних засобів, їх керівники звертаються до керівників органів досудового розслідування зі службовим листом про виявлені обставини кримінально-протиправної діяльності.

У службовому листі, який підписує керівник оперативного підрозділу, зазначаються час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення, а також відомості щодо використання доходів, одержаних кримінально-протиправним шляхом, та про майно осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.

При направленні до органів досудового розслідування матеріалів за результатами проведення оперативно-розшукових заходів одночасно надається інформація про проведені оперативними підрозділами заходи з розшуку майна і коштів, на які може бути накладено арешт, та їх місцезнаходження.

Слідчий:

1) при проведенні огляду місця події або обшуку під час досудового розслідування кримінального правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом наркотичних засобів, самостійно чи за його дорученням спеціаліст в установленому КПК України порядку застосовує відеофіксацію цих слідчих (розшукових) дій та складає плани-схеми, а також вилучає необхідні речі, предмети та документи;

2) за дорученням керівництва органу досудового розслідування бере участь в реалізації матеріалів ОРС;

3) у кримінальному провадженні про злочин у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів упродовж доби після вилучення наркотичних засобів виносить постанову про призначення експертизи та направляє її з відповідними додатками для виконання до державної спеціалізованої установи, що здійснює судово-експертну діяльність, та забезпечує направлення до експертної

⁴⁵ Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini>.

установи матеріалів, необхідних для проведення судової експертизи.

4) після отримання експертного висновку речові докази впродовж трьох діб направляє на зберігання відповідно до Порядку зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07 травня 2008 року № 422 (зі змінами);

5) у разі отримання під час проведення слідчих (розшукових) дій інформації про осіб, які зловживають наркотичними засобами, повідомляє про це керівника органу, підрозділу поліції для вжиття відповідних заходів;

6) негайно після початку кримінального провадження уживає заходів щодо розшуку, зберігання майна, цінностей та коштів винних осіб з подальшим їх вилученням або накладенням арешту в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством;

7) у кожному кримінальному провадженні про незаконний збут наркотичних засобів проводить всі можливі та необхідні слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на повне, всебічне та неупереджене документування джерел отримання наркотичних засобів, використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, а не лише факту збуту наркотичних засобів; виключно за результатами отримання доказів, які свідчать про збут наркотичних засобів, за наявності для цього належних підстав ініціює питання про проведення контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки;

8) у випадку повідомлення особи про підозру в учиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 307 КК України, вживає вичерпних заходів для встановлення наявності ризиків, передбачених ч.1 ст. 177 КПК України.

Дізнавач при розслідуванні кримінальних проступків у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів керується також вимогами, передбаченими в ст.298 та ст.300 КПК України.

Керівник органу досудового розслідування (дізнання):

1) спільно з керівниками оперативних підрозділів органу, підрозділу поліції організовує роботу з виявлення кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та забезпечує участь слідчого в реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності;

2) оцінює наявність ознак кримінального правопорушення при вивченні матеріалів за заявами та повідомленнями про кримінальні правопорушення та інші події, пов'язані з обігом наркотичних засобів, забезпечує своєчасне внесення слідчими (дізнавачами) відомостей про ці

правопорушення до ЄРДР;

3) з метою забезпечення всебічного, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів ініціює перед керівником територіального органу, підрозділу поліції питання щодо створення СОГ, до складу якої включаються працівники органу досудового розслідування та оперативних підрозділів, які мають досвід розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії (у разі вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів – одночасно із внесенням інформації до ЄРДР, а в кримінальних провадженнях про нетяжкі злочини – за необхідності), погоджує створення СОГ;

4) щомісяця розглядає на оперативних нарадах за участю керівника територіального органу, підрозділу поліції та керівників його структурних підрозділів результати роботи з виявлення осіб, які вчинили кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, а стан досудового розслідування в кримінальних провадженнях про тяжкі та особливо тяжкі злочини цієї категорії, які викликали суспільний резонанс, – щотижня;

5) при вивченні матеріалів за заявами або повідомленнями про злочини, за вчинення яких передбачено додаткове покарання у вигляді конфіскації майна, перевіряє наявність матеріалів про вжиті заходи, спрямовані на встановлення майна особи, яка вчинила злочин, та коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів;

6) забезпечує своєчасне і повне виконання ухвал слідчого судді, суду про проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій з метою встановлення обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, у строки, зазначені в ухвалі;

7) після внесення відповідних відомостей до ЄРДР забезпечує своєчасне направлення до експертної установи вилучених речовин та об'єктів для проведення судової експертизи;

8) за необхідності порушує клопотання перед керівником експертної установи про вжиття заходів щодо невідкладного проведення судової експертизи та отримання відповідного висновку;

9) з дотриманням вимог режиму секретності вивчає надані матеріали оперативно-розшукової діяльності та запропонований оперативним підрозділом план заходів з їх реалізації; у разі необхідності вносить доповнення до нього та визначає слідчого, який у разі виявлення ознак кримінального правопорушення вносить відповідні відомості до ЄРДР та розпочинає досудове розслідування.

5. У плані заходів з реалізації матеріалів оперативно-розшукової діяльності з виявлення фактів збуту наркотичних засобів повинні бути

передбачені:

- 1) місце і час проведення оперативної закупки;
- 2) задіяні сили та засоби для фіксації оперативної закупки, у тому числі за допомогою відеозапису;
- 3) розподіл дій залучених працівників поліції;
- 4) інші послідовні дії працівників оперативних підрозділів (з урахуванням специфіки злочину).

Керівник оперативного підрозділу, оперативний працівник якого включений до складу СОГ або за матеріалами якого розпочато кримінальне провадження, забезпечує взаємодію з органом досудового розслідування Національної поліції України, який здійснює розслідування кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів.

При організації діяльності та взаємодії при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, слід враховувати, що контроль за вчиненням злочинів у формі оперативної закупки наркотичних засобів не є провокацією злочинів, якщо пропозиція таємного агента була лише загальним абстрактним виразом готовності цього агента заплатити певну суму грошей за поставлені наркотичні засоби, а засуджений після цього добровільно продовжує спілкуватися з таємним агентом, щоб отримати особисту користь від абстрактної готовності «покупця» купувати наркотичні засоби. Так, Верховний Суд, розглянувши касаційну скаргу захисника, щодо провокації злочину, дійшов висновку, що встановлені судами попередніх інстанцій обставини свідчать про те, що органи досудового розслідування діяли у пасивний спосіб і не підбурювали засудженого до вчинення злочину. Так, підбурювання мало б місце тоді, коли таємний агент перед тим, як було прийнято рішення про закупку і продаж наркотиків, неодноразово б заохочував засудженого до вчинення злочину (або сприяв утвердженню у прийнятті такого початкового рішення засудженим). Втім, оскільки докази ясно показують, що така пропозиція була лише загальним абстрактним виразом готовності таємного агента заплатити певну суму грошей за поставлені наркотики, після чого засуджений добровільно продовжував спілкуватися з ним, щоб отримати особисту користь від абстрактної готовності «покупця» купувати наркотики. Звернення таємного агента в цьому випадку не було обов'язковою умовою для злочинної діяльності засудженого, тобто дії, якої в іншому випадку він би не вчинив. Навпаки, навіть без агента під прикриттям засуджений вчиняв злочини у сфері обігу наркотичних засобів, за які він був засуджений. Таким чином, НСРД не призвели до

підбурювання через призму прецедентної практики ЄСПЛ стосовно п. 1 ст. 6 Конвенції. Що стосується стверджень захисника про те, що орган досудового розслідування не мав достатніх підстав для проведення НСРД – контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, за результатами якої було здобуто докази на підтвердження винуватості засудженого, то вони є необґрунтованими. У кримінальному провадженні щодо засудженого контроль за вчиненням злочинів у формі оперативної закупки проводився на підставі постанов прокурора, в яких зазначено відомості, передбачені ст.251, ч.7 ст.271 КПК, зокрема й обґрунтування прийнятих рішень щодо необхідності проведення НСРД. Це всупереч доводам захисника підтверджує допустимість доказів, здобутих за результатами проведення зазначених дій.

Оскільки в основу обвинувального вироку суд поклав докази, які узгоджуються між собою та повною мірою вказують на винуватість засудженого у вчиненні злочинів, а в результаті перевірки матеріалів провадження не виявлено фактів, які би свідчили про підбурювання останнього до злочинів, а тому за обставин, установлених судом першої та апеляційної інстанцій, доводи захисника про провокацію злочину з боку правоохоронних органів не знайшли свого підтвердження⁴⁶.

4.4. Організація діяльності та взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень за фактами повідомлення про загрозу безпеці людей, знищення чи пошкодження об'єктів власності, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами

Відповідно до звіту про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року слідчими закінчено досудове розслідування й направлено до суду, зокрема, за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності (стаття 259 КК України) 77 обвинувальних актів, за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (стаття 263 КК України) 2163

⁴⁶ Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 23 січня 2020 року у справі № 535/83/18 (провадження № 51-2010км19) можна ознайомитись за посиланням <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87211898>.

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 2018 року по травень 2020 року / упоряд. правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. С. 45.

обвинувальних акта⁴⁷.

Згідно з розділом XIV Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, до складу СОГ, яка виїздить на місце події у разі повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей, знищенням чи пошкодженням об'єктів власності, іншими тяжкими наслідками, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами, крім слідчого (дознавача), працівника оперативного підрозділу, спеціаліста-криміналіста, включають кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки, спеціаліста-вибухотехніка (групу спеціалістів-вибухотехніків).

У разі надходження повідомлення про загрозу безпеці людей, знищення чи пошкодження об'єктів власності, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами уповноважений працівник чергової частини органу, підрозділу поліції:

1) діє відповідно до нормативно-правових актів з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів Національної поліції України;

2) направляє на місце події найближчі наряди патрульної поліції, задіяні в системі єдиної дислокації, а також дільничного офіцера поліції;

3) за рішенням керівника відповідного органу поліції забезпечує своєчасне інформування та виклик на місце спеціалістів-вибухотехніків, кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки, інформує відповідні територіальні підрозділи Державної служби України з надзвичайних ситуацій та заклади охорони здоров'я України.

Дільничний офіцер поліції (поліцейський патрульної поліції), згідно з п. 11 розд.2 наказу МВС України від 07.07.2017 № 575, на місці події:

1) до прибуття СОГ забезпечує охорону місця події, збереження слідів учиненого кримінального правопорушення та в разі необхідності організовує надання невідкладної медичної допомоги потерпілим особам;

2) з'ясовує обставини вчиненого кримінального правопорушення, установлює свідків, очевидців події, прикмети правопорушників, збирає інші відомості, що можуть бути використані як докази;

3) інформує уповноваженого працівника чергової частини органу,

⁴⁷ Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini>.

підрозділу поліції про обставини вчинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для вжиття невідкладних заходів щодо їх затримання;

4) з прибуттям СОГ негайно інформує слідчого (дізнавача) про одержані дані щодо обставин учинення кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Проходження актуалізації науково-педагогічними працівниками кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ у підрозділах сектору дільничних офіцерів поліції відділів превенції Харківського районного управління поліції №3, відділу поліції №2 Харківського районного управління поліції №1, відділу реагування патрульної поліції Чугуївського РУП ГУНП в Харківській області надало підстави стверджувати про неухильне виконання персоналом зазначених територіальних органів поліції рекомендованого Ситуаційним центром ГУНП в Харківській області Алгоритму реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися масштабні руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати (додаток Алгоритм).

Згідно з розділом IV «Терористичний акт або злочин із застосуванням вибухівки» додатку до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, працівник чергової частини має з'ясувати:

1) час, місце та характер об'єкта, де стався вибух (вулиця, будівля, транспортний засіб тощо), наявність і вид охорони. Зазначену інформацію невідкладно надати диспетчеру для організації негайного реагування;

2) кількість потерпілих, їх установчі дані, стан та місцезнаходження. За необхідності викликати бригаду екстреної медичної допомоги;

3) масштаби руйнувань, заподіяної шкоди (попередні або офіційні наслідки, хто їх повідомив), наявність пожежі, запаху газу тощо;

4) наявність і місце перебування очевидців, можливі дані про правопорушників;

5) у разі затримання правопорушників – їх установчі дані (чи притягувалися раніше до кримінальної відповідальності);

6) установчі дані та місце перебування заявника.

Працівник чергової частини також повинен зареєструвати повідомлення в установленому порядку і негайно після отримання повідомлення:

- 1) направити на місце події СОГ та інші наряди поліції;
- 2) направити на місце події представників вибухотехнічного підрозділу, кінологічної служби (за необхідності). У разі виникнення затримки в прибутті на місце події працівників вибухотехнічного підрозділу (відпрацювання іншого місця події тощо) повідомити про це чергового Департаменту вибухотехнічної служби Національної поліції України та (за можливості) залучити фахівців з іншого ГУНП;
- 3) доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції та до чергової служби вищого рівня, згодом подати детальну інформацію про вжиті заходи та їх результати;
- 4) за необхідності викликати на місце вибуху бригаду екстреної медичної допомоги, а також працівників рятувальних та аварійних служб;
- 5) повідомити чергових прокуратури, територіальних органів (підрозділів) Служби безпеки України (далі – СБУ) та Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС), інших органів державної влади та місцевого самоврядування;
- 6) за необхідності організувати направлення на місце події додаткових нарядів поліції для оточення (огороження) небезпечної ділянки;
- 7) організувати виклик на місце події керівників та матеріально відповідальних осіб об'єкта, на якому стався вибух;
- 8) якщо внаслідок вибуху (терористичного акту) настали тяжкі наслідки, у тому числі зруйновано чи пошкоджено будівлі, загинули (залишилися в небезпечному для життя чи здоров'я стані) люди, отримали тілесні ушкодження троє і більше осіб, припинено енерго-, тепло-, водопостачання, перервано виробничий, навчальний процеси, залежно від зміни обстановки (ужитих заходів) додатково інформувати чергову службу вищого рівня⁴⁸.

Відповідно до розділу V «Анонімне повідомлення про закладення вибухівки» додатку до Інструкції з організації реагування на заяви і

⁴⁸ Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квітня 2020 р. № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення 2.09.2025).

повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, працівник чергової частини негайно після отримання повідомлення з будь-якого джерела про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливе вчинення терористичного акту повинен:

- 1) доповісти начальникові органу поліції, особі, яка виконує його обов'язки, або відповідальному від керівництва органу поліції;
- 2) організувати направлення на місце події нарядів поліції;
- 3) поінформувати чергового територіального підрозділу СБУ, керівників чи відповідальних працівників підрозділів кіберполіції, карного розшуку, вибухотехнічної служби, інших підрозділів поліції для здійснення в межах компетенції перевірки об'єктивності, достовірності отриманого повідомлення та збирання додаткової інформації щодо його суті.

У разі отримання від начальника органу поліції, особи, яка виконує його обов'язки, або відповідального від керівництва органу поліції вказівки щодо організації реагування на повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливе вчинення терористичного акту необхідно:

- 1) направити на місце події СОГ та інші наряди поліції;
- 2) направити на місце події представників вибухотехнічного підрозділу та кінологічної служби;
- 3) повідомити чергових прокуратури, територіальних органів (підрозділів) ДСНС, інших органів державної влади та місцевого самоврядування.

У разі отримання інформації про загрозу вибуху на особливо важливих об'єктах та об'єктах критичної інфраструктури невідкладно інформувати оперативного чергового ДООЗОР для доповіді Голові Національної поліції України або особі, яка виконує його обов'язки.

У разі отримання телефоном повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності або можливе вчинення терористичного акту необхідно:

- 1) уважно вислухати повідомлення, розмову із заявником вести в уповільненому темпі, не перебиваючи його, але дотримуватися методу перепитування, посилаючись на незадовільну якість зв'язку. З метою встановлення абонентського номера телефону, місця, із якого веде розмову заявник, а також отримання якісного матеріалу для подальшого фоноскопічного дослідження можна застосувати метод уточнень, наприклад:

– де наразі міститься вибуховий пристрій;

- коли він має спрацювати;
- який він має вигляд;
- якого типу (саморобний, міна, граната тощо);
- яким способом він буде підірваний;
- хто його встановив;
- з якою метою встановлений (мотиви: помста, вимагання тощо);

2) спробувати запропонувати заявнику якусь альтернативу його діям, поставити кілька запитань, які примусять особу замислитися і висловити ще декілька думок (наприклад, поцікавитися: "Ви вважаєте, що Ваше повідомлення має підґрунтя?" або "Що Ви пропонуєте, щоб не допустити вибуху?" тощо). І лише наприкінці розмови спробувати поцікавитися анкетними даними особи, яка телефонує. При цьому краще використовувати звернення у формі, яка спонукала б заявника до добровільних дій (наприклад: "Чи не могли б Ви назвати своє прізвище?", "Ви вважаєте за доцільне назвати своє прізвище та адресу?" тощо);

3) якщо реєстратор мовленнєвої інформації не працює, точно зафіксувати слова особи, яка телефонує. Під час розмови звернути увагу на:

- стан заявника, за можливості – його вік;
- інтонацію (спокійна, погрозлива, попереджувальна, тиха, криклива тощо);
- дефекти мовлення (картавість, шепелявість, заїкання інші особливості мовлення);
- шуми, що супроводжували розмову (шум листя, води, транспорту, радіо та інше)⁴⁹.

Відповідно до розділу VI «Виявлення вибухонебезпечних предметів (речовин, механізмів)» додатку до Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, працівник чергової частини повинен з'ясувати:

1) час, місце та обставини виявлення вибухонебезпечних предметів (під час розкопок, ремонтно-будівельних робіт, оранки тощо), їх зовнішні ознаки;

2) установчі дані та місце перебування заявника;

3) попередити заявника про категоричну заборону торкатися виявлених предметів, а коли їх знайдено під час проведення будь-яких робіт, – про негайне їх припинення і виведення з цього місця людей, а також про недопущення на місце події до прибуття поліцейських людей, транспорту, тварин тощо.

⁴⁹ Там само.

Негайно після отримання повідомлення, працівник чергової частини повинен:

- 1) зареєструвати повідомлення у визначеному порядку;
- 2) направити на місце події СОГ та інші наряди поліції, представників вибухотехнічного підрозділу;
- 3) доповісти начальникові органу (підрозділу) поліції, його заступникам (відповідно до розподілу функціональних обов'язків), відповідальному органу (підрозділу) поліції та до чергової служби вищого рівня, пізніше подати детальну інформацію про вжиті заходи та їх результати;
- 4) повідомити чергових прокуратури, територіальних органів (підрозділів) СБУ та ДСНС, інших органів державної влади та місцевого самоврядування⁵⁰.

Працівники поліції, які першими прибувають на місце події за повідомленням про загрозу безпеці людей, забезпечують охорону місця події, а також за рішенням керівника відповідного органу поліції, яке приймається негайно, починають евакуацію людей.

При цьому евакуація людей проводиться на безпечну відстань: на відкритій місцевості – не менше 100 метрів, у будівлі – не менше 50 метрів або на максимально можливу відстань з урахуванням властивостей місцевості; виставляється оточення на безпечній відстані та забезпечується охорона місця події.

Працівники поліції, які задіяні в проведенні огляду місця події, пов'язаного з використанням (можливим використанням) вибухових матеріалів, повинні бути забезпечені засобами індивідуального захисту (бронежилети, шоломи тощо).

Розпорядження спеціалістів-вибухотехніків на місці події щодо визначення небезпечних зон для людей, безпечної поведінки та поводження з вибуховими матеріалами є обов'язковими для всіх працівників поліції.

Безпосереднє обстеження місця події при отриманні інформації про підготовку вибуху, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами проводять спеціалісти-вибухотехніки за участю кінолога зі спеціальним собакою з пошуку вибухівки. До прибуття спеціалістів-вибухотехніків огляд місця події (приміщення, транспорту, багажу тощо) не проводиться.

Спеціалісти-вибухотехніки:

- 1) доповідають про прибуття на місце події керівнику органу, підрозділу поліції (відповідальному від керівництва, старшому СОГ);

⁵⁰ Там само.

2) у разі зміни обстановки узгоджують безпосередньо на місці події зі старшим СОГ свої дії з метою недопущення втрати слідів вчиненого кримінального правопорушення;

3) разом із членами СОГ та залученими іншими спеціалістами беруть участь у проведенні огляду, під час якого в установленому КПК України порядку фіксують відомості щодо обставин вчиненого кримінального правопорушення, у тому числі із застосуванням фото- та відеозйомки;

4) оглядають вилучені боєприпаси, вибухові матеріали, пристрої, речовини, засоби ініціювання для визначення категорії небезпечності, надання рекомендацій щодо подальшого поводження із ними;

5) приймають рішення про подальше поводження (розряджання, руйнування або знищення) з виявленими боєприпасами, вибуховими матеріалами, пристроями, речовинами, засобами ініціювання; видають на кожний виявлений вибуховий матеріал довідку про рівень його небезпечності; у разі знищення (знешкодження) вибухових матеріалів складають акт про їх знищення (знешкодження);

6) упаковують вибухонебезпечні об'єкти кожний окремо, забезпечуючи надійну їх фіксацію в упаковці;

7) після завершення огляду та при прийнятті рішення про можливість вилучення виявлених боєприпасів, вибухових матеріалів, пристроїв, речовин, засобів ініціювання за дорученням слідчого забезпечують транспортування вилучених об'єктів до спеціального приміщення вибухотехнічного підрозділу для зберігання до вирішення питання щодо подальшого проведення експертизи або знищення вилучених вибухонебезпечних об'єктів.

Слідчий (дізнавач):

1) разом із членами СОГ та залученими спеціалістами невідкладно після надходження повідомлення про загрозу вибуху організовує проведення огляду за місцем можливого знаходження вибухового пристрою, після завершення якого (але не пізніше 24 годин після подання заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення) вносить відомості до ЄРДР;

2) керує діями членів СОГ та залучає їх до проведення огляду місця події;

3) за наявності підстав інформує уповноваженого працівника чергової частини територіального органу, підрозділу поліції про необхідність залучення додаткових сил і засобів для документування всіх обставин учиненого кримінального правопорушення та доповідає про це керівництву територіального органу, підрозділу поліції;

4) у разі отримання за допомогою телефонного зв'язку анонімного

повідомлення про загрозу вибуху із залученням спеціаліста проводить огляд чергової частини територіального органу, підрозділу поліції або іншого приміщення за місцезнаходженням системи документування мовленнєвої інформації, де отримано таке повідомлення, у ході якого в установленому КПК України порядку організовує перезапис повідомлення із системи документування мовленнєвої інформації на носій запису, про що складає протокол відповідно до ст.104 КПК України, а виготовлені копії мовленнєвої інформації оформлює як додатки до протоколу згідно зі ст.105 КПК України; до перезапису повідомлення із системи документування мовленнєвої інформації на носій запису залучаються відповідні працівники органу, підрозділу поліції, які є відповідальними за функціонування систем документування мовленнєвої інформації; перезапис повідомлення із системи документування мовленнєвої інформації на носій запису здійснюється без застосування алгоритмів стиснення;

5) не пізніше 24 годин після вилучення носія запису із копією анонімного повідомлення із системи документування мовленнєвої інформації призначає фоноскопичну та інші необхідні судові експертизи;

6) у триденний термін після отримання висновку експерта направляє до Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України для поставлення на облік та перевірки за центральним обліком голосів і мовлення людини записи анонімних повідомлень, якщо особу, що здійснила повідомлення, не встановлено; записи експериментальних зразків голосу та мовлення осіб, щодо яких встановлено факти таких повідомлень;

7) у разі невстановлення особи, яка здійснила повідомлення, невідкладно, але не пізніше 24 годин після встановлення номера абонента стаціонарного чи рухомого (мобільного) зв'язку, з якого здійснено повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та/або номера телефону абонента, на який прийнято таке повідомлення, у встановленому КПК України порядку звертається до слідчого судді із клопотанням про тимчасовий доступ до інформації, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій, про зв'язок, абонента, надання телекомунікаційних послуг, у тому числі отримання послуг, їх тривалості, змісту, маршрутів передавання тощо.

Працівник оперативного підрозділу:

1) встановлює та опитує громадян з метою отримання інформації про обставини вчинення правопорушення;

2) забезпечує невідкладне встановлення номера телефону абонента, на який здійснено повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та/або номера телефону абонента, з

якого здійснено таке повідомлення;

3) встановлює наявність камер відеоспостереження на прилеглий до місця події території;

4) здійснює спостереження за межами оточення з метою можливого виявлення осіб, причетних до завідомо неправдивого повідомлення;

5) про результати вжитих заходів письмово інформує слідчого, дізнавача (старшого СОГ).

Відповідальний по територіальному органу, підрозділу поліції за рекомендаціями керівника вибухотехнічної групи (спеціаліста-вибухотехніка) визначає безпечні маршрути евакуації людей та організовує їх виведення із зовнішньої та внутрішньої небезпечних зон.

В огляді місця події за фактом виявлення вибухових речовин, боєприпасів або таких, що їх нагадують, беруть участь працівники вибухотехнічного підрозділу Національної поліції України.

Після проведення спеціалістом-вибухотехніком огляду вибухових речовин, боєприпасів або таких, що їх нагадують, та отримання інформації від нього про відсутність небезпечних вибухових матеріалів за погодженням із керівником органу, підрозділу поліції (відповідальним від керівництва або старшим СОГ) керівник групи вибухотехніків надає дозвіл щодо входження до місця події членів СОГ та залучених спеціалістів.

Виявлені в ході огляду боєприпаси, вибухові матеріали, пристрої, речовини, засоби ініціювання вилучаються, описуються та упаковуються спеціалістами-вибухотехніками, про що слідчим вносяться відповідні відомості до протоколу огляду, в якому також зазначається установа, до якої спеціалісти-вибухотехніки надалі (після проведення огляду) доставлятимуть вилучене в безпечному стані для зберігання у спеціальному приміщенні. Під час вилучення указаних предметів та речовин проводиться фото- або відеозапис.

Після закінчення огляду вибухових речовин, боєприпасів або таких, що їх нагадують, та внесення відомостей до ЄРДР слідчим виноситься постанова про призначення відповідної судової експертизи, надається письмове доручення спеціалістам-вибухотехнікам про транспортування вилучених речовин та боєприпасів до експертної установи (де наявне приміщення для їх зберігання) або до обладнаного приміщення вибухотехнічного підрозділу (де наявне таке приміщення) з подальшим транспортуванням до експертної установи.

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України за письмовим зверненням слідчого, який проводить досудове розслідування в кримінальному провадженні, забезпечує проведення перевірок записів голосу і мовлення анонімного диктора з використанням центральної

колекції голосів і мовлення людини та направлення результатів перевірок за належністю.

У разі встановлення збігу між голосом та мовленням анонімного диктора і зразком голосу та мовлення певної особи працівник Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України, який виявив збіг, упродовж п'яти діб повідомляє про це слідчого, який ініціював проведення перевірки за центральною колекцією голосів і мовлення людини.

Керівник органу досудового розслідування (дівання):

1) з метою організації належного реагування на кримінальне правопорушення та забезпечення взаємодії виїжджає на місце події;

2) проводить консультації з керівником вибухотехнічної групи щодо вилучення об'єктів та слідів, які мають доказове значення щодо вчиненого правопорушення;

3) перевіряє якість складання протоколу огляду місця події та повноту фіксації обставин учинення кримінального правопорушення, у разі встановлення неповноти проведеного огляду місця події негайно організовує проведення повторного або додаткового огляду, у тому числі за участю спеціалістів, працівників експертних установ;

4) організовує своєчасне призначення експертиз щодо вилучених під час досудового розслідування об'єктів;

5) після встановлення номера абонента, на який здійснювався дзвінок із завідомо неправдивим повідомленням про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, та/або номера телефону абонента, з якого здійснювався такий дзвінок, забезпечує якісну та своєчасну підготовку слідчим матеріалів, необхідних для внесення клопотання про здійснення тимчасового доступу до речей і документів;

6) забезпечує виконання ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів у найкоротші строки;

7) заслуховує звіти членів СОГ, надає методичну та практичну допомогу слідчим (дівачам) у розслідуванні кримінальних правопорушень, під час розслідування яких виникали ускладнення.

При організації діяльності та взаємодії за фактами повідомлення про підготовку вибуху, виявлення вибухових матеріалів або таких що їх нагадують чи вчинення вибуху, слід неухильно дотримуватись вимог Інструкції про поведіння з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної

служби Міністерства внутрішніх справ України⁵¹. Зокрема, до особливостей проведення огляду місця події спеціалістами-вибухотехніками НПУ, пов'язаного з використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують, належать наступні.

Безпосередній пошук вибухових матеріалів під час огляду місця події за фактом отримання повідомлення про підготовку вибуху проводять спеціалісти-вибухотехніки НПУ за участю кінолога зі спеціальним службовим собакою.

Форми та методи реагування на зазначене повідомлення, у тому числі рішення про залучення спеціалістів-вибухотехніків НПУ, інших підрозділів поліції та потребу проведення евакуаційних заходів, визначаються керівником підрозділу поліції, ураховуючи обставини реальної загрози безпеці людей, інформацію, яка надійшла в повідомленні про підготовку вибуху, кількість та вид об'єктів можливого вчинення правопорушення (з урахуванням інформації, отриманої від підрозділів поліції).

Вимоги спеціалістів-вибухотехніків НПУ на місці події щодо визначення небезпечних зон для людей, безпечної поведінки та поведіння з вибуховими матеріалами є обов'язковими для всіх працівників поліції.

Спеціалісти-вибухотехніки НПУ приступають до виконання спеціальних вибухотехнічних робіт тільки після евакуації людей та залишення небезпечної зони всіма членами СОГ, пов'язаної з використанням вибухових матеріалів або предметів, що їх нагадують. Доступ до ділянки місцевості, приміщення, транспортних засобів надається лише після завершення їх обстеження спеціалістами-вибухотехніками НПУ та складення акта перевірки об'єкта на наявність вибухових матеріалів (далі – Акт перевірки об'єкта).

За наявності інформації про можливий час вибуху спеціальні вибухотехнічні роботи припиняють за 15 хв до ймовірного часу вибуху й відновлюють не раніше ніж через 30 хв після нього.

Забороняється втручатися в дії спеціалістів-вибухотехніків НПУ та відвертати їх увагу під час безпосереднього розряджання, руйнування або знищення вибухових матеріалів, а також давати доручення щодо прискорення проведення спеціальних вибухотехнічних робіт.

У випадках виявлення вибухових матеріалів (за наявності ознак кримінального правопорушення) до участі в їх вилученні та подальших

⁵¹Про затвердження Інструкції про поведіння з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 19.08.2019 № 691. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>.

діях з ними обов'язково залучаються спеціалісти-вибухотехніки НПУ.

Усі дії спеціалістів-вибухотехніків НПУ, що стосуються проведення спеціальних вибухотехнічних робіт з рентгенографування, розряджання, руйнування, знищення, переміщення вибухових пристроїв, вибухових речовин або конструктивно схожих на них предметів, фіксуються відеозаписом, який долучається до протоколу слідчої (розшукової) дії.

Вилучені вибухові матеріали повинен оглянути спеціаліст-вибухотехнік НПУ для визначення категорії вибухонебезпечності та надання рекомендацій щодо подальшого поводження з ними з метою приведення вибухових матеріалів у стан, що дозволяє їх перевезення, зберігання, дослідження. З метою приведення вибухових матеріалів у стан, що дозволяє їх перевезення, зберігання, дослідження, після встановлення категорії вибухонебезпечності за якісним станом спеціалістами-вибухотехніками НПУ проводяться дії, визначені в Розподілі вибухонебезпечності вибухових матеріалів за категоріями відповідно до їх якісного стану та дії щодо поводження з ними.

Визначення категорій предметів, які не містять вибухових речовин, не проводиться й у документах такі предмети позначаються як «безпечні».

Рішення про подальше поводження (розряджання, руйнування або знищення) щодо виявлених вибухових матеріалів приймають спеціалісти-вибухотехніки НПУ за узгодженням зі слідчим (старшим СОГ).

Залучення спеціалістів-вибухотехніків НПУ здійснюється лише за наявності ознак кримінального правопорушення, що передбачає призначення вибухотехнічної експертизи за виявленими вибуховими матеріалами. З метою забезпечення можливості проведення експертизи проводиться комплекс заходів, спрямованих на збереження криміналістичних слідів та ідентифікаційних ознак вибухових матеріалів.

У разі виявлення боєприпасів, саморобних вибухових пристроїв чи інших вибухових матеріалів, категорія вибухонебезпечності яких не дозволяє їх надання на експертизу без знешкодження (руйнування), спеціалісти-вибухотехніки НПУ проводять спеціальні вибухотехнічні роботи зі знешкодження (руйнування) таких предметів. Під час прийняття рішення щодо порядку поводження з вибухонебезпечними предметами збереження життя й здоров'я спеціалістів-вибухотехніків НПУ є пріоритетом.

У разі виявлення вибухових пристроїв, установлених для замінування об'єктів, будівель, транспортних засобів тощо, за

можливості проводиться їх фотофіксація до підриву (або до демонтажу) на місці встановлення з використанням масштабної лінійки. Під час фотозйомки фіксуються зовнішній вигляд небезпечного предмета, маркувальні позначки на його поверхні, інші характерні ознаки.

Інформація щодо виду вибухової речовини (у разі застосування), якою було знищено вибуховий пристрій, її кількості, способу знищення (руйнування, розрядження) вибухового пристрою, його геометричних параметрів (до знищення), масштабовані зображення зовнішнього вигляду, рентгенівські знімки конструкції вибухового пристрою, маркувань, характерних ознак, вигляду місця вибуху зазначаються в протоколі огляду чи оформлюються додатками до протоколу огляду.

Слідчий, який проводить огляд, уживає необхідних заходів зі збереження фото- та відеоматеріалів огляду в електронній формі та надає їх разом з іншими потрібними матеріалами судовим експертам-вибухотехнікам у разі призначення експертизи.

Після проведення робіт зі знешкодження (руйнування) вибухонебезпечного предмета та вилучення його залишків складається акт знищення (знешкодження) вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують.

Якщо залишки після знищення (знешкодження) не становлять небезпеки, про це обов'язково зазначається в Акті знищення. Якщо серед залишків наявні вибухові матеріали, які належать до категорії «надзвичайно небезпечні», процедура знешкодження (руйнування) продовжується.

Якщо серед залишків наявні вибухові матеріали, категорія вибухонебезпечності яких дозволяє їх подальше перевезення, зберігання та дослідження, на такі вибухові матеріали (у тому числі проби вибухових речовин) складається довідка про категорію вибухонебезпечності виявлених вибухових матеріалів (далі – Довідка про категорію вибухонебезпечності). Довідка про категорію вибухонебезпечності складається на кожне впакування і зберігається разом із цим упакуванням.

Не потребується оформлення Довідки про категорію вибухонебезпечності, зазначення в протоколі огляду відомостей щодо безпечності об'єктів, наявності написів на впакуваннях про їх безпечний вміст (напис «Безпечно» та підпис, прізвище, ініціали, номер спеціального жетона спеціаліста-вибухотехніка НПУ) для об'єктів, пов'язаних із оглядом місця вибуху, вилученням або знешкодженням (знищенням) вибухових матеріалів, а саме:

- проб ґрунту (у тому числі контрольних проб ґрунту);
- змивів, вилучених із метою виявлення слідів вибухової речовини

(у тому числі контрольних зразків);

- змивів, вилучених із метою виявлення слідів біологічного походження;

- слідів рук, вилучених на дактилоскопічну плівку;

- частин одягу та взуття постраждалих від вибуху (або трупів), якщо їх було вилучено не на місці вибуху, а в закладі охорони здоров'я, де постраждалим надавалася медична допомога (або установі Міністерства охорони здоров'я України, де проводилася судово-медична експертиза трупа), а також осколки з тіла постраждалого або трупа.

Відомості щодо безпечності вилучених із місця події інших об'єктів відображаються в протоколі огляду місця події з обов'язковим зазначенням номера спеціального жетона спеціаліста-вибухотехніка НПУ та засвідчуються його підписом. У тексті протоколу огляду обов'язково зазначається: «Усі об'єкти, вилучені під час огляду, є вибухобезпечними і заходів безпеки при поводженні з ними не потребують» або «Усі об'єкти, вилучені під час огляду, є вибухобезпечними і заходів безпеки при поводженні з ними не потребують, крім об'єктів, упакованих у спеціальні пакети № № _____, до яких додаються довідки про категорію вибухонебезпечності виявлених вибухових матеріалів».

Якщо безпечні об'єкти впаковуються без оформлення Довідки про категорію вибухонебезпечності та без зазначення в протоколі огляду стану їх небезпечності, на пакетах на видному місці обов'язково зазначаються такі реквізити:

- напис «Безпечно»;

- підпис, прізвище та ініціали спеціаліста-вибухотехніка НПУ;

- номер спеціального жетона спеціаліста-вибухотехніка НПУ.

У разі виявлення боєприпасів або саморобних вибухових пристроїв, категорія вибухонебезпечності яких не дозволяє їх направлення на експертизу, залежно від об'єктивних обставин події здійснюється одна з таких дій:

- вибуховий матеріал потребує негайного знешкодження чи руйнування на місці виявлення;

- вибуховий матеріал потребує знешкодження (руйнування), але можливе його перевезення до підривного майданчика, де проводиться знищення (руйнування).

У разі виявлення вибухових матеріалів, категорія вибухонебезпечності яких не дозволяє їх направлення на експертизу, а потребує їх негайного знешкодження чи руйнування на місці виявлення (з дослідженням надалі залишків), після прийняття рішення про знешкодження (руйнування) вибухонебезпечного предмета (або

речовини) проводять відповідні спеціальні вибухотехнічні роботи.

Після знешкодження (руйнування) вибухових матеріалів на місці виявлення продовжується огляд місця події, збирання залишків вибухових матеріалів і фіксація їх у протоколі огляду.

У разі виявлення вибухових матеріалів, категорія вибухонебезпечності яких не дозволяє їх направлення на експертизу та потребує їх знешкодження (руйнування), але їх стан дозволяє перевезення до підривного майданчика, після прийняття відповідного рішення проводять відповідні спеціальні вибухотехнічні роботи, пов'язані з їх перевезенням та подальшим знищенням.

З метою забезпечення якісного проведення експертизи фіксується максимальна кількість геометричних параметрів об'єкта. При цьому враховується оцінювання ризику та ступінь небезпеки. Під час прийняття рішення щодо фотозйомки та вимірювання геометричних параметрів ураховується те, що попередні дії з вибухонебезпечним предметом, вібрація при його перевезенні, переміщенні до місця знищення не призвели до вибуху.

На підривному майданчику додатково проводиться масштабна фотозйомка зовнішнього вигляду вилучених вибухонебезпечних предметів. Для цього потрібно помістити вибухонебезпечний предмет на поверхні, яка кольором відрізняється від знищеного предмета. Проводять також фотозйомку вибухонебезпечного предмета безпосередньо на місці встановлення для знищення. За можливості з урахуванням вибухобезпеки проводиться вимірювання основних геометричних параметрів вибухонебезпечного предмета.

Під час знищення виявлених вибухових матеріалів на підривних майданчиках спеціалістам-вибухотехнікам НПУ проведення повторних підривів у тому самому місці з метою запобігання змішуванню залишків від підривів декількох боєприпасів забороняється. Підриви проводяться за допомогою вибухової речовини, відмінної від тієї, яку містить боєприпас або вибуховий пристрій.

Вилучені з місця події вибухові матеріали в розрядженому стані та інші криміналістичні сліди впаковуються слідчим за участю спеціаліста-вибухотехніка НПУ та криміналіста (за потреби) відповідно до ч.5 ст. 237 КПК України та передаються до підрозділів Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України з метою подальшого зберігання, перевезення, про що робиться відповідний запис у протоколі, який засвідчується підписами учасників слідчої дії. До кожного впакування з вибуховим матеріалом спеціалісти-вибухотехніки НПУ складають Довідку про категорію вибухонебезпечності. У разі розрядження вибухового пристрою (боєприпасу) у протоколі огляду зазначається,

яким був початковий стан вибухового пристрою (боєприпасу) і як він змінився під час розрядження, приведення в безпечний стан.

На виявлені предмети, які зовні нагадують вибухові матеріали або їх частини (імітують зовнішній вигляд або конструкцію вибухового пристрою), але не містять вибухових речовин (відсутність яких не є очевидною для особи, що не має спеціальних знань), піротехнічні засоби та їх елементи в разі їх вилучення також складається Довідка про категорію вибухонебезпечності, в якій зазначається, що виявлені предмети не належать до жодної з категорій вибухонебезпечності. Її складають до кожного упакування й надалі зберігають разом з вилученими предметами.

У разі виявлення вибухових речовин спеціалісти-вибухотехніки НПУ відбирають проби вибухових речовин та складають Довідку про категорію вибухонебезпечності. У разі неможливості відбору проби вибухової речовини здійснюється її змив.

За результатами проведення огляду місцевості, приміщення та речей слідчим відповідно до ст.104, ст.237 КПК України складається протокол, у якому, крім загальних відомостей, за участю спеціаліста-вибухотехніка НПУ детально описуються виявлені вибухові матеріали, їх частини, конструктивно схожі предмети, інші сліди кримінального правопорушення, які мають значення для кримінального провадження.

Керівник підрозділу поліції чи особа, яка виконує його обов'язки, за рекомендаціями керівника вибухотехнічної групи визначає безпечні маршрути евакуації людей та організовує їх виведення із внутрішньої та зовнішньої небезпечних зон.

Керівник вибухотехнічної групи, залученої до проведення слідчої (розшукової) дії, пов'язаної з виявленням, використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують, виконує такі функції:

1) доповідає про прибуття на місце події керівнику підрозділу поліції чи особі, яка виконує його обов'язки, слідчому (старшому СОГ);

2) уточнює на місці події радіус зовнішньої небезпечної зони і за потреби збільшує її та вимагає від керівника підрозділу поліції чи особи, яка виконує його обов'язки, слідчого (старшого СОГ) евакуації людей із цієї зони відповідно до прогнозування можливого ураження від вибуху, утворення вторинних осколків і завалів від зруйнованих споруд;

3) визначає радіус внутрішньої небезпечної зони, місця для розгортання пункту управління з виконання спеціальних вибухотехнічних робіт, зберігання вибухових речовин і засобів підризу;

4) визначає та узгоджує з керівником підрозділу поліції, слідчим (старшим СОГ) оптимальні маршрути підходу до місця події та відходу від місця події;

5) роз'яснює заходи безпеки та наголошує на неухильності їх дотримання спеціалістами-вибухотехніками НПУ, інспекторами-кінологами та іншими працівниками і спеціалістами, які задіяні в проведенні слідчої (розшукової) дії;

6) організовує та контролює дії спеціалістів-вибухотехніків НПУ під час проведення спеціальних вибухотехнічних робіт;

7) за потреби зміни оточуючої обстановки узгоджує безпосередньо на місці події зі слідчим (старшим СОГ) дії спеціалістів-вибухотехніків НПУ та кінологів з метою недопущення втрати слідів учинення правопорушення;

8) за результатами пошуку вибухових матеріалів або таких, що їх нагадують, складає Акт перевірки об'єкта та надає його слідчому (старшому СОГ);

9) доповідає керівнику підрозділу поліції, слідчому (старшому СОГ) про вжиті заходи, результати пошуку вибухових матеріалів на місці події⁵².

При організації діяльності та взаємодії за фактами повідомлення про підготовку вибуху, виявлення вибухових матеріалів або таких що їх нагадують чи вчинення вибуху, слід також неухильно дотримуватися положень із заходів безпеки та організації роботи під час поводження з вибуховими матеріалами, проведення судових експертиз щодо об'єктів, пов'язаних із вибухами, знешкодженням (знищенням), вилученням вибухових матеріалів, визначених у розділі III Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України⁵³.

Зокрема, під час поводження з вибуховими матеріалами дотримуються таких загальних заходів безпеки:

1) для проведення спеціальних вибухотехнічних робіт потрібно залучати групу спеціалістів-вибухотехніків НПУ у кількості не менше ніж дві особи;

2) кожне повідомлення про загрозу вибуху, до реагування на яке залучені спеціалісти-вибухотехніки НПУ, розцінюється як достовірне;

3) у разі виявлення вибухового матеріалу забороняється проводити з ним будь-які маніпуляції (зрушувати з місця, трясти, відкривати тощо) працівникам, які не уповноважені на проведення спеціальних вибухотехнічних робіт;

4) спеціальні вибухотехнічні роботи проводяться в засобах індивідуального захисту;

⁵² Там само.

⁵³ Там само.

5) забороняється проведення огляду місця події за фактом вибуху без огляду території спеціалістами-вибухотехніками НПУ на наявність вторинних вибухових пристроїв або вибухонебезпечних залишків та частин вибухового пристрою, що вибухнув, а також без узгодження зі спеціалістами відповідних служб (служби електропостачання, газової служби, водоканалу тощо) щодо можливості безпечного перебування на місці вибуху;

6) входити до приміщення, в якому стався вибух, дозволяється після його ретельного провітрювання та повного видалення димоподібних продуктів вибуху;

7) забороняється залучення спеціалістів-вибухотехніків НПУ до розряджання, перевезення або знищення вибухових матеріалів у випадках, коли відсутні ознаки кримінальних правопорушень;

8) перед роботою з електродетонаторами, електромеханічними чи електронними частинами вибухового пристрою потрібно проводити зняття з тіла (одягу) спеціаліста-вибухотехніка НПУ або судового експерта-вибухотехніка статичного електричного заряду;

9) з метою запобігання небезпечному (токсичному, хімічному тощо) впливу вибухових речовин або продуктів вибуху на організм людини, збереження криміналістичних слідів на вибухових пристроях і на місці події та недопущення внесення сторонніх слідів під час визначення категорії вибухонебезпечності, контактного розряджання виявлених вибухових пристрів або предметів, що їх нагадують, під час огляду місця події спеціалісти-вибухотехніки НПУ повинні працювати в спеціальному одязі й латексних рукавичках, а за потреби – в індивідуальних засобах захисту органів дихання та зору;

10) дозволяється застосовувати вогневий спосіб підриву у випадках, коли застосування електричного способу неможливе;

11) виявлення та вилучення вибухових матеріалів залежно від категорії вибухонебезпечності має фіксуватися засобами фотозйомки, відеозапису та іншими науково-технічними засобами, а за потреби – засобами рентгенографування внутрішньої будови об'єктів;

12) пріоритетом у прийнятті рішення щодо поводження з виявленими вибуховими матеріалами є захист здоров'я та життя людини;

13) пакування вибухонебезпечних предметів спеціалістами-вибухотехніками НПУ здійснюється так, щоб унеможливити їх вільне переміщення в упакуванні. При цьому перевага надається прозорому упакуванню (спеціальний пакет), якщо це не зашкодить збереженню об'єктів дослідження. Вибухові речовини та їх проби вміщуються в скляну, або картонну, або паперову тару. Упакування має забезпечувати збереження індивідуальних ознак виявлених вибухових матеріалів

(запобігати змішуванню вибухових речовин або їх слідів тощо);

14) забороняється розміщувати в одному впакуванні засоби підриву, вибухову речовину, а також засоби ініціювання електричної дії та джерела електроживлення. При цьому оголені кінці проводів електричних засобів ініціювання, засобів підриву мають бути з'єднані між собою скруткою;

15) демонтаж вибухових пристроїв (від'єднання їх складових частин) та їх елементів під час проведення судових експертиз без застосування спеціального інструменту, устаткування, засобів індивідуального чи колективного захисту від вибуху забороняється;

16) під час демонтажу піротехнічних виробів (звукових ракет сигналу стихійного лиха (ЗРБ), реактивних сигнальних патронів, сигнальних патронів, фальшфєєрів, піротехнічних сигналів, побутових та професійних засобів тощо) забороняється впливати на пускові вузли (теркові, електрозапальні тощо);

17) розпилювати та свердлити корпуси вибухових пристроїв і їх складових частин забороняється⁵⁴.

4.5. Організація діяльності та взаємодії при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів)

Вчиненню кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів) часто сприяє розважливо поведінка користувачів комп'ютерних сервісів, низька комп'ютерна грамотність і відсутність цифрової гігієни⁵⁵. Для підвищення рівня комп'ютерної грамотності, профілактики вчинення вищезазначених правопорушень рекомендується систематично займатися самоосвітою з використанням відповідних ресурсів сайту Міністерства цифрової трансформації України (<https://thedigital.gov.ua/>), сайту Кіберполіції України (<https://cyberpolice.gov.ua/articles/>), інформаційної кампанії з платіжної безпеки (<https://promo.bank.gov.ua/stopfraud/#section-21>) тощо.

⁵⁴ Там само.

⁵⁵ Цифрова гігієна – це грамотне споживання інформації, а також дотримання базових правил кібербезпеки: не використовувати один і той самий пароль на всіх акаунтах, застосовувати двофакторну ідентифікацію, регулярно здійснювати резервне копіювання та оновлення застосунків. *Міністерство цифрової трнансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/tsifrova-gigiena-yakikh-pravil-var-to-dotrimuvatisya-v-interneti> (дата звернення 12.09.2025).

Згідно зі Звітом про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року слідчими закінчено досудове розслідування й направлено до суду 172 обвинувальних акта щодо кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (статті 361-363-1 КК України). Серед них, за несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж (частини друга, третя, четверта, п'ята статті 361 КК України) 28 обвинувальних актів, за створення з метою протиправного використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут (стаття 361-1 КК України) 15 обвинувальних актів, за несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації (стаття 361-2 КК України) 18 обвинувальних актів, за несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї (стаття 362 КК України) 110 обвинувальних актів⁵⁶.

Згідно з розділом XV Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, досудове розслідування кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку здійснюється слідчими, які спеціалізуються на розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеного виду.

Матеріали оперативного підрозділу, у тому числі Департаменту кіберполіції Національної поліції України, його структурного підрозділу, який діє за міжрегіональним принципом, де зафіксовано фактичні дані про кримінальні правопорушення, механізм підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, що направляються до слідчого підрозділу для початку та здійснення досудового розслідування, мають містити:

⁵⁶ Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://www.gp.gov.ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini> (дата звернення 12.09.2025).

1) письмове пояснення заявника, в якому зафіксовані відомі заявнику дані про вчинення кримінального правопорушення з відповідними додатками, що містять відомості, які підтверджують його вчинення (роздруківки або скріншоти (програмне фотографування зображення з екрана монітора) вікон програм), а також у разі наявності документи, що підтверджують право власності потерпілого на комп'ютерну інформацію та інформацію, що передається мережами електрозв'язку, чи програмно-технічні засоби;

2) установлені ідентифікаційні дані про використані електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), системи та комп'ютерні мережі та мережі електрозв'язку (логін і пароль для доступу до мережі Інтернет, IP-адреса, WEB-адреса, номер абонента мережі електрозв'язку чи номер телефону, за допомогою яких було здійснено такий доступ тощо).

Утворення СОГ за участю оперативних працівників Департаменту кіберполіції Національної поліції України, його структурних підрозділів, які діють за міжрегіональним принципом, для розслідування кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку здійснюється за спільним наказом керівників органу досудового розслідування та Департаменту кіберполіції Національної поліції України. Утворення СОГ у кримінальному провадженні, досудове розслідування у якому здійснюється Головним слідчим управлінням Національної поліції України, здійснюється за наказом Голови Національної поліції України або за наказом першого заступника Голови Національної поліції України – начальника Головного слідчого управління, погодженим керівництвом Департаменту кіберполіції Національної поліції України. Старшим СОГ є слідчий, якого керівником органу досудового розслідування визначено здійснювати досудове розслідування кримінального правопорушення.

Керівник Департаменту кіберполіції Національної поліції України, його структурного підрозділу, який діє за міжрегіональним принципом, оперативний працівник якого включений до складу СОГ або за матеріалами якого розпочато кримінальне провадження, забезпечує взаємодію з органом досудового розслідування Національної поліції України, який здійснює розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії⁵⁷.

Слід відзначити, що тематиці підвищення ефективності

⁵⁷ Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07 липня 2017 р. № 575. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення 12.08.2025).

розслідування кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів) приділяється постійна увага керівництва МВС України. Результатом цієї уваги є ряд вже розроблених методичних рекомендацій⁵⁸, призначених підвищити ефективність органів досудового розслідування в зазначеному напрямку. Іноді в навчальних посібниках цивільних вищих навчальних закладів окрему увагу приділяють особливостям методики розслідування кіберзлочинів⁵⁹. У спеціальній літературі аналізується й відповідна практика Верховного суду⁶⁰.

При організації діяльності та взаємодії в досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів) слід використовувати наявні напрацювання криміналістики. У криміналістиці основними видами комп'ютерних злочинів виділяють:

- крадіжка або маніпуляція даними машинної інформації (крадіжка, зміна або знищення даних з метою вчинення злочину);
- крадіжка машинного часу;
- несанкціоноване використання системи;
- крадіжка речей;
- шпіонаж (політичний та промисловий);
- саботаж;
- вандалізм;
- руйнування устаткування ЕОМ;
- введення в ЕОМ неправдивих відомостей;

⁵⁸ Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях: метод. рекомендації / М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та ін. ; за заг. ред. О. В. Корнейка. 2-е вид, доп. Київ : Вид-во Нац. акад. внутр. справ, 2020. 104 с.; Використання електронних доказів під час досудового розслідування злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (Протокол Берклі) : наук.-практ. порадник / Л. В. Гаврилюк, І. В. Басиста, Д. С. Афонін, А. В. Шевчишен та ін. Київ : ДНДІ МВС України ; Вид-во «Політехніка», 2024. 196 с.

⁵⁹Кіберзлочинність та електронні докази = Cybercrime and digital evidence : навч. посіб. / Б. М. Головкін, О. І. Денькович, В. В. Луцик, Д. М. Цехан ; за ред. канд. юрид. наук, доц. Ольги Денькович, д-р права, проф. Габріеле Шмельцер. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 298 с.

⁶⁰ Денис С. Р. Практика Верховного Суду щодо кримінальних правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. *Академічні візії*. 2022. Вип. 12. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/70>; Керімов Т. Несанкціоноване втручання в роботу компютера: практика Верховного Суду (2024). *Юридична клініка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. URL: <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2024/11/30/nesankczionovane-vtruchannya-v-robotu-kompyutera-praktyka-verhovnogo-sudu/>.

- продовження виплат після смерті клієнта;
- зміна введеної програми;
- введення і виведення даних ЕОМ та інші.

Складовою частиною ефективної взаємодії при розслідуванні зазначених кримінальних правопорушень є належна комунікація органу досудового розслідування з іншими суб'єктами під час збирання доказів.

Слідчим і дізнавачам можуть стати у нагоді документальні приклади з такої комунікації⁶¹, а також деякі приклади кримінальних процесуальних документів щодо проведення слідчих (розшукових) дій та застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Приклади розміщені в додатках №-----.

Ефективна організація діяльності та взаємодії при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень, найбільш повне виконання завдань кримінального провадження є можливими при забезпеченні належного захисту від протиправних проявів осіб, які ведуть досудове розслідування, а також учасників кримінального провадження.

Правову основу захисту працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів, зокрема, становить Закон України «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів». Відповідно до ст.5 зазначеного закону, систему спеціальних заходів забезпечення безпеки становлять:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача зброї, засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- встановлення телефону за місцем проживання;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- тимчасове розміщення у місцях, що забезпечують безпеку;
- забезпечення конфіденційності даних про об'єкти захисту;
- переведення на іншу роботу, направлення на навчання, заміна документів, зміна зовнішності, персональних та/або біометричних даних, переселення в інше місце проживання⁶².

Рішення про вжиття спеціальних заходів забезпечення безпеки приймають:

- а) керівники органів внутрішніх справ – щодо захисту працівників

⁶¹ Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях: метод. рекомендації / М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та ін. ; за заг. ред. О. В. Корнейка. 2-е вид, доп. Київ : Вид-во Нац. акад. внутр. справ, 2020. 104 с. С. 67-70.

⁶² Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення 12.08.2025).

відповідного органу Національної поліції, державної лісової охорони, рибоохорони, персоналу органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів та їх близьких родичів;

б) керівники органів служби безпеки – щодо захисту працівників служби безпеки та органів системи Управління державної охорони, їх близьких родичів;

в) керівник органу прокуратури – щодо захисту працівників прокуратури та їх близьких родичів;

г) голова суду – щодо захисту працівників відповідного суду та їх близьких родичів тощо.

Органи, які приймають рішення про забезпечення безпеки, одержавши заяву (повідомлення) про загрозу безпеці зазначених осіб, зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше трьох діб, а у невідкладних випадках – негайно, прийняти рішення про застосування або про відмову у застосуванні заходів безпеки. Про прийняте рішення виноситься мотивована постанова з зазначенням конкретних заходів щодо забезпечення безпеки і строків їх здійснення, про що письмово повідомляється заявник. Якщо заходи безпеки застосовуються не на прохання особи, яка береться під захист, то на це має бути одержана її згода.

У разі якщо є достатньо даних, що вказують на ознаки кримінального правопорушення, у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, здійснюється початок досудового розслідування.

Здійснення спеціальних заходів забезпечення безпеки суддів, працівників апарату суду і працівників правоохоронних органів та їх близьких родичів покладається:

– щодо працівників служби безпеки і органів системи Управління державної охорони – на органи служби безпеки;

– щодо працівників органів охорони державного кордону – на органи охорони державного кордону України;

– щодо співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів – на відповідні розвідувальні органи України;

– щодо військовослужбовців Сил спеціальних операцій Збройних Сил України та їх близьких родичів – на підрозділи Сил спеціальних операцій Збройних Сил України;

– щодо суддів, працівників апарату суду та їх близьких родичів – на підрозділи Служби судової охорони;

– щодо військовослужбовців і працівників Військової служби правопорядку у Збройних Силах України – на органи управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України;

- щодо судді Конституційного Суду України та його близьких родичів – на відповідний підрозділ Національної поліції України;
- стосовно працівників Національного антикорупційного бюро України та їх близьких родичів – на відповідні підрозділи Національного антикорупційного бюро України;
- щодо працівників Державного бюро розслідувань – на органи Державного бюро розслідувань;
- щодо співробітників Служби судової охорони та їх близьких родичів – на відповідні підрозділи Служби судової охорони;
- щодо інших зазначених працівників, – на поліцію.

З цією метою у структурі зазначених органів створюються спеціальні підрозділи.

Правову основу забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, тобто у виявленні, попередженні, припиненні, розкритті або розслідуванні кримінальних правопорушень, а також у судовому розгляді кримінальних проваджень, зокрема, становить Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». Відповідно до ст.2 зазначеного закону, право на забезпечення безпеки за наявності відповідних підстав мають:

- особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень;
- потерпілий та його представник у кримінальному провадженні;
- підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники;
- цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;
- представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;
- персонал органу пробації;
- свідок;
- викривач;
- експерт, спеціаліст, перекладач і понятий;
- члени сімей та близькі родичі осіб, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Заходи забезпечення безпеки можуть бути застосовані до осіб,

зазначених у проханні Міжнародного кримінального суду⁶³.

У разі наявності в заяві (повідомленні) про загрозу безпеці особи відомостей про кримінальне правопорушення, слідчий, дізнавач, прокурор у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, починає досудове розслідування, а орган, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчий суддя, суд направляє заяву (повідомлення) відповідному органу досудового розслідування для початку досудового розслідування.

Рішення про застосування заходів безпеки приймається слідчим, дізнавачем, прокурором, судом, у провадженні яких знаходяться кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, у розслідуванні чи судовому розгляді яких брали або беруть участь ці особи, а також органом (підрозділом), що здійснює оперативно-розшукову діяльність, щодо осіб, які брали участь або сприяли виявленню, попередженню, припиненню кримінальних правопорушень. У випадках, визначених законом, рішення про застосування заходів безпеки може бути прийнято слідчим суддею.

Здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи внутрішніх справ, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні Бюро економічної безпеки України або суду, забезпечує за їх рішенням відповідно орган служби безпеки, Державного бюро розслідувань, орган внутрішніх справ, орган Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор. Безпеку особи, взятої під захист, якщо її тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, забезпечує відповідний підрозділ такої установи чи слідчого ізолятора незалежно від того, у провадженні якого органу знаходиться кримінальне провадження.

Систему заходів забезпечення безпеки відповідно до ст.7 вище зазначеного закону, становлять:

- особиста охорона, охорона житла і майна;
- видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;

⁶³ Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23.12.1993 № 3782-ХІІ. Дата оновлення: 20.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

- заміна документів та зміна зовнішності;
- зміна місця роботи або навчання;
- переселення в інше місце проживання;
- поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;
- забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- закритий судовий розгляд.

З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки.

Орган, якому доручено здійснення заходів безпеки, встановлює перелік необхідних заходів і способів їх реалізації, керуючись при цьому конкретними обставинами справи і необхідністю усунення існуючої загрози. Про заходи безпеки, умови їх здійснення та правила користування майном або документами, виданими з метою забезпечення безпеки, повідомляється особа, взята під захист.

Про вжиті заходи безпеки та їх результати орган, який здійснює заходи, інформує слідчого, дізнавача, прокурора, суд, у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження, а також слідчого суддю, якщо рішення про застосування заходів безпеки приймалося ним, а в разі усунення загрози подає відповідному органу за місцем перебування особи, взятої під захист, клопотання про скасування заходів безпеки.

Рішення органів, що забезпечують безпеку, прийняті в межах їх компетенції, є обов'язковими для виконання відповідними органами, підприємствами, установами, організаціями та їх посадовими особами.

Таким чином, до складових частин ефективної організації діяльності та взаємодії при розслідуванні окремих видів кримінальних правопорушень належать:

- якісна нормотворча діяльність уповноважених суб'єктів;
- ефективна реалізація повноважень органами досудового розслідування, кваліфіковане процесуальне керівництво досудовими розслідуваннями;
- належна організація взаємодії між відповідними правоохоронними органами, а також іншими державними органами, долученими до аналізованої діяльності;
- державний захист працівників суду і правоохоронних органів та їх близьких родичів;
- забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Тести для самоконтролю

1. Відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, до основних принципів взаємодії не належить:

- а) пропорційність обмеження прав людини;
- б) дотримання загальних засад кримінального провадження;
- в) забезпечення нерозголошення даних досудового розслідування;
- г) швидке, повне та неупереджене розслідування кримінальних правопорушень.

2. До складу СОГ, що виїздить на місце вчинення кримінального правопорушення проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи, крім слідчого (дознавача), працівника оперативного підрозділу, спеціаліста-криміналіста, а також (за необхідності) кінолога зі службовим собакою включають:

- а) слідчого територіального органу поліції, який спеціалізується на розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії (є старшим СОГ), а також за необхідності – працівника підрозділу оперативно-технічних заходів, психолога, інших працівників поліції відповідної кваліфікації;
- б) працівника підрозділу оперативно-технічних заходів, тактичного медика, психолога;
- в) заступника керівника слідчого управління, тактичного медика, психолога, інших працівників поліції відповідної кваліфікації;
- г) дільничного офіцера поліції, дознавача, а також за необхідності – працівника підрозділу оперативно-технічних заходів, психолога.

3. Відповідно до Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, до першочергових заходів та невідкладних слідчих (розшукових) дій не належить:

- а) застосування безпілотної багатофункціональної роботизованої платформи робот поліцейській «Кобра»;
- б) проведення розшукових заходів у місцях перебування осіб, схильних до вчинення правопорушень (у тому числі збуту викраденого майна);

в) установлення базових станцій операторів мобільного (рухомого) зв'язку, що обслуговують територію, на якій знаходиться місце вчинення кримінального правопорушення, та можливих напрямків руху особи, яка його вчинила, а також інших місць з урахуванням обставин кримінального правопорушення;

г) орієнтування представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їх зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку.

4. Якщо водій зник з місця дорожньо-транспортної пригоди, у якій постраждали або загинули люди:

а) за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції вводиться в дію спеціальний оперативний план «Перехват»;

б) за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції вводиться в дію спеціальний оперативний план «Грім»;

в) за рішенням начальника Головного управління Національної поліції вводиться в дію спеціальний оперативний план «Сирена»;

г) за рішенням начальника органу (підрозділу) поліції вводиться в дію спеціальний оперативний план «Бумеранг»;

5. На місце дорожньо-транспортної пригоди, унаслідок якої спричинено середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або загибель людей, для проведення огляду направляється:

а) слідчий підрозділу з розслідування ДТП слідчого управління (відділу) ГУНП, слідчий територіального органу, підрозділу поліції, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень, спеціаліст-криміналіст, працівники уповноваженого підрозділу Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху;

б) заступник начальника слідчого підрозділу, слідчий територіального органу, підрозділу поліції, який спеціалізується на розслідуванні таких кримінальних правопорушень, судово-медичний експерт;

в) слідчий територіального органу, дільничний офіцер поліції;

г) слідчий територіального органу, дільничний офіцер поліції, інженер безпеки дорожнього руху, спеціалізована пересувна лабораторія.

6. Під час розслідування тяжких кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, до повноважень слідчого не належить:

а) брати участь у проведенні хімічної експертизи;

б) за дорученням керівництва органу досудового розслідування брати участь в реалізації матеріалів оперативно-розшукової справи;

в) негайно після початку кримінального провадження уживати заходів щодо розшуку, зберігання майна, цінностей та коштів винних осіб з подальшим їх вилученням або накладенням арешту;

г) у випадку повідомлення особи про підозру в учиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 307 КК України, вживати вичерпних заходів для встановлення наявності ризиків, передбачених ч.1 ст. 177 КПК України.

7. Під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, після отримання експертного висновку речові докази направляються слідчим на зберігання до спеціально виділених приміщень:

а) впродовж трьох діб;

б) впродовж двох діб;

в) впродовж доби;

г) впродовж семи діб.

8. До складу слідчо-оперативної групи, що виїздить на місце події у разі повідомлення про підготовку вибуху, підпалу або інших дій, які загрожують загибеллю людей, знищенням чи пошкодженням об'єктів власності, іншими тяжкими наслідками, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами, окрім слідчого (дознавача), працівника оперативного підрозділу, спеціаліста-криміналіста, включають:

а) кінолога зі службовим собакою з пошуку вибухівки, спеціаліста-вибухотехніка (групу спеціалістів-вибухотехніків);

б) оператора безпілотної багатофункціональної роботизованої платформи робот поліцейській «Кобра»;

в) оператора безпілотної літального апарата;

г) інженера з техногенної безпеки.

9. Безпосередній пошук вибухових матеріалів під час огляду місця події за фактом отримання повідомлення про підготовку вибуху проводять:

а) спеціалісти-вибухотехніки Національної поліції України за участю кінолога зі спеціальним службовим собакою;

б) спеціалісти-вибухотехніки Національної поліції України і слідчий за участю кінолога зі спеціальним службовим собакою;

в) спеціалісти-вибухотехніки Національної поліції України і слідчий;

г) слідчий із оперативним працівником.

10. Матеріали оперативного підрозділу, де зафіксовано фактичні дані про кримінальні правопорушення, механізм підготовки, вчинення або приховування яких передбачає використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку, що направляються до слідчого підрозділу для початку та здійснення досудового розслідування, мають, зокрема, містити:

а) письмове пояснення заявника, в якому зафіксовані відомі заявнику дані про вчинення кримінального правопорушення з відповідними додатками, що містять відомості, які підтверджують його вчинення;

б) письмове пояснення підозрюваної особи, в якому зафіксовані відомі їй дані про вчинення кримінального правопорушення з відповідними додатками, що містять відомості, які підтверджують його вчинення;

в) вичерпні ідентифікаційні дані про всі використані електронно-обчислювальні машини (комп'ютери), системи та комп'ютерні мережі та мережі електрозв'язку, номер і анкетні дані абонента мережі електрозв'язку;

г) пропонуваній оперативним підрозділом план розслідування виявленого кримінального правопорушення.

Обов'язкові та додаткові завдання

Обов'язкові завдання

1. Які основні принципи взаємодії?
2. Які повноваження і обов'язки слідчого?
3. Які завдання і функції слідчих підрозділів?
4. Які повноваження керівника органу досудового розслідування?
5. Які повноваження прокурора?
6. Якою є участь спеціаліста при проведенні огляду місця події?
7. Які особливості проведення огляду місця події спеціалістами-вибухотехніками Національної поліції України, пов'язаного з використанням вибухових матеріалів або таких, що їх нагальють?
8. Який порядок дій нарядів патрульної поліції, груп реагування патрульної поліції та інших нарядів поліції, залучених до реагування на заяви і повідомлення про правопорушення або події?
9. Які обов'язки працівника оперативного підрозділу на місці події?
10. Які обов'язки дільничного офіцера поліції на місці події?

Додаткові завдання

1. Які особливості взаємодії слідчого-криміналіста і керівника органу досудового розслідування при розслідуванні кримінальних правопорушень, учинених проти життя, здоров'я, статевої свободи та статевої недоторканості особи?
2. Яким є порядок залучення спеціалізованої пересувної лабораторії Експертної служби МВС для участі у проведенні огляду місця події?
3. Які особливості взаємодії слідчого при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод?
4. Які невідкладні дії працівника чергової служби у разі дорожньо-транспортної пригоди?
5. Які дії патрульних поліцейських на місці дорожньо-транспортної пригоди?
6. Які особливості взаємодії слідчого при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів?
7. Які особливості взаємодії працівника чергової частини, спеціалістів-вибухотехніків і слідчого під час розслідування кримінальних правопорушень, за фактами повідомлення про загрозу безпеці людей, знищення чи пошкодження об'єктів власності, про незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами, вибуховими речовинами?
8. Які заходи безпеки під час роботи з вибуховими матеріалами?
9. Які вимоги щодо організації взаємодії при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень у сфері використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку (кіберзлочинів)?
10. Яким є порядок застосування і скасування заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист?

Перелік використаних та рекомендованих джерел

1. Використання електронних (цифрових) доказів у кримінальних провадженнях: метод. рекомендації / М. В. Гуцалюк, В. Д. Гавловський, В. Г. Хахановський та ін. ; за заг. ред. О. В. Корнейка. 2-е вид, доп. Київ : Вид-во Нац. акад. внутр. справ, 2020. 104 с.
2. Використання електронних доказів під час досудового розслідування злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (Протокол Берклі) : наук.-практ. poradnik / Л. В. Гаврилюк, І. В. Басиста, Д. С. Афонін, А. В. Шевчишин та ін. Київ : ДНДІ МВС України ; Вид-во «Політехніка», 2024. 196 с.
3. Денис С. Р. Практика Верховного Суду щодо кримінальних

правопорушень у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. *Академічні візії*. 2022. Вип. 12. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/70> (дата звернення 6.09.2025).

4. Тучапець І. Б. Дії працівника поліції на місці ДТП : метод. рекомендації. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 42 с.

5. Звіт про роботу органів досудового розслідування Національної поліції протягом січня-липня 2025 року. *Офіс Генерального прокурора*. URL : <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/nacionalna-policiya-ukrayini> (дата звернення 12.09.2025).

6. Керімов Т. Несанкціоноване втручання в роботу комп'ютера: практика Верховного Суду (2024). *Юридична клініка Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. URL : <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2024/11/30/nesankczionovane-vtruchannya-v-robotu-kompyutera-praktyka-verhovnogo-sudu/> (дата звернення 6.09.2025).

7. Кіберзлочинність та електронні докази = Cybercrime and digital evidence : навч. посіб. / Б. М. Головкін, О. І. Денькович, В. В. Луцик, Д. М. Цехан ; за ред. канд. юрид. наук, доц. О. Денькович, д-р права, проф. Г. Шмельцер. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 298 с.

8. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 17.07.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 12.08.2025).

9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 01.08.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 12.08.2025).

10. Про затвердження Інструкції про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 19 серпня 2019 р. № 691. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text> (дата звернення 6.09.2025).

11. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у кримінальних провадженнях щодо порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 Кримінального кодексу України) / упоряд.: заст. голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду, канд. юрид. наук В. В. Щепоткіна, правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 43 с.

12. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у провадженнях щодо злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 2018 року по травень 2020 року / упоряд.: правове управління (ІІІ) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2020. 46 с.

13. Організація і правила використання (застосування) службових собак, регламентовані Інструкцією з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : наказ МВС України від 01 листопада 2016 р. №

1145. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#n65> (дата звернення 12.09.2025).

14. Піддубна А. В. Текст лекції навчальної дисципліни «Організація та взаємодія в діяльності органів досудового розслідування» вибіркового компонент освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти 081 – Право (поліцейські) Law (police officers) за темою: «Особливості організації взаємодії при розслідування окремих видів кримінальних правопорушень». Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2024. 32 с.

15. Положення про патрульну службу МВС : наказ МВС України від 02 липня 2015 року № 796. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15#Text> (дата звернення 2.09.2025).

16. Порядок зберігання речових доказів стороною обвинувачення, їх реалізації, технологічної переробки, знищення, здійснення витрат, пов'язаних з їх зберіганням і пересиланням, схоронності тимчасово вилученого майна під час кримінального провадження : постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2012 №1104. Дата оновлення 16.11.2016. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1104-2012-%D0%BF#n19> (дата звернення: 01.07.2025).

17. Практикум завдань для комплексних штабних навчань / Захарко А. В., Бойко О. П., Бублик Н. С., Гаркуша А. Г. та ін. Дніпро : ДДУВС, 2021. 164 с.

18. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12> (дата звернення 12.08.2025).

19. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-ХІІ. Дата оновлення: 20.05.2022. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3782-12> (дата звернення 12.08.2025).

20. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні : наказ МВС України від 07 липня 2017 р. № 575. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17> (дата звернення 12.08.2025).

21. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України : наказ МВС України від 27 квітня 2020 р. № 357. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text> (дата звернення 2.09.2025).

22. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратура України, МВС України, Служби безпеки України, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12> (дата звернення 12.08.2025).

23. Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця

події : наказ МВС України від 03 листопада 2015 року №1339. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text> (дата звернення 12.09.2025).

24. Про затвердження Інструкції про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів : постанова Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року №710. Дата оновлення: 05.12.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-96-%D0%BF#Text> (дата звернення 2.09.2025).

25. Про затвердження Порядку взаємодії між органами та підрозділами Національної поліції України, закладами охорони здоров'я та органами прокуратури України при встановленні факту смерті людини під час воєнного стану на території України : наказ МВС України, Міністерства охорони здоров'я України, Офісу Генерального прокурора від 09 березня 2022 року № 177/450/46. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0317-22#Text> (дата звернення 12.09.2025).

26. Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу : постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 року №15. Дата оновлення: 12.03.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення 2.09.2025).

27. Про затвердження Порядку зберігання наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених з незаконного обігу : постанова Кабінету Міністрів України від 7 травня 2008 року №422. Дата оновлення: 18.03.2016. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-2008-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.09.2025).

28. Про затвердження Порядку реалізації пілотного проекту щодо запровадження центрів захисту дитини (за моделлю Барнахус) : наказ Міністерства юстиції України, Офісу Генерального прокурора, МВС України, Міністерства соціальної політики України, Міністерства охорони здоров'я України від 26 липня 2024 року № 2218/5/180/523/352-Н/1306. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1151-24#Text> (дата звернення 12.09.2025).

29. Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06 червня 2017 р. № 570. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17> (дата звернення 12.09.2025).

30. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні: наказ Офісу Генерального прокурора від 30 вересня 2021 року №309. URL : <https://gp.gov.ua/ua/posts/nakazi-generalnogo-prokurora-z-osnovnih-napryamiv-prokurorskoji-diyalnosti> (дата звернення 12.09.2025).

31. Про Правила дорожнього руху : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001 р. №1306. Дата оновлення: 03.04.2025. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення 12.09.2025).

Розділ 5
ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВЗАЄМОДІЇ
ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

**3.1. Особливості організації діяльності
та взаємодії під час досудового розслідування
в умовах воєнного стану**

Введення воєнного стану в Україні та внесенням змін КПК України, зумовили істотні зміни у сфері кримінальної юстиції, зокрема і щодо здійснення досудового розслідування, які вплинули і на організацію та взаємодію під час досудового розслідування в умовах воєнного стану. Так, змін зокрема зазнали: процесуальний порядок здійснення початку досудового розслідування; порядок фіксації процесуальних дій; порядок проведення окремих СРД; порядок зупинення досудового розслідування; строк для повідомлення про підозру затриманій особі; порядок забезпечення участі захисника та залучення перекладача; порядок зберігання матеріалів кримінального провадження; порядок затримання особи; процедура розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи в умовах воєнного стану, зокрема. Відповідні

Особливий порядок початку ДР:

Якщо відсутня технічна можливість доступу до ЄРДР – рішення про початок досудового розслідування наразі приймає дізнавач, слідчий, прокурор, про що виноситься відповідна постанова. Відомості, що підлягають внесенню до ЄРДР вносяться до нього за першої можливості

Особливості фіксації процесуальних дій:

Процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у відповідних процесуальних документах, а також за допомогою технічних засобів фіксування кримінального провадження, крім випадків, якщо фіксування за допомогою технічних засобів неможливе з технічних причин. За відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення СРД чи інших процесуальних дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу не пізніше 72 годин з моменту завершення таких СРД чи відповідних процесуальних дій.

Особливості проведення окремих СРД:

При проведенні обшуку або огляду житла чи іншого володіння особи, обшуку особи, якщо залучення понятих є об'єктивно неможливим або пов'язано з потенційною небезпекою для їхнього життя чи здоров'я, відповідні СРД проводяться без залучення понятих. У такому разі хід і результати їх проведення в обов'язковому порядку фіксуються доступними технічними засобами шляхом здійснення безперервного відеозапису;

Нова підстава для зупинення ДР:

Якщо відсутня об'єктивна можливість подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності

Збільшений строк для повідомлення про підозру затриманій особі:

У разі наявності об'єктивних обставин, що унеможливають вручення затриманій особі письмового повідомлення про підозру у строки, встановлені статтею 278 цього Кодексу, якщо такі процесуальні дії здійснюються в умовах воєнного стану, строк для вручення письмового повідомлення про підозру затриманій особі може бути продовжено до сорока восьми годин.

Особливий порядок забезпечення участі захисника та залучення перекладача:

Дізнавач, слідчий, прокурор забезпечує участь захисника у проведенні окремої процесуальної дії, у тому числі у разі неможливості явки захисника – із застосуванням технічних засобів (відео-, аудіозв'язку) для забезпечення дистанційної участі захисника. Дізнавач, слідчий, прокурор забезпечує участь перекладача для перекладу пояснень, показань або документів підозрюваного, потерпілого за першої можливості. За наявності обставин, що унеможливають участь перекладача у кримінальному провадженні, дізнавач, слідчий, прокурор має право особисто здійснювати переклад пояснень, показань або документів, якщо він володіє однією з мов, якими володіє підозрюваний, потерпілий.

Особливий порядок зберігання матеріалів кримінального провадження

Копії матеріалів кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких здійснюється в умовах воєнного стану, в обов'язковому порядку зберігаються в електронній формі у дізнавача, слідчого чи прокурора.

Можливість відновлення втрачених матеріалів на стадії досудового розслідування:

У розділі VII КПК України передбачено лише порядок відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, яке завершилося винесенням вироку суду. Процесуальне законодавство до внесення змін Законом України №2201-IX від 14.04.2022 не вирішувало питань щодо відновлення матеріалів кримінального провадження, які втрачені на стадії досудового розслідування. Більш того, і внесення змін вищевказаним законом не враховувало можливостей відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження на стадіях підготовчого провадження, судового розгляду, а також на етапі, коли матеріали кримінального провадження, в якому обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності направлено до суду, проте підготовче судове засідання не відбулося; судовий розгляд розпочато, проте рішення суду за результатами його розгляду не ухвалено; судом ухвалено рішення, проте воно не набрало законної сили.

Особливий порядок затримання особи:

нова альтернативна підстава для затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, в умовах воєнного стану, а саме «можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину», тим самим було значно розширено перелік підстав для затримання без ухвали слідчого судді, надавши можливість уповноваженій службовій особі здійснювати затримання особи, підозрюваної у вчиненні фактично будь-якого злочину, а не лише у випадку вчинення корупційного злочину або злочину, вчиненого злочинною спільнотою, що наразі встановлено у пунктах 3, 4 ч. 1 ст. 208 КПК України;

розширено перелік суб'єктів, уповноважених затримувати (Порядок встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан: затверд. постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1455. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#Text>; Порядок здійснення заходів під час запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан: затверд. постановою Кабінету Міністрів України від 8.07.2020 № 573. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/573-2020-%D0%BF#Text);

особлива процедура розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу щодо затриманої особи в умовах воєнного стану. Законодавець в п. 6 ч.1 ст. 615 КПК України передбачив можливість такого розгляду із застосуванням доступних технічних засобів відеозв'язку, однак лише у тому випадку – якщо в умовах воєнного стану відсутня об'єктивна можливість доставити затриману особу до слідчого судді, суду у строк, передбачений ст. 211 КПК України, тобто не пізніше шістдесяти годин з моменту затримання.

Особлива правова процедура скасування запобіжного заходу для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Умовами її застосування є: введення в Україні або окремих її місцевостях воєнного стану, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України; попереднє застосування до підозрюваного, обвинуваченого запобіжного заходу – тримання під вартою; коло діянь, у вчиненні яких особа підозрюється або обвинувачується, обмежене тим, щоб вони не були злочинами проти основ національної безпеки України, а також злочинами, передбаченими статтями 115, 146-147, 152-156, 186, 187, 189, 255, 255-1, 257, 258-262, 305-321, 330, 335-337, 401-414, 426-433, 436, 437-442 Кримінального кодексу України; мета скасування запобіжного заходу – проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період; звернення з клопотання до прокурора. а не безпосередньо до слідчого судді, суду; ініціація скасування запобіжного заходу перед слідчим суддею, судом лише прокурором.

Делегування керівнику відповідного органу прокуратури окремих повноважень слідчого судді щодо вирішення питання про:

- застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження (ст.ст. 140, 163, 164, 170, 173);
- загальні обов'язки судді щодо захисту прав людини;
- продовження строків досудового розслідування;
- продовження строку дії ухвали слідчого судді або постанови керівника органу прокуратури про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до одного місяця;
- проведення окремих СРД (ст. ст. 232-235, 245-248, 250).

Вищезазначені зміни суттєво вплинули на організацію взаємодії під час досудового розслідування, зокрема: 1) через небезпеку бойових дій багато органів поліції, СБУ, ДБР, прокуратури були евакуйовані у більш безпечні регіони. Для забезпечення оперативності створюються мобільні

або міжвідомчі слідчі групи, які працюють безпосередньо на деокупованих територіях або поблизу лінії фронту. Такі групи діють на підставі наказів Генерального прокурора та координуються прокурорами, відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України. Їх діяльність передбачає оперативний виїзд, фіксацію злочинів, збір первинних доказів і забезпечення збереження матеріалів; під час проведення процесуальних дій використовуються альтернативні методи фіксації — фото- та відеозйомка, аерофотозйомка безпілотниками, супутникові дані, цифрові копії документів. Слідчі мають забезпечити дотримання вимог ст. 84 КПК України щодо належності та допустимості доказів, а також збереження ланцюга їх передачі (chain of custody). Для цього запроваджуються захищені бази даних, створюються архіви фото- та відеоматеріалів із прив'язкою до геолокації; особливості взаємодії під час розслідування документування воєнних злочинів. Такі провадження мають підвищену складність, оскільки часто потребують співпраці з військовими експертами, міжнародними організаціями та свідками з числа цивільних. Розслідування цих злочинів здійснюють спеціальні підрозділи Нацполіції, СБУ та прокуратури, зокрема Департамент з нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту при Офісі Генерального прокурора; здійснення координації розслідування та взаємодії через прокуратуру. Прокуратура відповідно до ст. 36 КПК України здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, координує діяльність усіх правоохоронних органів. У воєнний період прокурор має не лише контролювати законність, а й організувати взаємодію між СБУ, Нацполіцією, ДБР, Військовою службою правопорядку, прикордонною службою. Крім того, прокуратура веде Єдиний реєстр воєнних злочинів, що дозволяє систематизувати інформацію для національного та міжнародного розслідування.

3.2. Особливості організації діяльності та взаємодії під час проведення огляду при розслідуванні воєнних злочинів

Особливості проведення огляду місця події. Проведення огляду місця події являється однією із найважливіших слідчих дій, направленої на отримання речей, які можна використати як доказ в кримінальному провадженні. Це особливо актуально під час розслідування злочинів вчинених в контексті збройного конфлікту.

Отже, перед проведенням огляду місця події необхідно здійснити

низку підготовчих заходів.

Перший етап передбачає пошук інформації щодо виявлення місця, де є необхідність провести огляд місця події. Тобто потрібно встановити, що існує місце де відбувалися, якісь події і на даний час існує імовірність, що в ході проведення огляду місця події буде виявлено речі, або зафіксовано факти, які якісно змінять доказову базу. Водночас дуже важливим є розуміння того, що результат огляду місця події, без фіксації, якогось конкретного факту, або без виявлення речей та об'єктів, також можна використати як доказ.

Тому дуже важливим елементом огляду місця події є обізнаність слідчого щодо подій, які відбувалися на цьому місці. Вказана вимога є дуже бажаною і її забезпечення може значно підвищити ефективність проведення слідчої дії.

Після, цього наступним елементом для проведення огляду місця події є забезпечення безпеки. Дані заходи проводяться з урахуванням оперативної обстановки. А саме здійснюється перевірка місцевості на рахунок мінування та наявності інших вибухонебезпечних предметів. Оцінюється можливість артилерійського/ракетного/дронового обстрілу, можливість перебування у вказаному районі диверсійних груп противника, або можливого приближення лінії бойових дій. Після проведення такої оцінки здійснюється прийняття рішення щодо можливості проведення огляду місця події.

Після цього слідчий здійснює визначення учасників, яких вважає за необхідне залучити до проведення слідчої дії. Так до слідчої дії можуть залучатися експерти у статусі спеціаліста, спеціалісти які мають відповідні спеціальні знання, криміналісти, потерпілі, свідки, підозрювані та інші. Залучення вказаних осіб має передбачати цілком конкретну мету і бути виправданим у відповідності до здорового глузду. Кількість учасників слідчої дії може обмежуватися в залежності від безпекової ситуації та/або особливостей оперативної обстановки.

Під час підготовки до проведення огляду місця події також потрібно забезпечити необхідне обладнання та екіпірування:

- фотоапарат та відеокамера;
- криміналістичні валізи із обладнанням відповідно до специфіки огляду;
- номерні показника для фіксації доказів (від 0 до 9 – два комплекти);
- дві рулетки на 20 метрів (для вимірів розмірів і глибини воронки);
- компас (для визначення напрямку удару або обстрілу і фіксації його на місцевості);

- масштаб на 20-30 см (для фіксації розмірів залишків боєприпасів);
- засоби захисту: бронезилет і шолом; органів дихання, очей і шкіри.

Особливості огляду місця артобстрілу. При проведенні огляду місця артобстрілу починаємо із забезпечення безпеки. Для цього доцільно залучити спеціаліста вибухотехніка та перейти до проведення слідчої дії тільки після отримання відомостей про відсутність прямої небезпеки та у тих межах, які визначив вибухотехнік.

Після цього здійснюється зовнішня фіксація до змін на місці проведення огляду. Зробити загальні панорамні фото місця влучання з кількох оглядових позицій, зафіксувати часові позначки (дата, час), погодні умови. Не переміщувати уламки до їхньої фотофіксації.

Наступний етап – визначення координат. Зафіксувати координати центру місця влучання (широта/довгота) за допомогою GPS-пристрою; при відсутності GPS – зробити прив'язку до орієнтирів місцевості та вказати приблизні відстані до найближчих впізнаваних об'єктів, стандартом є не менше трьох просторових прив'язок.

Важливо при цьому здійснити орієнтування систем координат/напрямів. Встановити дві вимірювальні стрічки (рулетки) по центру місця влучання так, щоб одна проходила по напрямку «південь – північ», інша – «захід – схід». За наявності – зафіксувати азимут головної осі (вимір за допомогою компаса або цифрового приладу).

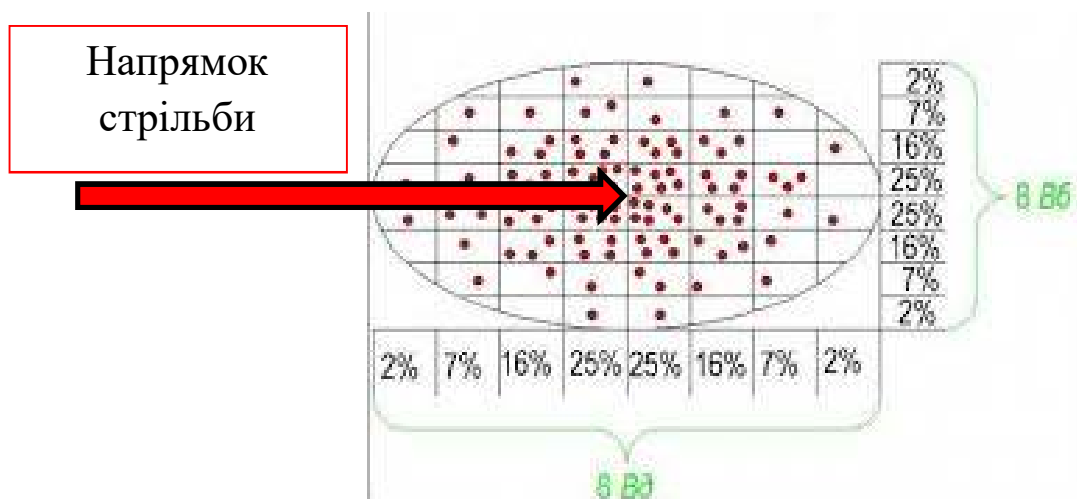

Далі потрібно здійснити вимірювання та картографію. Виміряти: діаметр ущільнення/вирви, глибину (від рівня поверхні до днища воронки), зафіксувати довжину та напрямок радіальних слідів на поверхні, положення уламків, відстані від центра влучання до орієнтирів/предметів. Нанести результати на схему місця події.

При цьому потрібно здійснити опис поверхні та її твердість. Зафіксувати тип поверхні, в яку відбулося влучання (асфальт, ґрунт, глина, пісок, бетон, конструкція будівлі тощо) та її якісну твердість (м'яка, середня, тверда). Якщо є можливість – провести просту інструментальну перевірку твердості (наприклад, занурення зонда/стрижня, що наявний у криміналіста) і записати результат. У разі території з неоднорідною структурою – зазначити локальні відмінності (шарування ґрунту, наявність тріщин, ґрунтова вологість).

Запис додаткових ознак. Для кожного місця влучання зафіксувати: кут нахилу воронки (якщо є), характер розкиду уламків, наявність бурового/стиснутого ґрунту, сліди термального ураження.

З метою встановлення місця звідки вівся вогонь потрібно здійснити фіксацію всіх місць влучань, які були вчинені в ході однієї серії обстрілу. Це здійснюється з метою фіксації розсіювання снарядів. Розсіювання снарядів – це явище розкидання точок падіння снарядів під час стрільби із однієї і тієї ж гармати в можливо однакових умовах називається. Розсіювання снарядів відбувається на деякій площині, яка називається площиною розсіювання. Ця площа обмежена еліпсом.

Тому потрібно провести системний огляд і фіксацію всіх виявлених місць влучань у межах зони ураження. Кожне місце отримує унікальний ідентифікатор (наприклад: «Влучання-1», «Влучання-2»). Чим якісніше під час огляду будуть зафіксовані всі влучання тим точніше можна встановити напрямок ведення вогню.

Також важливим елементом є вилучення уламків снаряду. Уламки вилучаються лише після підтвердження від саперів, що предмети безпечні для переміщення. Якщо вибухотехніки розмінували/знешкодили предмет – вилучення виконується сапером у присутності криміналіста.

Потрібно зробити детальні фотографії кожного уламка у місці знаходження (з різних ракурсів), з масштабом і зазначенням відстані від центра влучання. Упакування вилучених об'єктів здійснюється за загальними правилами. Якщо об'єкти вилучаються із різних місць то доречним може бути пакування в окремі пакети. До таких пакетів залучений вибухотехнік надає акти про небезпечність.

Окрема робота проводиться по фіксація жертв та їх розташування відносно місця влучання. У випадку наявності постраждалих/загиблих – зафіксувати точне положення тіл або місця перебування постраждалих відносно центра влучання. Якщо постраждалих декілька то потрібно позначити кожну жертву у схемі як «Тіло-1», «Тіло-2» тощо; вказати положення голови, ступінь тілесних ушкоджень, наявність особистих речей, зазначити речі, які можуть вказувати на ідентифікацію: виявлені документи, мобільний телефон, нашивки, інші ідентифікуючі речі.

Більш детальне оформлення огляду тіла здійснюється окремо по загальній методиці проведення огляду тіла, про що складається відповідний протокол.

Особливості проведення огляду місця обстрілу цивільної автоколони. Огляд місця обстрілу цивільної автоколони проводиться в порядку загальної методики з акцентом на фіксацію ушкоджень транспортних засобів та встановленню місця звідки вівся вогонь, з подальшим його оглядом.

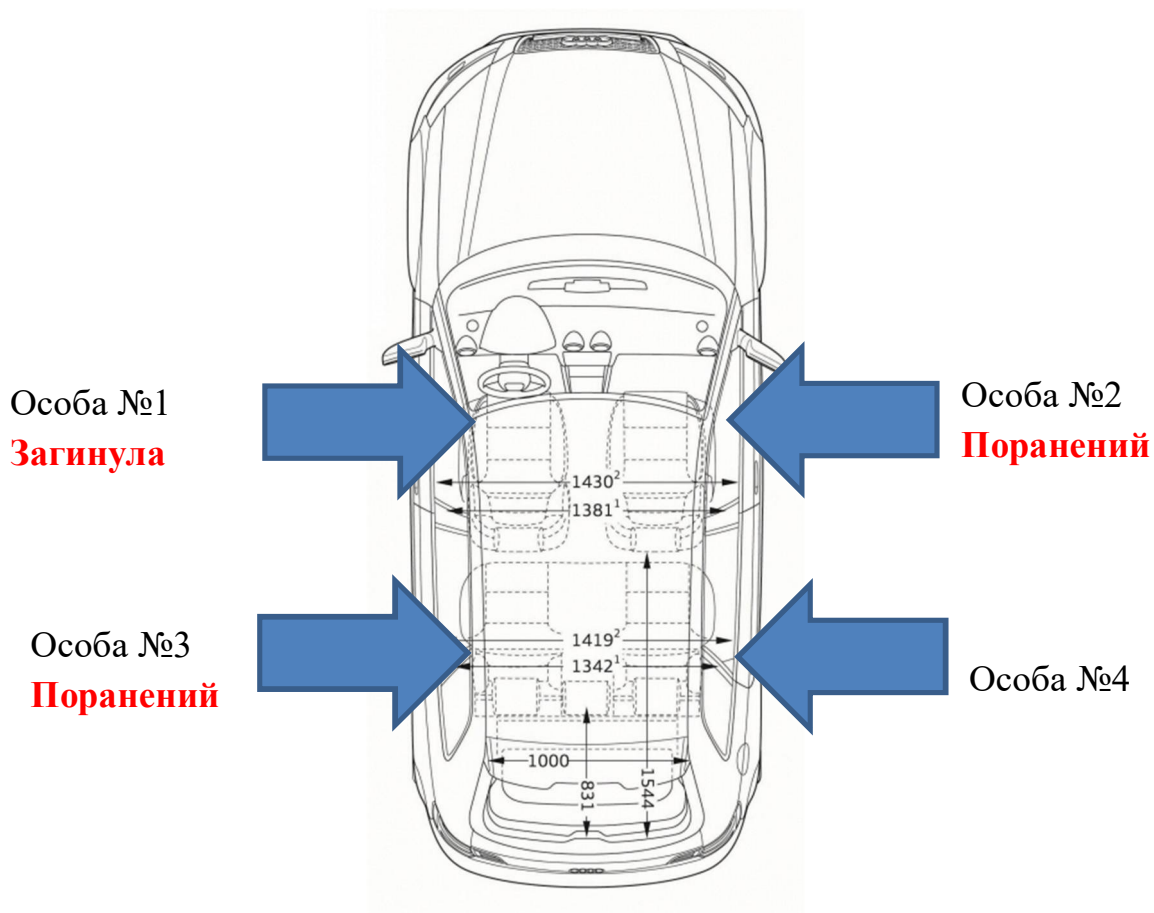
Так під час опису виявлених пошкоджень потрібно здійснити вимірювання розмірів ушкодження. Потрібно зафіксувати краї ушкодження та їх напрямок. Після цього здійснюється візування за допомогою спеціального балістичного стержня. Доцільним є вимірювання кутів нахилу балістичного стержня по відношенню до землі та борту транспортного засобу. Також потрібно встановити глибину проникнення ушкодження та вказати інші місця, які отримані в ході цього пошкодження.

Приклад опису пошкоджень:

«1) Розташоване на передніх правих дверях, на висоті від землі 118,5 см, на відстані 22 см від лівого краю дверей. Розмірами по горизонталі 5,4 мм, по вертикалі 5,6 мм. Овальної форми, краї ввігнуті всередину автомобіля. Знаходиться під кутом 86° до землі, під кутом 40° до правого борту автомобіля. Пошкодження сумісне з пошкодженням №31;

2) Розташоване на стійці між передніми та другими дверима, на висоті від землі 139,5 см. Розмірами по горизонталі 4,9 мм, по вертикалі 9,4 мм. Овальної форми, краї ввігнуті всередину автомобіля. Знаходиться під кутом 87° до землі, під кутом 42° до правого борту автомобіля. Пошкодження сумісне з пошкодженнями №28, 30.»

У випадку наявності на місці жертв обстрілу здійснюється фіксація їх місця перебування із зазначенням положення та прив'язкою до транспортного засобу. Про що складається відповідна схема.

Після цього здійснюється встановлення місця звідки міг вестися вогонь шляхом виставлення транспортного засобу у тому положенні у якому він перебував у період отримання пошкоджень.

У випадку виявлення місця звідки вівся вогонь воно оглядається на рахунок виявлення будь якої слідової інформації. Особлива увага приділяється пошуку гільз та речам осіб, які могли вести вогонь із даної позиції. При цьому рекомендовано застосовувати криміналістичне обладнання яке може сприяти виявленню таких речей, наприклад: металошукач, магніти, магнітні граблі та інші.

Огляд місць масового поховання

Місце масового поховання – це ділянка місцевості або інша локація, у межах якої здійснено незаконне, позапроцесуальне поховання двох і більше загиблих осіб зазвичай із метою приховування факту насильницької смерті, ускладнення ідентифікації тіл та знищення або спотворення доказів кримінального правопорушення.

Характерною особливістю місця масового поховання є те, що воно структурно складається з окремих індивідуальних могил, у кожній з яких, як правило, знаходиться одне тіло. У поодиноких випадках в одній могилі може перебувати два тіла, що, однак, не змінює загальної ознаки індивідуалізації поховання.

Такі поховання можуть бути розміщені:

- у лісових масивах, посадках, ярах;
- на територіях цивільної інфраструктури (двори, парки, кладовища без офіційної реєстрації);
- поблизу місць утримання осіб, місць катувань, фільтраційних пунктів;
- у інших місцях, які зазвичай розташовані на близькій відстані від місця загибелі.

Для місць масового поховання характерна системність, що виявляється у повторюваності способу копання могил, глибини, орієнтації тіл, а також у подібних ознаках насильницької смерті.

Також важливим є розуміння відмінності поняття масового поховання та братської могили.

Братська могила – це місце спільного поховання, що являє собою одне велике поховання, у межах якого одночасно перебуває значна кількість тіл загиблих осіб, розміщених у спільному поховальному місці.

Братські могили, як правило, утворюються в умовах:

- активних бойових дій;
- масової загибелі людей унаслідок обстрілів або бомбардувань;
- відсутності можливості організувати індивідуальні поховання.

Для практики досудового розслідування визначальною є не кількість тіл, а спосіб організації поховання. Ключова відмінність полягає в такому, що місце масового поховання передбачає організацію окремих індивідуальних могил, у яких розміщуються тіла окремо (винятково – два тіла в одній могилі), а братська могила передбачає одне спільне поховання, в якому знаходиться багато тіл одночасно.

Правильне розмежування понять має істотне значення для визначення тактики огляду місця події, а також планування залучення судово-медичних експертів, криміналістів, антропологів. Водночас правильне розуміння типу поховання сильно впливає на формування

версій щодо розуміння злочинних дій, кваліфікації кримінального правопорушення, у тому числі за ознаками міжнародних злочинів.

Незалежно від зовнішніх ознак поховання слідчий зобов'язаний розглядати будь-яке місце виявлення тіл двох і більше осіб як потенційне місце вчинення кримінального правопорушення та забезпечити його огляд із дотриманням вимог кримінального процесуального законодавства і відомчих методичних рекомендацій.

Огляд місця масового поховання або братської могили є складною, багатоетапною слідчою (розшуковою) дією, що потребує попереднього планування, міждисциплінарної взаємодії та залучення значних сил і засобів. Його проведення здійснюється з урахуванням масштабів поховання, умов місцевості та ймовірного зв'язку з тяжкими або міжнародними злочинами.

Такий огляд являє собою комплекс взаємопов'язаних заходів, які потребують чіткої організації, дисципліни та єдиного управління. Будь-які помилки на підготовчому етапі можуть призвести до втрати доказової інформації або унеможливлення ідентифікації загиблих.

Тому підготовка до проведення огляду має надважливе значення. Для її здійснення потрібно слідувати певному **алгоритму проведення огляду місця масового поховання та братської могили:**

I. Первинна оцінка розміру та характеру поховання

На початковому етапі слідчий зобов'язаний здійснити попередню оцінку розміру поховання, яка має вирішальне значення для подальшої організації розслідування.

Оцінці підлягають:

- орієнтовна площа поховання;
- кількість виявлених або ймовірних могил;
- характер поховання (окремі індивідуальні могили чи одне спільне поховання);
- ступінь порушення ґрунту;
- доступність території та можливість її розширення.

Результати первинної оцінки безпосередньо впливають на:

- кількість слідчих та членів слідчо-оперативної групи;
- необхідність створення кількох робочих підгруп;
- тривалість огляду та етапність його проведення;
- обсяг матеріально-технічного забезпечення;

II. Отримання та фіксація попередньої інформації про поховання

Паралельно з первинною оцінкою здійснюється збір відомостей про обставини створення поховання.

З'ясовується:

- хто організував поховання (військові підрозділи, окупаційна адміністрація, цивільні особи, примусово залучене населення);
- у який період здійснювалося поховання (орієнтовні дати, етапність);
- чи велися або створювалися будь-які облікові записи, журнали, списки, схеми, таблички;
- де можуть зберігатися такі документи;
- у якому напрямку формувалося поховання (звідки розпочалося заповнення: перша могила, перший сектор, перша лінія).

Вказана інформація має важливе значення для:

- реконструкції хронології подій;
- визначення послідовності ексгумації;
- встановлення можливих місць додаткових поховань;
- ідентифікації відповідальних осіб.

Варто прямо передбачити фіксацію місця поховання до початку розкопок:

- обов'язкову фото- та відеофіксацію загального вигляду місцевості;
- складання схем, планів, GPS-координат;
- фіксацію первинного стану ґрунту, рослинності, порушень поверхні (для таких дій варто використовувати спеціальне обладнання на кшталт георадарів, які фіксують зміну шарів ґрунту).

III. Залучення необхідних сил та засобів

З урахуванням масштабу та складності поховання забезпечується залучення необхідних сил і спеціалістів, зокрема:

- слідчих органів досудового розслідування;
- прокурорів, які здійснюють процесуальне керівництво;
- криміналістів (фото-, відеофіксація, трасологія, робота з речовими доказами);
- судово-медичних експертів;
- спеціалістів з відбору біологічних зразків та ДНК-ідентифікації;
- за потреби – вибухотехніків, саперів;
- осіб, які будуть залучені до розкопування поховання;
- та інших учасників, у яких виникне потреба.

Дуже важливою є організація процесу взаємодії між задіяними особами. Для цього потрібно здійснити планування проведення огляду та чітко визначення ролі кожного з учасників. Так, кожен із них має розуміти, що саме входить до його функцій. Щоб донести вказану інформацію до задіяних осіб, можна використовувати спеціально підготовлені пам'ятки та цільові інструктажі перед початком слідчих дій.

IV. Створення та організація штабу проведення огляду

Для координації дій створюється штаб проведення огляду, який є центром управління всіма процесами.

У межах штабу:

- визначається керівник робіт;
- визначається план проведення огляду з розмежуванням на етапи;
- здійснюється проведення цільових інструктажів та підготовка пам'яток;
- ведеться загальний облік проведених дій;
- ведеться облік вилучених тіл;
- забезпечується збереження процесуальної документації;
- забезпечується контроль за ланцюгом збереження доказів;
- здійснюється координація між слідчими, експертами та іншими залученими особами.

Штаб розміщується поза межами безпосередньої зони поховання, але з можливістю оперативного доступу до місця проведення робіт.

V. Визначення та облаштування місця огляду тіл

Окремо визначається спеціально облаштоване місце для огляду тіл, яке повинно:

- бути відокремленим від місця ексгумації;
- мати належне освітлення;
- забезпечувати захист від сторонніх осіб та погодних умов;
- бути оснащеним засобами фото- та відеофіксації;
- мати умови для збереження речових доказів та біологічних зразків.

VI. Визначення місця проведення судово-медичної експертизи

Завчасно встановлюється місце проведення судово-медичної експертизи з урахуванням:

- кількості тіл;
- можливостей місцевих бюро судово-медичної експертизи;
- потреби у тимчасових мобільних рішеннях (польові морги);
- логістики транспортування тіл.

При цьому дуже важливо забезпечити належне маркування тіл. Кожна установа має власну систему маркування тіл, які доставлені на експертизу, тобто з початком року у них здійснюється нумерація тіл, які були доставлені, тому дуже важливо, щоб експерти вписували у висновок номер тіла з поховання. При цьому в експертній установі проводиться повторний огляд тіла.

Водночас розпочинається процес ідентифікації тіл, виявлених у похованні. Для цього потрібно використовувати різні можливості, зокрема:

- ідентифікацію за зразками ДНК;
- ідентифікацію за зразками відбитків пальців;
- ідентифікацію за особливими ознаками (татуювання, родимки, інші ідентифікуючі властивості залежно від стану тіла);
- ідентифікацію за речами (документи, мобільні телефони, прикраси, одяг, інші ідентифікуючі речі).

Підсумок. Огляд місць масового поховання та братських могил є однією з найбільш складних та ресурсомістких слідчих (розшукових) дій, що потребує чіткого розуміння історії створення поховання, його структури та обставин створення. Важливим для організації огляду є розмежування понять місця масового поховання, яке характеризується наявністю окремих індивідуальних могил, та братської могили, що передбачає одне спільне поховання значної кількості тіл.

Правильна ідентифікація типу поховання безпосередньо впливає на тактику огляду, планування ексгумаційних робіт, кількість задіяних сил і засобів, а також на формування слідчих версій щодо характеру та системності злочинних дій.

Проведення огляду має здійснюватися за заздалегідь визначеним алгоритмом, що охоплює первинну оцінку масштабів поховання, збір інформації про обставини його створення, залучення спеціальної команди фахівців, створення штабу управління, організацію місць огляду тіл і проведення судово-медичних експертиз. Особлива увага приділяється належному маркуванню тіл, збереженню ланцюга доказів та організації процесу ідентифікації загиблих із використанням усіх доступних криміналістичних можливостей.

Дотримання зазначених підходів забезпечує повноту фіксації доказової інформації, мінімізує ризики її втрати та створює передумови для ефективного розслідування тяжких і міжнародних злочинів.

3.3. Особливості організації діяльності та взаємодії при проведенні допиту щодо розслідування воєнних злочинів

Забезпечення справедливості та ефективного виконання завдань кримінального провадження в умовах війни є надзвичайно складним, що вимагає застосування новітніх та ефективних методів розслідування воєнних злочинів. Ця категорія кримінальних правопорушень зачасту передбачає специфічні умови вчинення, які сильно обмежують джерела для доказування. В таких умовах сильно виростає цінність показань та якість отриманої інформації. Робота зі свідками та потерпілими у

розслідуванні воєнних злочинів – це тривалий і складний процес, який вимагає від слідчих не лише професійної підготовки, а й високої культури спілкування, емоційної стійкості та вміння створити атмосферу довіри. Одним із найефективніших інструментів у сучасній кримінальній юстиції, що дозволяє отримувати достовірні свідчення, знижувати ризик тиску на опитуваних осіб та мінімізувати можливість судових помилок є методика проведення допиту – процесуальне інтерв'ю.

Процесуальне інтерв'ю вже давно стало сучасним світом трендом, що рекомендований як вченими так і практиками, оскільки є найбільш безпечним і ефективним методом отримання інформації під час розслідування кримінальних правопорушень, зокрема і воєнних злочинів. Окрім того, проведення допиту за цією методикою надає можливість органам досудового розслідування також забезпечувати процесуальні гарантії всіх учасників провадження, що сприяє в подальшому формуванню стійких відносин довіри до роботи органів правопорядку у цілому. Актуальність цього питання також підвищилася і після внесення змін до ст. 95 та ст. 615 КПК України. Так, ч. 11 статті 615 КПК України наразі дозволяє використовувати у суді показання, що були отримані під час допиту свідка, потерпілого та підозрюваного на досудовому провадженні в умовах воєнного стану, але за певних умов, зокрема фіксації за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації та у разі допиту підозрюваного – за присутності захисника.

В Україні проведенні допитів за методикою проведення процесуального інтерв'ю також використовують її узагальнену модель, яка має 6 складових.

Планування і підготовка. Планування є одним з найважливіших етапів інтерв'ю, без якого інтерв'ю може бути невдалим ще до його початку. Планування – це процес підготовки до інтерв'ю. Підготовка стосується того, що повинно бути підготовленим до початку: місце проведення, освітлення, наявність техніки, адміністративні питання, звуковий фон тощо. Часто працівники правоохоронних органів відзначають, що у них немає часу на планування і підготовку. Але, використовуючи методику процесуального інтерв'ю, слідчі і детективи вказали, що насправді вони потім економлять багато часу за допомогою належного планування. Підготовка знижує ризик необхідності повторного допиту потерпілих, свідків, підозрюваних. Ретельна підготовка до процесуального інтерв'ю також зменшує ресурсовитратність кримінального провадження, оскільки вона дозволяє отримати максимальну кількість інформації про подію від людини за один раз. Правильно визначена мета процесуального інтерв'ю дозволяє оцінити, яка додаткова інформація необхідна слідчому або детективу для

проведення допиту, і визначити найкращий спосіб її отримання. Належне планування – підґрунтя добре проведеного процесуального інтерв'ю. Важливим є чітке усвідомлення того, чого ви прагнете досягти під час інтерв'ю, тобто якими є ваші цілі. Можливо, це потреба перевірити певну інформацію, яку ви вже маєте. Можливо, це певні аспекти злочину, які ви прагнете уточнити або довести. Можливо, ви бажаєте дізнатись, чи існує переконливе алібі або як можна його спростувати. Можливо, ви шукаєте додаткові докази і бажаєте дізнатись, де їх можна знайти. Підготовка підвищує шанси на те, що ви зможете отримати потрібну вам інформацію від підозрюваної особи. Якщо ви не підготуєтесь, то, ймовірно, «спотикатиметесь» під час інтерв'ю і створите враження невпевненості та нерозуміння того, що робите. Ви повинні завжди мати час на підготовку незалежно від того, скільки часу, як ви вважаєте, у вас є в запасі ⁶⁴.

Перш за все, на початковому етапі необхідно переконатися, що ви як розслідувач володієте максимальною кількістю інформації про правопорушення, яке вивчається. Маються на увазі не лише обставини події, а й вся наявна інформація (судово-медичні дослідження, свідчення, фахові висновки), а також розуміння юридичної кваліфікації злочинів, що розглядаються, включаючи знання того, які докази є необхідними для підтвердження звинувачення. Також варто дізнатися якомога більше безпосередньо про особисту біографію підозрюваного, включаючи його кримінальну історію.

Підготовка до інтерв'ю – це не лише збір інформації та планування, але й глибока психологічна готовність. Це означає, що слідчий повинен бути готовий до будь-якої реакції підозрюваного, навіть якщо ця реакція викликає негативні емоції або створює додаткові труднощі. Головне – зберегти спокій і зосередитися на встановленні контакту та створенні атмосфери, яка сприятиме отриманню правдивої інформації. Слідчий повинен усвідомлювати власні емоції, контролювати їх, щоб вони не вплинули на хід інтерв'ю. Важливо пам'ятати, що якщо особистісні якості або темперамент слідчого заважають встановленню контакту з підозрюваним, то цілком прийнятно, щоб його колега взяв на себе роль головного інтерв'юера. Це не є ознакою слабкості, а навпаки свідчить про професіоналізм та прагнення досягти мети.

⁶⁴ Розкажи мені, що сталося, або зізнайся. Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики. / Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач, В. Луцик, А. Орлеан, В. Рогальська, Т. Філоненко, В. Яворська. Київ : Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. 232 с.:<https://justtalk.com.ua/post/rozkazhi-meni-abo-ziznajsia-doslidzhennya-pro-protsesualne-intervyu>.

Щоб краще зрозуміти цей аспект підготовки, варто розглянути кілька важливих моментів. Слідчий повинен володіти високим рівнем емоційного інтелекту, тобто здатність розпізнавати та керувати своїми емоціями, а також емпатувати іншим людям. Це допоможе йому зберігати спокій у стресових ситуаціях, уникати конфліктів та ефективно спілкуватися з підозрюваним. Слідчий має проявляти емпатію, тобто здатність співпереживати та розуміти почуття підозрюваного. Це не означає, що він повинен виправдовувати протиправні дії, але слідчий має розуміти, що мотивувало підозрюваного на вчинення злочину. Слідчому необхідно бути гнучким та готовим до зміни тактики інтерв'ю, якщо це необхідно. Він повинен вміти адаптуватися до різних типів особистостей та ситуацій. Інтерв'ю може проводитися кількома слідчими, і кожен з них має бути готовий взяти на себе роль головного інтерв'юера, якщо це необхідно. Командна робота дозволяє використовувати різні підходи та забезпечує більш ефективне проведення інтерв'ю.

Для успішного інтерв'ю важливо створити комфортну атмосферу. Це означає, що потрібно заздалегідь продумати де воно відбудуватиметься, як буде облаштоване приміщення, чи є необхідні матеріали та техніка. Також важливо спланувати, як розташувати учасників, адже це може вплинути на хід розмови. Ідеальне місце – це тиха кімната де мінімізовані зовнішні шуми та відволікаючі фактори. Це дозволить зосередитися на розмові. Важливо щоб місце проведення інтерв'ю забезпечувало конфіденційність розмови, особливо якщо обговорюються чутливі теми. Місце повинно бути легкодоступним для всіх учасників. Вибір місця також залежить від мети інтерв'ю.

Знайомство, встановлення контакту та роз'яснення порядку проведення інтерв'ю. Для успішного проведення процесуального інтерв'ю необхідно встановити з допитуваною особою належний психологічний контакт. Для цього слід з самого початку повідомити особу, з якою метою її запросили на допит, а також вирішити всі необхідні формальні питання. Слідчому або детективу необхідно також розуміти, що особа може відчувати себе неспокійно через участь в інтерв'ю (допиті), тому слід не відразу переходити до суті питань, а почати розмову з нейтральної теми. Це не означає, що слідчий повинен стати «другом». Завдання полягає в створенні атмосфери співпраці і ненапруженого спілкування, яке стимулює пам'ять і комунікацію. Якщо слідчий або детектив використовує агресивний, ворожий або образливий підхід до спілкування, то це призведе до того, що особа, яка викликана для участі в інтерв'ю, відмовиться від співпраці і надання будь-якої

інформації. Під час інтерв'ю з підозрюваним інтерв'юер несе особливу відповідальність за оцінку психологічного стану підозрюваного, відкрите і зрозуміле пояснення його прав, особливо права не свідчити проти себе, права на захист та ін. При встановленні контакту інтерв'юер повинен намагатися:

1) з самого початку сформулювати відносини на основі емпатії і поваги (якщо ми говоримо про підозрюваного, то слід сконцентруватися на вчиненому кримінальному правопорушенні, а не на підозрюваному);

2) роз'яснити умови та причини проведення інтерв'ю, формальні вимоги і порядок його проведення, включаючи інформацію про аудіо або відео фіксацію;

3) роз'яснити допитуваній особі, що будь-яка інформація, яку вона хоче повідомити, має значення, тому слід згадати все якомога точніше, не уникаючи деталей, сконцентруватися і згадати всі події якомога точніше;

4) роз'яснити особі, що вона сама може в ході розповіді задавати будь-які питання інтерв'юеру, якщо хотітиме уточнити деталі про порядок проведення інтерв'ю.⁶⁵

Отримання інформації. Отримання інформації є найважливішим етапом інтерв'ю. Саме на цій стадії власне досягається мета і завдання інтерв'ю – отримання повної, точної і надійної інформації про події, які важливі для розслідування. Отримання повної розповіді особи починається з ініціювання слідчим або детективом відкритого питання, наприклад: «Розкажіть будь ласка про те, що сталося?». Розширення та уточнення показань відбувається шляхом постановки слідчим або детективом питань співрозмовнику і отримання відповідей на них. Навички правильно ставити запитання дуже важливі, адже за допомогою них формується запит до пам'яті співрозмовника і відтворюється необхідна інформація. Слідчому слід пам'ятати, що пам'ять людини дуже тендітна і легко піддається спотворенню, тому необачне або непрофесійне використання слідчим питань може спотворити пам'ять людини і призведе до отримання неточної або неповної інформації.

Коли мова йде про отримання інформації від підозрюваного, то слідчому або детективу особливо слід зберігати спокій, бути стриманим і ввічливим, навіть якщо показання особи взагалі не витримують жодної критики. Перевірка показань підозрюваного повинна відбуватися без ворожості або агресії. Зворотна реакція слідчого швидше за все призведе до руйнування встановленого контакту і відмови від подальшого

⁶⁵ Там само.

проведення інтерв'ю.

Завершення інтерв'ю. Часто представники правоохоронних органів поспішають із завершенням інтерв'ю, хоча це важливий етап, тому він не повинен закінчуватися несподівано або різко. Цілями цього етапу є:

- 1) забезпечити загальне розуміння викладеної інформації за допомогою перегляду і підведення підсумків;
- 2) переконатися, що всі питання були розкриті в достатньому обсязі, а опитувана особа надала всю необхідну інформацію, яку вона могла і хотіла надати;
- 3) цілісність і завершеність інтерв'ю сприяє легітимності всього подальшого розслідування.

Підведення підсумків інтерв'ю передбачає уточнення у співрозмовника – чи бажає він ще щось доповнити і чи має він питання зі свого боку? Ймовірно і таке, що при завершенні інтерв'ю виникне необхідність повернутися на стадію отримання інформації в зв'язку з пригадування нової інформації або виявленими бажанням у співрозмовника дати відповіді на питання, на які він не хотів відповідати раніше.

Пояснення подальших дій передбачає інформування співрозмовника про подальшу процедуру досудового розслідування і можливий судовий розгляд. Тут також необхідно повідомити співрозмовнику, що в тому випадку, якщо він згадає додаткові обставини – йому варто зв'язатися зі слідчим (детективом).

Після завершення інтерв'ю опитуваний повинен мати відчуття, що з ним вчинили чесно і професійно. Якщо інтерв'ю проведено з урахуванням зазначених вище рекомендацій, то це може посилити почуття справедливості у опитуваної особи.

Оцінка. Ця стадія потрібна для оцінки отриманої під час інтерв'ю інформації і її вплив на досудове розслідування, а також для оцінки слідчим або детективом якості своєї роботи під час інтерв'ю. Він повинен:

- 1) оцінити, чи були досягнуті цілі і завдання інтерв'ю;
- 2) переглянути версії і свій підхід до розслідування;
- 3) оцінити якість проведеного інтерв'ю (наприклад, легкість або складність встановлення контакту з опитуваним) і визначити шляхи вдосконалення проведення інтерв'ю.

Якщо інтерв'ю оцінює керівник, старший (або більш досвідчений) співробітник або колега, то слід надати можливість слідчому або детективу надати свої коментарі перед остаточною оцінкою. Оцінку слід починати з позитивних аспектів і завершувати тим, що можна вдосконалити в наступний раз. Слід зазначити, що результати досліджень

показують, що інтерв'юери часто не можуть ефективно оцінити свою роботу під час проведення інтерв'ю. Відповідно, корисно проводити оцінку разом з колегою, наприклад партнером, керівником або старшим співробітником. Якщо проводився запис інтерв'ю, це може значно допомогти в проведенні оцінки⁶⁶⁶⁷⁶⁸.

3.4. Особливості організації діяльності та взаємодії при проведенні спеціального досудового розслідування

Правовий інститут спеціального досудового розслідування виник відповідно до Закону України від 7 жовтня 2014 року «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини», яким КПК України був доповнений главою 24¹ «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень». Це одразу створило можливості для реального притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які вчинили зазначені злочини, але з метою ухилення від неї переховуються від органів досудового розслідування та суду на території держав, які видають лише засуджених, стосовно яких набрав законної сили вирок суду, а також – на окремих територіях країни, на яких не функціонують органи державної влади України. Сьогодні цей правовий інститут є одним із засобів забезпечення розумності строків кримінального провадження, підвищення ефективності кримінальної юстиції, реалізації принципу невідворотності покарання і належного захисту державних і публічних інтересів, а також свідчить про подальшу інтеграцію України до європейських та міжнародних стандартів гарантування прав і свобод людини

Відповідно до вимог ст. 297¹ КПК України спеціальне досудове розслідування (*in absentia*) стосовно одного чи декількох підозрюваних здійснюється згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими КПК України, з урахуванням положень глави 24¹ КПК

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Броневицька О. М. Фазова модель процесуального інтерв'ю. *IV Львівський форум кримінальної юстиції: Кримінальна юстиція: кво вадіс?: збірка тез міжнародної науково-практичної конференції*. Львів : ЛьвДУВС. 2018. С. 14-17.

⁶⁸ Рогальська В. В. Реалії та перспективи впровадження процесуального інтерв'ю в діяльність органів досудового розслідування. *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* : матеріали. Міжнар. наук.-практ. конф. (27 листоп. 2020 р., м. Дніпро). Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. С. 136-140.

України.

Згідно з ч. 2 ст. 7 КПК України зміст та форма кримінального провадження за відсутності підозрюваного або обвинуваченого (in absentia) повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження, зазначеним у ч. 1 цієї статті, з урахуванням особливостей, встановлених законом.

Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених ст. ст. 109, 110, 110², 111, 111¹, 111², 112, 113, 114, 114¹, 114², 115, 116, 118, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 127, ч. 2-3 ст. 146, ст. 146¹, 147, ч. 2 і 5 ст. 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), ст. ст. 209, 255-258⁶, 348, 364, 364¹, 365, 365², 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369², 370, 379, 400, 408, 436, 436¹, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447 КК України стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук.

Спеціальне досудове розслідування також здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочину, вчиненого підозрюваним, стосовно якого уповноваженим органом прийнято рішення про передачу його для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся. Здійснення спеціального досудового розслідування щодо інших злочинів не допускається, крім випадків, коли злочини вчинені особами, які переховуються від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошені у міжнародний розшук, та розслідуються в одному кримінальному провадженні із злочинами, зазначеними у цій частині, а виділення матеріалів щодо них може негативно.

Якщо у кримінальному провадженні повідомлено про підозру декільком особам, слідчий, прокурор вправі звернутися до слідчого судді із клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування лише стосовно тих підозрюваних, щодо яких наявні передбачені частиною другою цієї статті підстави, а стосовно інших підозрюваних подальше досудове розслідування у цьому самому кримінальному провадженні здійснюватиметься згідно із загальними правилами, передбаченими КПК України.

Якщо в ході проведення першочергових та подальших слідчих

(розшукових) дій, а також необхідних негласних слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій встановлено наявність підстав для здійснення спеціального досудового розслідування, прокурор або слідчий за погодженням з прокурором має право звернутись з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді.

Слід зауважити, що згідно з абз. 6 п. 20-1 розділу XI КПК України клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування розглядається судом за правилами підсудності, встановленими у ст. 32 КПК України. Системний аналіз положень цієї статті та ч. 2 ст. 132, ч. 1 ст. 247 КПК України дає можливість зробити висновок, що клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування подається до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Повністю процесуальну форму такого клопотання кримінальним процесуальним законом не визначено, проте у КПК України передбачено перелік відомостей, які мають бути в ньому обов'язково зазначені.

Оскільки таке клопотання можна віднести до проміжних процесуальних рішень, за своєю процесуальною формою відповідно до ст. 110 КПК України воно має містити вступну, мотивувальну та резолютивну частини.

У вступній частині зазначаються:

- назва суду, до якого подається клопотання;
- назва клопотання;
- найменування кримінального провадження, у якому подається клопотання, та його реєстраційний номер;
- орган досудового розслідування, який подає клопотання;
- процесуальний статус та анкетні дані підозрюваного (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство), щодо якого планується здійснювати спеціальне досудове розслідування.

Згідно з вимогами ст. 297² КПК України мотивувальна частина має містити:

- 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;
- 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на обставини;
- 4) відомості про те, що підозрюваний виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної

Верховною Радою України державою-агресором, та/або відомості про оголошення підозрюваного в міжнародний розшук;

5) виклад обставин про те, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності;

6) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

3. У клопотанні про здійснення спеціального досудового розслідування у кримінальному провадженні щодо злочину, вчиненого підозрюваним, стосовно якого уповноваженим органом прийнято рішення про передачу його для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся зазначаються:

1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;

2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;

3) виклад обставин, що дають підстави підозрювати особу у вчиненні кримінального правопорушення, і посилання на такі обставини;

4) матеріали, що підтверджують прийняття уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та факт обміну;

5) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання.

Резолютивна частина повинна містити:

– уніфіковану форму звернення органу досудового розслідування, прокурора щодо отримання дозволу розпочати спеціальне досудове розслідування щодо підозрюваного із зазначенням його прізвища, імені, по батькові та місця останнього проживання;

– прізвище, ім'я, по батькові та посаду слідчого чи прокурора, які звернулися з клопотанням, їх підпис, скріплений відповідною печаткою;

– дату та місце складання клопотання.

До клопотання мають додаватися:

– витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань;

– копії матеріалів кримінального провадження, які містять відомості, що підтверджують підстави для початку спеціального досудового розслідування;

– список свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідне допитати під час розгляду клопотання (незважаючи на те, що про них обов'язково зазначається в мотивувальній частині, наявність цього списку у додатку завжди сприяє кращій організації розгляду клопотання

в суді);

– копії окремих матеріалів кримінального провадження, якими підтверджуються відомості, наведені у мотивувальній частині клопотання (щодо обґрунтованості підозри, переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, оголошення особи у міждержавний та/або міжнародний розшук тощо).

Погоджуючи відповідне клопотання, прокурор повинен пересвідчитись, що в ньому дотримані всі необхідні вимоги, передбачені КПК України.

Чинним КПК України не передбачено обов'язку слідчого (прокурора) надати стороні захисту копії клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Процедуру розгляду слідчим суддею клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування визначено у ст.ст. 297³ та інших статтях КПК України щодо порядку судового розгляду.

Клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування розглядається слідчим суддею, яким відповідно до п. 18 ст. 3 КПК України є суддя місцевого суду, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

З урахуванням вимог ст. 35 КПК України, якою передбачено порядок застосування автоматизованої системи документообігу суду, норм Положення про автоматизовану систему документообігу суду, клопотання слідчого, прокурора про здійснення спеціального досудового розслідування до початку його розгляду слідчим суддею в день надходження має бути зареєстровано працівниками суду в автоматизованій системі, яка під час реєстрації визначає слідчого суддю для конкретного судового провадження. Після визначення слідчого судді для конкретного судового провадження не допускається внесення змін до реєстраційних даних щодо цього провадження, а також видалення цих даних з автоматизованої системи документообігу суду, крім випадків, установлених законом.

Строк розгляду клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчим суддею становить до десяти днів з дня його надходження до суду. Клопотання розглядається за обов'язковою участю особи, яка подала клопотання (слідчого, прокурора), та захисника, залученого або самостійно підозрюваним, або слідчим, прокурором чи слідчим суддею у визначеному порядку.

Необхідно зазначити, що нормами КПК України обов'язок слідчого

(прокурора) надати стороні захисту копії клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування прямо не передбачений, але право захисника на ознайомлення з таким клопотанням та отримання його копії обумовлено положеннями ст. 20, ч. 4 ст. 46, п.п. 14, 15 ст. 42, ст. 221 КПК України.

Розгляд слідчим суддею клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування полягає у тому, що він знайомиться з його змістом, досліджує копії матеріалів, які додано до клопотання та якими слідчий, прокурор обґрунтовують потребу здійснення спеціального досудового розслідування, а також у разі необхідності безпосередньо заслуховує доводи особи, яка подала клопотання, захисника та будь-якого свідка. Слідчий суддя зобов'язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи, щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення. Він також має право як за клопотанням сторін кримінального провадження, так і з власної ініціативи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування.

За таких умов активність і кваліфікованість прокурора у доведенні викладених у клопотанні обставин, повне володіння ним усіма матеріалами кримінального провадження матиме вирішальне значення для переконання слідчого судді у правильності та обґрунтованості своєї позиції.

За результатами розгляду клопотання слідчий суддя може постановити одне з трьох рішень:

- повернути клопотання прокурору, слідчому (ч. 2 ст. 297³ КПК України);
- задовольнити клопотання (ч. 3 ст. 297⁴ КПК України);
- відмовити у задоволенні клопотання (ч. 1 ст. 297⁴ КПК України).

Також існує практика залишення таких клопотань без розгляду, якщо із відповідною заявою звернувся зі сторони обвинувачення слідчий або прокурор.

Підставою для повернення клопотання є недодержання слідчим, прокурором вимог ст. 297² КПК України щодо його змісту. У такому разі стороною кримінального провадження після усунення недоліків може бути складене та подане до суду інше клопотання.

З огляду на положення ст. 297⁴ КПК України підставами для задоволення клопотання є встановлення слідчим суддею наявності достатніх доказів стосовно: того, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або

оголошений у міжнародний розшук, та/або уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

Під час вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування слідчий суддя зобов'язаний врахувати наявність достатніх доказів для підозри особи щодо якої подано клопотання у вчиненні кримінального правопорушення.

Якщо слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, досудове розслідування здійснюється далі згідно із загальними правилами.

Повторне звернення з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування до слідчого судді в одному кримінальному провадженні не допускається, крім випадків наявності нових обставин, які підтверджують, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук, та/або уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та такий обмін відбувся.

Слідчий суддя зобов'язаний постановити вмотивоване та обґрунтоване рішення, тому він повинен урахувати всі обставини, що мають значення для вирішення клопотання.

Виконання цього обов'язку не залежить від волі інших осіб. Це публічний обов'язок слідчого судді, який впливає із сутності правосуддя як специфічної форми діяльності органів публічної влади. Тому під час розгляду клопотання, як визначено у ч. 3 ст. 297³ КПК України, слідчий суддя має право за клопотанням сторін кримінального провадження або за власної ініціативи заслухати будь-якого свідка чи дослідити будь-які матеріали, що мають значення для вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування.

Рішення слідчого судді оформляються відповідною вмотивованою ухвалою, зміст якої має відповідати процесуальній формі, встановленій у ст.ст. 369, 371-372 КПК України.

Копія ухвали надсилається прокурору, слідчому та захиснику.

Якщо у справі декілька підозрюваних, слідчий суддя постановляє ухвалу лише стосовно тих підозрюваних, щодо яких існують обставини, передбачені у ч. 2 ст. 297¹ КПК України.

Якщо підозрюваний, стосовно якого слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, затриманий або добровільно з'явився до органу досудового розслідування, подальше

досудове розслідування щодо нього здійснюється згідно із загальними правилами, передбаченими КПК України. У такому випадку слідчий за згодою прокурора або прокурор має скласти відповідну постанову.

Відомості щодо підозрюваних, стосовно яких слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, невідкладно, але не пізніше 24 годин після постановлення ухвали, вносяться до ЄРДР.

Порядок вручення процесуальних документів підозрюваному під час здійснення спеціального досудового розслідування визначено у ст. 297⁵ КПК України. Водночас застосовуються й окремі правила загального порядку виклику слідчим, прокурором особи під час досудового розслідування, дія яких передбачена статтями глави 11 цього Кодексу.

Так, слідчий, прокурор під час досудового розслідування повноважний викликати підозрюваного у встановлених КПК України випадках для участі в процесуальних діях, особливо якщо участь підозрюваного в них обов'язкова (ст. 133 КПК України). Під час спеціального досудового розслідування, безумовно, такими є дії, пов'язані із врученням підозрюваному процесуальних документів.

У статті 135 КПК України визначено, що особа викликається до слідчого, прокурора шляхом вручення повістки про виклик, надіслання її поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком, виклику по телефону або направлення телеграми.

У разі тимчасової відсутності особи за місцем проживання повістка для передачі їй вручається під розписку дорослому члену її сім'ї чи іншій особі, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційній організації за місцем її проживання або адміністрації за місцем її роботи.

Повістка про виклик вручається особі працівником органу зв'язку або правоохоронного органу, слідчим, прокурором, а також секретарем судового засідання, якщо таке вручення здійснюється в приміщенні суду.

Повістка про виклик особи, яка проживає за кордоном, вручається згідно з міжнародним договором про правову допомогу, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, а за відсутності такого – за допомогою акредитованого в Україні дипломатичного представництва чи консульської установи.

До того ж, особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом не пізніше ніж за три дні до дня, коли вона зобов'язана прибути за викликом. У разі встановлення КПК України строків здійснення процесуальних дій, які не дають можливості здійснити виклик вчасно, особа має отримати повістку про виклик або бути повідомленою про нього іншим шляхом якнайшвидше, але в будь-

якому разі з наданням їй необхідного часу для підготовки та прибуття за викликом.

У повістці про виклик, як передбачено у ст. 137 КПК України, повинні зазначатися:

- 1) прізвище та посада слідчого, прокурора, який здійснює виклик;
- 2) найменування та адреса установи, до якої здійснюється виклик, номер телефону чи інших засобів зв'язку;
- 3) ім'я (найменування) особи, яка викликається, та її адреса;
- 4) найменування (номер) кримінального провадження, в межах якого здійснюється виклик;
- 5) процесуальний статус, в якому перебуває викликана особа;
- 6) час, день, місяць, рік і місце прибуття викликаної особи;
- 7) процесуальна дія (дії), для участі в якій викликається особа;
- 8) наслідки неприбуття особи за викликом із зазначенням тексту відповідних положень закону, в тому числі можливість застосування приводу, та здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження;
- 9) передбачені Кодексом поважні причини, через які особа може не з'явитися на виклик, та нагадування про обов'язок заздалегідь повідомити про неможливість з'явлення;
- 10) підпис слідчого, прокурора, слідчого судді, судді, який здійснив виклик.

Належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом є розпис особи про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки, будь-які інші дані, які підтверджують факт вручення особі повістки про виклик або ознайомлення з її змістом.

Якщо особа попередньо повідомила слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд про адресу своєї електронної пошти, надіслана на таку адресу повістка про виклик вважається отриманою у випадку підтвердження її отримання особою відповідним листом електронної пошти (ст. 136 КПК України).

Як випливає із змісту ч. 1 ст. 297⁵ КПК України, у разі здійснення спеціального досудового розслідування, повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування надсилаються за останнім відомим місцем його проживання чи перебування та обов'язково публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального

прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

Повістки про виклик підозрюваного у разі здійснення спеціального досудового розслідування у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого публікуються в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора.

З моменту опублікування повістки про виклик у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора підозрюваний вважається належним чином ознайомленим з її змістом.

Копії процесуальних документів, що підлягають врученню підозрюваному, обов'язково надсилаються його захиснику (ч. 2 ст. 297⁵ КПК України). При цьому потрібно забезпечити належну фіксацію листування із захисником стосовно направлення йому копій цих документів, оскільки вона засвідчує реалізацію стороною обвинувачення у такий процесуальний спосіб певних прав підозрюваного, що передбачені у ч. 3 ст. 42 КПК України, а відсутність такої фіксації може розглядатися судовими інстанціями порушенням права особи на захист і мати негативні для сторони обвинувачення у кримінальному провадженні наслідки.

У ситуаціях, коли копії процесуальних документів повинні вручатися (направлятися) одночасно захиснику і підозрюваному у кримінальному провадженні, в якому здійснюється спеціальне досудове розслідування, їх потрібно вручати (направляти) адвокату в двох аутентичних примірниках. Один примірник – для забезпечення його прав як захисника, а другий – для забезпечення прав та інтересів підозрюваного, якого він захищає. Це обумовлено тим, що у тексті ч. 2 ст. 297⁵ КПК України чітко визначено адресата, якому слід направляти копії процесуальних документів, що підлягають врученню підозрюваному, – захисника, і при цьому жодна норма КПК України не передбачає можливості перекладання на нього обов'язків слідчого, прокурора, зокрема щодо оформлення копій процесуальних документів для підозрюваного.

Отже, обов'язково потрібно зберігати докази надсилання захисникові копій процесуальних документів: і тих, що підлягають врученню підозрюваному, і так званих адвокатських примірників.

5.5. Особливості організації діяльності та взаємодії органів під час розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та репатріації тіл загиблих

Питання розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин⁶⁹, є однією з найскладніших сфер діяльності органів досудового розслідування. Ефективне здійснення такого розшуку вимагає скоординованої співпраці слідчих підрозділів із державними, громадськими та міжнародними організаціями, у тому числі з Управлінням з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин (Секретаріат Уповноваженого з питань осіб, зниклих безвісти за особливих обставин), Службою безпеки України, підрозділами військово-цивільного співробітництва Міністерства оборони України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, підрозділами судово-медичної експертизи тощо.

За даними МВС України, станом на жовтень 2024 року понад 55 тисяч громадян вважалися безвісти зниклими – як військовослужбовці, так і цивільні особи, включно з неповнолітніми⁷⁰. Станом на грудень 2024 року Національна поліція України відкрила 59 674 кримінальні провадження за фактами зникнення безвісти за особливих обставин. Найбільше навантаження з розслідування таких проваджень припало на прифронтові регіони: Донецька область – понад 31 тис. справ, Луганська – понад 5 тис., Харківська – понад 6 тис., Запорізька – понад 4 тис.⁷¹

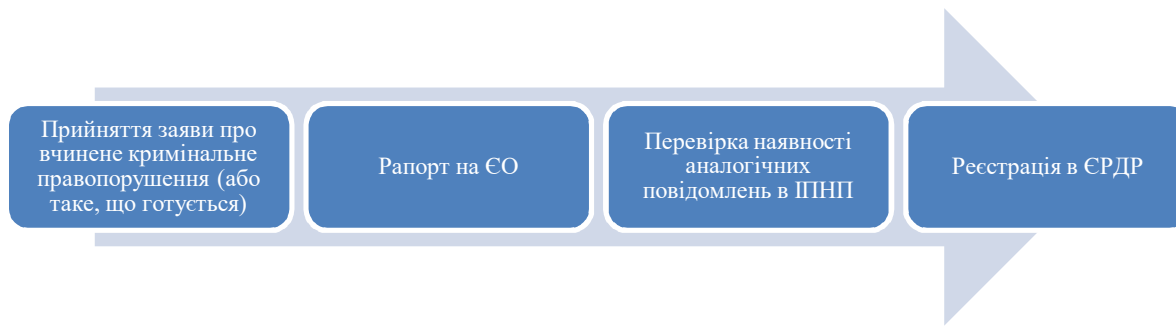
За інформацією з Єдиного реєстру зниклих безвісти за особливих обставин, станом на лютий 2025 року до нього було внесено понад 63 тисячі осіб. За оцінками МВС України, більшість з них – військовослужбовці.⁷²

⁶⁹ Особи, зниклі безвісти у зв'язку із збройним конфліктом, воєнними діями, тимчасовою окупацією частини території України, надзвичайними ситуаціями природного чи техногенного характеру (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»).

⁷⁰ В Україні зниклими безвісти офіційно вважаються 55 тисяч людей. URL: <https://suspilne.media/845429-v-ukraini-zniklimi-bezvisti-oficijno-vvazautsa-55-tisac-ludej/>.

⁷¹ URL: <https://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/38448.pdf/>.

⁷² URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3909730-leonid-timcenko-zastupnik-ministra-vnutrisnih-sprav-ukraini.html/>.

У такій ситуації **правильна організація первинного реагування** на повідомлення про зникнення особи набуває вирішального значення, адже саме від своєчасності та якості проведення початкових процесуальних дій залежить подальша ефективність розшуку. Першочергові заходи включають прийняття *заяви про вчинене кримінальне правопорушення (або таке, що готується)*. Відповідно до ч. 1-2 ст. 6 Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»⁷³, близькі родичі та члени сім'ї особи, зниклої безвісти за особливих обставин⁷⁴, мають право на отримання достовірних відомостей про місцеперебування особи, зниклої безвісти за особливих обставин, обставини її загибелі (смерті), місце поховання (якщо воно відоме). Реалізація цього права відбувається шляхом подання заяви про розшук особи, зниклої безвісти за особливих обставин, та отримання достовірної інформації про хід та результати проведення її розшуку в порядку, визначеному цим Законом та іншими законами України.

Наступним елементом первинного реагування є оформлення *рапорту, який підлягає реєстрації в Єдиному обліку*. Відповідно до ч. 11 розділу II Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, затвердженого наказом № 100 від 08.02.2019 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події»⁷⁵,

⁷³ Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин : Закон України від 12 липня 2018 року № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2505-19>.

⁷⁴ Чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі (ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»).

⁷⁵ Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події : наказ МВС України від 08 лютого 2019 року № 100. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0223-19>. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0223-19#Text>.

поліцейський органу (підрозділу) поліції, якому доручено розгляд заяви або повідомлення про іншу подію та прийняття відповідного рішення в межах Закону України «Про звернення громадян», у разі встановлення в матеріалах відомостей, що вказують на вчинення кримінального правопорушення, невідкладно рапортом доповідає про це керівникові органу (підрозділу) поліції або особі, яка виконує його обов'язки.

Важливим є з'ясування, чи не надходили до органу поліції раніше *аналогічні повідомлення* про безвісне зникнення цієї самої особи. Така перевірка здійснюється за даними інформаційно-пошукових підсистем інформаційного порталу Національної поліції України (ІНПІ).

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про звернення громадян», не розглядаються повторні звернення одним і тим же органом від одного і того ж громадянина з одного і того ж питання, якщо перше вирішено по суті.

Якщо після внесення відомостей до ЄРДР виявлено, що вже існує інше кримінальне провадження за фактом безвісного зникнення цієї ж особи, то відповідно до ст. 217 КПК України матеріали досудового розслідування можуть бути об'єднані в одне провадження.

Початок досудового розслідування у провадженнях щодо безвісного зникнення особи здійснюється в порядку, передбаченому ст. 214 КПК України, яка встановлює обов'язок слідчого, дізнавача або прокурора невідкладно внести відповідні відомості до ЄРДР. Після внесення цих даних визначається попередня правова кваліфікація події залежно від її фактичних обставин: це може бути незаконне позбавлення волі (ст. 146 КК України), умисне вбивство (ст. 115 КК України), воєнні злочини (ст. 438 КК України).

Важливим елементом організації розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, є діяльність пошукових груп гуманітарної місії Збройних Сил України, порядок утворення та функціонування яких визначено постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2022 р. № 511 (у редакції від 12 вересня 2023 р.)⁷⁶. Згідно з Порядком, пошукові групи здійснюють виявлення та евакуацію тіл (останків) загиблих, фіксацію місць поховань і необлікованих могил, а також транспортування тіл до державних спеціалізованих установ. Їх діяльність не є процесуальною у розумінні КПК України, однак результати виконаних дій – протоколи вилучення тіл, описи речей та акти передачі мають доказове значення та можуть бути долучені до матеріалів кримінального провадження як письмові документи. Відповідно до

⁷⁶ Деякі питання виконання Закону України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин»: постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 № 511. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/511-2022-%D0%BF#n126>.

пункту 7 зазначеної постанови, пошукові групи співпрацюють з органами досудового розслідування та оперативними підрозділами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, забезпечуючи тим самим зв'язок між гуманітарними місіями та процесуальними структурами держави.

Розшук безвісно зниклих осіб є предметом міжнародно-правового регулювання, закріпленого в нормах міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини. Так, обов'язок проводити розшук осіб, оголошених зниклими безвісти, фіксувати та передавати відповідну інформацію, а також організовувати спільні пошуково-евакуаційні заходи закріплено у ст. 33 Додаткового протоколу I (1977) до Женевських конвенцій, а правила щодо останків – у ст. 34 цього ж Протоколу⁷⁷. Зазначені приписи застосовуються у міжнародних збройних конфліктах.

У практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) відсутність ефективного розслідування зникнення особи становить порушення процесуальної складової ст. 2 Конвенції. Крім того, байдужість держави та ненадання інформації родичам можуть порушувати ст. 3. Це підтверджено, зокрема, у справах *Cyprus v. Turkey* (2001)⁷⁸ та *Varnava and Others v. Turkey* (Велика палата, 2009)⁷⁹. Для ранніх прецедентів щодо процесуального обов'язку за ст. 2 див. також *Kaya v. Turkey* (1998)⁸⁰, *Çakıcı v. Turkey* (1999)⁸¹, *Timurtaş v. Turkey* (2000)⁸². Така позиція має пряме значення для діяльності українських органів досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Після внесення відомостей до ЄРДР слідчий зобов'язаний забезпечити оперативне збирання відомостей, що мають значення для встановлення місцеперебування особи. Після внесення відомостей до ЄРДР та проведення первинних дій слідчий формує і послідовно перевіряє такі **слідчі версії**:

1) тимчасова відсутність зв'язку з об'єктивних причин: виконання бойового завдання; вимкнення/пошкодження засобів зв'язку або їх залишення за місцем дислокації; подальше відновлення контакту особою;

2) перебування в полоні (місці несвободи): захоплення супротивником, утримання невстановленою структурою; місце тримання

⁷⁷ Додатковий протокол I (1977) до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року щодо захисту жертв міжнародних збройних конфліктів // Ратифіковано Україною 18.03.1989. Статті 32–34. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/api-1977/article-33?activeTab=>.

⁷⁸ URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59454>.

⁷⁹ URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-1322>.

⁸⁰ URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58138>.

⁸¹ URL: <https://www.legal-tools.org/doc/ef9472/pdf/?utm>.

⁸² URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58901>.

потребує ідентифікації та перевірки за наявними каналами взаємодії;

3) загибель із неможливістю негайної евакуації тіла: ймовірна смерть у районі бойових дій; доступ до місця події ускладнений або виключений активними бойовими діями чи окупацією;

4) самовільне залишення військової частини / дезертирство: умисне ухилення від несення служби, що підлягає кваліфікації та перевірці за матеріалами кримінального провадження.

Зазначені версії не є взаємовиключними і підлягають паралельній перевірці з використанням процесуальних та міжвідомчих інструментів, їх уточнення здійснюється залежно від отриманих доказів і відповідей на запити. Відповідно до ст. 223 КПК України, слідчі (розшукові) дії спрямовуються на одержання (перевірку) доказів, підставою їх проведення є наявність відомостей, що свідчать про можливість досягнення мети відповідної дії. У кримінальних провадженнях про безвісне зникнення слідчий, насамперед, здійснює:

- допит (потерпілого, свідка);
- відбір біологічного матеріалу у родичів безвісти зниклих (або особистих речей зниклого безвісти під протокол огляду речей: станок для гоління /зубна щітка / гребінець / нижня натільна білизна);
- призначення судових експертиз;
- надає доручення на оперативні підрозділи (ст. ст. 40-41 КПК України) та запит до підрозділу кримінального аналізу (ст. ст. 40-41 КПК України);
- витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей (запити в порядку ст. 93 КПК України).

Зазначені дії проводяться паралельно із заходами розшукового характеру, передбаченими Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність». З цією метою слідчий надає оперативним підрозділам доручення відповідно до ст. 40, 41 КПК України щодо заведення оперативно-розшукової справи «Розшук» та виконання необхідних слідчих (розшукових) дій, зокрема:

- перевірки відомостей про розшукувану особу за інформаційними обліками, у тому числі базами даних ДМС України, для підтвердження правильності анкетних даних безвісти зниклого;
- встановлення місцезнаходження, місця проходження служби, кола знайомих, інформації про можливий перетин державного кордону, а також обставин зникнення військовослужбовця;
- встановлення анкетних і контактних даних побратимів та інших військовослужбовців, які проходили службу разом із безвісти зниклою

особою та можуть бути свідками обставин її зникнення;

– перевірки доступних державних реєстрів та інформаційних ресурсів для встановлення місця і дати проведення бойових дій, а також обставин виконання бойових завдань військовою частиною, у складі якої проходила службу безвісти зникла особа;

– моніторингу загальнодоступних ресурсів мережі Інтернет з метою виявлення відео- та фотоматеріалів, що можуть містити відомості про обставини зникнення.

У межах кримінального провадження важливим є отримання даних, що можуть підтвердити обставини зникнення особи. До таких відомостей належать, зокрема, інформація про з'єднання абонентського номера, яким користувався військовослужбовець за період, що передував зникненню, а також дані щодо руху коштів за банківськими картками. Отримання зазначених відомостей можливе виключно на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів відповідно до ст. 159-160, 162 КПК України.

Серед зазначених слідчих (розшукових) та процесуальних дій ключове значення для встановлення обставин безвісного зникнення особи має **допит**. Саме завдяки правильно організованому допиту потерпілих і свідків формується первинна фактична база, на підставі якої планується подальший хід досудового розслідування.

З огляду на це, у кримінальних провадженнях про безвісне зникнення слідчий насамперед проводить процесуальні дії, спрямовані на документування вихідної інформації від родичів, близьких осіб, побратимів, товаришів по службі та інших осіб, які володіють релевантними відомостями. Структура таких дій включає: подання *заяви про залучення до кримінального провадження як потерпілого (пам'ятки про процесуальні права та обов'язки потерпілого)*⁸³, *допит потерпілого* та *допит свідка*, що дозволяє встановити первинні обставини зникнення.

Орієнтовні питання, які підлягають встановленню:

1) П.І.Б. зниклої особи, дата народження, адреса місця проживання та реєстрації, усі наявні номери мобільних телефонів, які перебували у користуванні зниклої особи, а також ІМЕІ-коди відповідних телефонів (за наявності); реквізити електронної платіжної картки, її вид, банківська установа, в якій відкрито рахунок, наявність коштів на рахунку, а також коло осіб, яким міг бути відомий ПІН-код;

2) П.І.Б. всіх близьких родичів зниклої особи, їх дати народження, адреси проживання та реєстрації, всіх наявних номерів мобільних

⁸³ Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням – потерпілими може бути визнано кілька осіб (ч. 6 ст. 55 КПК України).

телефонів (для того щоб у подальшому можна було здійснити відбір біологічного матеріалу для проведення молекулярно-генетичних експертиз);

3) зафіксувати інформацію про місцезнаходження особистих речей зниклої особи (для подальшого вилучення, з метою проведення молекулярно-генетичних експертиз);

4) реквізити паспорта та військового квитка зниклої особи (до протоколу допиту долучаються їх копії);

5) інформація щодо військової частини (номер та адреса), де проходила службу зникла особа або територіальний центр комплектування (назва та адреса), звідки призивалась;

6) посада та звання, військово-облікова спеціальність зниклої особи (якщо відома);

7) дата зникнення;

8) дата, час, спосіб останнього зв'язку (за номером мобільного зв'язку, у соціальних мережах, месенджерах) – долучити скріншот до протоколу допиту;

9) місце зникнення, обставини зникнення (якщо відомо); якщо обставини зникнення відомі зі слів побратимів, то обов'язково зафіксувати дані побратима та контактні засоби зв'язку;

10) П.І.Б. та контакти товаришів по службі (особливо тих, хто може володіти інформацією щодо обставин зникнення);

11) долучити до протоколу фотографії зниклої особи, та в протоколі зафіксувати опис особливих прикмет (татуювання, шрами, родимі плями, імпланти, переломи, зріст, колір волосся та очей, тілобудову, тощо)

12) додатково фіксується інформація щодо: фото, відео, свідчень інших осіб, які підтверджують можливе перебування в полоні або загибель (якщо заявник володіє такими матеріалами) чи будь-яка інша інформація, що може допомогти з розшуком.

До протоколу допиту слід доєднати копії:

1) свідоцтва про шлюб (для подружжя), свідоцтва про народження (для дітей, батьків), документів про спільних дітей, з метою підтвердження родинних зв'язків з військовим;

2) паспорта допитуваного та сповіщення від Територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Наступним етапом отримання первинної доказової інформації у провадженнях про безвісне зникнення є забезпечення можливості подальшої ідентифікації особи шляхом **відбору біологічного матеріалу** у близьких родичів або з особистих речей зниклого.

Відповідно до ч. ч. 1-3 ст. 245 КПК України, у разі необхідності отримання зразків для проведення експертизи вони відбираються

стороною кримінального провадження, яка звернулася за проведенням експертизи або за клопотанням якої експертиза призначена слідчим суддею.

Порядок відбору зразків з речей і документів встановлюється відповідно до положень про тимчасовий доступ до речей і документів (статті 160-166 КПК України).

Відбір зразків у особи здійснюється згідно з правилами, передбаченими ст. 241 КПК України.

Слідчий відбирає **два біологічних зразки** у двох родичів зниклої особи:

один – для проведення первинної молекулярно-генетичної експертизи;

другий – для порівняльної експертизи у разі встановлення ймовірної відповідності з тілом невстановленої особи або для підтвердження результатів первинного дослідження.

Відбір може проводитися також із речей зниклого безвісти під протокол огляду речей.

Згідно з ч. 5-6 Порядку проведення добровільної державної реєстрації геномної інформації людини, затвердженого постановою КМУ від 29 серпня 2023 р. № 978⁸⁴, відбір біологічного матеріалу у близьких родичів осіб, зниклих безвісти, здійснюється **на підставі їх письмової заяви**. У заяві родич підтверджує згоду на:

1. відбір біологічного матеріалу для проведення молекулярно-генетичного дослідження;

2. внесення встановленої геномної інформації до Електронного реєстру геномної інформації людини (далі – ЕРГІЛ) (за умови подальшої заяви про поміщення ДНК-профілю до реєстру).

До заяви додається документ, що посвідчує особу заявника.

Відбір здійснюється: у близьких родичів особи, зниклої безвісти; у неповнолітніх осіб – лише за письмовою згодою законного представника; у повнолітніх осіб, цивільна дієздатність яких обмежена судом – за письмовою заявою законного представника та його присутності.

У всіх випадках подається документ, що підтверджує відповідний статус (родинні зв'язки, представництво).

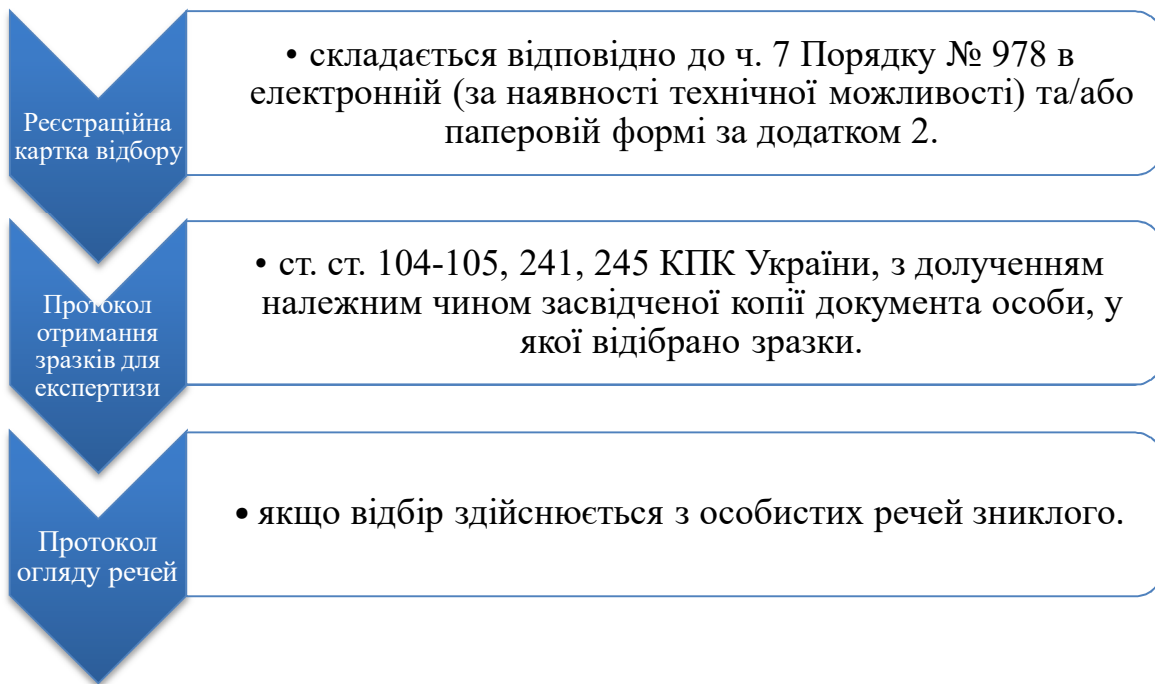
Питання внесення геномної інформації вирішується окремо. Відповідно до ч. 2 ст. 6 Закону України «Про державну реєстрацію

⁸⁴ Деякі питання реалізації Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини»: постанова Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2023 року № 978. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/978-2023-п>.

геномної інформації людини»⁸⁵, поміщення відомостей про ДНК-профіль до ЄРГІЛ) здійснюється **на підставі окремої письмової заяви** особи, у якої відібрано зразок, або її законного представника.

Державна реєстрація геномної інформації є добровільною і проводиться лише за наявності письмової згоди.

Для відбору слідчий виносить постанову про відбір біологічних зразків, на підставі ст. ст. 110, 241, 245 КПК України. Після відбору біологічних зразків слідчий оформлює такі документи:

Отримані зразки використовуються: для проведення первинної молекулярно-генетичної експертизи; для формування або звірення ДНК-профілю; для ідентифікації зниклих осіб у разі виявлення тіл невідомих осіб; для внесення геномної інформації до ЄРГІЛ у порядку, передбаченому законодавством.

У кримінальних провадженнях про безвісне зникнення особи слідчий, залежно від встановлених обставин, **призначає такі судові експертизи**⁸⁶:

1. *Молекулярно-генетична експертиза.* З метою встановлення генетичних ознак біологічних зразків зниклої особи та її близьких родичів, а також для підтвердження або спростування кровної

⁸⁵ Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09.07.2022 № 2391-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2391-20>.

⁸⁶ Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз : наказ Міністерства юстиції України від 08 жовт. 1998 р. № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

спорідненості.

Орієнтовне питання експерту:

– встановити генетичні ознаки біологічних зразків ПБ, __.__.____ року народження, який є повнорідним родичем (кровного споріднення), а саме батьком (сином) безвісти зниклого ПБ, __.__.____ року народження.

2. *Портретна експертиза* (за необхідності). Призначається для встановлення, чи є одна й та сама особа зображеною на фотографіях або відеозаписах, що додаються до матеріалів провадження.

Орієнтовне питання експерту:

– чи є одна й та сама особа, яка зафіксована на фотозображенні (відео) «_____», що міститься на електронному носії, який долучено як додаток до одного з процесуальних документів від __.__.____, та на іншому фотозображенні з аналітичного профілю на фізичну особу «_____», підготовленому на підставі офіційного запиту від __.__.____?

У розвиток указаних заходів слідчий реалізує передбачене ч. 2 ст. 93 КПК України повноваження щодо збирання доказів шляхом **витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових і фізичних осіб речей, документів, відомостей та інших матеріалів, що мають значення для кримінального провадження.**

З метою документального фіксування та підтвердження обставин зникнення безвісти військовослужбовця слідчому доцільно витребувати документи:

1) з військової частини або Генерального штабу Збройних Сил України або територіального центру комплектування та соціальної підтримки:

документи – копію сповіщення командира військової частини (містить такі відомості: основні дані про військовослужбовця; місце, дата та обставини події; особистий номер з ідентифікаційного жетону або документів персонального обліку; фото- чи відеоматеріали місця зникнення (за наявності); вид, дата і час останнього зв'язку; інформація про евакуацію або неможливість її здійснення; інформація про відбір біологічного матеріалу; відомості про свідків (очевидців); інформація про особисте розпорядження військовослужбовця, пов'язане з полоном/зникненням, та ТЦК та СП, якому надіслано його оригінал; підрозділ і посадові особи військової частини, відповідальні за звернення до правоохоронних органів для оголошення в розшук⁸⁷), копію наказу

⁸⁷ Про затвердження Інструкції з організації обліку особового складу в системі Міністерства оборони України : наказ Міноборони України від 15.09.2022 № 280. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1407-22#Text>.

командира військової частини про обставини зникнення безвісти (або загибелі, потрапляння в полон); копію акту повернення родині особистих речей безвісти зниклої особи; інші форми сповіщень;

щодо відбору біологічного матеріалу – відомості про проведення відбору у військовослужбовця в обов'язковому порядку відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію геномної інформації людини», а також інформацію про наявний ДНК-профіль чи внесення даних до відповідних обліків;

2) із Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими – інформацію (повідомлення) про можливе потрапляння військовослужбовця в полон чи підтвержені випадки його утримання;

3) з Об'єднаного центру з координації пошуку та звільнення військовополонених, незаконно позбавлених волі осіб внаслідок збройної агресії проти України СБУ – узагальнені дані про факт зникнення військовослужбовця у зв'язку зі збройною агресією РФ або його потрапляння в полон, а також (за наявності) верифіковані відомості про зниклу особу: дату й місце зникнення, військове звання, номер військової частини, посаду, місце проживання/реєстрації та контактні дані родичів;

4) з Державного бюро розслідувань – копії матеріалів службового розслідування військової частини чи матеріалів кримінального провадження, якщо в них містяться дані про самовільне залишення місця несення служби або дезертирство, що мають значення для встановлення фактичних обставин зникнення.

Також слідчий направляє до підрозділу кримінального аналізу запит у порядку ст. ст. 40-41 КПК України для проведення аналітичного дослідження відкритих джерел інформації (OSINT). Метою такого дослідження є встановлення місця, дати та обставин ведення бойових дій військовою частиною, у якій проходив (або проходить) службу безвісти зниклий, а також можливих обставин його зникнення чи потрапляння в полон.

За результатами проведеного кримінального аналізу формується аналітичний продукт – **аналітичний звіт**, який долучається до матеріалів кримінального провадження та використовується для планування подальших слідчих (розшукових) дій⁸⁸.

Поряд із розшуком безвісти зниклих осіб важливим напрямом діяльності органів досудового розслідування та уповноважених

⁸⁸ Макруха Є., Фісун Н., Лавроненко В., Кисельов А. Використання можливостей кримінального аналізу під час пошуку безвісти зниклих осіб. *Universum*. 2024. № 4. С. 24–27. С. 26. URL : <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/679>.

державних органів є місцезнаходження тіл загиблих та забезпечення їхньої подальшої **репатріації**. Репатріація є завершальним етапом, який можливий лише після ідентифікації особи загиблого.

Ідентифікація тіл загиблих осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, є одним із найбільш складних і відповідальних етапів кримінального провадження. Вона поєднує процесуальні дії слідчого, спеціальні знання судово-медичного характеру та дотримання гуманітарних стандартів, закріплених у міжнародному праві.

Відповідно до ч. 1 ст. 237 КПК України, під час досудового розслідування може проводитися огляд тіла померлого з метою з'ясування обставин смерті, встановлення особи загиблого та виявлення речових доказів. Огляд тіла проводиться за участю судово-медичного експерта або лікаря, який має відповідну спеціалізацію.

Після проведення огляду тіла та фіксації індивідуальних прикмет слідчий забезпечує впізнання трупа у порядку, передбаченому ст. 230 КПК України. У випадку, коли родичі або інші особи, які добре знали загиблого, достовірно впізнали тіло, слідчий відповідно до ст. 238 та ст. 283 КПК України виносить постанову про встановлення особи трупа, у якій зазначаються дані впізнаного загиблого, відомості про осіб, які здійснили впізнання, та обставини проведення цієї слідчої (розшукової) дії. Постанова є процесуальною підставою для подальшої фіксації факту смерті та передачі тіла родичам.

У разі, якщо впізнання неможливе або не може вважатися достовірним, слідчий згідно зі ст. 242 КПК України зобов'язаний призначити судово-медичну експертизу, у тому числі ДНК-дослідження.

Результати експертизи оформлюються у висновку, який має доказове значення у кримінальному провадженні (ст. 101 КПК України).

У практиці органів досудового розслідування найчастіше застосовуються такі методи: візуальна ідентифікація (за фото, татуюваннями, особливими прикметами); дактилоскопічна експертиза; одонтологічна ідентифікація (за станом зубного ряду); генетичне (ДНК) дослідження як основний метод у випадках розкладання, фрагментації або спалення тіл.

Зразки для ДНК-експертизи можуть бути отримані від: біологічного матеріалу з тіла невідомого (кісткові або м'якотканинні фрагменти, волосся, зуби); родичів зниклої особи (епітелій, кров, слина); речей індивідуального користування (зубна щітка, гребінець, особистий одяг).

Висновок судово-медичної експертизи після проведення ДНК-ідентифікації має особливе значення – він може стати підставою не лише для визнання особи загиблою у кримінальному провадженні, але й для

ініціювання судового рішення про встановлення факту смерті в цивільному порядку (відповідно до ст. 46 Цивільного кодексу України).

У сфері ідентифікації тіл осіб, загиблих унаслідок збройного конфлікту, Україна дотримується міжнародних стандартів, розроблених Interpol, Міжнародним комітетом Червоного Хреста (МКЧХ), а також Офісом Верховного комісара ООН з прав людини.

Міжнародна методика DVI (Disaster Victim Identification), прийнята Interpol, визначає чотири ключові етапи:

- 1) збирання антемортемної інформації (даних про особу до смерті);
- 2) збирання постмортемної інформації (даних, отриманих після смерті);
- 3) порівняння антемортемних і постмортемних даних;
- 4) формальне підтвердження ідентифікації.

Отримані в результаті ідентифікації дані мають комплексне правове значення. Вони: підтверджують або спростовують факт смерті безвісно зниклої особи; є доказом у кримінальному провадженні (ст. 84 КПК України); використовуються для оновлення відомостей у Єдиному реєстрі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин; стають підставою для репатріації тіла загиблого або передачі його родичам.

Репатріація тіл (останків) загиблих осіб є заключним етапом діяльності органів досудового розслідування у кримінальних провадженнях, пов'язаних із безвісним зникненням. Цей процес має не лише правовий, а й гуманітарний вимір, оскільки забезпечує реалізацію права родин на гідне поховання та підтвердження юридичного факту смерті. У процесуальному розумінні репатріація становить сукупність дій, спрямованих на повернення тіла з території іншої держави, тимчасово окупованої території чи зони бойових дій, з документальним оформленням факту ідентифікації, транспортування та передачі родичам.

Репатріація тіла передбачає підготовку таких документів:

- протокол передачі тіла загиблого (із зазначенням місця, часу, сторін передачі, ідентифікаційних ознак, результатів експертизи);
- акт приймання-передачі між уповноваженими органами (наприклад, між представниками Координаційного штабу та міжнародної гуманітарної місії);
- постанова слідчого або прокурора про долучення матеріалів репатріації до кримінального провадження;
- супровідний лист до судово-медичної експертної установи, якщо проводиться повторне підтвердження ідентифікації після транспортування.

У випадках, коли тіло передається з території іншої держави або тимчасово окупованої території, процесуальне оформлення передачі здійснюється за участю Міністерства закордонних справ України або міжнародних організацій (МКЧХ, ООН, ОБСЄ), що діють у межах гуманітарних мандатів.

Організація репатріації потребує чіткої координації між державними та міжнародними структурами. Практика України передбачає кілька моделей взаємодії:

1. Двостороння репатріація через гуманітарні коридори. Здійснюється під контролем Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими. Передача тіл супроводжується актами взаємного підтвердження та переліками осіб, що підлягають обміну.

2. Міжнародне посередництво (через МКЧХ). У цьому випадку саме МКЧХ забезпечує логістику, перевірку ідентифікаційних даних та документування передачі. Слідчий отримує копії актів МКЧХ і долучає їх до матеріалів кримінального провадження.

3. Репатріація з третіх держав. За участю дипломатичних установ України, які отримують офіційні повідомлення про виявлення тіл осіб, ідентифікованих як громадяни України. У таких випадках документи, що надходять із-за кордону, легалізуються через консульські служби та додаються до матеріалів провадження.

Матеріали, пов'язані з репатріацією, мають важливе доказове значення, оскільки вони: підтверджують факт смерті особи, що була в розшуку; слугують підставою для закриття кримінального провадження у зв'язку зі смертю особи; можуть бути використані у кримінальних провадженнях про воєнні злочини як докази; формують підґрунтя для оновлення відомостей у Єдиному реєстрі осіб, зниклих безвісти за особливих обставин.

Тести для самоконтролю

1. *Що з переліченого не є характерним для підходу до проведення допиту, який спрямований на отримання об'єктивної інформації:*

- 1) психологічний контакт протягом всього допиту;
- 2) комфортні умови для проведення допиту;
- 3) використання закритих питань;
- 4) відеозапис з охопленням всіх учасників допиту?

2. *Який із перелічених етапів не належить до узагальненого алгоритму проведення допиту за методикою ІІІ:*

- 1) планування та підготовка;
- 2) встановлення контакту;
- 3) роз'яснення прав та порядку проведення;
- 4) виявлення епізодичної пам'яті?

3. *Що з переліченого не здійснюється на етапі Планування та підготовки:*

- 1) встановлення інформації про особу;
- 2) підготовка письмового плану процесуального інтерв'ю;
- 3) отримання повної, точної та надійної інформації від особи про події, які перебувають у фокусі розслідування;
- 4) перевірка забезпечення належних умов проведення процесуального інтерв'ю?

4. *Що з переліченого не здійснюється на етапі Завершення:*

- 1) перевірка того, чи всі теми були достатньо охоплені;
- 2) підбиття підсумків;
- 3) пояснення подальших дій;
- 4) оцінка проведеного процесуального інтерв'ю?

5. *Що з переліченого не здійснюється на етапі Оцінка:*

- 1) оцінка, чи були досягнуті цілі і завдання інтерв'ю;
- 2) перегляд версій і підходу до розслідування;
- 3) оцінка якості проведеного інтерв'ю і визначення шляхів вдосконалення проведення інтерв'ю;
- 4) оцінка поведінки допитуваної особи?

6. *Хто має право звернутися з клопотанням про здійснення спеціального досудового розслідування:*

- 1) слідчий;

- 2) дізнавач;
- 3) слідчий за погодженням з прокурором або прокурор;
- 4) захисник?

7. У клопотанні про здійснення спеціального досудового розслідування зазначається:

- 1) короткий виклад обставин кримінального правопорушення, у зв'язку з яким подається клопотання;
- 2) правова кваліфікація кримінального правопорушення із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність;
- 3) перелік свідків, яких слідчий, прокурор вважає за необхідним допитати під час розгляду клопотання;
- 4) усі відповіді правильні?

8. Хто є обов'язковим учасником у кримінальному провадженні на стадії здійснення спеціального досудового розслідування:

- 1) дізнавач;
- 2) захисник;
- 3) родичі підозрюваного;
- 4) експерт?

9. Копія рішення за наслідками розгляду клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування надсилається:

- 1) прокурору;
- 2) слідчому;
- 3) захиснику;
- 4) усі відповіді правильні.

10. Що з переліченого рахованого не здійснюється на етапі Роз'яснення прав та порядку:

- 1) формування відносин на основі емпатії і поваги;
- 2) роз'яснення умов та причин проведення інтерв'ю;
- 3) роз'яснення допитуваній особі, що будь-яка інформація, яку вона хоче повідомити, має значення;
- 4) підготовка письмового плану процесуального інтерв'ю?

Обов'язкові та додаткові завдання

Обов'язкові завдання

1. Особливості організації діяльності та взаємодії під час досудового розслідування в умовах воєнного стану.
2. Особливості організації огляду під час розслідування воєнних злочинів.
3. Особливості організації проведення допиту під час досудового розслідування воєнних злочинів.
4. Особливості організації проведення спеціального досудового розслідування.
5. Особливості організації діяльності органів досудового розслідування щодо розшуку безвісно зниклих осіб та репатріації тіл загиблих.

Додаткові завдання

1. Особливості організації та взаємодії під час проведення огляду місця обстрілу цивільної автоколони.
2. Особливості організації та взаємодії під час огляду місця артобстрілу.
3. Особливості організації та взаємодії під час проведення процесуального інтерв'ю.
4. Особливості організації та взаємодії під час здійснення спеціального досудового розслідування під час розслідування воєнних злочинів.
5. Процесуальні особливості розслідування воєнних злочинів.

Перелік використаних та рекомендованих джерел

1. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом МВС України від 07.07.2017 №575. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1503-12>.
2. Інструкція про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України : наказ МВС України від 06.07.2017 №570. URL :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1503-12>.
3. Здійснення досудового розслідування слідчими Національної поліції : навч.-практ. посіб. / авт. кол. Дніпро : ДДУВС ; Київ : «7БЦ». 2023. 12 с.
4. Довідник слідчого : практич. посіб. / кол. авт ; за заг. ред. І. Вигівського та М. Цуцкірідзе. Київ : 7БЦ, 2025. 960 с.
5. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в

умовах воєнного стану : науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України станом на 25.08.2022. 3-є вид. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. 78 с. URL : <https://www.academia.edu/86287571/>.

6. Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : наук.-практ. посіб. / І. В. Гловюк, О. М. Литвинов, Ю. В. Орлов та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., члена-кор. НАПрН України В. В. Сокурєнка. Харків : ХНУВС, 2023. 400 с.

7. Розкажи мені що сталося, або зізнайся. Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики / Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач, В. Луцик, А. Орлеан, В. Рогальська, Т. Філоненко, В. Яворська. Київ : Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. 232 с.

8. Стандарти розслідування воєнних злочинів. Загальна частина : метод. рекомендації. Київ, 2023. 108 с. URL : <https://cutt.ly/ZwqHfNrO>.

9. Стандарти процесуального інтерв'ю / Белоусов Ю., Орлеан А., Філоненко Т. та ін. ; за заг.ред. Рокунь С., Філоненко Т., Белоусов Ю., Яворська В. Дніпро : Середняк Т. К., 2022. 182 с.

10. Рогальська В. В. Аксьонова Д. В. Особливості отримання показань потерпілих під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних з сексуальним та гендерно зумовленим насильством в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах* : матеріали Всеукр. наук-практ. конф. (м. Дніпро, 26 трав.2023 р.). Дніпро : ДДУВС. 2023. С. 21-23.

11. Рогальська В. В. Національні та міжнародні стандарти проведення окремих видів допитів. *Правова позиція*. 2022. № 4 (37). С. 275-278

12. Рогальська В. В. Реалії та перспективи впровадження процесуального інтерв'ю в діяльність органів досудового розслідування / *Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінально-процесуального та криміналістичного забезпечення безпеки України та світу* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 листоп. 2020 р.). Дніпро : Видавець Біла К. О., 2021. С.136-140.

13. Рогальська В. В., Броневицька О. М. Повноваження слідчого судді у кримінальному провадженні під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій. *Правова позиція*. 2023. № 3 (40), С. 165-169

14. Принципи ефективного інтерв'ю для розслідування та збору інформації (Принципи Мендеса). URL : https://www.apr.ch/sites/default/files/2025-10/apr_poei_ukr_web.pdf

15. Допит & процесуальне інтерв'ю: наскільки змінюється підхід? А. Петровська, В. Рогальська: *Discussion paper*. URL : <https://cutt.ly/Wr8H0xua>.

16. Особливості проведення огляду місця події в умовах збройного конфлікту : метод. рекомендації / С. В. Обшалов, Д. Б. Санакоєв, К. О. Чаплинський та ін. Одеса : Юридика, 2023. 40 с.

Д О Д А Т К И

Запит до Інтернет-провайдера щодо надання інформації про користувача IP-адреси

Шановний _____ !

Слідчим управлінням ГУНП у м. Києві здійснюється досудове розслідування за матеріалами ЄРДР від 03.09.2024 р. №12016100020003580000 за ч. 2 ст. 301 КК України «Розповсюдження порнографічних предметів». Установлено, що зловмисники здійснювали спілкування щодо купівлі/продажу порнографічних предметів з використанням IP-адреси 108.273.78.264 близько 15 годин 55 хвилин 02.09.2024 р.

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 40, 92, 93 Кримінального процесуального кодексу України, з метою повного, всебічного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення прошу Вас надати інформацію про реквізити абонента, який здійснював доступ до мережі Інтернет під вказаною IP-адресою, яка належить до Вашої мережі.

З повагою
старший слідчий СУ ГУНП в м. Києві

**Запит до адміністрації Інтернет-ресурсу
щодо надання інформації про IP-адреси та сесії доступу до ресурсу
розповсюджувача творів, що пропагують культ насильства та
жорстокості**

Шановний _____ !

Слідчим управлінням ГУНП у м. Києві здійснюється досудове розслідування за матеріалами ЄРДР від 03.09.2024 № 12016100020003580000 за ч. 2 ст. 300 КК України «Розповсюдження творів, що пропагують культ насильства та жорстокості». Встановлено, що користувач розмістив відеоматеріал «Как нужно пытать людей» на Вашому інтернет-сайті на інтернет-сторінці <http://...>

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 40, 92, 93 Кримінального процесуального кодексу України, з метою повного, всебічного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення прошу Вас надати таку інформацію:

– коли створений та протягом якого часу перебуває в відкритому доступі на Вашому Інтернет-ресурсі цей обліковий запис протиправного характеру «Как нужно пытать людей»;

– з якої IP-адреси створено обліковий запис користувача, який створив цю інтернет-сторінку на Вашому ресурсі;

– на кого зареєстрований обліковий запис (надати повні наявні анкетні відомості про власників сайта, інформацію з панелі адміністрування, IP-адреси, телефони тощо);

– деталізацію всіх IP-адрес та часу виходу в цей обліковий запис користувача протягом 2024 року;

– як здійснювався перегляд цього облікового запису та його наповнення (IP-адреса, установочні дані та час входу);

– яким чином оплачуються послуги за зазначене доменне ім'я (вид платіжної системи, яка використовувалася при поповненні балансу облікового запису користувача цієї системи (гаманці, ідентифікатори) види оплат) банківські установи, рахунки тощо.

З повагою
старший слідчий СУ ГУНП в м. Києві

**Запит до поштового сервісу
щодо надання відомостей про реєстратора
електронної поштової скриньки**

Шановний _____ !

Слідчим управлінням ГУНП у м. Києві здійснюється досудове розслідування за матеріалами ЄРДР від 03.09.2024 № 12016100020003580000 за ч. 2 ст. 300 КК України «Розповсюдження творів, що пропагують культ насильства та жорстокості». Встановлено, що зловмисник користується електронною поштовою скринькою за логіном: `rytky@yacho.com`

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 40, 92, 93 Кримінального процесуального кодексу України, з метою повного, всебічного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення прошу Вас надати таку інформацію:

- час реєстрації даної поштової скриньки і IP-адреси, якими користувався зловмисник під час роботи з цією поштовою скринькою;
- установчі дані користувача поштової скриньки;
- через який телефонний номер здійснювалась активація облікового запису;
- деталізацію всіх сеансів входу до цього облікового запису із зазначенням IP-адрес та часу входу протягом 2024 року.

З повагою
старший слідчий СУ ГУНП України в м. Києві

**Запит до адміністрації Інтернет-ресурсу
щодо надання інформації про переписку
користувача інтернет-форуму**

Шановний _____!

Слідчим управлінням ГУНП у м. Києві здійснюється досудове розслідування за матеріалами ЄРДР від 03.09.2024 № 12016100020003580000 за ч. 2 ст. 301 КК України «Збут порнографічних предметів». Встановлено, що зловмисники спілкувалися на інтернет-форумі www.XXXXXX протягом 12-22 серпня 2024 року.

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 40, 92, 93 Кримінального процесуального кодексу України, з метою повного, всебічного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення прошу Вас надати інформацію щодо історії повідомлень у вказаному інтернет-форумі користувача «Бизон».

З повагою
старший слідчий СУ ГУНП в м. Києві

**Запит до WEBMONEYnote
щодо встановлення IP-адреси користувача
системи електронних грошей**

Шановний _____ !

Слідчим управлінням ГУНП у м. Києві здійснюється досудове розслідування за матеріалами ЄРДР від 03.09.2024 № 12016100020003580000 за ч. 2 ст. 301 КК України «Збут порнографічних предметів». Встановлено, що причетні до збуту порнографічних предметів особи використовували у протиправних цілях платіжну систему WEBMONEY, за допомогою гаманця № Z135792468015.

Враховуючи вищевикладене, керуючись статтями 40, 92, 93 Кримінального процесуального кодексу України, з метою повного, всебічного та неупередженого розслідування кримінального правопорушення прошу Вас надати інформацію про IP-адреси комп'ютерів, під якими було створено обліковий запис і здійснювалося використання Вашої платіжної системи за допомогою електронного гаманця № Z135792468015.

З повагою
старший слідчий СУ ГУНП в м. Києві

**ПРОТОКОЛ ОГЛЯДУ
інформації з відкритих джерел мережі «Інтернет»⁸⁹**

місто _____

« ____ » _____ 20__ року

Огляд почато о « ____ » год. « ____ » хв.

Огляд закінчено о « ____ » год. « ____ » хв.

_____ (слідчий, найменування органу, прізвище, ім'я, по батькові)

у кримінальному провадженні № _____ від _____ за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ст. _____ КК України у приміщенні _____ за адресою _____ відповідно до ст. 104, 105, 106, 223, 237 КПК України та з урахуванням стандартів, викладених у Протоколі Берклі з ведення розслідувань з використанням відкритих цифрових даних, провів огляд інформації з відкритих джерел мережі «Інтернет».

Під час огляду використовується комп'ютер / ноутбук (*технічні характеристики, операційна система, програмне забезпечення*), флеш-диск, інші носії інформації, на які здійснюватиметься копіювання інформації, що оглядається, принтер (*серійний номер, назва та модель принтера*), колонки, інші технічні засоби фіксації _____.

У присутності понятих / без присутності понятих згідно з ч. 7 ст. 223 КПК України.

Огляд проводився без участі спеціаліста / за участю спеціаліста:

_____, (прізвище, ім'я, по батькові, посада, документи, що підтверджують фак) якому відповідно до ч. 4, ч. 5 ст. 71 КПК України роз'яснено його права та обов'язки.

За участю інших учасників:

1) _____, (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання)

2) _____, (прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання)

Перед початком огляду зазначеним вище особам роз'яснено їхнє право

⁸⁹Використання електронних доказів під час досудового розслідування злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку (Протокол Берклі) : наук.-практ. порадник / Л. В. Гаврилюк, І. В. Басиста, Д. С. Афонін, А. В. Шевчишин та ін. – Київ : ДНДІ МВС України; Вид-во «Політехніка», 2024. – С.190-192.

бути присутніми при всіх діях, які проводяться у процесі огляду, робити зауваження, що підлягають занесенню до протоколу. Особам, які беруть участь у проведенні огляду, також роз'яснено вимоги ч. 3 ст. 66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії, а також про застосування технічних засобів фіксації, умови та порядок їх використання: _____

_____.
(підписи осіб)

Здійснюється поетапний опис послідовності дій під час огляду інформації з вебсторінки, з чітким описом інформації, що оглядається, та графічним копіюванням оглянутих веб-сторінок.

Зазначається також:

1) інформація про утворений файл з назвою збереженої сторінки із розширенням «HTML» (у разі його створення або відмітка про його відсутність) і папка з назвою та часом її створення і розміром електронних файлів на визначеному носії та відомості про нього, в якій містяться автоматично створені файли цієї сторінки;

2) інформація про здійснення архівування потрібної сторінки в мережі «Інтернет» (у разі проведення архівування, опису процесу архівування із графічним зображенням процесу та логічними взаємозв'язками описаних дій та відомостями про розміщення файлу на фізичному носії).

Якщо проводилось хешування файлу з метою отримання хеш-коду, зазначити результати вказаної операції.

Огляд проведено при штучному / денному освітленні.

Будь-які зміни в ході огляду до зображень не вносилися.

Під час огляду фото-/відеозйомка застосовувалась / не застосовувалась.

Протокол прочитаний, від учасників слідчої дії зауважень не надійшло.

До протоколу огляду додаються додатки:

_____ (носій, на якому зберігається записана

_____ інформація (відео, фото, скріншоти))

Учасники:

1. _____ / _____ /
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

2. _____ / _____ /
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Огляд провів:

_____ (слідчий, найменування органу, підпис, ініціали, прізвище)

ПРОТОКОЛ
огляду

м. Дніпро

25 лютого 2025 року

Огляд розпочато о 10 год. 02 хв.

Огляд закінчено об 11 год. 37 хв.

Слідчий СВ відділення поліції №2 Дніпровського районного управління поліції №1 ГУНП в Дніпропетровській області *капітан поліції Бабіч Дар'я Дмитрівна* у кримінальному провадженні № 120220000000000000, розпочатому за ч.3 ст.114-2 КК України, про поширення інформації щодо розташування Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань, їх ідентифікації на місцевості, в умовах воєнного стану, –

у приміщенні кабінету № 3 СВ ВП №2 ДРУП №1 ГУНП, розташованому за адресою: м. Дніпро, просп. Пилипа Орлика, буд. 3 на підставі ст.ст. 40, 100, 103-107, 223, 237 Кримінального процесуального кодексу України, -

за участю свідка у кримінальному провадженні *Кривенка Павла Петровича 01.01.1999 р.н., проживаючого за адресою: м. Дніпро вул. Телевізійна буд. 2 кв. 2, який надав добровільну згоду на огляд та фотографування належного йому смартфона "Xiaomi" Redmi Note 7 M1901F7G, а також погодився на фотографування слідчим зображень, фотографій, змісту електронної комунікації, котрі мають значення для кримінального провадження, –*

_____ (Кривенко П.П.)

провів огляд зазначеного смартфона "Xiaomi" Redmi Note 7 M1901F7G, синьо-фіолетового кольору, виробник Південна Корея, а також зображень, фотографій, змісту електронної комунікації цього смартфона, про що склав цей протокол.

Огляд проводився *при денному освітленні.*

Свідок *Кривенко Павло Петрович* повідомлений про застосування технічного засобу фіксації: *фотоапарат Canon SX 530 HS з картою пам'яті мікро СД 16 ГБ фірми «Panasonic».*

_____ (Кривенко П.П.)

Відповідно до ч.3 ст.66 КПК України, свідок *Кривенко Павло Петрович* попереджений про обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.

_____ (Кривенко П.П.)

Під час огляду встановлено:

1. Зовнішній вигляд смартфона.

Предметом огляду є наданий Кривенко Павлом Петровичем смартфон “Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G синьо-фіолетового кольору. Смартфон знаходиться у прозорому силіконовому чохлі, корпус і дисплей не мають видимих ознак сильного забруднення. Смартфон без видимих ознак пошкодження. Розмір смартфона 73 мм на 160 мм на 7 мм. Зроблено фотографування зовнішнього вигляду смартфона, фотографія розміщена в додатку №1.

2. Розблокування, перша сторінка робочого стола смартфона.

При натисненні на кнопку, розташовану праворуч із торцевої частини смартфона, дисплей світиться світло-сірим кольором, пропонує розблокувати пристрій за допомогою креслення графічної фігури з використанням зображення цифрового набору номеру.

Кривенко П.П. добровільно провів пальцем по цифрам 1,2,3,6,9, у результаті чого смартфон розблокувався.

На першій сторінці робочого стола смартфона зліва у верхній частині розміщені цифри «10-07», нижче: «вт, 25 лют.», нижче: «Сонячно, 8° С».

На цій же, першій сторінці робочого стола смартфона зліва посередині видно розміщений ярлик електронного месенджера «Telegram», поруч розміщено ярлик Play Market.

Внизу першої сторінки робочого стола смартфона також розміщені ще 2 ярлики: 1) телефонного набору і 2) смс повідомлень.

Зроблено фотографування зовнішнього вигляду першої сторінки робочого стола смартфона, фотографія розміщена в додатку №2.

3. З'ясування ІМЕІ номерів смартфона.

При активації ярлика телефонного набору набрано комбінацію «*#06#», в результаті чого на екрані висвітилося 2 ІМЕІ номери смартфона:

«ІМЕІ1:864753041773226

ІМЕІ2:864753041913228»

Зроблено фотографування ІМЕІ номерів смартфона, фотографія розміщена в додатку №3.

4. З'ясування електронних відомостей про стан смартфона.

При натисненні опцій «Налаштування», потім «Про пристрій», потім «Стан» на дисплеї смартфону з'являються відомості про пристрій. Зокрема, ІР-адреса «10.97.175.122», серійний номер «45HISK81M4569872», час роботи «1 10:23:34».

Зроблено фотографування відомостей про стан смартфона, фотографія розміщена в додатку №4.

5. Огляд комунікації в месенджері «Telegram» смартфона Кривенка П.П.

На першій сторінці робочого стола смартфона зліва посередині видно розміщений ярлик електронного месенджера «Telegram», поруч розміщено ярлик Play Market. При активуванні ярлика Play Market, його сервіс пропонує оновити Telegram версії FZ-LLC.

При активуванні ярлика месенджеру Telegram відкрилися 32 контакти

електронної переписки. Найсвіжіший за часом сеанс письмової комунікації відбувся 25 лютого 2025 року о 08-30 годин із номером телефону +380951999016, підписаним у Telegram «Особа 10 рф».

Електронна переписка в Telegram із контактом «Особа 10 рф» має наступний зміст:

16 січня 2025 року о 14-23 год. вихідне повідомлення такого змісту:

«Здравствуйте, мне сказали по поводу работы написать вам».

16 січня 2025 року о 17-23 год. вхідне повідомлення такого змісту:

«Здравствуйте, да . Работа заключается в следующем, мы вам отправляем геоданные и вы присылаете нам фото что находится за данным адресом . За один адрес вы получаете 150\$. Вас устраивают такие условия ?».

Також у цьому месенджері зазначені відомості про вхідний дзвінок від «Особа 10» тривалістю 02:00 хв. о 19:35 16.01.2025 та вихідний дзвінок контакту «Особа 10 рф» тривалістю 35 секунд о 19:36 16.01.2025.

Крім цього, 16.01.2025 о 19-12 з оглядуваного смартфона на контакт «Особа 10 рф» відправлено фотографію адміністративної будівлі.

Зроблено 2 фотографії листування в Telegram між оглядуваним смартфоном і контактом «Особа 10 рф», фотографії розміщені в додатках №5 і №6 відповідно.

6. Огляд розміщеної в галереї смартфона фотографії адміністративної будівлі.

На другій сторінці робочого стола смартфона розміщений ярлик «Фотографії».

При активуванні ярлика фотографії, гортаючи ленту фотографій вниз, видно фотографію від 16 січня 2025 року із зображенням фасадного вигляду 4-х поверхової будівлі із табличкою адреси: «вул. Затишна, 3» чорними літерами на світло-зеленому фоні.

Відкривши цю фотографію, за допомогою значка меню «Більше», потім «Детальна інформація», читається ім'я «IMG20231001123543», час «16.01.2025 12:35:43», розміри «6000 x 8000 Пікселі», розмір «9,8 МВ», Шлях «Телефон/DCIM/Camera/IMG20231001123543.jpg», Пристрій «“Xiaomi” Redmi Note 7», Місцезнаходження “48°26’41”N,35°3’8”E” та інша технічна детальна інформація.

Зроблено 2 фотографії: 1) фотографії адміністративної будівлі, в т.ч. розкрита на весь розмір дисплею, із галереї, – розміщені в додатках №7 і №8; 2) фотографія детальної інформації про фотографію адміністративної будівлі, – розміщена в додатку №9.

7. Огляд відомостей про абонента, записаного «Особа 10 рф» у смартфоні Кривенка П.П.

При відкритті телефонної книжки смартфона в ній записаний контакт «Особа 10 рф», при натисненні на котрого на екрані дисплея з'являється номер «+710 8000000». При відкритті контакту бачимо прикріплений фотознімок напівобернутої в бік на 45 градусів жінки середньої худорлявої статури, віком 20-40 років із закритим руками обличчям і довгим волоссям каштанового кольору.

Зроблено фотографування відомостей про абонента «Особа 10 рф», фотографія розміщена в додатку №9.

У результаті огляду смартфона «Xiaomi» Redmi Note 7 M1901F7G Кривенка П.П. зроблено 9 фотографій, складено фототаблицю до протоколу огляду. Фотографії надруковані принтером Samsung SCX3405W, оглянуті учасниками слідчої дії, їх друкований зовнішній вигляд відповідає електронному відтворенню.

(Кривенко П.П.)

Порядок розміщення надрукованих фотографій у додатках до протоколу:

- 1) Фотографія зовнішнього вигляду смартфона «Xiaomi» Redmi Note 7 M1901F7G, належного Кривенку П.П., розміщена в додатку №1;
- 2) Фотографія зовнішнього вигляду першої сторінки робочого стола смартфона розміщена в додатку №2;
- 3) Фотографія ІМЕІ номерів смартфона розміщена в додатку №3;
- 4) Фотографія відомостей про стан смартфона розміщена в додатку №4;
- 5) Фотографії листування в Telegram між оглядуваним смартфоном і контактом «Особа 10 рф» розміщені в додатках №5 і №6;
- 6) Фотографія адміністративної будівлі, розкрита на весь розмір дисплею, із галереї розміщена в додатку №7;
- 7) Фотографія детальної інформації про фотографію адміністративної будівлі розміщена в додатку №8;
- 8) Фотографія відомостей про абонента «Особа 10 рф» розміщена в додатку №9.

Електронний варіант зазначених фотографій розміщений на картці пам'яті мікро СД 16 ГБ фірми «Panasonic». Мікро СД 16 ГБ фірми «Panasonic» опечатана в паперовому конверті білого кольору, скріплена біркою з підписами учасників огляду, долучається до матеріалів кримінального провадження.

Оглянутий смартфон «Xiaomi» Redmi Note 7 M1901F7G, належний Кривенку Павлу Петровичу, вимикається і тимчасово вилучається на підставі ч.5 ст.237 КПК України, як предмет, що має значення для кримінального провадження, для подальшого прийняття рішення про накладення на нього арешту з метою збереження речового доказу. Оглянутий смартфон «Xiaomi» Redmi Note 7 M1901F7G опечатаний у поліетиленовому криміналістичному пакеті №11111111111111111111 біркою з підписами учасників огляду.

Протокол прочитаний слідчим вголос, додатки з фотографіями оглянуті.

Зауваження і доповнення до письмового протокола з боку учасників слідчої (розшукової) дії не надходили.

Свідок:

(Кривенко П.П.)

Слідчий СВ ВП №7
ДРУП ГУНП
в Дніпропетровській області
капітан поліції

Дар'я Бабіч

ДОДАТКИ до протоколу

1. Фототаблиця із фотографіями смартфона.

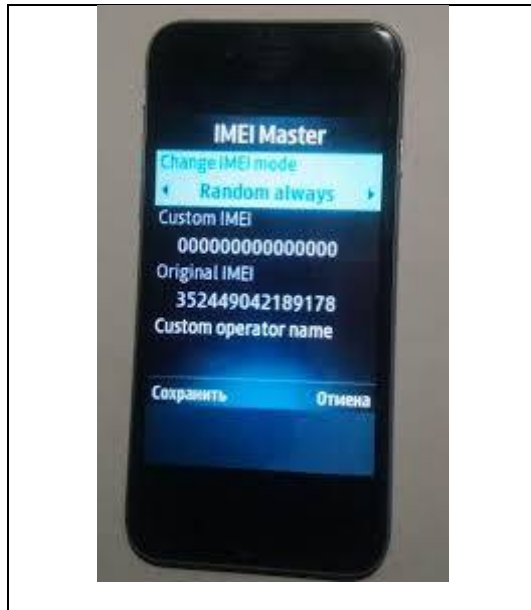
Додаток №1
(фотографія зовнішнього вигляду
смартфона “Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G
Кривенка П.П.)

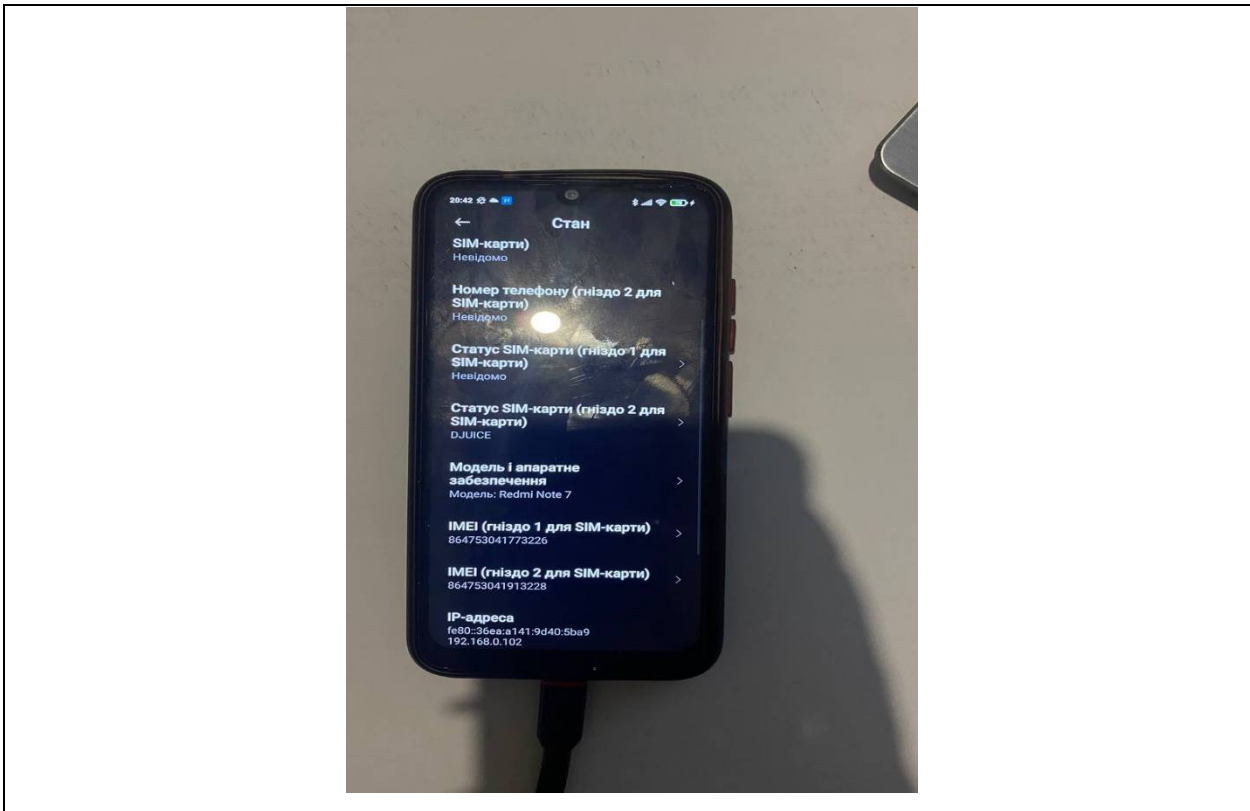
Додаток №2
(фотографія першої сторінки
розблокованого робочого стола
смартфона “Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G
Кривенка П.П.)

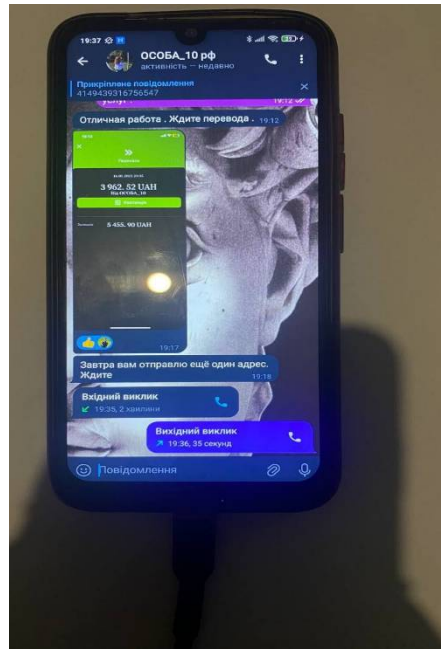
Додаток №3
(фотографія IMEI номерів смартфона
“Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G
Кривенка П.П.)

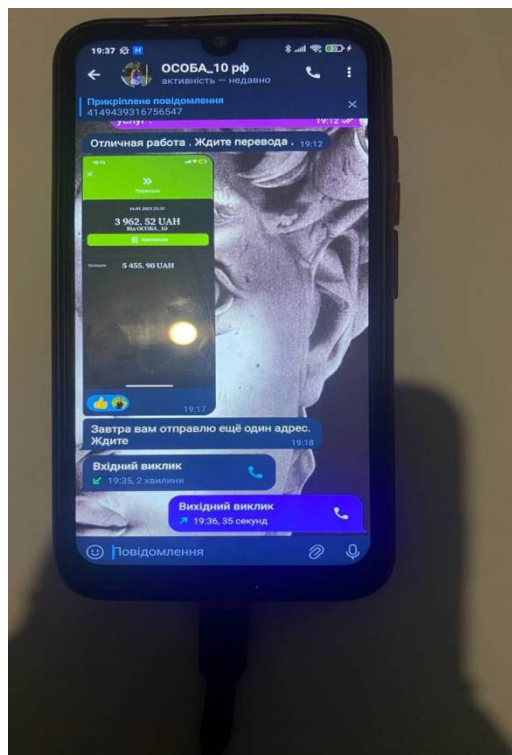
Додаток №4:
фотографія відомостей про стан смартфона
“Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G
Кривенка П.П.)

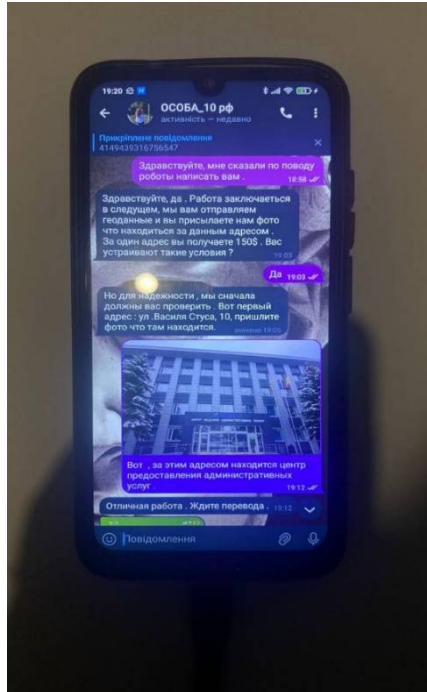
Додаток №5:
Хід спілкування у месенджері Telegram
з абонентом, найменованим як «ОСОБА_10 рф»;

Додаток №6:
Продовження спілкування у месенджері Telegram
з абонентом, найменованим як «ОСОБА_10 рф»;

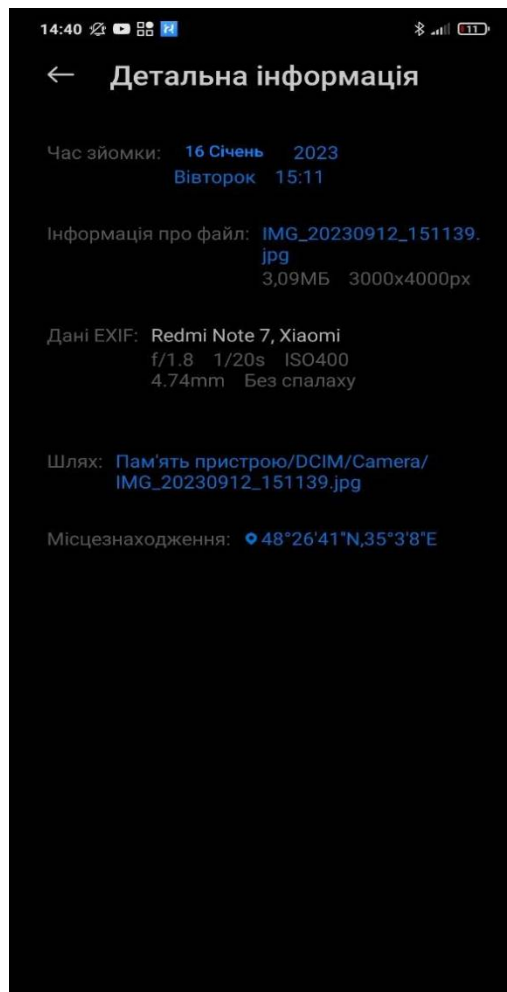
Додаток №7:
вигляд фотографії адміністративної будівлі,
надісланої під час спілкування
у месенджері Telegram з абонентом,
найменованим як «ОСОБА_10 рф »;

Додаток №8:
фотографія адміністративної будівлі,
розміщена в галереї смартфона
“Xiaomi Redmi Note 7 M1901F7G”
Кривенка П. П.

Додаток №9:
Детальна інформацію про розміщену в смартфоні
фотографію адміністративної будівлі
та її геолокацію: 48°22'44"N,37°3'8"E.

Додаток №10:
інформація про абонента,
записаного як «ОСОБА_10 рф» у смартфоні
“Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G Кривенка П.П.)

Надруковані у додатках фотографії інформаційного вмісту належного мені смартфона “Xiaomi” Redmi Note 7 M1901F7G відповідають дійсному інформаційному вмісту смартфона, а також назвам відповідних додатків до протоколу огляду. Зауважень і доповнень не маю.

Свідок: _____ (Кривенко П.П.)

Додаток №10:
носії комп’ютерних даних – картка пам’яті мікро СД 16 ГБ фірми
«Panasonic», опечатана в паперовому конверті білого кольору, скріплена
біркою з підписами учасників огляду

Зауважень і доповнень не маю.

Свідок: _____ (Кривенко П.П.)

Слідчий СВ ВП №2
ДРУП №1 ГУНП
в Дніпропетровській області
капітан поліції
25.02.2025

Дар’я Бабіч

Приклад клопотання
про тимчасовий доступ
до речей і документів

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
СЛІДЧЕ УПРАВЛІННЯ**

пр. Слобожанський, м. Дніпро, 49101,

тел: 725-01-83, факс 725-01-82

**Слідчому судді
Індустріального районного
суду м. Дніпропетровська**

**КЛОПОТАННЯ
про тимчасовий доступ до речей і документів**

м. Дніпро

«__» липня 2024 року

Слідчий відділу розслідування особливо важливих справ та злочинів вчинених організованими групами та злочинними організаціями слідчого управління Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області, старший лейтенант поліції Петров Юрій Юрійович, розглянувши матеріали досудового розслідування кримінального правопорушення, відомості про яке внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань №42000000000000293 від 05.01.2024 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 190, ч. 5 ст. 361 КК України, -

В С Т А Н О В И В:

У провадженні СУ ГУНП в Дніпропетровській області перебуває кримінальне провадження № 42000000000000293 від 05.01.2024 за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 190, ч. 5 ст. 361 КК України.

Нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням здійснюється групою прокурорів Дніпропетровської обласної прокуратури.

Відповідно до ст. 12 КК України склад злочину, передбаченого ч. 5 ст.

361 КК України, відноситься до особливо тяжкого злочину.

В ході досудового розслідування встановлено, що до Управління протидії кіберзлочинам в Дніпропетровській області Департаменту кіберполіції національної поліції України звернувся з заявою гр. С, ____ року народження, мешкає _____, про те що 13.02.2022 року невстановлені особи здійснили несанкціоновані входи до його веб-банкінгів «Ощад24/7» та «Raiffeisen Online» та в подальшому шахрайським шляхом, з його банківських рахунків в № _____ емітований в АТ «Райфзен Банк Аваль» та _____ емітований в АТ «Ощад Банк», викрали грошові кошти.

Встановлено, що до вказаного злочину причетні наступні особи, а саме гр. Д, К, Х, П, О та Д.

Так останні, вступили в злочину змову, розподіливши ролі, маючи єдність, спільність намірів та цілей на незаконне збагачення, створили стійку ієрархічну групу, яка має на меті шахрайським шляхом заволодівати грошовими коштами громадян України.

Останні на початку 2023 року, задля досягнення своїх цілей, підготувались до вчинення тяжких злочинів проти власності громадян, а саме організували свій офіс, який розташували в одноповерховому будинку за адресою _____. В мережі Інтернет (Дарк-нет) здійснили закупівлю баз даних (клієнтські бази банківських установ, де є повна інформація про клієнта банку), оформили за грошову винагороду банківські рахунки, на осіб з низьким соціальним достатком, які вони повністю контролюють, вказані рахунки використовують для того щоб переводити на них викрадені грошові кошти та в подальшому безперешкодно їх переводити в готівку через мережу банкоматів на території міста. Закупили мобільні телефони та сім-картки мобільних операторів стільникового зв'язку, та в подальшому почали вчиняти протиправні діяння.

Так, 13.02.2022 року маючи розподілені ролі між собою, гр. Д, К, Х, П, О та Д здійснили з невідомого номеру телефонний дзвінок на номер мобільного телефону _____, який належить гр. С, _____ року народження.

Піднявши слухавку, С почав розмову з особою жіночої статі, яка представилася, як працівник служби безпеки АТ «Райфазен Банк Аваль». Продовжуючи вести бесіду один з фігурантів, який видавав себе за працівника служби безпеки банку, повідомив С, про те що з його особистого банківського рахунку № _____ емітованого в АТ «Райфазен Банк Аваль», невідомі особи намагається викрасти грошові кошти, та для запобігання цьому, йому потрібно провести декілька онлайн операцій та підтверджень.

С. маючи довіру до вказаної особи, так як вона надала повну інформацію про нього, такі як, номер паспорта, реєстраційний номер облікової картки платника податків, кодове слово яке використовується для підтвердження ідентифікації клієнта банківської установи, продовжив вести діалог з одним з фігурантів.

Так, вступивши в довіру до потерпілого, шахрайським шляхом під

приводом перевірки мобільного телефону на вірусні програми та для готування викрадення, шляхом списання грошових коштів належних потерпілому, вмовили С встановити мобільний додаток «AnyDesk» (вказана програма використовується для віддаленого доступу та користування до персональних комп'ютерів та інших пристроїв таких, як мобільні телефони). Після встановлення, вказаного мобільного додатку, будучи впевненим в законних діях невідомої особи, С. надав доступ до вказаного додатку, тим самим дозволив віддалено користуватись своїм мобільним телефоном третім особам.

Заволодівши доступом до мобільного телефону, гр. Д, К, Х, П, О та Д за раніше обговореним планом, продовжили вести бесіду з С, під приводом захисту грошових коштів, які належать потерпілому та які знаходились на банківському рахунку № _____ емітованого в АТ «Райфазен Банк Аваль», вмовили С, здійснити авторизацію в дистанційному банківському обслуговуванні, а саме «Raiffeisen Online», яке було встановлено на мобільному телефоні потерпілого для власного віддаленого користування банківським рахунком. Маючи доступ до вказаного мобільного телефону, через мобільний додаток «AnyDesk», вище вказані особи відразу ж отримали повний доступ до авторизованого Степаненком О.О. онлайн-банкінгу «Raiffeisen Online».

Продовжуючи розмову з С. маючи авторизований доступ до онлайн-банкінгу, використовуючи опції вказаного «Інтернет сервісу», таємно від потерпілого перевели грошові кошти, належні останньому, на підконтрольний банківський рахунок, тим самим незаконно ними заволоділи.

В подальшому, перебуваючи в діалозі по мобільному телефону з потерпілим, шахрайським шляхом, маючи повну довіру від потерпілого, діючи за попереднім обумовленим планом, вмовили С здійснити авторизацію в дистанційному банківському обслуговуванні «Ощад 24/7», де С мав відкритий банківський рахунок № _____. Так ідентичним способом, як і минулий, використовуючи опції вказаного «Інтернет сервісу», таємно від потерпілого перевели грошові кошти належні останньому на підконтрольну банківську карту № _____, тим самим незаконно заволоділи грошовими коштами потерпілого у сумі 47 780 гривень.

Заволодівши вказаними грошовими коштами, маючи вільний доступ, до банківського рахунку № _____, в подальшому перевели частину викрадених коштів на банківський рахунок № _____ емітований в ПАТ «Восток» та відкритий на ім'я К _____ року народження, після чого перевели його в готівку та території міста Р.

Так, в ході досудового розслідування було встановлено, що шахраї використовують для обготівкування банківські рахунки, а саме:

- _____ – «Конкорд Банк»
- _____ – «Акцент банк»
- _____ – «Акцент банк»
- _____ – «ПУМБ»

_____ – «Банк Восток»
_____ – «УкраГаз банк»

Вищевказана інформація підтверджується проведеними в ході розслідування слідчими (розшуковими) та процесуальними діями, а саме: допитом потерпілого, інформуванням, протоколами пред'явлення особи для впізнання за фотознімками, допитом свідка, стенограмою розмови потерпілого с представниками злочинного угруповання, тощо.

Враховуючи те, що в матеріалах досудового розслідування знаходяться достатні дані про те, що гр. Д, К, Х, П, О та Д вчиняють особливо тяжке кримінальне правопорушення, з метою отримання додаткових доказів його вчинення вказаними особами, виникла необхідність у проведенні слідчих (розшукових) дій.

Під час досудового розслідування, виникла необхідність в отриманні інформації, яка містить банківську таємницю, а саме інформації по розрахунковим рахункам, з метою встановлення всіх обставин кримінального правопорушення, та подальшого проведення судової економічної експертизи.

Відповідно до ст. 159 КПК України, тимчасовий доступ до речей і документів полягає у наданні стороні кримінального провадження особою, у володінні якої знаходяться такі речі і документи, можливості ознайомитися з ними, зробити їх копії та вилучити їх (здійснити їх виїмку). Тимчасовий доступ до речей і документів здійснюється на підставі ухвали слідчого судді, суду.

Статтею 160 КПК України передбачено право сторони кримінального провадження мають право звернутися до слідчого судді під час досудового розслідування чи суду під час судового провадження із клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів.

Частиною 5 ст.163 КПК України слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність достатніх підстав вважати, що ці речі або документи: 1) перебувають або можуть перебувати у володінні відповідної фізичної або юридичної особи; 2) самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотання, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; 3) не становлять собою або не включають речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю.

Згідно зі ст.165 КПК України особа, яка зазначена в ухвалі слідчого судді, суду про тимчасовий доступ до речей і документів як володілець речей або документів, зобов'язана надати тимчасовий доступ до зазначених в ухвалі речей і документів особі, зазначеній у відповідній ухвалі слідчого судді, суду. Зазначена в ухвалі слідчого судді, суду особа зобов'язана пред'явити особі, яка зазначена в ухвалі як володілець речей і документів, оригінал ухвали про тимчасовий доступ до речей і документів та вручити її копію. Особа, яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і оригіналів або копій

документів, зобов'язана залишити володільцю речей і оригіналів або копій документів опис речей і оригіналів або копій документів, які були вилучені на виконання ухвали слідчого судді, суду.

На вимогу володільця, особою яка пред'являє ухвалу про тимчасовий доступ до речей і документів, має бути залишено копію вилучених оригіналів документів. Копії документів, які вилучаються або оригінали яких вилучаються, виготовляються з використанням копіювальної техніки, електронних засобів володільця.

Зважаючи на викладене, з метою встановлення відомостей про обставини кримінального правопорушення, які можуть бути використанні як речові докази, а також мають суттєве значення для встановлення істини у справі, виникла необхідність в отриманні інформації, яка містить банківську таємницю, а саме інформації по розрахунковим рахункам:

- особистого банківського рахунку № _____ емітований в АТ «Райфазен Банк», який належить потерпілому – С, _____ року народження;
- особистого банківського рахунку № ____ емітований в АТ «Ощад Банк», який належить потерпілому – С, _____ року народження;
- _____ – «Конкорд Банк»
- _____ – «Акцент банк»
- _____ – «Акцент банк»
- _____ – «ПУМБ»
- _____ – «Банк Восток»
- _____ – «УкраГаз банк»

, з метою встановлення всіх обставин кримінального правопорушення, та подальшого проведення судової економічної експертизи.

Інформація, що знаходиться у вказаних документах, має суттєве значення для подальшого розслідування даного кримінального правопорушення, у тому числі для встановлення кола осіб причетних до скоєння злочину.

Згідно з п. 2 ст.62 Закону України «Про банки та банківську діяльність», інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, зокрема стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу, розкривається банками за рішенням суду. Крім цього, відповідно до ст.91 КПК України сама подія кримінального правопорушення підлягає доказуванню, яке полягає у збиранні, перевірці та оцінці доказів з метою встановлення обставин, що мають значення для кримінального провадження. Беручи до уваги вищевикладене та враховуючи, що у матеріалах кримінального провадження вбачається наявність достатніх підстав вважати, що вказані документи мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні.

Враховуючи викладене та керуючись ст. ст. 36, 131, 132, 159-166 КПК України,-

ПРОШУ СУД:

1. Надати тимчасовий доступ до інформації та оригіналів документів з можливістю вилучення (виїмки) їх копій, в тому числі на лазерних дисках для оптичних систем зчитування, слідчому відділу розслідування особливо важливих справ та злочинів учинених організованими групами і злочинними організаціями СУ ГУНП в Дніпропетровській області старшому лейтенанту поліції Петрову Юрію Юрійовичу, що перебувають у володінні АТ «Райфазен Банк» (код ЄДРПОУ _____), юридична адреса: _____, а саме:

1. Довідки-інформацію про рух грошових коштів по платіжним пластиковим карткам з зазначенням анкетних даних про особу, на яку оформлено картковий рахунок, повних даних про контрагентів і призначення платежів за період з 01.01.2022 року по теперішній час: № _____;

2. Документи на відкриття зазначених карткових рахунків.

3. Даних систем відеоспостереження і фото фіксації зняття грошових коштів з банківських терміналів при оформленні та одержанні грошових коштів за рахунками за період з 01.01.2022 року по теперішній час: № _____.

4. IP-адрес підключення до Інтернет банкінгу, по зазначеним платіжним карткам, з інформацією про MAC-адреси комп'ютерів, з яких відбувалося з'єднання з системою, з зазначенням дати та часу за Київським часом в форматі: день, місяць, рік, години, хвилини, секунди таких з'єднань за відповідні періоди.

5. Інформацію отриману банком під час обслуговування зазначених платіжних карток, а саме номери телефонів, адреси проживання, місце роботи, рід занять, родинні зв'язки, особи які надають поруку, довірені (довірителі) особи.

6. Надати інформацію стосовно наявних відкритих в АТ «Райфазен Банк» додаткових банківських рахунків у осіб, власників наступних карток: № _____ з наданням довідок-інформації про рух грошових коштів за період з 01.01.2022 по теперішній час; даних систем відеоспостереження і фото фіксації зняття грошових коштів з банківських терміналів при оформленні та одержанні грошових коштів за наявними у вказаної особи рахунками з 01.01.2022 по теперішній час.

7. Інформацію про всі відкриті рахунки у АТ «Райфазен Банк» фізичною особою С, _____ р.н.

8. Довідки-інформацію про рух грошових коштів по всім відкритим рахункам відкритих С, _____ р.н., з зазначенням анкетних даних про особу, на яку оформлено картковий рахунок, повних даних про контрагентів і призначення платежів за період з 01.01.2022 року по теперішній час.

9. Даних систем відеоспостереження і фото фіксації зняття грошових коштів з банківських терміналів при оформленні та одержанні грошових коштів по всім відкритим рахункам відкритих С, _____ р.н. за період з 01.01.2022 року по теперішній час

10. IP-адрес підключення до Інтернет банкінгу, по всім відкритим С,

_____ р.н. з інформацією про MAC-адреси комп'ютерів, з яких відбувалося з'єднання з системою, з зазначенням дати та часу за Київським часом в форматі: день, місяць, рік, години, хвилини, секунди таких з'єднань за відповідні періоди.

2. З метою недопущення знищення або спотворення вказаної інформації та документів, які мають суттєве значення для кримінального провадження, керуючись ч. 2 ст. 163 КПК України розглянути дане клопотання без виклику представників АТ «Райфазен Банк».

Додаток:

- 1) витяг з кримінального провадження №42000000000000293 від 05.01.2024;
- 2) копії матеріалів кримінального провадження.

**Слідчий
відділу РОВС та ЗУ ОГ і ЗО
СУ ГУНП в Дніпропетровській області
старший лейтенант поліції**

Юрій ПЕТРОВ

**«ПОГОДЖЕНО»
Прокурор відділу
обласної прокуратури**

Сергій ІВАНОВ

Приклад постанови про призначення
комп'ютерно-технічної експертизи

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
в Дніпропетровській області

СЛІДЧЕ УПРАВЛІННЯ

49083, Дніпропетровська область, м. Дніпро, проспект Слобожанський, 40,
тел. (056) 376-05-42

ПОСТАНОВА
про призначення комп'ютерно-технічної експертизи

Слідчий відділу розслідування особливо важливих справ та злочинів, вчинених організованими групами та злочинними організаціями слідчого управління Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області, старший лейтенант поліції Петров Юрій Юрійович, розглянувши матеріали кримінального провадження внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за №42000000000000293 від 05.01.2024 року, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3, 4 ст. 190, ч. 2, 5 ст. 361 КК України, -

ВСТАНОВИВ:

Слідчим управлінням Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області проводиться досудове розслідування у кримінальному провадженні за №42000000000000293 від 05.01.2024 року, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3, 4 ст. 190, ч. 2, 5 ст. 361 КК України.

Нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням здійснюється групою прокурорів Дніпропетровської обласної прокуратури.

Досудовим розслідуванням встановлено, що група осіб у складі: гр. Д, К, Х, П, О та Д яка діє на території міста Кривий Ріг, здійснює несанкціоновані входи до веб-банкінгів банківських установ потерпілих та в подальшому шахрайським шляхом, з їх банківських рахунків викрадають грошові кошти.

Так, гр. Д, К, Х, П, О, Д та У, діючи умисно, з корисливих мотивів, за попередньою змовою групою осіб, шляхом незаконних операцій з

використанням електронно-обчислювальної техніки:

- 13.02.2023 у період часу з 19:40 год. по 20:40 год. шляхом обману, заволоділи грошовими коштами С на загальну суму 47 980 гривень, чим спричинили останньому майнову шкоду;

- 11.08.2023 у період часу з 14:57 год. по 15:50 год. шляхом обману, заволоділи грошовими коштами О на загальну суму 67 180 гривень, чим спричинили останній майнову шкоду

- 30.01.2024 у період часу з 19:20 год. по 15:50 год. шляхом обману, заволоділи грошовими коштами К на загальну суму 3 237 гривень, чим спричинили останній майнову шкоду.

Отже, враховуючи вищевикладене, гр. Д, К, Х, П, О, Д та У, підозрюються у заволодінні чужим майном шляхом обману (шахрайство), вчинене повторно, за попередньою змовою групою осіб, шляхом незаконних операцій з використанням електронно-обчислювальної техніки, тобто у тяжкому злочині за яке, передбачено покарання у виді позбавлення волі строком до 8 років.

Під час досудового розслідування за вказаним кримінальним провадженням, враховуючи об'єктивні обставини вчиненого кримінального правопорушення, проведено слідчі дії направлені на встановлення осіб, причетних до вказаного кримінального правопорушення. Під час проведення таких заходів, працівниками Управління протидії кіберзлочинам в Дніпропетровській області ДКП НПУ, в ході виконання доручення ст. 40 КПК України, були встановлені відповідні особи.

01.03.2024 органом досудового розслідування отримано ухвали слідчого судді Індустріального районного суду м. Дніпропетровська щодо надання дозволу на проведення обшуків в квартирах, домоволодіннях та автотранспорті, інших приміщеннях фігурантів на території м. Кривий Ріг Дніпропетровської області.

Так, 12.03.2024 слідчими слідчого управління ГУНП в Дніпропетровській області за оперативним супроводженням Управління протидії кіберзлочинам в Дніпропетровській області ДКП НПУ проведено санкціоновані Індустріальним районним судом м. Дніпропетровська обшуки.

За результатами яких вилучені речові докази, які мають важливе значення у кримінальному провадженні, зокрема за адресою: Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. _____ буд. __, за місцем мешкання Д, К та У, виявлено та вилучено: персональний комп'ютер білого кольору, без назви та марки.

Враховуючи вищевикладене, а також те, що по даному кримінальному провадженню виникла необхідність у проведенні комп'ютерно – технічної експертизи, для якої потрібні спеціальні знання, керуючись статтями 2, 36, 91, 93, 110, 242, 243 КПК України, -

ПОСТАНОВИВ:

1. Призначити у кримінальному провадженні №42000000000000293 від 05.01.2024 року, комп'ютерно – технічну експертизу, до проведення якої

залучити експертів Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України.

2. На вирішення експерта поставити наступні запитання:

2.1. Чи міститься на персональному комп'ютері білого кольору, без назви та марки програмне забезпечення для віддаленого керування «AnyDesk»? Якщо так, то прошу зазначити метаданні виконуючого файлу та надати в електронному вигляді файли статистики використання даного програмного забезпечення (log файли)?

2.2. Чи міститься на наданих на дослідження предметах файли графічних та текстових форматів, в тому числі файли із розширенням «.pdf»? Якщо так то прошу надати файли та їх список в електронному вигляді.

2.3. Чи міститься на наданих на дослідження предметах будь-яка інформація про ідентифікатори номерів мобільних операторів у вигляді: " _____" та інформація про номери банківських карт у вигляді: " _____"? Якщо так то прошу надати інформацію в електронному вигляді.

3. Для дослідження експерту направити один опечатаний сейф пакет Національної поліції України № _____, який містить у собі персональний комп'ютер білого кольору, без назви та марки, вилучений 12.03.2024 в ході проведеного обшуку за адресою: Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Г, буд. 10, за місцем мешкання Д., К, та У.

4. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про судову експертизу» дозволити часткове або повне пошкодження об'єктів дослідження у тій мірі, в якій це необхідно для експертного дослідження.

5. При необхідності, надати експертам для ознайомлення матеріали кримінального провадження.

6. Копію даної постанови направити директору Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України.

Слідчий

відділу РОВС та ЗУ ОГ і ЗО

СУ ГУНП в Дніпропетровській області

старший лейтенант поліції

Юрій ПЕТРОВ

Приклад постанови про призначення
комп'ютерно-технічної експертизи

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
СЛІДЧЕ УПРАВЛІННЯ**

вул. Весніна, м. Харків, 61023, тел. (057)705-9077, факс (057)700-0271

ПОСТАНОВА

про призначення судової комп'ютерно-технічної експертизи

м. Харків

22 квітня 2024 року

Слідчий СУ ГУНП в Харківській області капітан поліції Ткачов Владислав Сергійович, розглянувши матеріали кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 120000000000000000 від 20.01.2023 за ч. 5 ст. 361, ч. 3 ст. 28 ч. 5 ст. 361 КК України.

ВСТАНОВИВ:

Слідчим управлінням Головного управління Національної поліції в Харківській області (далі – СУ) проводиться досудове розслідування у кримінальному провадженні № 120000000000000000 від 20.01.2023 за ознаками вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 5 ст. 361, ч. 3 ст. 28 ч. 5 ст. 361 КК України.

14.03.2024 на підставі ухвали Київського районного суду м. Харкова проведено обшук за місцем мешкання Іваненка Петра Івановича, за адресою: м. Київ, вул. Інститутська, буд. 1, кв. 1, у ході якого, зокрема, вилучено: системний блок комп'ютера «Vinga».

Враховуючи, що для з'ясування питань, необхідність у вирішенні яких виникла під час досудового розслідування, керуючись ст. ст. 69, 110, 242, 243 КПК України, –

ПОСТАНОВИВ:

1. Призначити у кримінальному провадженні № 120000000000000000 від 20.01.2023 за ознаками вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ч. 5 ст. 361, ч. 3 ст. 28 ч. 5 ст. 361 КК України, судову комп'ютерно-технічну експертизу, проведення якої доручити судовим експертам Національного наукового центру «Інститут судових експертиз» ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса

(далі – ННЦ «ІСС» ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса).

2. На вирішення експерта поставити питання:

- Чи міститься на наданому на дослідження системному блоці комп'ютера «Vinga», зокрема в файлах які міститься у папці «Этот компьютер» та прокладаємо маршрут до остаточної папки: «Новий том (D:)»/«[7.9.11.56] Private Keeper» програмні забезпечення Checker, PrivateKeeper? У разі наявності даного програмного забезпечення, чи можна його ідентифікувати як шкідливе? Якщо так, то якого воно типу, та яку функцію виконує?

- Чи наявні на наданому на дослідження системному блоці комп'ютера «Vinga» текстові документи із авторизаційними даними до електронних сервісів (електронні поштові скриньки, соціальні мережі, електронні платіжні системи, тощо) та паролі до них? Якщо так, то чи могли вони бути застосовані в якості інструменту до шкідливого програмного забезпечення? Також, у разі наявності таких файлів чи можливо за їх допомогою здійснити авторизацію до електронних сервісів з техніки, яка була надана на дослідження, та яким чином?

- Чи наявні на наданому на дослідження системному блоці комп'ютера «Vinga», додатки для приватного листування, або передачі файлів? Якщо так, то які ідентифікатори вони мають? У разі наявності таких додатків, чи наявні спільноти в таких додатках (приватні повідомлення, групи) в яких є пересилка текстових файлів, програмних застосунків між учасниками, обговорення теми збуту, або застосування шкідливого програмного забезпечення зазначеного вище? У разі наявності фактів надсилання таких файлів іншим користувачам, чи можуть ці файли бути ідентифіковані як шкідливі?

3. Для проведення технічної експертизи документів експертам ННЦ «ІСС» ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса направити:

системний блок комп'ютера «Vinga», який поміщено до полімерного пакету та скріплено биркою з пояснювальним написом,

та в разі необхідності матеріали кримінального провадження № 120000000000000000 від 20.01.2023.

4. Копію даної постанови направити для виконання експертам ННЦ «ІСС» ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса за адресою: м. Харків, вул. Залютинська.

5. Попередити судових експертів ННЦ «ІСС» ім. Засл. проф. М.С. Бокаріуса про кримінальну відповідальність, передбачену ст. ст. 384, 385, 387 КК України, щодо надання завідомо неправдивого висновку, відмову без поважних причини від виконання покладених обов'язків у суді, невиконання інших обов'язків або розголошення даних досудового розслідування.

6. Дозволити експерту в разі необхідності повне або часткове знищення об'єкту дослідження, згідно методики дослідження.

Слідчий СУ

ГУНП в Харківській області

капітан поліції

Владислав ТКАЧ

Приклад постанови про призначення
комп'ютерно-технічної експертизи

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
СЛІДЧЕ УПРАВЛІННЯ**

вул. Весніна, м. Харків, 61023, тел. (057)705-9077, факс (057)700-0271

ПОСТАНОВА
про призначення судової комп'ютерно-технічної експертизи

м. Харків

..... 10 листопада 2020 року

Слідчий відділу розслідування особливо важливих справ та злочинів, учинених організованими групами, злочинними організаціями, СУ ГУНП в Харківській області капітан поліції Ткачов Владислав Сергійович, розглянувши матеріали кримінального провадження, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № _____ від 28.08.2019 за ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 28, ч. 2 ст. 361 КК України.

ВСТАНОВИВ:

Досудовим розслідуванням встановлено, що організована злочинна група, до складу якої входять _____ займалися втручанням в роботу електронно-обчислювальних систем з метою отримання доступів до особистих даних сторонніх осіб,

08.10.2020 проведено обшуки за місцем мешкання _____ під час яких вилучено комп'ютерну техніку.

Враховуючи, що для з'ясування питань, необхідність у вирішенні яких виникла під час досудового розслідування, керуючись ст. ст. 69, 110, 242, 243 КПК України, –

ПОСТАНОВИВ:

1. Призначити у кримінальному провадженні, внесеному до єдиного реєстру досудових розслідувань 28.08.2019 за номером 12019220490000000, за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 28 ч. 2 ст. 361

КК України, судову комп'ютерно-технічну експертизу, проведення якої доручити експертам Харківського НДІСЕ ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса

2. На вирішення експерта поставити питання:

1) надати історію відвідування інтернет-сайтів за допомогою інтернет-браузерів, інстальованих в операційній системі, наданих на дослідження пристроїв, а також вказати чи наявні авторизації на веб-ресурси <https://bhf.io>, <https://exploit.in>, <https://wwh-club.cc>, <https://www.blockchain.com>, <https://qiwi.com>, <https://webmoney.ru>;

2) чи збережена в інтернет-браузерах інформація, реквізити авторизації – логіни та паролі, що застосовувалася для доступу до сайтів, якщо так, то їх надати?

3) чи встановлені розширення VPN-сервісів, PROXY сервісів, що призначені для уникнення обмеження доступу до Web-ресурсів або приховання своєї IP-адреси у наявній на дослідження техніці?

4) чи міститься на наданій на дослідження техніці програмні забезпечення All-one-checker, Mailbrut checker, Mail List Validator 2.0, twitter_checker, emailtools software?

5) у разі наявності даного програмного забезпечення чи можна його ідентифікувати як шкідливе? Якщо так, то якого воно типу та яку функцію виконує?

6) Чи наявні на техніці, наданій на дослідження, текстові документи із авторизаційними даними до електронних сервісів (електронні поштові скриньки, соціальні мережі, електронні платіжні системи, тощо) та паролі до них? Якщо так, то чи могли вони бути застосовані в якості інструменту до шкідливого програмного забезпечення? Також, в разі наявності таких файлів чи можна допустити, що за їх допомогою було здійснено авторизацію до електронних сервісів з техніки, яка була надана на дослідження та яким чином?

7) Чи наявні на наданій на дослідження техніці Мессенджери, додатки для приватного листування, або передачі файлів. Якщо так, до які ідентифікатори мають? В разі наявності таких додатків, чи наявні спільноти в таких додатках (приватні повідомлення, групи) в яких є пересилка текстових файлів між учасниками, обговорення теми збуту, або застосування ШПЗ зазначеного вище?

3. Дозволяю часткову або повну зміну досліджуваного об'єкту.

4. Для дослідження експертам надати полімерний пакет опечатаний биркою з відбитком печатки УПК в Харківській області ДКП НПУ, в якому знаходиться мобільний телефон « _____ з зарядним пристроєм, вилучені під час проведення обшуку за місцем мешкання _____ за адресою: м. Харків, вул. Клочківська, 111, полімерний пакет опечатаний биркою з відбитком

печатки УПК в Харківській області ДКП НПУ, в якому знаходиться ноутбук «Pascorbell» model _____, з зарядним пристроєм, вилучений під час проведення обшуку офісу за адресою: м. Харків, вул. Свободи, 1, оф. 101

5. Після проведення дослідження висновок експерта та об'єкт дослідження видати слідчому СУ ГУНП в Харківській області Дерію О.М. або за довіреністю іншій уповноваженій особі.

6. Для ознайомлення експерти надати матеріали кримінального провадження (уразі необхідності на вимогу експерта).

**Старший слідчий СУ ГУНП
в Харківській області
капітан поліції**

Владислав ТКАЧ

**ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ
ОБЛАСТІ**

Слідче управління
пр. Слобожанський, 40, м. Дніпро,
49101, тел. факс (056) 376-04-05, 376-
04-39

Директору
Дніпровського
НДЕКЦ МВС України

№ _____

Направляю Вам для організації виконання постанову слідчого про призначення комп'ютерно – технічної експертизи по кримінальному провадженню №420000000000000000 від 05.01.2024 року, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3, 4 ст. 190, ч. 2, 5 ст. 361 КК України.

Додаток:

- постанова про призначення комп'ютерно – технічної експертизи на 3 арк.;
- копія протоколу обшуку від 12.03.2024 року, за адресою: Дніпропетровська область, м. Кривий Ріг, вул. Г., буд. 1, за місцем мешкання Д., К, та У на _____ арк.;
- один опечатаний сейф пакет Національної поліції України №_____, який містить у собі персональний комп'ютер білого кольору, без назви та марки;

Слідчий
відділу РОВС та ЗУ ОГ і ЗО
СУ ГУНП в Дніпропетровській області
старший лейтенант поліції

Юрій ПЕТРОВ

контактний номер моб. тел.

Приклад фрагменту
клопотання про дозвіл на проведення
негласної слідчої (розшукової) дії

Прим. ____

Слідчому судді Харківського
Апеляційного суду

КЛОПОТАННЯ

про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії – зняття
інформації з електронної комунікаційної мережі

м. Харків

____.____.2024

Слідчий СУ ГУНП в Харківській області капітан поліції Петренко С.М., розглянувши матеріали досудового розслідування, внесеного до Єдиного реєстру досудових розслідувань за № 1201900000000000 від 28.08.2024 за ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 361 КК України,-

ВСТАНОВИВ:

Відділом розслідування особливо важливих справ та злочинів, учинених організованими групами, злочинними організаціями СУ ГУНП в Харківській області здійснюється досудове розслідування у кримінальному провадженні відомості у якому внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань 28.08.2024 за номером № 1201900000000000, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 361 КК України.

Протягом тривалого часу з 2022 року група невстановлених осіб з використанням електро-обчислювальної техніки, шляхом застосування шкідливого програмного забезпечення втручались в роботу електронних систем та мереж громадян України, що призвело до витоку конфіденційної інформації

Таким чином, в діях вказаних осіб, вбачаються ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч.2 ст. 361 КК України – несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж, що призвело до витоку інформації.

Згідно з матеріалами УПК в області ДКП НПУ, за результатами

проведення комплексу оперативно-розшукових заходів, спрямованих на встановлення осіб, які вчинили вказане кримінальне правопорушення, встановлено особу: _____, який причетний до вчинення зазначеного кримінального правопорушення та який приймає безпосередню участь у його вчиненні.

Під час досудового розслідування було встановлено, що _____ користується мобільними пристроями та комп'ютерною технікою, що підключені до телекомунікаційних мереж провайдеру _____ IP адреса _____ MAC адреса _____ в пам'яті яких в електронному вигляді зберігаються відомості, про обставини скоєння злочину та осіб причетних до його скоєння, які можуть бути використані як докази у зазначеному кримінальному провадженні.

З метою документування участі в скоєнні злочинної діяльності гр. _____, встановлення її злочинних зв'язків, місцезнаходження речових доказів, отримання інформації, яка має важливість для органів Національної поліції були проведені оперативні заходи.

Враховуючи те, що відомості про злочин та осіб, які його вчиняють, неможливо отримати в інший спосіб, для подальшого документування злочинної діяльності гр. _____ необхідно провести негласну слідчу (розшукову) дію – зняття інформації з транспортної телекомунікаційної мережі з IP адреси _____ інтернет провайдеру _____ яким постійно користується _____

Ураховуючи викладене, з метою пошуку, фіксації відомостей про гр. _____ встановлення його злочинних зв'язків, місцезнаходження речових доказів, отримання інформації, яка має важливість для органів національної поліції, встановлення інших осіб причетних до скоєння тяжкого злочину та для встановлення інших обставин, у зв'язку з тим, що вказані відомості неможливо отримати в інший спосіб, крім як зняття інформації з електронної комунікаційної мережі.

Керуючись вимогами статей 246, 248, 249, 263 КПК України,-

ПРОШУ:

Надати дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії, а саме зняття інформації з електронної комунікаційної мережі з IP адреси _____ інтернет провайдеру _____, якими постійно користується _____ із застосуванням відповідних технічних засобів, у тому числі встановлених на електронних комунікаційних мережах, спостереження, відбору та фіксації змісту інформації та сигналів (SMS, MMS, факсимільний зв'язок, модемний

зв'язок тощо), які передаються каналом зв'язку, що контролюється на строк два місяці.

Додаток: Витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань за № № 1201900000000000 від 28.08.2024 року.

**Слідчий СУ ГУНП
в Харківській області
капітан поліції**

Сергій ПЕТРЕНКО

ПОГОДЖЕНО
Прокурор відділу прокуратури
Харківської області

_____._____. 2024

АЛГОРИТМ

реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися масштабні руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати

Порядок дій диспетчера, працівника відділу служби «102» та працівника чергової частини ГУНП у разі отримання повідомлення про обстріл населеного пункту, унаслідок якого сталися руйнування цивільної інфраструктури та/або загибель людей (далі – обстріл).

ПРИМІТКА. Диспетчер, працівник служби «102» та працівник чергової частини ГУНП при реагуванні на повідомлення про обстріл також керуються Інструкцією з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України, затвердженою наказом МВС України від 27 квітня 2020 року № 357.

1. Дії працівника відділу служби «102», іншої посадової особи, уповноваженої на здійснення прийому та опрацювання повідомлень громадян про обстріл

1.1. Проставляє у відповідному діалоговому вікні електронної картки «102» АРМ «оператор «102» системи ІПНП відмітку про те, що «подія вчинена представниками держави-агресора». 1.2. Не пізніше ніж за 30 секунд з фактичного часу отримання інформації про обстріл проставляє у відповідному діалоговому вікні електронної картки «102» АРМ «оператор «102» системи ІПНП відмітку (позначку) про: необхідність здійснення негайного реагування на отримане повідомлення; інформування оперативного чергового ГУНП про надходження до поліції повідомлення про обстріл та зберігає електронну картку «102» (яка автоматично надходить до диспетчера та оперативного чергового ГУНП). 1.3. Долучає (за потреби та технічної можливості) до розмови із заявником диспетчера та/або оперативного чергового ГУНП у режимі конференц-зв'язку. 1.4. Інформує службу екстреної допомоги «103» та в разі отримання повідомлення про пожежу – службу екстреної допомоги «101».

2. Дії диспетчера після отримання електронної картки «102» про обстріл від працівника відділу служби «102», іншої посадової особи, уповноваженої на здійснення прийому та опрацювання повідомлень громадян

2.1. Не очікуючи надходження уточнюючих обставин, негайно (не пізніше однієї хвилини) в системі ІПНП призначає та направляє на місце події наряди (наряд) поліції, окремих поліцейських. 2.2. Інформує оперативного чергового ГУНП про отримання повідомлення про обстріл, відомі обставини його вчинення. 2.3. Контролює, у тому числі за допомогою можливостей системи ІПНП, своєчасне отримання завдань нарядом поліції, їх прибуття на місце події (в інші місця, визначені диспетчером та/або оперативним

черговим) та маршрут руху, виконання поставлених завдань. 2.4. У разі відсутності вільного наряду поліції невідкладно (залежно від виду та тяжкості події знімає з обслуговування необхідну кількість нарядів поліції, залучених до реагування на події некримінального характеру або які не становлять значної суспільної небезпеки, та направляє їх для реагування на обстріл.

3. Дії працівника (оперативного чергового) чергової частини ГУНП при отриманні повідомлення про обстріл

3.1. Здійснює інформування керівництва ГУНП, УОАЗОР, чергової частини ДОАЗОР, зацікавлених структурних підрозділів, служб екстреної допомоги (швидка медична допомога, ДСНС), військової (військово-цивільної) адміністрації, обласної прокуратури, УСБУ, інших правоохоронних органів та органів місцевої влади.

3.2. Забезпечує постійний обмін актуальною інформацією із ситуаційним центром ГУНП, черговою частиною ДОАЗОР, військовою (військово-цивільною) адміністрацією, іншими правоохоронними органами та органами місцевої влади.

3.3. Направляє на місце обстрілу слідчо-оперативну групу ГУНП та слідчо-оперативну групу територіального підрозділу, на території обслуговування якого стався обстріл, та за необхідності – слідчо-оперативні групи прилеглих до місця події територіальних підрозділів, представників вибухотехнічної служби тощо.

II. Порядок дій начальника ГУНП або особи, яка тимчасово виконує його обов'язки, у разі отримання повідомлення про обстріл населеного пункту, що знаходиться на території обслуговування (оперативного підпорядкування), що призвело до масштабних руйнувань та значних людських втрат.

1. Оцінка та аналіз оперативної обстановки, інформування керівництва Національної поліції про наслідки обстрілу, вжиття першочергових заходів реагування на обстріл

1.1. Після отримання від працівника (оперативного чергового) чергової частини ГУНП інформації про обстріл оцінює оперативну обстановку, доручає інформування своїх заступників та керівників інших підрозділів ГУНП відповідно до схеми оповіщення ГУНП.

1.2. Організовує розгортання роботи ситуаційного центру ГУНП, до якого за погодженням із профільними заступниками залучаються представники СУ, УПД, УПП, УОАЗОР, УЗІСД, УКР, УСР, УОТЗ, УОС, УІАП, вибухотехнічної служби та кінологічного центру.

1.3. негайно виїжджає на місце обстрілу, визначається із необхідністю залучення додаткових сил та засобів.

***УВАГА!** Обов'язковою умовою залучення особового складу ГУНП до заходів з ліквідації та документування наслідків обстрілу є проведення інструктажу із заходів особистої безпеки на місці події, забезпечення відповідним захисним екіпіруванням та засобами індивідуальної безпеки.*

Контроль та відповідальність за дотримання особовим складом заходів з особистої безпеки покладається на начальника ГУНП.

1.4. налагоджує взаємодію із місцевими органами влади, ДСНС, УСБУ та обласною прокуратурою.

1.5. Доповідає Голові Національної поліції або

особі, яка тимчасово виконує його обов'язки, про надзвичайну подію, первинну інформацію про наслідки обстрілу, масштаб руйнувань, оперативні дані про постраждалих та іншу встановлену інформацію, а також про розгортання ситуаційного центру ГУНП, координацію дій з місцевими органами влади, ДСНС, УСБУ та обласною прокуратурою, закладами охорони здоров'я, про потребу залучення додаткових сил та засобів, матеріально-технічного забезпечення, необхідних для ефективного виконання поліцією завдань на місці ліквідації та документування наслідків обстрілу. 1.6. Визначає представника від ГУНП для участі в діяльності координаційного центру (координаційного штабу) з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації (далі – координаційний центр). 1.7. На підставі звернень органів місцевої влади приймає рішення про залучення підрозділів ГУНП для допомоги з ліквідації наслідків обстрілу. 1.8. Вирішує із місцевими органами влади питання про визначення приміщення для розгортання штабу ГУНП з ліквідації та документування наслідків обстрілу (далі – штаб ГУНП), в якому розміщуватимуться сили та засоби ГУНП, залучені до ліквідації та документування наслідків обстрілу.

ПРИМІТКА. Під час вибору місця для розміщення штабу ГУНП необхідно враховувати оперативну ситуацію та рівень ймовірності здійснення повторних обстрілів району ліквідації наслідків попереднього обстрілу.

Рекомендовано розміщення штабу ГУНП в будівлях, що розташовані за межами району ураження, визначеного за наслідками обстрілу.

1.9. Періодично заслуховує звіти своїх заступників про оперативну ситуацію (попередні дані про наслідки обстрілу, об'єкти інфраструктури, які пошкоджено чи зруйновано, кількість постраждалих громадян, орієнтовний радіус ураження, наявність в районі обстрілу об'єктів критичної інфраструктури, небезпечних виробництв), результати роботи слідчо-оперативних груп, груп геномної ідентифікації, груп пошуку та ідентифікації. 1.10. Розглядає пропозиції своїх заступників про залучення до роботи з ліквідації наслідків обстрілу необхідних сил та засобів, забезпечення засобами індивідуального захисту, вжиття заходів із дотримання особистої безпеки працівників ГУНП на місці обстрілу. 1.11. Узгоджує та затверджує плани дій підрозділів ГУНП про вжиття заходів з ліквідації та документування наслідків обстрілу. 1.12. Уживає заходів з оперативного вирішення завдань, визначених координаційним центром для підрозділів ГУНП при ліквідації та документуванні наслідків обстрілу. 1.13. Вирішує питання матеріально-технічного забезпечення, забезпечення засобами індивідуального захисту підрозділів ГУНП, залучених до ліквідації наслідків обстрілу. 1.14. Організовує розгортання на місці події роботи криміналістичної лабораторії ГУНП.

2. Організація заходів із охорони місця події, евакуації громадян з території, що зазнала обстрілу, виявлення постраждалих, надання їм домедичної та іншої допомоги.

2.1. У взаємодії із представниками органів місцевої влади, ДСНС, УСБУ, а в разі якщо обстрілу зазнав об'єкт військової інфраструктури – представниками Збройних Сил України, визначає межі району ураження та потенційну небезпечність території, прилеглої до місця обстрілу.

З цією метою проводиться спільна нарада, за результатами якої на мапі місцевості (населеного пункту): наносяться межі району (території) ураження, епіцентри влучення снарядів, ракет, інших боеприпасів, зазначаються частково та повністю зруйновані, а також частково та повністю пошкоджені об'єкти інфраструктури; визначаються межі території, що потребує охорони підрозділами ГУНП, місця виставлення блокпостів, загороджень, кількість особового складу підрозділів ГУНП, що буде залучатися до охорони території; проводиться зонування території з урахуванням масштабності руйнувань, небезпеки детонування снарядів та подальшого руйнування споруд, локалізації місць знаходження постраждалих та загиблих.

ПРИМІТКА. *Приклад орієнтовної градації зон за ознаками безпечності: небезпечна зона; відносно безпечна зона; безпечна зона.*

ПРИМІТКА. *Залучення поліцейських до охорони найбільш небезпечних зон можливе виключно після обстеження представниками ДСНС території на відсутність озброєння, що не здетонувало, та надання відповідного дозволу на доступ до зони.*

2.2. З метою обмеження доступу до території обстрілу сторонніх осіб, здійснення заходів з оперативної евакуації громадян за периметр небезпечної зони, збереження доказової інформації, цілісності місць події організовує: виставлення турнікетів, загороджень, блокпостів; визначення переліку служб та органів, представники яких матимуть доступ до території ліквідації наслідків обстрілу. При цьому максимально обмеженим повинен бути доступ до епіцентру влучання снарядів, місць виявлення їх уламків та частин, будівель та споруд, що мають ознаки влучання снарядів. Працівники ГУНП забезпечують охорону таких місць по їх периметру; заходи з евакуації громадян за межі території ліквідації наслідків обстрілу, надання домедичної допомоги громадянам, їх супроводження до місць тимчасового притулку (визначаються органами місцевої влади); фільтраційні заходи (перевірка документів осіб, які перебувають у зоні обстрілів, їх ідентифікація, фіксація їх особистих даних, у тому числі з метою подальшої перевірки на можливу причетність до сприяння ворогу, зокрема шляхом передачі даних представникам країни-агресора); заходи з охорони майна громадян та юридичних осіб, тимчасово евакуйованих з території ураження (попередження фактів мародерства). 2.3. У разі необхідності залучає кінологів кінологічного центру зі службовими собаками до забезпечення охорони периметру місця

події. 2.4. У взаємодії із представниками ДСНС та вибухотехнічної служби організовує надання допомоги в евакуації за межі території обстрілу постраждалих, тіл загиблих та громадян, яким загрожує небезпека.

ВАЖЛИВО! Категорично забороняється переміщення уламків та залишків снарядів з місця їх виявлення.

Порушення обстановки та зміна місця виявлення снаряда, ракети, їх залишків (уламків, осколків) без попередньої фіксації слідчими в подальшому може стати наслідком невизнання доказів воєнного злочину в міжнародних судових інстанціях.

ПРИМІТКА. Зміна місця виявлення снарядів, їх уламків без їх огляду та фіксації слідчим можлива лише у випадках, пов'язаних із врятуванням життя потерпілих, та/або коли їх перебування в місці виявлення може становити небезпеку для роботи спеціальних служб на місці ліквідації наслідків обстрілу.

III. Порядок дій заступника начальника ГУНП при отриманні повідомлення оперативного чергового чергової частини ГУНП про обстріл.

3.1. Невідкладно доповідає керівнику центрального органу управління Національної поліції за напрямом службової діяльності про: вжиті першочергові заходи з реагування на наслідки обстрілу; прийняті ГУНП рішення з ліквідації та документування наслідків обстрілу; визначення завдань та напрямів роботи; кількість залучених сил та засобів від підпорядкованого підрозділу; попередньо встановлені відомості щодо наслідків обстрілу.

ПРИМІТКА. За результатами доповіді заступників начальника ГУНП керівники центрального органу управління Національної поліції визначаються із необхідністю відрядження на місце події представників служб для надання практичної та іншої допомоги в роботі з ліквідації та документування наслідків обстрілу.

Незалежно від прийнятого рішення про відрядження представників центрального органу управління Національної поліції визначаються відповідальні особи з числа керівництва ГСУ, ДКР, ДООЗОР, УВТС, ДПД, ДОТЗ для організації координації дій.

IV. Документування наслідків події, фіксація та збір доказів, установлення розміру завданої шкоди, забезпечення роботи з ідентифікації потерпілих.

4.1. Координація дій слідчих органів досудового дослідження ГУНП, залучених до документування наслідків обстрілу, організація взаємодії зі слідчими УСБУ на місці обстрілу, а також контроль за роботою слідчо-оперативних груп, створених для документування наслідків обстрілу, покладається на заступника начальника ГУНП – начальника слідчого управління або особу, яка виконує його обов'язки.

ВАЖЛИВО! На місце обстрілу цивільних об'єктів, унаслідок якого спричинено масштабні руйнування інфраструктури, насамперед критичної,

та/або значні людські втрати, від ГСУ Національної поліції обов'язково виїжджають: заступник начальника ГСУ (кандидатура визначається заступником Голови – начальником ГСУ); начальник управління організації розслідування злочинів, учинених в умовах збройного конфлікту, та/або заступник начальника цього управління, а також слідчий цього управління; начальник та інспектор-криміналіст відділу криміналістичного забезпечення ГСУ.

4.2. З метою координації подальших спільних дій між органами досудового розслідування поліції та органів безпеки на місці обстрілу проводиться оперативна нарада керівників слідчих підрозділів ГУНП та УСБУ.

Участь у нараді беруть представники ГСУ Національної поліції, відряджені на місце події, а також представники ГСУ СБУ та Офісу Генерального прокурора (у разі виїзду представника цих органів).

На нараді вирішуються такі питання: розподіл задач та функцій між слідчими ГУНП та УСБУ щодо збору, фіксації та документування доказів; розмежування зон (секторів) відповідальності слідчих ГУНП та УСБУ, які фіксуються на мапі місцевості (населеного пункту), сформованій координаційним центром; визначення необхідної для виконання завдань із документування наслідків обстрілу кількості слідчо-оперативних груп, їх складу, у тому числі про доцільність включення до них лікарів, психологів, спеціалістів з військового озброєння, інших вузькоспеціалізованих фахівців, кінологів кіноголічного центру зі службовими собаками; реєстрація кримінального провадження та його підслідність; створення спільної слідчої групи слідчих УСБУ та ГУНП, до складу якої також включаються представники ГСУ Національної поліції та ГСУ СБУ.

Визначення старшого слідчої групи.

4.3. Слідчо-оперативні групи ГУНП, створені для документування наслідків обстрілу, організовують роботу за такими напрямками: виявлення та огляд тіл загиблих, їх направлення до моргів та подальша ідентифікація; збір інформації про безвісти зниклих осіб та організація їх розшуку, встановлення родичів зниклих безвісти осіб; встановлення потерпілих, очевидців та свідків події.

З цією метою слідчо-оперативні групи ГУНП працюють безпосередньо: на місці обстрілу та прилеглий території: огляди тіл на місці події, робота зі свідками та очевидцями, відбір біологічних зразків, допити, збір фото- та відеоматеріалів і таке інше; у медичних закладах, до яких доставляються загиблі (морги) та постраждали від обстрілу (лікарні).

ПРИМІТКА. *Огляди об'єктів інфраструктури, прилеглих до місця події, які несуттєво постраждали внаслідок вибухової хвилі (пошкодження фасадів, вікон, дверей), здійснюються слідчо-оперативними групами ГУНП.*

4.4. З метою відбору біологічного матеріалу понівечених трупів, решток тіл та порівняльних зразків у родичів загиблих створюється група геномної

ідентифікації, до складу якої входять працівники слідчих підрозділів та криміналістичного забезпечення ГСУ Національної поліції. Члени цієї групи на місці події для проведення швидкого відбору біологічних зразків безпосередньо на місці події використовують можливості приладів ANDE RAPID DNA 6C.

Групи геномної ідентифікації забезпечують: попередній аналіз біологічного матеріалу на місці події; відбір біологічного матеріалу та встановлення геномної інформації (ДНК-профілю) понівечених трупів та їх решток, що не підлягають візуальному впізнанню; відбір біологічного матеріалу та встановлення геномної інформації (ДНК-профілю) родичів загиблих та встановлення родинних зав'язків.

Залежно від масштабів події утворюється відповідна кількість груп геномної ідентифікації. 4.5. Слідчо-оперативні групи СБУ, створені для документування наслідків обстрілу, організують роботу за такими напрямками: документування наслідків обстрілу (руйнування та пошкодження об'єктів інфраструктури), місць влучання боєприпасів (епіцентрів вибуху, вороток); виявлення та вилучення уламків, частин боєприпасів (снарядів, ракет, бомб тощо). 4.6. З метою організації роботи з пошуку безвісти зниклих осіб та ідентифікації понівечених тіл, виявлених на місці обстрілу, з числа працівників оперативних підрозділів ГУНП та територіальних підрозділів створюються групи пошуку та ідентифікації. 4.6.1. Групи пошуку: на місці події забезпечують проведення обстеження території, а також території, прилеглої до місця події, з метою встановлення осіб, які зазнали травм, тіл загиблих, свідків, які можуть надати додаткову інформацію про обставини події, про кількість осіб, що перебували на місці події, виявлення камер відеоспостереження тощо; у взаємодії з іншими оперативними службами (УОТЗ, УОС, УКА, ДКП) забезпечують збір інформації щодо осіб, які могли бути коригувальниками чи надавати ворогу інформацію про інфраструктуру, пошкоджену в ході атаки, або осіб, які перебували в місті ворожої атаки.

Групи пошуку постійно контактують із слідчо-оперативними групами ГУНП.

4.6.2. Групи ідентифікації здійснюють діяльність у взаємодії із слідчо-оперативними групами ГУНП, визначеними за відповідними напрямками роботи з документування наслідків обстрілу, а також групою геномної ідентифікації та медичними закладами/моргами, до яких доставляються тіла та постраждалі.

Групи ідентифікації одночасно працюють на трьох локаціях: безпосередньо на місці обстрілу вживають заходів з обліку осіб, які зазнали травм та/або померли, встановлюють анкетні дані таких осіб. Підтримують зв'язок з іншими групами, які працюють на місці події з метою своєчасного отримання відомостей про виявлені на місці події особисті та/або номерні речі громадян, предмети, які можуть сприяти ідентифікації трупів; у лікувальних

закладах, моргах з метою виявлення осіб (трупів), які після обстрілу звертаються та/або доставляються до цих закладів. Забезпечують облік цих осіб, їх ідентифікацію, встановлення рідних та близьких загиблих осіб для відбору біологічних зразків та отримання додаткової інформації, яка сприятиме ідентифікації трупів; у територіальних підрозділах ГУНП з метою опрацювання заяв та повідомлень про потерпілих та осіб, зниклих безвісти у результаті обстрілу, звернень громадян про виявлені невпізнані трупи проводять аналіз такої інформації, вживають заходів щодо встановлення місцезнаходження їх рідних та близьких. Здійснюють перевірку наявної інформації про потерпілих та загиблих за інформаційними обліками системи ПНП, Державної міграційної служби України, Державної прикордонної служби України, Державними та Єдиними реєстрами, держателем яких є Міністерство юстиції України (Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Державний реєстр актів цивільного стану громадян тощо). Групи ідентифікації постійно контактують з ситуаційним центром ГУНП. 4.7. За вказівкою начальника ГУНП в територіальних підрозділах ГУНП організовується робота із прийому заяв та повідомлень громадян, постраждалих внаслідок обстрілу, родичів безвісти зниклих та загиблих громадян, а також громадян та представників підприємств, установ, організацій, майно яких пошкоджено або знищено внаслідок обстрілу. Інформація про зареєстровані заяви та повідомлення передається до ситуаційного центру ГУНП. 4.8. Робота ситуаційного центру ГУНП полягає в такому: здійснення взаємодії з координаційним центром; збір та узагальнення інформації з місця обстрілу та від чергових частин територіальних підрозділів ГУНП; ведення актуального електронного обліку осіб, які постраждали, зникли безвісти або загинули внаслідок обстрілу; постійному обміні інформацією з операторами відповідної гарячої лінії з питань надходження повідомлень про безвісти зниклих громадян, а також щодо медичних закладів, до яких доставляються потерпілі; постійному зв'язку із диспетчером служби «103», медичними закладами та працівниками ГУНП, які перебувають на місці обстрілу та в прийомних покоях медичних закладів.

За необхідності та наявності технічних можливостей робота ситуаційного центру ГУНП може тимчасово організовуватись безпосередньо поблизу місця обстрілу.

4.9. Узагальнена ситуаційним центром ГУНП інформація про результати роботи підрозділів ГУНП на місці обстрілу у визначені керівництвом Національної поліції часові інтервали доповідається до Ситуаційного центру Національної поліції та чергової частини центрального органу управління Національної поліції у формі інформаційної довідки (додається).

Національна поліція України

Додаток до алгоритму реагування працівників Національної поліції на події, пов'язані із обстрілами населених пунктів, унаслідок яких сталися

масштабні руйнування цивільної інфраструктури, насамперед критичної, та/або значні людські втрати

Зміст інформаційної довідки про резонансну подію (здійснення обстрілу):

назва, дата, час складання; фабула події, що сталася (дата, час, адреса, коротка характеристика події/злочину тощо); фототаблиця, відеоматеріали з місця події, скріншоти та інші графічні зображення; інформація про внесення до ЄО; кваліфікація правопорушення (стаття КК України) або інше прийняте процесуальне рішення; сили та засоби, які залучаються до реагування (ліквідації наслідків надзвичайної ситуації); інформація щодо інших супутніх подій (пошкодження об'єктів інфраструктури, транспортних засобів тощо); особисті дані учасників події або правопорушення (ПІБ, дата народження, місце проживання/реєстрації, інші дані), у першу чергу дані загиблих, потерпілих (з них госпіталізованих); інформація про розгортання штабу ГУНП з ліквідації та документування наслідків обстрілу; інформація про розгортання та результати роботи координаційного центру (координаційного штабу) або міжвідомчого оперативного штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації; інша важлива інформація відповідно до тієї чи іншої події, ситуації або правопорушення; підпис працівника служби/підрозділу, яка виконувала підготовку інформаційної довідки.

Ситуаційний центр ГУНП

**ПРОТОКОЛ
огляду місця події (обстрілів)**

(дата складання)	Місце проведення	нас. пункт	
		вулиця, №	
		координати	

Слідчий

(прізвище, ім'я, по батькові, посада)

керуючись ст. ст. 104-107, 223, 237 та 238 (в разі здійснення одночасно огляду трупа) КПК України з застосуванням _____

(особи, які беруть участь у процесуальній дії, заздалегідь повідомлені про застосування технічних засобів фіксації, їхні характеристики та носіїв інформації, які застосовуються, умови і порядок їх використання)

о «___» годині «___» хвилин розпочав огляд місця нападу (обстрілу) на цивільне населення (далі – місце події) за участю:

спеціалістів:

(ПІБ, посада)	

ПОНЯТИХ:

1. ПІБ, місце проживання	
2. ПІБ, місце проживання	

в присутності:

1. ПІБ, місце проживання	
2. ПІБ, місце проживання	

Усім вказаним особам роз'яснено право робити зауваження і доповнення, що зазначаються у протоколі. Понятим повідомлено, що їх запрошено для засвідчення змісту та результатів огляду місця події. Крім того, особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості про проведену процесуальну дію. Експерту роз'яснено його права й обов'язки, передбачені ст. 69 КПК України, а спеціалісту – ст. 71 КПК України.

Напрямок проведення огляду:

від вулиці, площі	до вулиці, площі

Огляд проводився за таких погодних умов:

ясно, сонячно, похмуро, туман, (вписати потрібне)	без опадів, дощ, снігопад	t повітря (градусів)

Орієнтир для проведення вимірів:

у повздовжній проєкції	у поперечній проєкції

ОГЛЯДОМ УСТАНОВЛЕНО:

(вказати, чи змiнювалася обстановка на мiсцi подiї до початку огляду)

1. Мiсце подiї розташовано:

Вулиця, перехрестя, житлова зона, пiд'їзна дорога, будинок (номер), координати та iхнє розташування вiдповiдно до сторiн свiту.	

2. Наявнiсть або вiдсутнiсть на мiсцi подiї воронки та iхнi параметри:

Дiаметр, глибина, матерiал, на якому утворилася воронка (грунт, асфальт, залiзобетон, деревина тощо), її точнi вiйськовi координати, вигляд схилу воронки, координати та iхнє розташування вiдповiдно до сторiн свiту.	

3. Масштаб руйнування iз зазначенням адрес об'єктiв:

Об'єкт, характер руйнувань, iншi важливи деталi, знайденi на мiсцi подiї (руйнування скла у вiкнах будiвель (повне чи часткове) та вiдстанi цих вiкон вiд мiсця вибуху; слiди вибуху на предметах (наявнiсть кiптяви, характер та iнтенсивнiсть її розподiлу тощо), координати та iхнє розташування вiдповiдно до сторiн свiту.	

4. Виявленi об'єкти вибухового призначення та iхнi залишки:

Мiни, снаряди, ракети (iз зазначенням iхнiх розташування, довжини, дiаметру, куту нахилу в об'єктi зiткнення, координати та iхнє розташування вiдповiдно до сторiн свiту, iнше.	

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОБСТЕЖЕННЯ МІСЦЯ ПОДІЇ:

Дата та час обстрілу	
Напрямок, у якому здійснено	
Відстань, з якої здійснено	
Озброєння, яке використовувалося	
Види бойових снарядів, калібр	
Кількість використаних снарядів	

Додатки до протоколу:

Спеціально виготовлені копії, зразки об'єктів, речей і документів, письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні огляду, аудіо -, відеозапис, ілюстративні та фототаблиці, схема обстрілу, зліпки, носії комп'ютерної інформації та інші матеріали.	

Спосіб ознайомлення учасників зі змістом протоколу

Заяви та зауваження:

П.І.Б.	Зміст заяви чи зауваження

Якщо особа, яка брала участь у проведенні огляду, відмовилася підписати протокол, про це зазначається у протоколі. Такій особі надається право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особи щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного представника), а в разі його відсутності – понятих.

О «___» годині «___» хвилин __._____ 2022 року огляд місця події завершено.

Зі змістом **протоколу** ознайомлені:

спеціалісти : _____ поняті : _____

присутні : _____

**Старший слідчий СУ
ГУНП в Дніпропетровській області
старший лейтенант поліції**

Андрій ПЕТРЕНКО

ПРОТОКОЛ
допиту потерпілого

« ___ » _____ 2023 року

Допит розпочато о « ___ » год. « ___ » хв. Допит закінчено о « ___ » год. « ___ » хв.

_____,
розглянувши матеріали кримінального провадження № 12023200000000100,
_____ яке
розслідується СУ ГУНП в Дніпропетровській області, перебуваючи у
приміщенні _____, розташованому за адресою:

_____,
з дотриманням вимог статей 55, 56, 58, 95, 104, 106, 223, 224 КПК України,
допитав як потерпілого:

1. Прізвище, ім'я та по батькові	
2. Дата та місце народження	
3. Громадянство	
4. Освіта	
5. Місце роботи (навчання)	
6. Рід заняття та посада	
7. Місце проживання (реєстрації) та контактні номери телефонів	
8. Сімейний стан	
9. Судимість	
10. Чи являється депутатом (якої Ради)	
11. Відомості про паспорт або інший документ, що засвідчує особу	

Потерпілому _____ роз'яснено, що його викликано для дачі показань у кримінальному провадженні № _____

(підпис)

Потерпілому _____ роз'яснено зміст ст.63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом.

(підпис)

Потерпілому _____ роз'яснено зміст ст. 18 КПК України про свободу від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів чи членів сім'ї.

(підпис)

Потерпілому _____ роз'яснено порядок проведення допиту, його права, передбачені ст. ст. 55, 56 КПК України, та обов'язки, передбачені ст. 57 КПК України, а саме:

1. Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди, а також адміністратор за випуском облігацій, який відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" діє в інтересах власників облігацій, яким кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди.

2. Права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого.

Потерпілому вручається пам'ятка про процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення.

3. Потерпілим є також особа, яка не є заявником, але якій кримінальним правопорушенням завдана шкода і у зв'язку з цим вона після початку кримінального провадження подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

4. Потерпілим не може бути особа, якій моральна шкода завдана як представнику юридичної особи чи певної частини суспільства.

5. За наявності очевидних та достатніх підстав вважати, що заява, повідомлення про кримінальне правопорушення або заява про залучення до провадження як потерпілого подана особою, якій не завдано шкоди, зазначеної у частині першій цієї статті, слідчий або прокурор виносить вмотивовану постанову про відмову у визнанні потерпілим, яка може бути оскаржена слідчому судді.

6. Якщо внаслідок кримінального правопорушення настала смерть особи або особа перебуває у стані, який унеможливує подання нею відповідної заяви, положення частин першої – третьої цієї статті поширюються на близьких родичів чи членів сім'ї такої особи. Потерпілим визнається одна особа з числа близьких родичів чи членів сім'ї, яка подала заяву про залучення її до провадження як потерпілого, а за відповідним клопотанням – потерпілими може бути визнано кілька осіб.

Після того, як особа, яка перебувала у стані, що унеможлилював подання нею відповідної заяви, набуде здатності користуватися процесуальними правами, вона може подати заяву про залучення її до провадження як потерпілого.

7. Якщо особа не подала заяву про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяву про залучення її до провадження як потерпілого, то слідчий, прокурор, суд має право визнати особу потерпілою лише за її письмовою згодою. За відсутності такої згоди особа в разі необхідності може бути залучена до кримінального провадження як свідок.

Положення цієї частини не поширюються на провадження, яке може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого (кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення).

Протягом кримінального провадження потерпілий має право:

1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені цим Кодексом;
2) знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового розслідування;

3) подавати докази слідчому, прокурору, слідчому судді, суду;

4) заявляти відводи та клопотання;

5) за наявності відповідних підстав – на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла;

- 6) давати пояснення, показання або відмовитися їх давати;
 - 7) оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді, суду в порядку, передбаченому цим Кодексом;
 - 8) мати представника та в будь-який момент кримінального провадження відмовитися від його послуг;
 - 9) давати пояснення, показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, безоплатно за рахунок держави користуватися послугами перекладача в разі, якщо він не володіє державною мовою чи мовою, якою ведеться кримінальне провадження;
 - 10) на відшкодування завданої кримінальним правопорушенням шкоди в порядку, передбаченому законом;
 - 11) знайомитися з матеріалами, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, в порядку, передбаченому цим Кодексом, у тому числі після відкриття матеріалів згідно зі статтею 290 цього Кодексу, а також знайомитися з матеріалами кримінального провадження, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, у випадку закриття цього провадження;
 - 12) застосовувати з додержанням вимог цього Кодексу технічні засоби при проведенні процесуальних дій, в яких він бере участь. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд вправі заборонити потерпілому застосовувати технічні засоби при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення даних, які містять таємницю, що охороняється законом чи стосується інтимних сторін життя людини, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);
 - 13) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення у випадках, передбачених цим Кодексом;
 - 14) користуватися іншими правами, передбаченими цим Кодексом.
2. Під час досудового розслідування потерпілий має право:
- 1) на негайне прийняття і реєстрацію заяви про кримінальне правопорушення, визнання його потерпілим;
 - 2) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття і реєстрацію;
 - 3) подавати докази на підтвердження своєї заяви;
 - 4) брати участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях, під час проведення яких ставити Запитання прокурора до потерпілого, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дії, що заносяться до протоколу, а також знайомитися з протоколами слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій, виконаних за його участі;
 - 5) отримувати копії матеріалів, які безпосередньо стосуються вчиненого щодо нього кримінального правопорушення, після закінчення досудового розслідування.
3. Під час судового провадження в будь-якій інстанції потерпілий має право:
- 1) бути завчасно поінформованим про час і місце судового розгляду;
 - 2) брати участь у судовому провадженні;
 - 3) брати участь у безпосередній перевірці доказів;
 - 4) підтримувати обвинувачення в суді у випадку відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення;
 - 5) висловлювати свою думку під час вирішення питання про призначення покарання обвинуваченому, а також висловлювати свою думку при вирішенні питання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру;
 - 6) знайомитися з судовими рішеннями, журналом судового засідання і технічним записом кримінального провадження в суді;
 - 7) оскаржувати судові рішення в порядку, передбаченому цим Кодексом.
4. На всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. У передбачених законом України про кримінальну відповідальність та цим Кодексом випадках примирення є підставою для закриття кримінального провадження.
5. У разі якщо потерпілим є адміністратор за випуском облігацій, здійснення ним відмови від обвинувачення, апеляційної скарги, касаційної скарги, укладення угоди про примирення можливі за згодою зборів власників облігацій, отриманою відповідно до положень Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки".

Крім цього, потерпілий зобов'язаний:

- 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, а в разі неможливості своєчасного прибуття – завчасно повідомити про це, а також про причини неможливості прибуття;
- 2) не перешкоджати встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення;
- 3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю у кримінальному провадженні і які становлять охоронювану законом таємницю.

(підпис)

Ознайомившись із своїми правами, потерпілий заявив, що бажає давати показання українською мовою та викладати їх під запис. Послуг перекладача не потребує. Під час давання показань користуватися правовою допомогою адвоката не бажає.

(підпис)

Потерпілий _____ надає добровільну згоду на використання його свідчень для міжнародних судових інстанцій, зокрема Міжнародного кримінального суду, Міжнародного суду ООН, Європейського суду з прав людини та інших міжнародних судових органів, юрисдикція яких визнана Україною.

(підпис)

Запитання до потерпілого: де і з ким Ви проживали до 24.02.2022 та в подальшому (вказуйте адресу, родинний зв'язок, ПІБ, дати народження осіб з якими проживали)?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: чи бачили Ви пересування (місцезнаходження) військової техніки збройних сил РФ, з якої могли здійснити обстріл (якщо так, вкажіть дату та час, характеристику техніку, в тому числі її позначення та позначення осіб, які нею керували, знаходились поблизу цієї техніки чи переміщувались разом із нею, а також характерні відмінності «свій-чужий» на одязі, зокрема, пов'язки на кінцівках, шеврони, мову, якою спілкувались, напрямок руху техніки, тощо); Чи бачили Ви безпосередньо сам обстріл? Якщо так, з якого напрямку він здійснювався?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: які звуки Ви чули перед обстрілом (свист, гул тощо), які сповіщали про наближення удару? Як довго вони тривали? Скільки було вибухів? Чи були перериви між обстрілами?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: де саме Ви перебували під час обстрілу(ів) та з ким? Зазначте, будь ласка, точну адресу, місце розташування у будівлі, ПІБ осіб, які були з Вами поруч та їх контактні номери телефонів! Як Ви (особи поруч з вами, інші цивільні) були одягнуті в момент обстрілу? Чи був на вас одяг, який міг бути сприйнятий, як військовий?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: Чи було завдано Вам чи Вашим членам сім'ї, іншій цивільній особі зазнали тілесні ушкодження внаслідок обстрілу? Чи звертались Ви або члени Вашої сім'ї за медичною допомогою? Якщо так, коли, куди і яка допомога була надана? Чи наявні у Вас медичні документи, складені за результатами Вашого огляду?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: які об'єкти зазнали пошкодження (чи відомо Вам, якою є їх форма власності – приватна, державна чи комунальна, окремо зазначте щодо нападів (обстрілів) будівель медичних установ, карет ШМД, храмів (мечетів, синагог) або об'єктів культурної спадщини із зазначенням адреси, дати та часу?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: чи були розміщені поряд з місцем обстрілу об'єкти, що можуть бути військовими цілями (військові частини, підрозділи ЗС України, блок-пости тощо);

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: що Вам особисто відомо про жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші порушення законів та звичаїв війни зі сторони збройних сил рф?

Відповідь потерпілого: _____

Запитання до потерпілого: який у Вас був стан здоров'я до 24.02.2022? Чи змінився він після організації представниками влади та Збройних Сил рф широкомасштабного вторгнення 24.02.2022 на територію України та нанесення ракетно-бомбових ударів? Якщо так, то що саме змінилося у Вашому стані здоров'я?

Відповідь потерпілого: _____

Потерпілий:

Допитав:

**Старший слідчий
СУ ГУНП в Дніпропетровській області
старший лейтенант поліції**

Андрій ПЕТРЕНКО

**ПРОТОКОЛ
допиту свідка**

Дата і час проведення	
Місце проведення	
Прізвище, ім'я, по батькові, посада прокурора / слідчого	
Найменування (номер) кримінального провадження і дата реєстрації у ЄРДР	12022200480000433
	21.03.2022
Кваліфікація кримінального правопорушення	ч. 1 ст.438 КК України
Орган, що здійснює досудове розслідування	СУ ГУНП в Сумській області
Технічні засоби та їхні характеристики, програмне забезпечення, що використовувалося для фіксації допиту	
Носій інформації, на який зафіксовано показання	

з дотриманням вимог статей 65, 66, 95, 104, 106, 223, 224 КПК України здійснено допит свідка:

1. Прізвище, ім'я, по батькові	
2. Дата і місце народження	
3. Національність	
4. Громадянство	

5. Освіта	
6. Місце роботи (навчання)	
7. Рід заняття і посада	
8. Місця проживання і реєстрації	
9. Контактні номери телефонів	
10. Сімейний стан	
11. Судимість	
12. Чи є депутатом (якої Ради)	
13. Відомості про паспорт або інший документ, що засвідчує особу	

Свідку _____ роз'яснено, що його викликано для надання показань у кримінальному провадженні № 12022200480000433 за фактом порушення законів та звичаїв війни, за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 438 КК України.

(підпис)

Свідку _____ повідомлено про застосування технічних засобів фіксації, умови та порядок їх використання.

(підпис)

Свідку _____ роз'яснено зміст ст. 63 Конституції України про те, що особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення стосовно себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначене законом.

(підпис)

Свідку _____ роз'яснено зміст ст. 18 КПК України про свободу від самовикриття і право не свідчити проти близьких родичів або членів сім'ї.

(підпис)

Свідка _____ відповідно до ст. 67 КПК України попереджено про кримінальну відповідальність, передбачену ст. 384 «Введення в оману суду або іншого уповноваженого органу» КК України та

(підпис)

Свідку _____ роз'яснено порядок проведення допиту та його права й обов'язки, передбачені ст. 66 КПК України, а саме:

1. Свідок має право:

1) знати, у зв'язку з чим і в якому кримінальному провадженні він допитується;

2) користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями статті 50 КПК України;

3) відмовитися давати показання щодо себе, близьких родичів і членів своєї сім'ї, що можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні ним, близькими родичами чи членами його сім'ї кримінального правопорушення, а також показання щодо відомостей, які згідно з положеннями статті 65 КПК України не підлягають розголошенню;

4) давати показання рідною або іншою мовою, якою він вільно володіє, і користуватися допомогою перекладача;

5) користуватися нотатками і документами при даванні показань у тих випадках, коли показання стосуються будь-яких розрахунків та інших відомостей, які йому важко тримати в пам'яті;

6) на відшкодування витрат, пов'язаних з викликом для давання показань;

7) ознайомлюватися з протоколом допиту та заявляти клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень, а також власноручно робити такі доповнення і зауваження;

8) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом;

9) заявляти відвід перекладачу.

2. Свідок зобов'язаний:

1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду;

2) давати правдиві показання під час досудового розслідування та судового розгляду;

3) не розголошувати без дозволу слідчого, прокурора, суду відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі свідку у зв'язку з виконанням його обов'язків.

3. Особа, яку залучають до проведення процесуальних дій під час досудового розслідування як понятого або яка стала очевидцем таких дій, зобов'язана на вимогу слідчого, прокурора не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії.»

(підпис)

Ознайомившись зі своїми правами, свідок заявив, що бажає давати показання _____ українською _____ мовою та викладати їх _____.
(вказати мову) (під запис або власноручно)

Послуг перекладача _____.
(потребує, не потребує)

Під час давання показань свідок користуватися правовою допомогою _____
(бажає, не бажає)

(підпис)

Свідок _____ надає добровільну згоду на використання його свідчень для міжнародних судових інстанцій, зокрема Міжнародного кримінального суду, Міжнародного суду ООН, Європейського суду з прав людини та інших міжнародних судових органів, юрисдикція яких визнана Україною.

(підпис)

Запитання слідчого: Надайте загальну інформацію щодо себе (у короткій біографічній формі про освіту, професію, рід діяльності, особисті життєві обставини та сімейний стан, до 24.02.2022 та після цієї дати (на теперішній час).

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Де саме Ви перебували до та після 24.02.2022 (за місцем мешкання (вказати адресу) якщо виїжджали, то куди саме та коли повернулися) обставини, які змусили покинути дім, чи залишався хтось з родичів за місцем мешкання в с. Самотоївка (якщо так, то вказати анкетні дані із зазначенням номеру мобільного телефону)?

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Опишіть обстановку в с. Самотоївка до 24.02.2022 та після цієї дати.

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Чи бачили Ви особисто військових збройних сил російської федерації або інших осіб з числа підконтрольним їм незаконних збройних формувань (спробуйте описати: розпізнавальні знаки, наявність червоних чи білих стрічок на форменному одязі тощо, якщо особисто контактували з такими, то за можливості детально опишіть таку(их) особу (осіб)), чи зможете впізнати?

Відповідь: _____

Запитання слідчого: З якого – по який період в с. Самотоївка розташовувалися збройні сили рф, зокрема гаубичні підрозділи та підрозділи реактивної артилерійської підтримки?

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Чи бачили Ви транспортні засоби військових збройних сил російської федерації або інших осіб з числа підконтрольним їм незаконних збройних формувань або іншу військову техніку (якщо так, то спробуйте описати транспортні засоби:

Запитання слідчого: Чи чули ви якісь позивні військовослужбовців зс рф та чи бачили ви осіб, які за своїми особистими якостями поводити себе як командири підрозділів ? Якщо так, опишіть будь ласка, що саме ви бачили та чули?

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Чи відомо вам щось про обстріл аміачного відділення ПАТ «Сумихімпром», що розташований за адресою: м. Суми, вул. Харківська п/в, 22, на відстані до 30 км від с. Самотоївка ? Якщо так, то що саме відомо, чи бачили ви (що саме), або чули здійснення пострілу (опишіть коли почули та на що був схожий звук) з реактивної системи в напрямку аміачного відділення, коли саме це відбулося (дата, час), скільки осіб перебувало біля установки тощо?

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Де ви перебували 21.03.2022, якщо на території с. Самотоївка, то вказати, з ким саме?

Відповідь: _____

Запитання слідчого: Чи відчували Ви, 21.03.2022 або пізніше запах аміаку, якщо так, то коли саме та за яких обставин це відбулося ? Чи відомо Вам, хто ще відчував такий запах?

Відповідь: _____

За результатами проведення слідчої (розшукової) дії, показання, надані свідком, зафіксовано на зазначений носій інформації, що додається до протоколу (за наявності)

Учасникам процесуальної дії повідомлено про спосіб ознайомлення зі змістом протоколу, а саме: _____

_____ (надання письмового протоколу, перегляд або прослуховування носіїв інформації)

Після ознайомлення із текстом протоколу допиту від учасників процесуальної дії клопотання про внесення до нього змін, доповнень і зауважень: _____

Додатки до протоколу: _____

Свідок: _____ / _____ /
(прізвище, ім'я, по батькові) (підпис)

Допитав:

Для нотаток

Навчальне видання

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ВЗАЄМОДІЯ
В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО
РОЗСЛІДУВАННЯ

Навчальний посібник

Колектив авторів

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуга*
Редактор *Н. В. Леонова*

Підп. до друку 26.12.2025. Формат 60x84/16. Друк – цифровий.
Гарнітура – Times New Roman. Ум.-друк. арк. 18,60. Обл.-вид. арк. 20,00.
Наклад – 25 прим. Зам. № 18/25-нп

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців ДК № 8112 від 13.06.2024